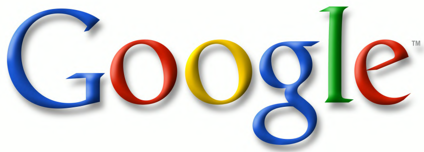
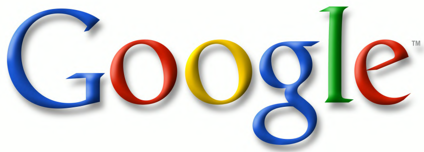

Google

Archief

[illegible]

NEDERLANDSCHE KUNSTGESCHIEDENIS

VERZAMELING

[illegible]

MEERENDEELS ONUITGEGEVEN BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] D. O. OBREEN

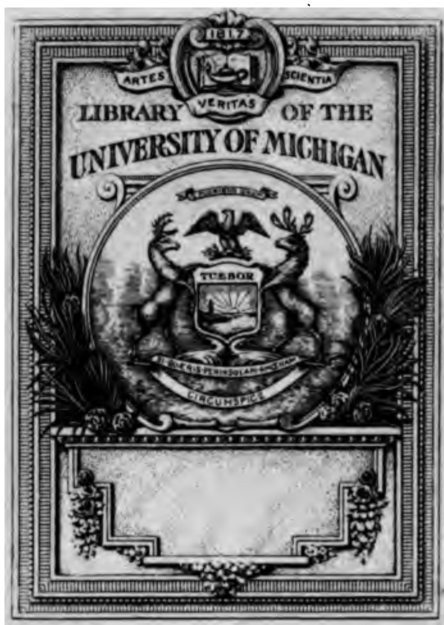
[illegible]

3e DEEL

ROTTERDAM

[illegible]

[illegible]

1817
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

ARCHIEF

VOOR

NEDERLANDSCHE KUNSTGESCHIEDENIS

rchief

voor

NEDERLANDSCHE KUNSTGESCHIEDENIS

VERZAMELING

van

MEERENDEELS ONUITGEGEVEN BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN

betreffende

Nederlandsche Schilders, Plaatsnijders, Beeldhouwers, Bouwmeesters Juweliers, Goud- en Zilverdrijvers, Smeden, Stempelsnijders, Tapijtwevers, Borduurwerkers, Plateelbakkers, Ivoorsnijders, Glasschilders, Ingenieurs, Landmeters, Kaartmakers, Verlichters Lettersnijders, Schoonschrijvers, Boekbinders, enz.

met bereidwillige medewerking van verscheidene archivarissen e.a. bijeengebracht

door

Fr. D. O. OBREEN

Adj. Bibliothecaris-Archivaris van Rotterdam

3e DEEL

ROTTERDAM

VAN HENGEL & EELTJES (J. VAN BAALEN & ZONEN)

1880—1881

Gedrukt te Rotterdam, bij J. De Jong.

INHOUD.

IETS OVER HET St. LUCASGILDE TE GOUDA.

(Medegedeeld door den Luit.-Kol. NIC. SCHELTEMA te Gouda.)

N het Ned. Arch. voor Kerkelijke Geschiedenis van N. C. KIST en H. J. ROOYAARDS D. VIII, Leiden 1848, komt op bl. 211 enz. een stuk voor, onder onuitgegeven stukken betrekkelijk de St. Jans Kerk te Gouda, medegedeeld door M. A. G. VORSTMAN, Theol. Doct. en Predt. te Gouda, waaruit blijkt dat er in 1487 aldaar een St. Lucasgilde „scilders, beeldesniders, glaesmaeckers, prenters, burduerwerckers en andere cunsteners" omvattende, werd opgerigt, hetwelk den 31n January van dat jaar van die stad privilegie verkreeg.

Het medegedeelde document behelst eene door ADAM VAN DER CRAENLEYDEN, pastoor van gezegde kerk, onder dagteekening van den 14n September 1487, aan het bedoelde St. Lucasgilde verleende vergunning om in die kerk een altaar te hebben en eene Kerkelijke Broederschap uit te maken, welke vergunning den 28n Mei 1488 door DAVID VAN BOURGONDIEN, Bisschop van Utrecht, bekrachtigd werd.

Gezwegen van de bepalingen waarbij de dienst aan dat altaar en de tijd van het houden van het sermoen werd geregeld, zij hier alleen vermeld dat gezegd stuk met opzigt tot de gildebegrafenis de volgende bepaling inhoudt:

»Ten vierden mael, dat sy haren doden broderen ende susteren 1) sullen moghen belichten, ende uutvaert moghen laeten doen op dat hoech coer nae costumelicke manieren, ist dattet heurluyden also belieft."

Overigens bedingt de Pastoor voor zich, zijnen Onder Pastoor en Kapellanen het Lidmaatschap dier vereeniging als een regt ook voor zijne en hunne opvolgers, en als emolumenten een derde der inkomsten van het altaar, en op oudejaarsavond een kapoen en een mengelen wijn, zullende hij dan met alle magt en sermoenen, testamenten en biechten de zaak van de broederschap voorstaan en bevorderen.

Bij eene notarieele acte, dd. 9 Julij 1515, op bl. 220—222 medegedeeld, werd verder verklaard, dat, in het jaar 1491, het Jesus outaer niet alleen aan St. Lucas en andere Patronen, maar ook aan St. Job was toegewijd.

Deze acte werd opgemaakt op getuigenis van meester CLAES CLAESZ. beeldesniër, JACOB JANSZ. CODDESTEYN, glaesmaeker, GORYS JACOBSZ. glaesmaeker en CLAES BARTHOLOMEUSZ., die verklaarden »dat, tydens Jhesus outaer in 1491 gewydt wierde ter eere Goeds ende Maria syne geliefde moeder, die heilige man ende confessoer St. Job alsoo wel op 't outair van Jesus gewydt wierd als St. Lucas die heylighe Euangelist, en meer ander Patroenen."

In evengemeld stuk worden genoemd als eerbare deeckens van Jesus outaer in de groote kercke ter Gouda JAN PIETERS de glaesmaker, JAKOB HUGENSZ de scilder en PIETER DIRCXZ de glaesmaeker, inwonende poerters der stede van der Goude.

Zeer bevreemdend is het dat de stad Gouda, die in de werken

1) Ook vrouwen werden in de Kerkelijke Vereeniging opgenomen.

harer schilders en inzonderheid harer glasschilders nog zulke uitstekende kunststukken ten toon stelt, in haar oud, hoogst belangrijk archief, dat tot 1325 teruggaat, geen enkel stuk bewaart, waaruit men de inrigting van haar St. Lucas-gilde en de namen der gildebroeders die daartoe hebben behoord, kan leeren kennen.

Wel vindt men in de oude stads- en thesauriersrekeningen, voor zooveel die bewaard gebleven zijn, meer of minder belangrijke aanteekeningen aangaande Goudsche kunstenaars en de uitgaven voor verschillende kunstwerken gedaan, 1) zoomede elders eene enkele aanteekening waarbij van voorschreven Gilde sprake is, 2) doch in de keur- en ordonnantieboeken der stad evenmin als onder de gildebrieven, wordt eenig document aangetroffen dat het St. Lucasgilde in zijn geheel betreft.

Alleen omtrent het gilde der glaesmaeckers in het bijzonder, onder hetwelk gerekend werden de glasschryvers of glasschilders, is ons, met eenige andere stukken, ter hand gekomen copie van een' Gildebrief d.d. 22 Mei 1609, waaromtrent opmerking verdient dat de inhoud daarvan in meer dan een opzigt overeenkomt met dien van de ordonnantie voor het Gilde van St. Lucas te Rotterdam, d.d. 26 Januarij van hetzelfde jaar, vermeld in het Archief voor Nederl. Kunstgeschiedenis D. 2 bl. 62–67.

De Redactie van gezegd Archief het welligt niet onbelangrijk achtende aan voormelden Gildebrief der Goudsche glaesmaeckers eene plaats in te ruimen, wordt deze hieronder naar gezegde kopie medegedeeld:

---

1) Later te vermelden.

2) In het Schepen-Arbitrageboek van 1527—29 viel ons oog toevallig op de volgende aanteekening:

Vrydach XIII Juny XVc XXVII.

Die dekens van Sinte Lucasgilde beklagen JAN DE LEIJENAER om in acht te nemen ende Stadsafterstal gildegelt te betalen off XXXII sc. dairvoir.

GILDEBRIEF VAN DE GLAESMAECKERS VAN 22 MEYE 1609.

Wy Burghermeesteren, Schepenen ende Raedt der Stede van der Goude, Doen Condt eenen ygelycken dient behoort, hoe dat wy na voorgaende consent ende auctorisatie van de Vroetschap, de gemeene glaesmaeckers der voorsz. Stede, die men taeffelwerckers 1) noemt, een gilde gegunt, ende geaccordeert hebben, gelyck wy heur gunnen en accorderen mits desen op de poincten ende articulen hiernae volghende.

1.

In den eersten dat niemandt in dit ghilde zal mogen wesen off geadmitteert worden die gheen poorter en is.

2.

Die jegenwoordich t' ambacht vant tafelwercken als meesters doen zullen in dit ghilde wesen, zonder enighe proeve te doen, off Incomst te betalen.

3.

Dit ghilde zal geregeert worden by twee hooftmannen ofte deeckens by de heeren Burghermeesteren daertoe te verkyesen daervan alle jaers een zal affgaen.

4.

De Ghildebroeders zullen voor 't eerste Burghermeesteren overleveren alle heurluyder namen, omme de verkyesinge daeruyt te worden gedaen.

---

1) Dit zijn de eigenlijke glasschrijvers of glasschilders,

5.

De electie zal na desen alle jaers gedaen worden na de verkyesinghe van de Wet, waervan de eerste electie wesen zal in t beghin van t jaer XVIc ende thyen.

6.

Teghen de verkyesinghe zullen de deeckens in der tyt alle jaers nomineren twee personen ende de naemen aen de Burghermeesteren overleveren, omme by dezelve geeligeert te worden een nieu deecken uyte zelve genomineerde, off uyte gemeene gildebroeders diet Burghermeesteren belieft.

7.

Op de eerste electie anno XVIc thyen zal van de twee deeckens aenblyven diet Burghermeesteren gelieft, ende daerna alle jaers zal affgaen die langste gedient heeft.

8.

Die na desen verzoecken zal int ghilde te wesen, die wort gehouden ten huyse van een van de hooftmannen zonder yemants hulpe te maecken tot een proeve een lantaren met punten, ofte een glas met een steeck, tot zyne keuze, ende indien de zelve proeve voor goet opgenomen wort, zo zal denselven int gilde aengenomen worden, maer anders nyet.

9.

De hooftmannen zullen van alle de ghildebroeders pertinent Register houden, te bouck stellende heur namen ende toenamen, ende de plaets heurder woninge, ten eynde men dezelve zal moghen kennen ende vinden.

10.

Nyemandt zal enich werck tot dit ambacht behorende binnen

deser stede meestersgewijs moghen maecken ten zy hy in dit ghilde zy aengenomen opte verbeurte van dartich ghulden, ende vant gemaeckte werck, indien tselve transportabel is, maer indien nyet als dan de gerechte waerde van dien.

11.

Dies zullen de hooftmans gehouden wesen den meester die van buyten compt ende van deze keure ignorantie zoude moghen pretenderen, door de bode vant ghilde eens te doen waerschouwen.

12.

Behoudelicken nochtans wat men in andere steden off plaetsen buyten der Goude onze poorteren doet off toelaet als zy daer wercken comen setten, off brenghen, van gelycke zal men alhier doen de gheene die van deselve plaetsen hier comen.

13.

Als eenich glas te coop gebracht wort, ende diet brengt daerop een ommezegh begeert gedaen te worden, zoo zal de knecht off bode vant ghilde dat gehouden wesen te doen, ende zal hebben voor yder weet, die hy door de stadt zal doen van de Burgers vyer stuyvers ende van een vreemde die hem te werck stelt ses stuyvers.

14.

De Burgers die na date van dezen int ghilde zullen geadmitteert worden, die zullen voor heur Incomste betaelen drye ghulden.

15.

De vreemde alhier comende heur poortrecht copende ende dan gheadmitteert wordende zullen voor heur Incomste betaelen vyer ghulden.

16.

Dan de ghildebroeders kinderen sullen volstaen met halff ghelt te weten met eene ghulden thyen sts.

17.

Alle de ghildebroeders die nu voort eerste int ghilde zullen wesen, ende die namaels daerinne zullen comen, zullen jaercx tot ghildegelt betalen elcx thyen stuyvers.

18.

De meesters die enighe leerjongens aennemen om t voorsz ambacht te leeren, zullen voor yder jongen voor incomstgelt betaelen indient een burgerssoon is twaelff stuyvers ende soot een vreemde is 24 sts. ende sullen voorts zelve jaericx tot ghildegelt betaelen vyer stuyvers.

19.

De leerjongens sullen verbonden zyn by een meester te blyven twee jaren, voor ende aleer zy by een ander meester zullen mogen gaen wercken, ten ware by wettelicke oorsaecke tot discretie van de Burghermeesteren, op de boete van twaelff ghulden te verbeuren, deen helft by den jonghen ofte by zyn ouders, ende dander helft by den meester die zulcken jongen aenneemt.

20.

Alle jongesellen off andere die van buyten by eenighe meesters alhier als knechts sullen comen arbeyden, ende langer blyven als twee maenden, zullen voor Incomst betaelen thyen stuyvers, ende blyvende een jaer ofte langher tot ghilde gelt alle jaers (te reeckenen van de tyt dat zy inde stadt gecomen zyn) vier stuyvers, welcke penningen de meesters (ingevalle de knechts in de betalinghe onwillich off gebreeckigh zyn) zelffs

sullen moeten betalen, mits dat zy die van de knechts sullen moghen inhouden, off aen heur verhalen.

21.

Niemandt en zal een ander zyn knechts off knecht moghen onderhuyren op de boete van ses ghulden.

22.

Alle questien ende swaricheden die onder de ghildebroeders souden moghen comen te ontstaen, zullen voor t eerste moeten gebracht worden voor de hooftmans, omme by de selve ter neder geleyt te worden, is t mogelick, voor en aleer d'een d ander in rechte zal betrecken.

23.

So wanneer de hooftmans de ghildebroeders ontbieden ende te rade roepen, om oorbaar t ghilde aengaende, wie daer nyet en compt als hy ontboden off geroopen is, die zal verbeuren drie stuyvers.

24.

Als yemant van de ghildebroeders deser werelt overleden is, zullen alle de ghildebroeders (nadat de weet door de bode van t ghilde henluyden gedaen zal zyn) gehouden wesen hen ter gesetter uyre ende plaetse te laten vinden ende heur affgestorven ghildebroeder eerlick ter aerden te helpen brenghen, op de verbeurte van drie sts.

25.

Welverstaende dat de ziecke crancke ende die uyte stadt zyn, off enighe andere suffisante excuse hebben vry zullen zyn mits evenwel gehouden zynde tzelve door de bode van t gilde de hooftmans te doen aenseggen.

26.

Alle inganggelden, jaerlicxe ghildeghelden ende boeten sullen betaelt werden aen de hooftmans.

27.

De zelve hooftmans zullen de onwillghe int betalen moghen doen executeren by parrate executie, die den Officier des versocht zynde gehouden zal zyn te doen, mits dat hy noch boven de penningen die den onwilligen schuldich is een derden zal executeren voor zyn gerechticheyt.

28.

De incomsten sullen bewaert worden in een besloten bosse van de welcke de twee hooftmans elcx een sleutel sullen hebben, om de selve bosse alst mot is te openen.

29

Ende sullen de hooftmans van alle de incomsten houden pertinent Register te boeck stellende van wien ende waeruyt de penningen zyn gecomen.

30.

Ende sullen oock eens s jaers behoorlicke reeckeningh doen voor de aencomende hooftmans ende voor degene die by de heeren daertoe zullen worden gecommitteert.

31.

Van al de incomst zal d' een helft comen tot profyt van de Heyligheest ende dander helft van tghilde.

32.

Indien yemandt van de ghildebroeders compt te verarmen ende oversulcx subsidie ende bystant van doen heeft, zo sullen de hooft-

mans den zelven van heure helft van de incomsten onderhouden, soo verre als die sullen moghen strecken.

33.

Alle welcke voorsz poincten ende articulen geduyren sullen tot wederzeggen van de gerechte, die aen hen ons hebben gereserveert die te interpreteren ende oock te verminderen ende vermeerderen, na heure goetvinden.

Gegeven onder t zeghel ten zaecken deser stede hieronder aen gehanghen, op den 22n Meye anno XVIc en neghen, ende was onderteyckent, Joh. Flo. de Jager met een singnatuere, ende hadde eenen zegel van groenen wasse uythangende aen een dobbele staerte.

Naer collatie bevonden t accorderen met zyn principael twelck geschreven is in franchyn....
(Verder onleesbaar als door water uitgewischt.)

Blijkens eene nota onder bovengemelde stukken gevonden, waaruit men moet afleiden dat voorschreven Gildebrief later geamplieerd, gewijzigd of toegelicht is, en dat eenige punten bij afzonderlijke acte zijn geregeld, werd o. a. bepaald:

Ontfang.

dat de leerjongens tot incomengelt zouden betalen elck twee guld., de ingeboren burgers halff gelt. art. 12.

dat vreemde knechts een st. ter weeck in handen van den meester zouden stellen die daarvoor verantwoorden moest, en dat de knechts wesende gildebroeders kinderen die gelt winnen, aan het gilde zouden betalen alle jaers ses sts. art. 13.

dat de meesters 's jaers tot gildegelt zouden geven elck twaelf (vroeger tien) st. art. 15. 1)

1) In 1725 bedroeg dit ƒ 1.
NB. Voor eene proef werd van ƒ 3 tot ƒ 6 betaald.

Wtgeeff.

dat de knaap ofte knecht van 't gilde (die aanvankelijk *f* 1—10 's jaars genoot) jaarlickx thien gulden voor salaris zou ontfangen. art. 19.

dat aen de deeckens jaerlicx voor haer moeyte zou worden toe geleyt *f* 4.

dat alle ontfangen penn. so van gildegelt als van boeten zouden comen ten behoeff van 't gilde, tot vervallinge van de pelle 1) ende eenige gereetschap van 't gilde, ende onderhoudt van siecke ende verarmde gildebroeders;

dat jaerlickx tot laste van 't gilde niet meer verteert mocht worden als een tonne biers op de gewoonlicke vergaderinge van de Electie van den nieuwen Hooftman ende deeckens, ende dat so daer gelt te cort quam, dat dan alle gemeene gildebroeders gehouden zouden wesen te contribueren ende dat wat daervan overschoot aen den armen uytgekeert zou worden art. 17, en

dat (in den regel) d' helft van de overschietende incompste aen den Heyligeest zou comen.

Van de eerste dekens en gildebroeders vindt men geene aanteekening. De eerst voorkomende rekening (1621) noemt

als deeckens	EMONDT JANSEN en
	CORN. CORN. HOUTMAN, en
als gildebroeders	EMONDT JANSEN met zyn knecht.
	CORN. CORN. HOUTMAN.
	JACOB CORN. KAEN 2).

1) Het kleed over de lijkkist.

2) JACOB CAEN en GOVERT HENDRICKSZ. waren, volgens WALVIS, leerlingen van de gebroeders CRABETH, zoomede JAN GOVERT (VERBYL), volgens DE LANGE VAN WYNGAARDEN.

CLAES JANSZ.
CORN. CORNSZ.
JAN GOVERTS (VERBYL) 1) met zyn knecht.
LUCAS JACOBS (VOLLENHOVE). idem.
GOVERT HENDRICKSZ. (SLOT) 1) met zyn knecht ofzoon.
ALEXANDER WESTERHOUT 2)
JAN CORNSZ. (VAN LANSCHOT) met zyn knecht en zoon.
MEERTEN CORNSZ.
DIRCK JANSZ. (HERSBERCH).
GERRIT JANSZ. PAUW 3)
SYBRANT HARMENSZ.
DAMMIS CORNELISZ.
GYSBERT THOMASZ.
JAN ELLARTSZ.
WILLEM DAVIDTSZ.

Latere rekeningen t. w. van 1643—1657 vermelden evenzeer de dekens en gildebroeders; verdere van 1658—1671 enkel de dekens, terwijl de laatste van 1672—1736 nu eens niet dan wel, doch van 1693 af geregeld, de namen der dekens opgeven.

---

1) Zie noot 2 op bladz. 11.
2) Ongetwijfeld dezelfde met ALEXANDER HENDRICXSZ. VAN WESTERHOUT, glaesschryver, die den 8n Sept. 1619 poorter van Gouda werd.
3) Komt reeds in 1603 als glasschrijver voor. (Eigenboeken Gouda 3 Mei 1603. bl. 159).

GILDE DER GLAESMAECKERS TE GOUDA.

Dekens en gildebroeders.

1643. ALEXANDER VAN WESTERHOUT } dekens.
JAN JANSEN VAN DER SPELT }
ISBRANT DIRCKSZ. (PYCK, PICK) met zoon.
ANTHONIE VAN DER PART (PANT) met jongen.
JOB SYMONSZ. (GYSELVECHT) » »
PIETER JANSZ. (LANSCHOT) » knecht.
LUCAS JACOBS (VOLLENHOVE) met knecht en jongen.
HENRICK SLOT GOVERTSZ.
DIRCK CAMPEN met jongen.
ALBERT MERINCK met jongen.
CORNELIS JANSZ. (LANSCHOT) met knecht en jongen.

1644. ALEXANDER VAN WESTERHOUT } dekens.
JAN JANSEN VAN DER SPELT }
ISBRANT DIRCKSZ. PYCK met jongen.
JOB SYMONSZ. GYSELVECHT met jongen.
PIETER JANSZ. (LANTSCHOT) met knecht.
LUCAS JACOBSZ. VOLLENHOVE » »
DIRCK CAMPEN. » »
ALBERT MERINCK met jongen.
CORNELIS JANSZ. (LANSCHOT) met zoon.

1645. JAN JANSEN VAN DER SPELT } dekens.
ISBRANT DIRCKSZ. VAN DER PICK }
LUCAS JACOBS VOLLENHOVE met knecht.
ALEX. WESTERHOUT.
CORNELIS JANS (LANSCHOT) met jongen.
ALBERT MERINCK met jongen.
DIRCK CAMP met knecht.
PIETER JANSZ. (LANTSCHOT) met jongen.
JOB SYMONSZ. (GYSELVECHT) » »
JAN VAN WESTERHOUT.

1646. ISBRANT DIRCKSZ. PICK } dekens.
CLAES DAMMASZ. VAN VLACKSY }
ALEX. VAN WESTERHOUDT.
JAN VAN WESTERHOUDT.
JAN JANSZ. VAN DER SPELT.
ALBERT MERINCK.
JAN VAN STEENWYCK.
CORN. LANTSCHOT, met 2 jongens.
PIETER LANTSCHOT, » knecht en jongen.
WIGGERT DONSELAER.
LUCAS VOLLENHOVEN.
JOB GHYSELVECHT, met jongen.
DIRCK CAMPEN, met knecht en jongen.

1647. CLAES DAMMESZ. VLACKZY } dekens.
PIETER JANSZ. LANTSCHOT (SCHOOT) }
ALEX. WESTERHOUT, met jongen.
JAN WESTERHOUT.

Jan Jansz. van der Spelt, met jongen.
Albert Merinck.
Jan van Steenwyck, met 2 jongens.
Cornelis Jans (Lantschot) met soon.
Wiggert Pieters Donselaer.
Job Symonsz. Ghyselvecht, met knecht en jongen.
Lucas Jacobsz. Vollenhoven.
Dirck Camp, met 2 knechts en jongen.
Isbrandt Dircksz. Pick.

1648. Pieter Jansz. Lantschot (Schoot) } dekens.
Jan Jansen van der Spelt }
Alex. Westerhout, met jongen.
Jan Westerhout.
Albert Merinck.
Jan Steenwyck, met 2 jongens.
Wiggert Pieter (Donselaer).
Job Symonsz. Gyselvecht met knecht en jongen.
Lucas Jacobs Vollenhove.
Dirck Camp met 2 jongens.
Isbrant Dircksz. Pick.
Claes Dammesz. Vlackzy.

1649. Jan Jansen van der Spelt } dekens.
Alex. van Westerhout }
Isbrant Dircksz. (Pick) met jongen.
Pieter Jansz. (Lantschoot) met jongen.
Claes Dammasz. (Vlackzy)
Wicger Pieters (Donselaer) met jongen.

JAN JANSZ. STEENWYCK.
DIRCK CAMP met jongen.
ALBERT JANS MERINCK.
LUCAS JACOBS VOLLENHOVEN.

1650. JAN JANSZ. VAN DER SPELT } dekens.
ALEXANDER VAN WESTERHOUT }
ISBRANT DIRCKSZ. (PICK) met jongen.
PIETER JANS (LANSCHOT) met 2 jongens.
CLAES DAMMASZ. (VLACKSY).
WIGGER PIETERS (DONSELAER) met jongen.
JAN JANSZ. STEENWYCK met knecht.
DIRCK CAMP met jongen.
ALBERT JANS MERINCK.
LUCAS JACOBS VOLLENHOVEN.

1651. ALEXANDER VAN WESTERHOUT } dekens.
ALBERT MERINCK }
JAN JANSZ. VAN DER SPELT.
LUCAS JACOBS VOLLENHOVEN.
ISBRANT DIRCKSZ. PICK.
CLAES DAMMASZ. VLACKSY.
PIETER JANSZ. LANTSCHOOT.
WIGGER PIETERSZ. DONSELAER
DIRCK CAMPEN met knecht.
JAN JANSZ. STEENWYCK.
CORN. JANSZ. LANTSCHOOT.
GERRIT JANS. (TAS).
JAN LUYTEN.

1652. Alex. Westerhout } dekens.
1653. Albert Merinck }
Isbrant Dircksz. (Pick) met knecht.
Pieter Jansz. Lantschoot met knecht.
Corn. Jansz. Lantschoot.
Dirck van Campen met jongen.
Claes Dammasz. Vlacksy.
Wiggert Pieters Donselaer.
Lucas Jacobs Vollenhoven.
Jan Jansz. Steenwijck.
Gerrit Jansz. (Tas).
Jan Luyten.
Jan Gerritsz. Tas.

1654. Isbrant Dircksz. (Pick) } dekens.
Jan (Sandersen) Westerhout }
Pieter Jansz. Lantschot.
Dirck Campen met jongen.
Corn. Jansz. Lantschot.
Claes Dammasz. Vlacksy.
Wiggert Pieters Donselaer.
Jan Jansz. Steenwyck.
Alex. Westerhout.
Alb. Merinck.
Gerrit Jans. (Tas).
Kers Meesen (Weyman).
Hendrick van Nes.
Jan Gerrits Tas.

1655. Jan Westerhout. } dekens.
Wigger Pieters Donselaer }
Alex. Westerhout.
Ysbrant Dircksz. Pick.
Pieter Jansz. Lantschot met jongen.
Corn. Jansz. Lantschot.
Alb. Merinck.
Dirck Campen.
Jan Steenwyck.
Jan Gerrits Tas.
Claes Dammasz. Vlackszy.
Hendrick van Nes.
Cars Meesen (Weyman).

1656. Wiggert Pieters Donselaer· } dekens.
Albert Merinck }
Corn. Jansz. Lantschot.
Pieter Jans Lantschot met knecht.
Ysbrant Dircksz. (Pick).
Claes Dammasz. (Vlackzy).
Alex. Westerhout.
Jan Westerhout.
Dirck Campen.
Jan Gerrits (Tas).
Kars Meesen (Weyman).
Hendrick van Es.
Jan Steenwyck.

1657. Albert Merinck } dekens.
Pieter Jans Lantschoot }
Wiggert Pieters Donselaer.
Isbrant Dircksz. Pick.
Alex. Westerhout.
Claes Dammesz. (Vlacksy).
Dirck Campen.
Jan Steenwyck.
Jan Westerhout.
Jan Gerrits (Tas).
Kers Meesen (Weyman).
Hendrick van Es.
Thonis Cornelisz.

1658. Albert Merinck } dekens.
Pieter Jans Lantschoot }
13 gildebroeders en 1 jongen.

1659. Pieter Jansz. Lantschoot } dekens.
Isbrant Dircksz. van der Pick }
idem.

1660. Isbrant Dirckse van der Pick } dekens.
Jan Westerhout }
idem.

1661 Jan Sandersz. Westerhout } dekens.
Wiggert Pieters Donslaer }
idem.

1662. Jan Sandersz. Westerhout } dekens.
Wiggert Pieters Donslaer }
12 gildebroeders en 2 jongens.

1663. Wiggert Pieters Donslaar } dekens.
Pieter Pietersz. de Jonge }
12 gildebroeders en 3 jongens.

1664. Pieter Pietersz. de Jonge } dekens.
Pieter Jans Lantschoot }
10 gildebroeders en 3 knechts of jongens.

1665. Wiggert Pieters Donslaer } dekens.
Pieter Jans Lantschoot }
10 gildebroeders en 2 jongens.

1666. Wiggert Pieters Donslaer } dekens.
Pieter Pieters de Jonge }
12 gildebroeders en 2 jongens.

1667. Wiggert Pieters Donslaer } dekens.
Pieter Pieters de Jonge }
idem.

1668. Mankeert.

1669. Pieter Huygen } dekens.
Jan Alex. Westerhout }
13 gildebroeders en 3 jongens.

1670. Jan Westerhout } dekens.
Pieter Lantschoten }
12 gildebroeders en 3 jongens of knechts.

1671. Pieter Lantschoten } dekens.
Wiggert Donslaer }
12 gildebroeders en 2 jongens.

1672. 13 gildebroeders en 2 jongens.
1673. 12 » » 6 »

1675. 12 gildebroeders en 6 jongens.
1676. 11 » » 3 »
1677. 10 » » 4 »
1678. Pieter Swanenburch } dekens.
Kers Meesen Weyman
10 gildebroeders en 8 jongens.
1679. Kers Meesen Weyman } dekens.
Dirck van Vliet
11 gildebroeders, 8 jongens en 1 vreemde knecht.
1680. 12 gildebroeders en 7 jongens.
1681 14 » » 6 »
1682. » » » » »
1683. » » » 7 »
1684. » » » » »
1685. » » » 5 »
1687. 16 » » 5 knechts.
1689. 18 » » 6 »
1690. Dirck van Vliet } dekens.
Pieter Swanenburgh
1692. 18 gildebroeders en 3 knechts.

1693. Jacobus Ketel } dekens.
Jan Jacobs Danens
19 gildebroeders en 2 knechts.
1694. Jan Jacobs Danens } dekens.
Kers Meesen Weyman
19 gildebroeders en 1 knecht.

1695. KERS WEYMAN } dekens.
DIRCK VAN VLIET
idem.

1696. DIRCK VAN VLIET } dekens.
JAKOBUS KETEL
19 gildebroeders en 1 jongen.

1697. 19 gildebroeders en 1 jongen.

1698. DIRCK VAN VLIET, overman.
KERS MEESEN WEYMAN, deken.
19 gildebroeders en 2 jongens.

1699 en 1700 mankeren.

1701. JACOBUS KETEL, overman.
CORN. VAN DER PICK, deken.
16 gildebroeders en 2 jongens.

1702. CORNELIS VAN DER PICK, overman.
MAERTEN CLAES VAN RYN, deken.
14 gildebroeders en 3 jongens.

1703. MAERTEN VAN RYN, overman.
TEUNIS VAN DER PICK, deken.
14 gildebroeders en 4 jongens.

1704. TEUNIS VAN DER PICK, overman.
JASPER DE VRIES, deken.
19 gildebroeders en 4 knechts.

1705. JASPER DE VRIES, overman.
CORN. VAN DER PICK, deken.
14 gildebroeders en 3 knechts.

1706. CORN. VAN DER PICK, overman.
MAERTEN CLAESE VAN RYN, deken.
14 gildebroeders en 4 knechts.

1707. MAERTEN CLAESZ. VAN RYN, overman.
DIRCK VAN DER PICK, deken.
idem.

1708. DIRCK VAN DER PICK } dekens.
JASPER DE VRIES }
idem.

1709. JASPER DE VRIES } dekens.
MAERTEN VAN RYN }
14 gildebroeders en 5 knechts.

1710. H. MEERINGH } dekens.
MAERTEN VAN RYN }

1711. H. MEERINGH } dekens.
P. DE JONGH }
14 gildebroeders en 5 knechts.

1712. P. DE JONGH } dekens.
JASPER DE VRIES }
14 gildebroeders en 5 knechts.

1713. JASPER DE VRIES } dekens.
JOHANNES DE JONGH }
13 gildebroeders en 4 knechts.

1714. JOH. DE JONGH } dekens.
P. DE JONGH }
idem.

1715. P. DE JONGH } dekens.
AALB. MERINGH }
13 gildebroeders en 5 knechts.

1716. AALB. MERINGH } dekens.
JOH. DE JONGE }
13 gildebroeders en 6 knechts.

1717. Joh. de Jongh
C. Swanenburgh } dekens.
11 gildebroeders en 7 jongens.

1718. Teunis Swanenburg
Aelb. Mering } dekens.
10 gildebroeders en 9 jongens.

1719. Alb. Mering
P. de Jongh } dekens.
11 gildebroeders en 9 jongens.

1720. Gabriel Kamp
Pieter de Jongh } dekens.
10 gildebroeders en 5 jongens.

1721. Gabriel Kamp
Alb. Merinck } dekens.
10 gildebroeders en 9 jongens.

1722. Alb. Merinck
Teunis Swanenburg } dekens.
14 gildebroeders en 10 jongens.

1723. Teunis Swanenburg
Pieter de Jongh } dekens.
15 gildebroeders en 10 jongens.

1724. Pieter de Jong
Gabriel Kamp } dekens.
14 gildebroeders en 10 jongens.

1725. Gabr. Camp
Alb. Mering } dekens.
12 gildebroeders, 3 knechts en 13 jongens.

1726. Alb. Mering
H. Pieman } dekens.

13 gildebroeders, 1 knecht en 13 jongens.

1727. H. PIEMAN
JAN DE JONG } dekens.
14 gildebroeders, 1 knecht en 15 jongens.

1728. JAN DE JONG
CORN. KETEL } dekens.
15 gildebroeders, 2 knechts en 15 jongens.

1729. CORN. KETEL
H. PIEMAN } dekens.
14 gildebroeders, 2 knechts en 13 jongens.

1730. H. PIEMAN
GABR. KAMP } dekens.
16 gildebroeders, 3 knechts en 13 jongens.

1731. GABR. KAMP
CORN. KETEL } dekens.
17 gildebroeders, 1 knecht en 9 jongens.

1732. CORN. KETEL
ALB. MERING } dekens.
idem.

1733. GABR. KAMP
CORN. KETEL } dekens.
17 gildebroeders, 4 knechts en 3 jongens.

1734. H. PIEMAN
CORN. KETEL } dekens.
17 bazen, 4 knechts en 4 jongens.

1736. CORN. KETEL
JAN DE JONGH } dekens.
16 bazen, 2 knechts en 8 jongens.

AANTEEKENINGEN

BETREKKELIJK GOUDSCHE KUNSTENAARS ENZ.

Uittreksels uit de Stadsrekeningen enz.

(Medegedeeld als voren)

1494. JAN HEYNRICKS DIE HERT in de haech ghegeven van privilegien te doen tapisire ende te doen teikene.

1499. Gegeve CODDESTEYN (zie bl. 2) van t glas te maken t andwerpen ende was ghedaen by consent van de vroesscap. Ende was aen IIc voet ende LXX voet ghebacks ende XXX vieredel, noch Ic ende LXXX voet myt lysten ende XXX vieredel, Ende noch V sch. voor syn costen om daer te reysen ende te stoten(?); facit t samen IX £ V sch.

1543. AERT AERTSZ., glaesmaecker.

1545. Betaelt DIRCK PIETERSZ. (CRABETH) van twee caerten te maecken roerende dat verlaet opte goutkae . . . XVIII sch. VIII gr.

1547. Betaelt DIRCK PIETERSZ. (CRABETH) glaesmaecker, van een patroen te maecken, om damastlaecken nae te weven ende daer men vrunden meede maecken sal . . . . II sch. VIII gr.

1548. Betaelt DIRCK PIETERSZ. (CRABETH), glaesmaecker, van patronen om tapicherie na te maecken . . . . . VI sch. VIII gr.

1550. Gegeven 28 Juny WILLEM ANDRIESZ. (DE RAET) van tapisseryen . . . . VII £ XI sch. VI gr.

1550. GERRIT PIETERS, goutsmit.

1551. Betaelt II Sept. WILLEM ANDRIESZ. DIE RAET, tapessier, op rekeninge van t tapyt dat hy maeckt om te hangen in die Vroetschapscaemer, nair vuytvissen zyn hantscryft. VIII £ VI sch. VIII gr.

1551. Betaelt WILLEM JANS, schilder, voor een sonneteycken te stellen ende te maecken ant stadthuys . . . . III sch. IIII den.

1551. PIETER DE GREUSER, stadts glaesmaecker.

1552. Betaelt I January WILLEM ANDRIES DIE RAET, tapessier, van zeecker tapesserie die hy gelevert heeft hangende in die middelcaemer, als die vroetschap vergaert, achtervolgende zyn obligatie dair van zyende . . . . XII £.

1552. Betaelt 21 July DARRICK PIETERSZ. CREPEL (CRABETH) 1) by ordonnantie van de beurgemeesters van die patronen te maecken van de tapyten . . . . II £ XVI sch. VIII gr.

1552. Betaelt by ordonantie van de beurgermeesteren DARRICK (CRABETH) die glaesschryuer, ter cause van de patronen van de tapyten te maecken . . . . XVI sch. VIII gr.

---

1) Het is bijna als zeker aan te nemen dat met DIRCK PIETERSZ. en DIRCK PIETERSZ. CREPEL bedoeld wordt DIRCK PIETERSZ. CRABETH, en wel op grond van het volgende:

In het leven van DIRCK en WOUTER CRABETH, naar WALVIS, voorkomende in de Levensbeschrijv. van eenige voorname meest nederlandsche mannen en vrouwen D. 1. 334, 335, leest men:

„CAREL VERMANDER (VAN MANDER) gewaagt in zijn bekend schilderboek van twee CRABETHS, eenen ADRIAEN PIETERSZ. CRABETH en DIRCK PIETERSZ. CRABETH, waarvan de laatste, een glasschrijver of glasschilder, in zijnen tijd nog in levenden lijve was. De heer ALMELOVEEN gist, dat CLAUDIUS, anders KREPEL PIETERSEN volgens VERMANDER, niet alleen vader van ADRIAEN, maar ook van DIRCK en WOUTER CRABETH is geweest. Hij sterkt zijn gevoelen doordien de twee laatsten beiden zoons van PIETER of PIETERSZ. even als de eerste genoemd worden."

DE LANGE VAN WYNGAARDEN houdt het (Zie „De Goudsche Kerkglazen, hoofdstuk „De Glasschilders bl. 84) voor ontwijfelbaar dat DIRCK en WOUTER CRABETH zoons waren van PIETER KREPEL of KREPELE (KREUPELE) PIETER, marktveger te Gouda. De naam CRABETH zou later zijn aangenomen.

1552. WOUTER AERTSZ., glaesmaecker.

1552. Betaelt 10 Sept. WILLEM ANDRIESZ. (DE RAET) in volder betalinge van de tappesserien . . II £ VI sch. III gr. XVIII myten.

1552. JAN DAEMS (HOUTMAN?) glaesmaecker en schilder.

1552. EYNGBERT d schilder.

1552. ARIS die schilder.

1560. 1) Op den 13 July betaelt BARTHOULT WILLEMSZ. (VAN ABBESTEECH) goutsmit, ter cause dat hy door laste van burgemeesters ende by consente van der vroetschap gemaect heeft alle die zilverde letteren voor die van den gerechte, ten eewigen daegen van statswegen in de processie generael op hoerl. tabberden, die se van de stadt jaerlixs hebben, op draegen zouden, beloopende het zilver met het faetzoen t same in ponden door Rekenmeesteren geverifieert, IX £ XVIII sch. IIII gr. XII mit.

1563. ADRIAEN GORISSE 2), glaesmaeker.

1564. FRANS PIETERSZ. (DOU of VAN DOUWEN), goudtsmit.

1565. Betaelt JAN POTTER, lantmeter van Delfflandt, van een chaerte te maecke van de deurvaert . . . . III £ III sch. IIII gr.

1566. Betaelt JAN HEYE GERRITSZ. burgermeester, ten behouff van JAN MYST JANSZ. lantmeter, voor de helft van syn salaris en de vacatien gevaceert in t meeten ende maecken van de caerte van hasersouwe . . . . XXXI sch. VIII gr.

1570. CORNELIS JANS, glaesmaecker.

1572. DAEM CLAES, goutsmit.

---

1) Het dienstjaar rekende van toen af van 1 Febr. — ult. Jannarij, vroeger van 1 Aug. — ult. Julij.
2) Uit het Poorterboek van Gouda.

1573. Simon Jacobsz., schilder. 1)

1575. 1 Aug. Rente betaelt uyt de Domeynen aen kerckmeesters van St. Jans kercke vuyt den name van de dekens van St. Lucas altaer, bebryeft op Emme, Aeff, Catharina en Margarita, Ghysbert Jans weeskinderen . . . . ix guld.

1575. Nieuwe Losrenten. Betaelt Wouter Pieters (Crabeth) hem verschenen in December . . . . 1 guld.

1576. Betaelt Wouter Pieters (Crabeth) twaleff gulden van dat hy, door laste van Casteel ende Beuigemeesters, de stadt gemeeten ende deselfde drie mael naet leven geconterfeyt ende afgesedt heeft. . . . . xii guld.

1578. Betaelt Aert Jacobs wt saecke van gelycke somme by hem van der stede weghe verschoten ende betaelt Hans Lieffrinck voort maecken van de caerte van t meestendeel van Hollandt, om te dyenen in t proces van de Leytsendam . . . . vi guld.

1578. Betaelt Gerrit Fransz. Keghelingh, wt zaecke van gelycke somme bij hem gedebourseert aan Cryn Coenraetsz. in den haeghe, glaesschriver aldaer, van een glasch van der stede weghen geschoncken in de huysinghe van Coenraet de Rechtere, Secretaris van de Staten, alsoe alle andere steden van gelycken hadden ghedaen. . . . . vii ghul.

1579. Betaelt Dirck Gerrits (Hopcoper?) glaesmaecker, de somme van vier ende veertigh car. gulden, seventhien stuuers, ter oorsaecke van twee glaessen by hem gemaect ende van stadtswegen die van Oudewater ten aensien van heure desolatie geschoncken ende aldaer in de kerck gestelt . . . . xliv gl. xvii st.

---

1) Den 11 Junij 1573 als vrijw. bij eene komp. van de Goudsche Burgerij tot ontzet van Haarlem uitgetrokken, sneuvelt hij bij die expeditie.

1580. JAN VOSCH, goudtsmit, ter oorsaeke van een siluerden cop weegende XV loot, tot XXVI st. t loot, van stadtsweghen van hem gecoft ende tot een pillegyft geschoncken te werden den liutenant van graeff JAN VAN NASSOUWE, wyens kindt die van Dordrecht ende die van der Goude gebeeden waeren van stadtsweegen te heffen . . . . XIX gl. X st.

1583. CRYN COENENSZ., glaesmaecker in den hage, van stadtswegen in t weeshuys van den hage, gelyck andere steden, geschoncken weessende, hy t selfde glas mettet wapen van der stadt ende een comparrtement daerom gemaect heeft . . . . VII guld.

1583. DIRCK WILLEMSZ., boede, betaelt ten behouue van Mr. PR. CORNSZ. BOCKENBERCH vyf ende twyntich gul., denselven (alsoe hy een gebooren poorter es) toegevoucht, tot een gratuyteyt, van dat hy seeckere cronycke in t corte begrypende de begintzelen, afcomptsten, leven, steruen, oorlogen van de deurluchtige graven van hollandt ende haerluyder huysvrouwen in t Latine gemaect ende de stadt tot haere vereeringe gedediceert . . . . XXV guld.

1583. PIETER FRANSZ. (DOU of VAN DOUWEN) goutsmyt, betaelt een ende tsestich guld. seuenthien stuuers ende een halve, ter oorsaecke van t maecken ende leueren van seeckere siluere schale, weghende twee ende twyntich onchen, een halue ende een engelsche, tot twee gl. ses stu. donche, ende thyen guld. voort fatzoen, die van stadsweghen geschoncken es, eenen ADRIAEN JOPPEN VAN GHYBELANDT, in recompense van seeckere metale stucksken geschut hebbende t wapen van der Goude, dat hy tot syne groote costen voor d oude tonge wt den grondt gewonden hadde . . LXI gl. XVII st. VIII pen.

1584. Betaelt CASPER COOLHAES, predicant tot Leyden, hem toegevoucht tot een gratuiteyt ende recompense van de eere, die hy

deser stede bewesen heeft in t dediceeren van seecker bouck den Toutsteen genaemt synde, de somme van . . . . . XXIIII guld.

1584. JACOB JANS, glaesmaecker.

1584. Betaelt JOORIS DE POTTERE, tapitsier, ter oorsaecke van vier tapytteblaederen, die hy gemaeckt heeft, tot vier cussens dezer stede . . . . XIIII gul.

1584. Betaelt PIETER FRANSZ., goutsmith, wt saecke van een silvere schaele, geschonken wesende DIRCK VAN SYPESTEYN, Dyckgraue ende baillu tot Wourden, tot een gratuytuyt van de dienste, by hem in t aenhouden van t geschut gecoomen wesende van de huysse van Montfoort gedaen . . . . XXXI gul. VII st. X penn.

1584. ARYEN JOPPEN, glaesmaecker, trouwt 8 Febr. 1)

1585. JACOB CLEMENTSZ. ten behouv van WOUTER PIETERSZ. (CRABETH) glaesscryver betaelt ses gl. wt sake dat ter begeerte van de Burgermeesters gemaect heeft sekere patroon waer naer dat men stadscussens soude doen maken, mitsgaders noch twee patronen ofte chaerten van den Leytschen dam . . . . VI guld.

1585. ADRIAEN GROEN ten behoeve van THYBAUT, glaesscryver tot Haerlem, betaelt tien gul., wt sake van een nieu glas dat van de stede wegen gesconken is den admirael van hollant in syn huysinge tot Warmondt, sulx oick andere groote steden gedaen hebben. X gl.

1586. CORN. JOBSZ. Secretaris, betaelt de zomma van hondert vijff ende twintich guld. seuen stuuers, in remboursssemente van gelycke zomma die hy door begeerte van de Burgermeesteren verschooten ende betaelt heeft aen DIRCK JACOBSZ. FOOREEST tot Amstelredam, voor twee silvere schalen weghende tsamen een ende veertich oncen ende twee engelsche, elcke once met het factsoen daerinne gerekendt

1) Huwelijks-proclamatieboek te Gouda.

tot drie gulden ende eene stuuer, d welcke van stadtsweghen geschoncken zyn d' eene NICOLAES DIERT, advocaet, voor zeeckere merckelicke dienste de stadt bewesen, ende d' andere Jonckheer HENDRICK VAN ASSENDELFT, als capiteyn geweest zynde van de compagnie, in den jaere LXXXV op de commissie van de stadt aengenoemen, hem int liquideeren van zynen dienste tot een gratuiteyt belooft. I°XXV gl. VII st.

1586. ADRIAEN GERRITS D' VRIE, 1) schilder, betaelt de zomma van dartich gulden, wt saecke dat hy nae die principale chaerte in den jaere LXXVIII ten versoucke van de steden Dordtrecht, Haerlem en der Goude by eenen HANS LIEFFRINCK gemaeckt van de quartiere van Hollandt ende den stichte van Utrecht, ten fine men die binnenvaerten daer wt bekennen ende weten mochte, twee andere ghelycke chaerte gemaeckt heeft ten behouve deser stede, daervan d' eene het collegie van den Dyckgraeff en de hooge hiemraede van Rynlandt gheschoncken zal worden . . . . XXX gl.

1586. WERMBOUT QUURYNEN, schrynwercker, de zomma van twee gulden, wt zaecke dat hy gebordt ende gelyst heeft zeecker chaerte daer inne die doorvaert deser stede ofgetrocken es, hanghende in de camer van de Burgermeesteren . . . . II gl.

1586. WILLEM BARTHOUTSZ. (VAN ABBESTEECH), goutsmith, trouwt 14 Febr. met MARRITGHEN DAEMENDr. 2).

1586. JAQUES PIETERSZ., tapitsier, trouwt 9 Febr. 2).

1586. Betaelt HUYGH CLAESZ. HOPCOOPER, hoorologiemaecker, de zomme van twee ende tnegentich gulden, wt saecke dat hy gemaeckt ende op ten thooren gelevert en gestelt heeft seeckere uerwerck metten hamer daertoe dienende, t welck jegenwoordich een

---

1) Leerling van de CRABETHS en later schoonzoon van WOUTER CRABETH, met wiens dochter, CLARA, hij den 30 Nov. 1589 huwde. (Huwelijks-proclamatieboek te Gouda).

2) Huwelijks-proclamatieboek te Gouda.

halliff uer slaende es, waervooren hem naer voorgaende bestedinghe belooft es de zomma van vier en tachtich gul. enz.

1588. Vertering ten huyse van CORN. JANSE VLACK door burgemeesteren ende thesaur. fabryckmeesters met mr. THOMAS BOTH clockgieter tot Utrecht.

1588. BRUYN WOUTERS VERDOES (VAN DER DOES) ende FLORIS CINCQ, scepenmeesters, betaelt de somma van acht gulden vijftien stuuers, omme daermede te betalen de oncosten gevallen op de patronen van de glasen in de Vierschaer by ADRIAEN DE VRYE gemaect . . . . VIII guld XV st.

1590. Betaelt JASPER (CASPER) TOURNAY, bouckdrucker alhier 1), de somma van zeven guld. over die coope van thien boucken genaempt »'t proces van Ketterdooden", by DIRCK VOLCKERSZ. COORENHARD 2) in zyn leven wytgegeven jegens seker Bouck JUSTIJ LIPSII, (Ure et Seca) die duer last van Burgermeesteren gelevert zyn aen S. Excellentie van Nassau. Ordonn. 7 Nov. 1590 . . . . VII guld.

1590. Betaelt DIRCK GERRITSZ., glaesmaecker, die somme van neghen gl. voer t macken ende tot den schout van Benthuysen te stellen drie glaesen die hem van der stede weghen syn geschoncken; ord. van XIX Dec. . . . . IX gl.

1590. Noch ADRYAEN GERRETSZ. DIE VRYE betaelt die somme van daerthien gl. thien stuuers, taer cause dat hy gemaeckt ende in t ghemeen Raethuys van Rynlandt tot Leyden gestelt heeft een gebacke glas, welck van der stede wegen tot een vereeringhe aent voersz. Colegie van Dickgraeff ende hooge hiemraeden, om goede insicht wille geschoncken es geweest ende den verschreven ADRYAEN

1) Hij komt reeds in 1585 als zoodanig voor.
2) COORNHERT overleed te Gouda Oct. 1590.

GERRETSZ. daervoeren p. ord. van de Burgemeesteren betaelt, daerinne gerekent drie daghen over syn vacatie omme die mate te haelen ende het verschreven glas te gaen stellen, t saemen . XIII gl. X st.

1590. Betaelt GERRET MERTSZ. alyas FOUTENDAS (?) die somme van hondert een gl. ses stuuers, omme diezelue by hem verstreck te worden tot betaelinghe van een zilleveren schael aen JAN BLASS, goudtsmit tot Amsterdam, wegende XX ende een halff onse, tot twee gl. XII st. d onse, facyt LIII gul. VI st. ende de resterende XLVIII gl. aen t fatsoen, die van den verschreven JAN BLASS gecocht ende van deser stede weghen aen Mr. JOOS DE MENINGE (MÉNIN), pentionaris der stadt Doerdrecht, voor eenighe ghuede dienste by hem ten dezen tyden deser stede ghedaen ende beweesen; ord. van Burgemeesters van XXIIII January 1590. . . . . ICI gl. VI st.

1591. Losrenten. Betaelt JACOB CLEMENTSZ. van weghen den boel 1) van WOUTER PIETERSZ. (CRABETH) van den voors. jaere verschenen in Junio, bebrieft op WOUTER PIETERS. . . . . . . III gl.

Betaelt JACOB CLEMENTSZ. van wegen WOUTER PIETERS boel van den voors. jare verschenen in Decembry, bebrieft op de naam van WOUTER PIETERSZ. CRABETH. . . . . II gl.

Idem in 1592.

1592. JOOST B......? tapitsier, betaelt negen gl., hem toegevoucht tot een subsidie, overmits t ongeluck van de quetsuere in t hooft door t bersten van een camer in de triumphe van Steenwyck hem toegecomen, volgende de requeste hier aen d ordonn. overgelevert. IX gl.

JOOST SCHAEP, tapetzierwercker, betaelt drie ende twyntich gl., hem by de beurgemeesteren toegevoucht, boven de negen guld. by

---

1) Hieruit meent men met eenigen grond te mogen afleiden dat WOUTER CRABETH in 1591 gestorven is, te meer dewijl die renten in 1593 aan zijnen zoon P. W. CRABETH werden uitbetaald.

hem alreede genooten, tot vervallinge van 't meesterloon de chyrurgins belooft, uyt saecke dat zy gecureert hebben de quetsuere, die hy in t hooft hadde gecregen, doer t bersten van een van de camers, die geschooten werden ten dage van de triumphe van 't veroueren van Steenwyck. . . . . xxiii gl.

1593. Corn. Ketel (schilder) 1) betaelt ten behouve van Jaques de Geyn, plaetsnyder tot Amsterdam, vyer en vyftich gl. hem toegevoucht tot een gratuyteyt ende recompense voor de conterfeitselen van de wonderlicke belegeringe der stede van Geertruydenberch, waermede hy deser stede tot een gedenckteycken ende memorye (Godts loff ende eere altyts ten voorsten) van soedaenige seltsaeme belegeringe ende loffwaerdich cloeckelick beleyt zynre Excellentie beschoncken ende vereert heeft. . . . . liiii gl.

1594. Betaelt Adriaen de Vrye, schilder, de zomme van ses gulden, over t maecken van drie caertten van de merwede ende van fienoordt, t welck die van Rotterdam meenden te becrammen, elcke caert tot twee gl . . . . vi gl.

1594. Jan Rufelaer, tapitsier, betaelt de somma van t negentich guld. tot xl gr. vlms t stuck, wt saecke van twaliff tapyte cussebladen, die hy ten behouue van de stadt gemaect ende gelevert heeft, stuck tot zeven guld. thien stuuers. . . . . xc gl.

1595. Mr. Hendrick Both, clockgieter tot Utrecht, giet twee luyclocken voor Gouda.

1595. Betaelt Jan Cornelisz., constschilder, de zomma van vijff guld. ende ellef stuuers, wt zaecken dat hy door laste van de rendantten (de thesauriers ontfanghers) de huyssen van de stadt in de

1) Cornelis Ketel, schilder, geadmitteerd in het gasthuis. 1590. (Kamer- en Vroedschapsboeken van Gouda).

conventten van de magdalenen ende agnieten genumereert ende de stadts wapen op gestelt heeft. . . . . v gl. xi st.

1595. Betaelt JAN HENDRICXZ. de zomma van drie guld. by hem van der stede weghen verschooten tott t coopen van een chaerte van de nederlandtsche provincien hangende in de Burgermeesters camer. iii gl.

1595. Betaelt ADRIAEN GERRIDTSZ. DE VRYE de jonghe, by forme van leeninghe, twee hondert gulden, tot coopinghe der materialen der glaesen, die hy in de kerck deser stede aengenomen heeft te maecken van weghen de heeren Staten van Hollandt, 1) welcke zommen op de betalinghe der voors. glasen hy gehouden wordt de stadt te restitueren. . . . . cc gl.

1595. Betaelt JAN RUFELAER, tapitsier, de zomma van hondert zes ende twintich guld. wt saecken van een comptoircleet, langh synde neghenthien ellen en een vierendeel, leggende op de tafel van de Burgermeesters camer. . . . . cxxvi gl.

1595. Den voorn. JAN DE RUYFFELAER noch betaelt de zomma van twee ende t seventich guld., wt saecken van acht tapytserie cussenbladen, tot neghen gl. stuck, by hem ten behouve deser stede gemaect ende gelevert. . . . . lxxii gl.

1595. Betaelt JOHAN CLAESZ. IPEREN, waert in de verguldën Spiegel, de zomma van een ende dartich guld. zeventhien st. ende acht penn., tsynen huyse verteert by mr. WILLEM THYBAULT glaesschryver ende mr. PHILIPS horologiestelder tot Haerlem, ten tyde als den voorn. THYBAULT de mate quaem nemen van een glaesch by myn heeren van Haerlem in de kerck deser stede geschoncken 2) ende den voorn. mr. PHILLIPS het beyerwerck op den thooren quaem stellen, tot

1) Deze zijn de glazen vermeld onder No. 1 (de Vryheid der Conscientie, en No. 29 (de Christelyke Ridder) van de Beschrijv. der kerkglazen,
2) No. 2 van de Kerkglazen.

welcken eynde hy expresselicken alhier was ontboeden, en oversulxs beyden van deser stede weghen gedefroyeert zyn geweest.

xxxi gl. xvii st. viii penn.

1595. Jan Aebels Pypenpoy, roededragher deser stede, betaelt de zomma van dartich guld. omme te verstrecken aen mr. Willem Thybault tot Haerlem, in voldoeninghe van vier glasen by hem in de commanderye (van St. Jan) tot Haerlem gemaect ende by de stadt aldaer geschoncken. . . . . xxx guld.

1596. Bartholomeus Fansel, goudsmit, trouwt 13 Oct. 1)

1596. Betaelt Jan Rademaecker drye gulden drye stuuers t synen huyse verteert by mr. Gerrit (Gerritsz.) glaesmaecker van Dordrecht, dye alhyer gesonden was om de maet te nemen van t glas dat die van Dordrecht ten behouve van St. Janskerck binnen deser stede geschoncken hebben. 2) . . . . iii guld. iii st.

1596. Betaelt Adriaen Gerrits de Vrye, glaesschryver, de somme van drye gulden achtyen stuuers, hem toegevoucht uyt saecke dat hy de mate genomen heeft van de form daer t Amsterdamse glas 3) in de kerck staen soude, midsgaders van t maecken van acht figuren, daer nae gesneden souden worden de segelen, daermede de geverwde laeckens in loot gesegelt souden worden. . . . . iii gl. xviii. st.

1596. Jan Symonsz. beeldsnyder ende waterwercker, hondert guldens, hem toegevoucht in regard van synen goeden yver ende gonste, dye hy tot welvaren deser stede gehad heeft om deselve te dyenen ende vorderen met syne experientie ende conste int maecken van seecker Instrument tot verdiepinge van den Ysel, nyettegenstaende

1) Huwelijksproclamatieboek te Gouda.

2) Dit was vermoedelijk het glas, voorstellende de Maagd van Dordrecht, vervaardigd door Adriaen Gerrits de Vrye, 1597, vermeld onder No. 3 van de Beschrijv. der Kerkglazen.

3) No. 27 van de Kerkglazen.

t selve nyet bevonden is geweest van soe goeden effecte als men hadde verhoopt . . . . c guld.

1596. Betaelt JAN RUFFLAER, tapitsier, hondert acht en t seventicht guld. tyen stuuers, in minderinge van drye hondert seven ende vyftich guld., hem comende over t maecken van seecker tapytwerck by hem ten behouve van de stadt gelevert, tot de nombre toe van een ende vyftich ellen, elcke elle tot seven gl.. . . . ICLXXVIII gl. X st.

1597. JAN RUFELAER. tapytwercker, betaelt die somme van een hondert acht ent seventich guld. tien stuuers, in volder betalinghe van drie hondert seven en vijftich gl , die hem quamen over t maken van drie tappytcleden ten behoeff deser stede, groot synde een en vyftich ellen, die ellen tot seven gl., daervan gelycke somme by den tesaurier de A°. XCVI betaelt is. . . . . . . ICLXXVIII gl. X st.

1597. JAN CLAES YPEREN betaelt die somme van t seventich gl. twee st. acht penn. ter cause van afgesproken costen aldaer verteert by mr. WILLEM TYBOUT met twee knechts, in t setten van t glas 1) (by de Heeren van Haerlem tot vereeringhe de kerck gegeven ende doen stellen), daerby gevoecht dat de borgemeesters hem vereert hebben met een maeltyt, om van hem te vercryghen twee patronen van twee glasen by hem in d kerck geset. . . LXX gl. II st. VIII penn.

1597. JAN RADEMAKER betaelt die somme van acht en vyftich gl. seventien st. acht penn. ter cause van verteerde costen aldaer gedaen, by mr. GERRIT GERRITSZ. glaesmaker van Dordrecht, met een knecht, int zetten van t glas 2) by den Heeren van Dordrecht de stadt geschoncken, tot vereringhe ende vercieringhe der kerck, daerin begrepen de maeltyt daer borgemeesteren hem mede vereert hebben. . . . . LVIII gl. XVII st. VIII penn.

1) No. 2 van de Kerkglazen.
2) „ 3 „ „ „

1597. CORN. JOBSZ. (CATTEMEER) Secretaris, betaelt die somme van achtien gl., by hem verschoten aen mr. WILLEM TYBOUT int supplement van t zestich gl, also by die kerckmeesteren twee en veertich gl. betaelt syn, hem geschoncken ende toegevoecht van twee patronen van twee glasen 1) by hem in die kerck gestelt. . . . . xviii guld.

1598. CORN. JOBSZ. Secretaris, betaelt de zomme van dertich gl. in remboursement van gelycke zomme by hem verschoten ende gegeven tot een vereeringe aen den meester glaesschryver die in de kercke gestelt heeft t glas dat van wegen de stadt Amsterdam geschoncken es 2). . . . . xxx guld.

1598. Betaelt JAN VAN DER HEGGEN, waert int Vlies, de zomma van een ende vyftich gl. van der stede wegen affgesprooken voer de verteerde costen aldaer by drye Gedeputeerden der stede van Dordrecht met heuren boode ende schuytevoerders gedaen, als zy luyden alhyer waren opnemende t glas van derzelver stede wegen in de kercke gegeven 3), hyer inne gereeckent de maeltyt op te welcke mynheeren de Burgemeesteren de voors. Gedeputeerden quamen vereeren. . . . . LI gl.

1598. JAN ABELS PIPENPOY (bode en concierge) betaelt de zomme van dertich gl. omme ten behouve van JAN HUYGEN VAN LINSCHOTEN behandicht te worden, als hem toegevoucht wesende voor zeeckere Chronycke tracterende van de Indische landen, daermede hy t anderen tyde dese stede vereert heeft gehadt . . . . xxx gl.

1598. JAN CLAESZ. YPEREN betaelt de zomme van vyer ende vyftich gl. aldaer van der stede wegen afgesproocken voer de verteerde costen, die gedaen zyn geweest by den mr. glaesschryver

1) No. 2 en 19 van de Kerkglazen.
2) No. 27 van de Kerkglazen.
3) No. 3 van de Kerkglazen.

ende zyne drye werckgesellen midler tyt zy luyden besich zyn geweest in de kercke met het setten van t glas by de stadt van Amsterdam geschoncken. 1) . . . . LIIII gl.

1599. Betaelt JAN RUFELAER, tapitsier, hondert seven ent seventich gl. in minderinge van twee hondert dertien gulden dertien stuuers twaelff penn. hem restende van drye hondert t negentich gulden dertien stuuers twaelff penn., die hem quamen uyt saecke van vyff en vyftich ellen ende dertyen sestiende deel tapytwerck, tot seven gulden elcke ellen, dye hy nae voorgaende anneminge, gemaect ende tot t vorder geheele behanghsel van der Burgermeesters camer met een tafelcleedt in de vroetschapscamer gelevert heeft, waerop hy by ordonn. gelycke somme van ICLXXVII gl. van de Tresoriers de Ao. XCVIII ontfangen heeft. . . . . ICLXXVII gl.

1599. Betaelt aen seecker Glaesmaecker tot Rotterdam ses ende twintich gl., ter oorsaecke van twee glaesen van der stede wegen (om merckelicke consideratien) gegeven ende geschoncken in de huysinge daerinne wonende is FRANCISCUS LANSBERGIUS, predikant tot Rotterdam voorn. . . . . XXVI gl.

1599 Betaelt JAN VAN DER HEGGE, waert in gulde Vlyes, een ende t seventich gul. achtyen stuuers, uyt saecke ende in voldoeninge van de verteerde costen aldaer gedaen by den burgemeesteren, pensionaris ende secretaris der stadt Leyden met hare dyenaers ende ander gevolch, dewelcke alhyer gecomen waren omme mitte Burgemeesteren deser stede te adviseren van t glas dat van wegen der stadt Leyden in de kercke alhier gegeven is 2), oversulx dat de Burgemeesteren deser stede d' voorn. van Leyden met haer presentie

1) No. 27 van de Kerkglazen.
2) No. 26 van de Kerkglazen.

vereerdt hebbende d' voorsz. verteerde costen hebben affgesproocken. LXXI gl. XVIII st.

1599. Betaelt JAN CORNELISZ glaesmaecker, tachtich guld. seuentien stuuers ses penn., ouer t maecken ende setten van t glas dat van der stede wegen geschoncken ende gegeven is in de kerck tot Stolwyck, groot tweehondert twee voeten ende eene halve, daervan hem belooft is by bestedinge, van ygelicke voet, te weten van vyer ende sestich voet gebacken glas, vyftyen stuuers, ft. XLVIII gl., ende van de hondert acht en dertich voet ende een halve, van ygel. vier stuuers een blank, ft. XXXII gl. XVII st. VI pen.; ende noch hen rendenten selffs (de Thesoriers ontfangers) ses guld. tyen stuuers, uyt saecke dat zy mit hen beyden tot Stolwyck t glas gesyen ende opgenomen hebben, vacerende eenen dach t samen tot vyff guld., ende van wagenhuyr een gulden ende tyen stuuers, monterende in als ter somme van. . . . . LXXXVII gl. VII st. VI penn.

1599. RUT JANSEN, glaesmaecker, trouwt 16 Mei 1).

1600. Betaelt JAN RUFELAER, tapitsier, sessendertich guld. dertien stu. twaelff penn., in volle betalinge van drye hondert t negentich guld. dertien st. twaelff penn., dye hem waren competerende uyt saecke van vyff ende vyftich ellen en dertien sestyende deelen tapytwerck, tot seven gulden d elle, by hem ten behouve van de stadt gelevert. . . . . XXXVI gul. XIII st. XII penn.

1600. ARIEN FRANSZ., glaesmaecker.

1601. Betaelt JAN PIETER FEYSSEN, waert in den Eliphant, de somme van vyff ende t negentich gl., vyftien st., aldaer verteert by DIRCK JANS VERHEYDEN, glaesschryver, met syn adiunct, int hermeten van de plaets daer t glas soude staen, t gund de stadt Delft de

1) **Huwelijksproclamatieboek te Gouda.**

kerck alhyer geschonken hadde, 1) als oick by FRANS ADRIAENSZ., CLAES JANSZ. (WITMANS of WYTMANS) ende DAVID FRANSZ., glaesschryvers, int opdoen ende zetten van t glas by die van Rotterdam geschonken 2), ende in t' overleveren van t patroon van t' zelve glas, daerinne gerekent een maeltydt, dat de heeren Burgemeesteren hun hebben vergeselschapt. . . . . xcv kar. gl. xv st.

1601. Denzelven Jan PIETER FEYSZ noch betaelt de somme van vyer ende tachtich kar. guld. vyer st., uyt saken van gelycke somme tot synen huyse verteert, opten xv ende xvi Meye A°. xvi^c een, by Burgermeesteren ende andere Gedeputeerde der stadt Leyden, met hunne boden ende voerluyden, die alhyer gecomen waren omme op te nemen t' glas by de stadt Leyden in de kercke gegeven 3), ende oversulx syn zyl. tot een danckbaerheydt, by den heeren Burgermeesteren gedefroyeert geweest. . . . . LXXXIIII gl. IIII st.

1601. Betaelt CORN. JOPPENS, Secretarius deser stede, de somme van dertig gul., in remboursement van gelycke somme, deur last van Burgermeesteren verstrect aen m^r. CORN. CLAESZ. (CLOCK) glaesschryver tot Leyden, tot eene vereeringe van t glas by hem gemaect ende gestelt in de kerke deser stede, tot coste van de voorsz. stadt Leyden. 4) . . . . xxx gl.

1601. Betaelt JAN P^r. FEYSSEN, waert in den Eliphant, de somme van negen ende t negentich kar. gl. een st., als LXVII gl. ende XIII st. over verteerde costen tot zynen huyse gedaen by den voors. glaesschryver ende syne knechts, tusschen tyden dat hy t voors. glas van de stadt Leyden 4) gestelt heeft, ende XXXI gl. VIII st.

---

1) No. 25 van de Kerkglazen.
2) " 28 " " "
3) " 26 " " "
4) " 26 " " "

aldaer noch verteert by den heeren Bailliu, Burgermeesteren ende andere als sy den voors. glaesschryver quamen bedancken van syn devoir daerinne gedaen. . . . . xcix gl. i st.

1601. Betaelt aen handen van JAN FLORISZ. DE JAGER, substituyt van de heer Secretaris, de somme van dertigh gl., in rembour-sement van ghelycke somme by hem deur last van de heeren Burgermeesteren geschoncken aen FRANS ADRIAENSZ. en CLAES JANSZ. (WITMANS of WYTMANS), mr. glaesschryvers, ter cause van t goed debvoir by henl. in t maken van t glas by die van Rotterdam gegeven, 1) gedaen zynde. . . . . xxx gl.

1601. PYETER DE WEELDIGHE, tapitsyer, van Oudenaerde, trouwt 27 Nov. 2)

1601. JAN PYETERS LOO, goudsmit, trouwt 25 Nov. 2)

1602. Betaelt JAN CORNELISZ. (VAN LANSCHOT), glaesmaecker, de somme vyff ende twintich gul. ende vyffthyen stuuers, uyt saecke van seecker glas t welck hy gebrocht ende gestelt heeft in de kerck tot bodegrauen, welck glas van der steede weeghen ten behouue van deselue kerck geschoncken is, daeraen hy verdyent heeft de voors. somme van . . . . xxv gl. xv st.

1603. GREGORIO COOLS, 3) beeldesnyder, betaelt de somma van twee duyssent gulden, over t maecken van de nyeuwe Bailge (baldaquin) voor stadthuys deser stede, all vermoegens het besteck, mette ord. ende quit. daerop geuollicht. . . . . iim guld.

1603. Denselven noch betaelt de zomma van hondert ende t sestich guld., te weten hondert vyftich guld. voor hem selven, ses guld.

---

1) No. 28 van de Kerkglasen.
2) Huwelijksproclamatieboek te Gouda.
3) Dese is vermoedelijk dezelfde persoon tot wien het volgende betrekking heeft: Ondertr. te Gouda 18 Oct. 1614 GREGORIUS COOL van Vryborgh (Freiburg?) en PIETERNELLE AERIENS j.d. van Dordr. wo. aldaar. Trouwreg. der Herv. Gem. te Gouda.

voor den oudsten ende vier guld. voor den jongsten zoon van JAN SIMONS (zie op 1596) beyde met hem aen de voorn. bailge gewrocht hebbende, heurl. by de Burgermeesteren en de Tresoriers tot eene vereeringhe toegevoucht, vermits d' voors. bailgie sulcx soo starck, chierlick, polyt ende wel bequaem gemaect hadde, dat hem de vereeringhe in t besteck geroert, met aduys als voorm. toegevoucht es. . . . I^{c}LX gl.

1603. HENDRICK CORN. KEGELINGH, waert in t harthuys, betaelt de zomma van een en twintich guld. thien stuuers, ter zaecken van verteerde costen aldaer by de heeren Burgermeesteren ende Thesauriers met m^{r}. GREGORIO COOLS, steenhouder, op zeeckere byeencompste verteert. . . . . XXI gl. X st.

1603. 15 Juny. Getrouwd te Gouda CLAES MAERTENSZ. THOOFFELIG van Rotterdam met MARGEN DIRCKX van der Goude; vermoedelyk de ouders van INGETGEN THOVELINGS, eerste echtgenoote van GOVERT FLINCK. 1)

1604. Betaelt DIRCK REYNIERSZ. VAN DOUWE, glaesschryver tot Delft, dertich guld., die hem toegevoecht syn voort patroon van t glas twelck by de stede van Delft in de kercke deser stede geschoncken 2) ende by den voorn. DIRCK REYNIERSZ. gestelt is, welck patroon hem is affgeeyst omdat de reparatie van t glas tot allen tyen daernae gedaen soude mogen worden. . . . . XXX gl.

1604. Betaelt JAN CLAESZ. YPEREN, waerdt in de Spiegel, veertich guld. tien stuyvers, soo van de verteerde costen die aldaer ge-

1) Trouwboek der Herv. Gemeente te Gouda. Zie ook Deel 2. bl. 25.

2) Dit betreft het glas voorstellende het Ontzet van Leiden, vermeld onder No. 25 van de Beschrijv. der Kerkglazen.

Het bovenstaande maakt het zeer waarschijnlijk dat genoemde VAN DOUWE, zoo als beweerd wordt, de maker van dit glas is geweest en niet CORN. CLOCK, die daarvoor te boek staat.

Zijne Wed. wordt vermeld D. I. 7. onder 22.

daen syn by DIRCK REYNIERSZ. VAN DOUWE, glaesschryver van Delft, als hy in de kercke sette t glas by de heren van Delft geschoncken, 1) daerover hy besich is geweest van XXI tot XXX July, als dat de kerckmeesteren deur last van Burgermeesteren tot een vereeringe hem eens vergast hebben, al t welck van der stede wegen is affgesproocken. XL gl. X st.

1604. Betaelt JAN FLORISZ. DE JAGER, Secretaris, LXIX gl. in remboursement van gelyckc somme by hem verschoten ende betaelt aen CORN. QUYERYNSZ., glaesmaecker tot Leyden, over t schryven, maecken ende stellen van seecker glasen die de stadt geschoncken heeft in t Gemeenelandtshuys van Rynlant tot Leyden van de belegering van Samaria. . . . . LXIX gl.

1605. Betaelt DIRCK GERRITSZ., glaesmaecker, twee ende seeventich gl., in voldoeninghe van seker glas by deser stede de kercke van Catwyck vereert ende by de voors. DIRCK GERRITSZ. gemaeckt ende aldaer gestelt, daerin gerekent alle syne reyscosten, vacatien ende andere dependenten.. . . . . LXXII gl.

1605. Betaelt denselven vyftich gl., in minderinghe ende op rekeningh van hondert vyff ende seventich gl., die hem belooft zyn voor het maecken ende stellen van t glas met den aencleve van dien dat tot Edam van der stede wegen geschoncken es. . . . L guld.

1605. GOVERT HENRIXSZ. (SLOT), glaesmaeeker, trouwt ADRIAENTGEN DIRX, 9 January 2)

1606. Betaelt LYSBET JANS wed. wylen DIRCK GERRITSZ., glaesmaecker, de somma van hondert vyff ende twintich gl., in volre betaelinge van hondert vyff ende t seventich gl., by den voors. DIRCK

1) Zie noot 2 op blz. 44.
2) Huwelijks-proclamatieboek te Gouda. Hij was leerling van de CRABETHS.

Gerritsz. bedongen ouer t maecken van een glas dat by de stadt in de kerck van Edam geschoncken ende aldaer gestelt is, waerop gereet betaelt is geweest by de Thresoryers de A°. XVI° vyff de somma van vyftich gl. soo datter noch rest de voors. I°XXV gl.

I°XXV gul.

1606. Betaelt Wyert Claesz., 1) schilder, de somme van thyen gl., wyt saecke dat hy op papyer getrocken ofte geconterfeyt heeft nae t leuen den Intre van de Rethoryckers deser stede die zy tot Haerlem gedaen hebben als de Camers aldaer waeren, ende noch geteyckent de colueren ofte by geschrifte gestelt wat colueren elcke personagie gehadt heeft, ende dit alles op t versouck van die van Haerlem, die al t werck van alle de Camers, dye daer geweest syn van meeninghen zyn te doen drucken. . . . . X gul.

1606. Jan Meess, tapitzyer, Wed. trouwt 13 Juny 2).

1606. Betaelt Jan Florisz. de Jager, Secretaris, de somme van acht gl. seuen stuuers, in remboursement van een nyeuwen Rosenobel in specye, die hy deur last van Burgermeesteren verschoten heeft aen seeckere engelsche comedyespeelders, die t selve tot een vereering geschoncken is omdat zy voor de heeren ende huer familie gespeelt hadden. . . . . VIII gl. VII st.

1606. Betaelt Jacop Corn. Caen, 3) glaesschryuer, de somme van hondert ende twintich gl. vuyt saecke dat hy gemaeckt, geschreuen ende gestelt heeft een glas, dat by deser stede in de kerck tot Worcom geschoncken is, daerinne begrepen d' oncosten van t nemen van de maet ende andere costen daerop gevallen. . . . . I°XX gl.

1606. Betaelt Jan Corn. Vlack, Schepen, o. a. een guld. thyen

1) Komt in 1613 als Keyser van de Rethoryckers voor.
2) Huwelijks-proclamatieboek te Gouda.
3) Hij was leerling van de Crabeths en in 1608 Burgercapiteyn.

stuuers, in remboursement van gelycke somme by hem voor de stadt aen mr. GREGORIO COOLS, beeltsnyder, betaelt voor een paert by hem gesneden, om gestelt te worden opte billetten van de paerdemarct. Ordonn. XXIIII July A°. XVI° ses. . . . . I gl. X st.

1606. PIETER VAN HOLANDT, tapitsyer.

1607. CLAES JANSZ., glaesmaecker, trouwt 27 Mei met MARRITGEN JANS dochter van wylen JAN LAMBERTSZ. b. j. l. van der Goude 1).

1607. ADAM BARNAERDT, ingenieur, (pompen en waterleidingen).

1607. Betaalt aen EMONDT JANSZ., glaesmaacker, de somme van vier ende twintich gul. ouer t maecken, schryuen ende stellen van een glas dat de stadt geschoncken heeft in de kerck van Middeburch buyten dezelve stede. . . . . XXIIII gl.

1607. Betaelt aen FLORIS BALTHASAR, plaatsnyder tot Delft, de somme van derthien gul. over derthien caarten van de Begraeffenisse van syn Gen. Graeff van HOHENLOO 2), elcke caart tot vyfthien st., uytgesondert eene die affgeset was, daarvooren betaalt is vier guld., alle welke caarten hem ten pryse voorsz. op syne presentatie ende versoeck, by requeste gedaan, affgenomen syn, overmits de Gedeputeerde deser stede mede op de Begraeffenisse syn geweest, ende om andere redenen. . . . . XIII gl.

1607. JACOB MIGOEN, bouckdrucker.

1608. Betaalt aen JAN CORNELISZ. (VAN LANSCHOT), glaesmaker, de somme van veerthien ghulden vier stuvers, by hem verdient aen een glas dat van der stede weghen geschoncken is in de kercke tot Waerder. . . . . XIIII gl. IIII st.

1608. Betaalt aen HENDRICK CORNZ. VOS, de somma van vier

1) Huwelijks-proclamatieboek te Gouda.
2) PH. Graaf van HOHENLOO werd den 6 April 1606 in de kerk te IJsselstein begraven.

ende twintich ghul. over t maken van twee caerten van Brouck, Thuijl en t Weechgen, hierinne gherekent de vacatien van dat hy op verscheyden reysen in loco inspectie is wesen nemen, omme met volcomen kennisse t selffde te doen. . . . . XXIIII ghul.

1609. Betaalt aen GERARD JANSZ. VROESEN ende AELT ADRIAENSZ. MINNE, schepenmeesters, de somme van twee ende t seventich gul., drie stuvers, twaelff penn. omme dezelve te betalen aen CLAES DE LEPELLAER, tapitsier, over t maecken van een tapytcleet dat geleydt zal worden over de tafel in de Vyerschaar, groot negen ellen ende vyff achtsten deelen, elcke elle tot zeven gul. thyen st., belopende ter voors. somme, van welck voorsz. cleet t patroon gemaeckt is geweest by SAMUEL VAN DER HAMEYDEN (AMEYDE) voor de somme van negen gl., daeraff hy betaelt is mit het gelt dat bevonden worde in t kisgen van Schepenmeesters. . . . . LXXII gl. III st. XII penn.

1609. Betaelt aen LEENDERT DIERTS VAN TETRODE, bouckvercoper en bouckebinder 1), de somme van twee guld., over t binden van een groot privilegiebouck van Lombaertsformaet ende vant hoorn comparckel ende papier daertoe gedaen. . . . . II gl.

1610. Betaelt aen HENRICK SPENY, organist tot Dordrecht, de somme van twaelff gl. die hem by de magistraat syn toegevoucht ter zaecke van de nombre van dertyen exemplaren ofte boecken, inhoudende de psalmen DAVIDTS, gestelt op het Tabulature van het orgel ende clavecymmel, daer hy selffs auctuer aff is, hem tot een vereeringe geschoncken. . . . . XII gl.

1610. Betaalt aen EMONDT JANSZ., glasschryver, de somme van zeven ende twintich gul. twee stuv., ter zaecke van dat hy gemaeckt, geschreven ende gelevert heeft in t oudemannenhuys deser stede,

1) Komt ook als zoodanig voor in 1607.

vyer boven ende vyer beneden glaesen, dewelcke by de stadt betaelt moeten worden, overmits d' voorsz. acht glasen aent zelve huys by de stadt zyn geschoncken. . . . . xxvII gl. II st.

1610. Betaelt aen JOHAN VAN DEN BROUCKE, professie doende van de zeevaertconst binnen Rotterdam, de somme van twaelff gl., dye hem tot eene vereeringe toegevoucht zyn voor zeecker Boucken van de Zevaert (inhoudende mede eenige mathematische ende geometrische stucken) by hem dese stede gedidiceert, breder in de requeste daervan zynde geroert. . . . . xII gl.

1610. Betaelt aen JAN FRANÇOIS LE PETIT, griffier van Bethune, historieschryver, de somme van twaelff gul., t welck hem toegevoucht is tot een viaticum, uyt saecke dat hy aen de Burgermeesteren presenteerde de descriptie van de stadt Goude, omme die by de Burgermeesteren te mogen worden gevisiteert, gecensureert ende gecorrigeert, als breder volgende de requeste daervan zynde. . . xII gl.

1610. CLAES CLAES GODDON, glaesmaecker van Rotterdam, trouwt 2 Mei 1).

1610. HANS COOLHAES, schilder 2).

1610. Glas vereerd aan 's Lands advokaat JOAN VAN OLDENBARNEVELT 3).

1611. Betaelt aen HENRICK CORNSZ. VOS de somme van negen gul over het copieren van vier caerten met coleuren, nopende de cours van d' Issel, nieuwendam ende meer andere circonstantien, t stuck tot twee gul. vyff stuv . . . . IX gul.

1611. Vereert aen den advocaat fiscaal (HUGO DE GROOT) een

1) Huwelijks-proclamatieboek te Gouda.
2) Eigenboek 6 Maart 1610.
3) Kamerboeken bl. 110.

vergulde cop wegende 48 oncen ende 5 engelsen, t once tot 4 gl. 15 st. IIcXXIX gul.

1612. Betaelt ANDRIES BUYRY (BURIER), bouckvercooper, ten behouve van PETRUS MONTANIUS, conrector van de Latynsche Schoole tot Amsterdam, de somme van dertich guld. den voorn. MONTANIUS tot een vereering toegevoucht, voor dat hy de stadt geschoncken heeft een bouck Guicciardiny ende dat hy de stadt in een plaet doen affsnyden ende de beschryvinge van deselve stadt daer achter op doen drucken heeft, omme d' selue in t voorsz. bouck gevoecht te worden. XXX gul.

1612. Betaelt DANIEL EMANUELSZ. ten behouve van ABRAHAM MIGOEN, bouckdrucker tot Rotterdam, de somme van acht guld. sestyen stuu. ofte een Rosenobel in specie, hem by de magistraet toegevoucht tot een vereeringe voor zeecker bouck van de historieschryuer SLEYDANUS by hem de stat geschoncken. . . . . VIII gul. XVI st.

1612. Betaelt aen Mr. FLORIS BALTHASARS, gesworen landtmeter ende plaetsnyder tot Delfft, de somme van achtyen guld. hem toegevoucht voor zeeckere chaert van t Dyckgraeffschap van Delfflandt. XVIII gul.

1612. ADRIAEN SYMONS ROTTENMONT. goudtsmit in den Hage.

1612. CORNELIS ADRIAENSZ. VEREYCK, schilder te Gouda 1).

1612. Betaelt aen HENDRICK CORNSZ. VOSCH, landtmeter, de somme van sestyen guld. thyen stuuers, ouer zyne moeyten ende vacatien, van dat hy ouerzyen ende gecorrigeert heeft een oude figure ofte affbeeldinge van de stadt van der Goude, ende dat hy tot Amsterdam is geweest, alwaer hy den plaetsnyder dye het van nyeuws wederom snyden soude, om gevoucht te worden in de boucken van

---

1) Eigenboeken 3 Mei.

de Translatie Guicciardiny, mondelinge onderwesen heeft, gelyck in de requeste daervan zynde breeder verhaelt wort. . . . XVI gul. X st.

1612. MATHEUS ENGELS DE GROOT,
ABR. DANIELS VAN HAREN,
HENRICK THONISZ.,
tapitsiers.

1612. 22 July. Getrouwd PYETER FRANSZ. VAN DOUWEN Wed. met MARRITGEN ARIENS j. d. b. v. der Goude 1).

1613. Betaelt aen GOUERT HENRICXZOON (SLOT), glaesmaecker, de somme van hondert gl. ouer de voldoeninge van een glas dat hy gemacckt ende gesteldt heeft in de haestrechtse kerck, daermede de stadt die van Haestrecht heeft vereerdt, groot twee honderdt zeventig voeten, waerinne coomende es het goutsche wapen tot acht en twintich voeten gebacken werck. . . . . Ic gul.

1613. Betaeldt aen JAN FLORISZ. DE JAGER, Secretaris, de somme van veertien guld. in remboursement van gelycke somme by hem verbeurt voor de stadt verschooten aen ANTHONIS VAN AKEN, glaesmaecker in den hage, voor een glas dat van der stede wegen geschoncken en gesteldt es in de voorzael van JONATHAN VAN LUCHTENBURCH, commis van den Ontfanger generaell JOACHIM VAN MIEROP. . . . . XIIII gul.

1613. Betaeldt aen DIRCK JANSZ. HERSBERCH, glaesschryuer, de somme van tweentzeventich guld. ter zaecke dat hy voor de stadt gemaeckt ende tot Leckerkerck geleverdt heeft een glas twelck van der stede wegen ten behouue van de kerck aldaer es geschoncken. LXXII gul.

1613. Betaelt aen HUGO LEENDERTSZ., franchoyse school-

---

1) Huwelijks-proclamatieboek.

meester, ten behouve van REYNIER VITELLIUS tot Amsterdam, de somme van twintich guld. die denzelven syn toegevoucht tot een vereeringe, van dat hy de stadt geschoncken heeft een exemplaer Guicciardinj by hem ouergeseth int Latyn, daerinne mede comende es de beschryvinge van de stadt van der Goude. . . . . xx gl.

1614. Betaelt HEND. LODEWYCKSZ. VAN HAESTENS, 1) wonende tot Leyden, de somme van achtien guld. die hem toegevought syn voor acht boucken van de belegeringe van Oosteynde, by ordon d.d. 5 Aprilis A°. voorn. . . . . XVIII gl.

1614. Betaelt DIRCK JANSZ. (HERSBERCH), glaesmaker, de somme van t seventich guld. over t maken van een glas twelck hy gestelt heeft in de kerck van Rewyck, twelck van de stede wegen de kercke aldaer geschoncken es. Ord. dd 22 Novembris A°. voorsz. . LXX gl.

1614. Betaelt TOMAS REYNIERS DE ZWAEN de somme van vyfftien guld. die hem toegevought syn wyt saecke dat hy int vyfde stadtsregister gestelt ofte gecontrefeyt heeft de kaert van de vrydom van de stadt die eerst gemaeckt is geweest by HEND. DE VOS, landtmeter; by ord. van 5 January 1615. . . . . XV gl.

1614. ARENT DE LEPELAER, tapitsier 2)

1615. Betaelt in handen van MARTINA HENDRICXDr. in plaetsche van ADRIAEN ADRIAENSZ., glaesmaeker ende glaesschryver tot Delft, de somma van zes ende dertich guld., ouer zeeckere zes glasen die tot een vereeringhe geschoncken zyn by de drye steden Dordrecht, Haerlem en der Goude aen GERRID ADRIAENSZ. OLTSHOOREN, Schoutt tot Zoetermeer, ende die den voorn. ADRIAEN ADRIAENSZ. gelevert ende gestelt heeft, blyckende by recognitie van dezelven OLTS-

1) Deze boekdrukker wordt ook Dl. II bl. 114 vermeld, doch met een drukfout in de spelling van zijn naam: men leze t. a. p. HAESTENS voor HAEFTENS.
2) Eigenboek. RED.

HOOREN hieraen gehecht, elcke glas tot zes guld; Ord. van elliffden Aug. A°. XVIcXV. . . . . XXXVI gl.

1615. Betaelt DIRCK JANS HERTSBURCH, glaesmaecker, de somma van t sestich guld., ter zaecken van een glas dat hy gemaeckt ende gestelt heeft in de kerck van Crimpen op ten Issele, t welck van der stede wegen aldaer is geschoncken; Ord. van 6 Nov. . . . LX gl.

1615. Betaelt HENDRICK VOS, landtmeter, de somme van hondert twee ende dartich guld. ouer t maecken van een kaerte van de vierde halliff hondert gaerden langhs d Issel en de vierdehalliff (hondert) gaerden van der Issele tott te Brouck waerts in, by hoochloffelicker memorie Graeff FLORIS (V), Grave van Hollandt, de stadt van der Goude gegeven tot vrydomme van deselve stadt, ende een dubbelt van deselve chaerte om weghgelegt te worden in t Secreet. p. ord. den darden Aprilis XVIc seventien. . . . . . . ICXXX gl.

1615. 8 Febr. Getrouwd ALEXANDER HENDRICKSZ. VAN WESTERHOLDT (WESTERHOUT) j g. van Utrecht (glasschryver) en AELTGE JANS SAS j.d van der Goude, beide wonende ter Goude 1).

1615. 1 Mei. Getr. JAQUES JOOSTEN DAMMELAER van Oudenaerden, tapitsyer, wonende ter Goude en ANNICHGEN PIETERS (dochter van PIETER GERRITS PROYEN) van ter Goude, b. j. l. 2).

1615. 14 Juny. Getrouwd MICHIEL LE BLON, van Franckfurt, plaetsnyder, wonende tot Amsterdam 3) en MARGRIETE MAERTENSDr. van der Goude, beyde j.l. 4). CLAES JANS, glaesschryver, was haar zwager. Deze (zie op 1607) was den 22n Nov. 1609 als Wed.

1) Trouwb. Herv. Gem. te Gouda.
2) Huw.-Proclamatieboek aldaar.
3) Hij was agent (vermoedelijk voor zaken van kunst) van Koningin CHRISTINA van Zweden. VONDEL droeg hem zijne Leeuwendalers op; (zie J. A. ALBERDINGK THYM. Gids 1879. Febr. 343, 344.)
4) Huw.-Proclamatieboek te Gouda.

gehuwd met NINGICHGEN MAERTENS (de dochter van CLAERGEN CORNELIS) beyde van der Goude 1).

16'6. Betaelt PHILLIPS LE PETIT, ten behouve van hem ende van der erffgenaemen van wylen JAN FRANCHOYS LE PETIT, in syn leven Cronyckscriver der Eed. Hooch Mog. Staeten Generael, de somma van zes ende dartich gul., dye haer by burgermeesteren geschoncken syn, voor dat zy de stadt vereert hebben met zes exemplaren van de beschryvynghe van de acht vereenichde nederlanden, volgens haer requeste hyerneffens gaende; ordon. 1 Febr. 1616. XXXVI gl.

1616. Betaelt JOHAN FLORISZ. DE JAGHEF, Secr. deser steede, de somme van drye gul. thyen stuuers, acht penn. in remboursement van drye halve spaense matten, die geschoncken syn aen ISABELLA LE GAUDERE, coordedanster, 2) tot een vereeringhe voor dat de heeren magistraeten haer spell hebben gesyen; ordon. burgemeesteren 22 Febr. 1616. . . . . III gl. X st. VIII penn.

1616. Betaelt aen denzelven de somma van neghen gulden ende acht stuuers, in remboursement van gelycke somma by hem in vyer spaense reaelen verschooten, dye in specie geschoncken zyn, tot een vereeringhe aen zeeckere duytsche commedianten, dye in de agnieten kerck op den 28 July voor de heeren hebben gespeelt; ordon. 30 July. . . . . IX gul. VIII st.

1616. 10 July. FRANS JANS VOSCH, goudsmit, Wedr. hertrouwt. 3)

1616. Betaelt aen meester FLORIS, plaetsnyder tot Delfft, de somme van vyer ende twyntich gul hem toegevoucht zynde tot een vereringhe, voor dat hy de stadt geschoncken heeft een caerte van rynlandt by hem gemaeckt. . . . . XXIIII gul.

---

1) Huw.-Proclamatieboek te Gouda.
2) Voor de curiositeit medegedeeld.
3) Huw.-Proclamatieboek te Gouda.

1616. 9 Oct. Getrouwt CORN. JANS VAN LANSCHOT, glasemaker, j.g. en MARITGE JANSD., beyde van der Goude ende wonende aldaer. 1)

1616. PIETER PIETERSZ. TRISTEYN, out burgemeester, de somme van acht ende veertich guld. ende dat ten behouve van JOHANNUS LEONARDI, predicant van Maeslant, ende ADRIAEN GERRITSZ. (VAN BEYEREN), bouckdrucker tot Delfft, elxs de helfft, t welck heurluyden toegevoucht is, voor dat zy de stadt hebben vereert met ses exemplaren van de boucken CORNELIJ TACITI, schryver van de romeynsche Geschiedenissen ende andere saecken; ordon. 28 Oct. . . . . XLVIII guld.

1616. Betaelt JOHAN GIS, predicant tot Streeffkerck, de somma van vyer ende twintich guld., uyt saecke dat hy de stadt geschoncken heeft zes exemplaren van een bouck geintituleert: Oorspronck ende Voortgangh der nederlansche beroerten; ordon. 18 Aug. . . . . XXIIII guld.

1616. Betaelt PHILLIPS PHILLIPSZ. uyt den naeme ende ten behouve van ABRAHAM MINGNON, bouckdrucker tot Rotterdam, de somma van vyfftich guld., die hem syn toegevoucht voor achtyen exemplaeren van een bouck geintit.: Gereduceerde tafelen van Interest, die hy de Wethouders geschoncken heeft; ordon. 5 Dec. . . . . L. guld.

1616. Mr. GERRARDT VAN BYLER betaelt de somma van hondert twee ende tsestich guld. eene stuuer, vier penn. over vier zegelen, dye hy gesneden heeft voor de stadt, naemtelick een secreetsegel, een segel ten saecken, een signett, ende een seghel voor de weescamer, wegende deselve vyer segelen tsamen elff onchen, zeven-

1) Trouwb. der Herv. Gem. te Gouda.

tyen engelsche ende een halve, elcke once tot twee guld. ende veerthyen stuu., facit van silver twee ende dartich guld. eene stuu. vyer penn.; noch van het maecken ende snyden van de voorsz. zegels hondert twintich guld., ende van vacatien aan de zegels te brenghen ende vracht thyen guld; ordon. 1 Mey 1616. ICLXII gul. I st. IIII pen.

1616. PIETER WOUTERS CRABETH, Schepen, betaelt de somme van drye guld. negenthyen stuu., in remboursement van gelycke somme by hem verschooten, te weten eene gul. zestyen st. aen mr. CORN. ADRYAENSZ. VERREYCK, schilder, voor het teykenen ende harteyckenen van eenighe patronen daernae voor de stadt gemaeckt soude werden drye zeghelen, ende een voor de weescamer, item een guld. vier st. aen mr. JAN DAEMSZ., (DE VETH?) schilder, ende noch negentyen st. voor het drayen ende maecken van vyer palmboemen hantvatten, om int segelen te gebruyken, als vyer st. voor het drayen; ordon. 15 July 1616. . . . . III guld. XIX st.

1616. Betaelt aen mr. HUGHE LEENARTS, franchoise schoolmr., de somme van twee gul. zeven stuu. die hem syn toegevoucht, voor dat hy ontworpen heeft en geschreven de Tytelen die gestelt zyn in de randen van de nieuwe stadtszegelen; ord. 23 Aug. 1616.
II gl. VII st.

1616. Betaelt aen NICLAES BRIOT, goutsmit, de somma van twaliff gul., over het snyden van een zeghel voor de stadt, twelck hem lasten doen is tot een prouff, ende wederom gebroocken es; ordon. 23 Aug. 1616. . . . . XII guld.

1617. Getr. GHYSBRECHT THOMAS CLOOT, glaesmaecker, en AEFFGEN HENDRIXSD. j.l. van der Goude. 3e gebod 5 Febr. 1).

1617. 26 Nov. Getr. JAN JANSZ. glaesmaecker, j.g. van der Goude en JANNITGEN GERRITS j d. van Montfoort. 1).

1) Huw.-Proclamatieboek te Gouda.

1618. Betaelt JACOBO WESTERBANIO, alumni ofte bursael deser stede int Coll. Theol. te Leyden, voor t dediceren van theses. xxx gul.

1618. Gestelt in handen van den heere Reeckenmeester BASIO de somme van vyftich gul. omme die te betaelen in handen van WILLEM GERRITSZ., glaesschryver van Breda, over een glas dat hy geleverdt ende gestelt heeft in de nieugeboude kercke tot Niervaert, volgens t schryven van de burgermeesteren ende regierders aldaer gedateerdt 6 April 1618, twelck by deze stadt de voors. kerck es geschoncken. L guld.

1618. Betaelt JAN WOLPHERTSZ., bouckvercoper, wonende tot Schiedam, de somme van zes ende twintich guld. over dartien boucken geintituleerdt: den Lusthoff der princhen, die hy an de magistraet heeft geschoncken. . . . . XXVI gul.

1619. Betaelt aen JOANNY FENCOLIO, dyenaer des G. Woorts tot Maeslantsche Sluys, de somme van twintich guld., dye hem teegevoucht zyn voor vyff exemplaren van de Historien van CAJUS SUETONIUS TRONQUILLUS van t leuen en de daden van de twaelff eerste Roomsche Keyseren, die hy de stadt geschoncken heeft. XX gul.

1619. Betaelt aen HENDRICK CUYNDERTURFF, goudt- ende siluersmit, 1) de somme van vyer ende twintich guld., omme daermede te voldoen de rechten van de Generaels van de munte, ter saecke dat hy, CUYNDERTURFF, gestelt ende geeedt is voor wisselaer ouer deser stede ende den resorte van dyen, te weten drye Generaels elcx ses guld., facit achtyen guld., Item de clercken twee guld., ende voor de Instructie ende t manuael ende de dubbelen derzelver vyer guld.; beloopende tsamen ter voors. somme van *f* 24, t welck by de stadt

1) In 1622 en later komt een HENDRICK CUYNDERTURFF voor als Capt. van de nieuw aangenomen comp. garnizoenhouders (waardgelders.)

gedraegen wordt, ouermits nyemant het wisselaerschap heeft willen aennemen tot zyn eygen costen. . . . . xxiiii gulden.

1619. Betaelt JASPER TOURNAEY, bouckdrucker, de somme van seuen ende twintich guld. thyen stuu., ouer het drucken van de nombre van twee hondert exemplaren van de ordonnantye van de Weescamer deser stede, elcks groot sestalff vel ende elcke tweehondert vel tot vyff gulden; dus hyer. . . . . . . xxvii gl. x st.

1619. 22 Sept. Getr. CORNELIS CORNELISZ., glaesmaeker, en MAERCHGEN PIETERS HANNEMANS 1).

1620. 23 Febr. Getr. MAERTEN CORNELIS, glaesmaecker, en LYNTGEN JANS b. j. van der Goude 1).

1620. 1 Maart Getr. PIETER DAVITSZ. SCHAEP, tapitsier, Wed. en LYSBET SYMONS j. d. beyde van der Goude 1).

1620. Getr. WILLEM ANDRIES ANDERS, tapitsier, van Schotlant, lange jaren hier gewoondt hebbende en JANNITGEN PIETERS van der Goude, beyde j.l. 3° gebod 21 Juny 1).

1620. Betaelt aan ABR. MELLINO van Vlissinge, dienaar des Goddelycke Woorts in St. Antonispolder, de somme van vyff en twintich guldens die hem toegevoucht zyn tot een verering voor dat hy de stadt geschoncken heeft een exemplaar van een bouck geintit. Christen-martelaarsbouck; ordon. 15 Aug. . . . xxv guld.

1620. 11 Oct. Getr. JAN JANSZ., tapitsier, en NEELTGEN JASPERS (TOURNAY?) j.l. van der Goude 1).

1620. Betaelt aan NEELTGEN ERASMUS Wed. wylle ANDRIES BURY, bouckbinder, de somme van een en twintich guld. zeventhien stuvers, over 't binden van eenige ordonnantie van de Vierschaar mette

---

1) Huwelijksproclamatieboek te Gouda.

aancleven van dien ende oock van eenige ordonnantie van de Weescamer; ordon. 4 Nov.. . . . . xxi gul. xvii st.

1621. 11 July. Getr. ESEGIEL ROBBRECHTS MAKNAP, glaesschryver, en MARIA CLAES b. j. l. van der Goude 1).

1621. 14 Nov. Getr. MAERTEN CORNELIS, glaesmaecker, Wed. van der Goude ende LYNTGEN JANS VAN DE VECHT, j. d. van Utrecht, lange jaeren ter Gouda gewoont hebbende 1).

1621. Betaelt aen JOHAN VLACK de oude, Gecomm. Raedt, de somma van hondert drie gulden negentien stu. in remborsement van gelycke somme by hem verschooten aen HENDRICK CHREUWEN, goudtsmit in den Hage, over t maecken ende leveren van vergulden gedreven cop wegende achtien oncen en achtien engelschen met het wapen daerin gherekent, de once tot vyff gul. tien st. volgende de declaratie van den voors. goudtsmit, welcke cop gegeven is tot een pilleghift aan een kint van den heere Commandeur (GRENU), dat by de borgemeesteren geheven is van de stede wegen; ordon. in dato 26 Febr. A°. 1621. . . . . i°iii £ xix st.

1621. Betaelt CLAES CENTEN, bouckdrucker tot Dort, ten behove van hem ende syne consoorten, de somma van hondert vier gulden, ouer dertien exemplaren van een bouck van de acten synodi nationael tot Dordrecht gehouden in duyts, als voor den baillieu, vier borgemeesteren, seven schepenen ende den secretaris maeckende dertien personen, elck bouck tot acht gul.; ordonantie 13 July 1621.

1622. 24 July Getr. THOBIAS SCHAEP de jonge, tapytwercker, ende GEERTGEN JANS b. j. l. van der Goude 1).

1623. Betaelt DIRCK VAN ZYL, bouckvercooper en bouckebin-

1) Huwelijks-Proclamatieboek.

der 1), de somma van neghenthyen gulden twee stuuers, over neghen boucken vant belegh van bergen op den Zoom, gelevert in November lestl., te weeten acht met blaeuwe syde banden elxs tot twee gul. vyer st. ende een slechter tot eene gul. thyen stuuer; ordonantie 28 Dec. 1623. . . . . xix gul. ii st.

1624. Betaelt aen Anna Lubbers, Wed. wylen Hendrick Vos, in zyn leven landmeter, de somma van twee ende tseventich gul. over drye caerten by den voors. Hendrick Cornsz. Vos haren man zaliger, gemaeckt, als een van het lant van Steyn, item een caert van Waddincxveen, soo van de Goutcade als andere quartyeren daer de stadt actie heeft ofte pretendeert, ende noch een chaert van de huysinge van Jacob Dircxsz. Lonck, van de aencompsten ende uytgangen van dyen, waervoor hem by de magistraet is toegevoucht de somme van . . . . lxxii guld.

1625. Betaelt aen Emondt Jansen, glaesmaker, de somme van sestich gul. over een glas dat hy gemaeckt ende gestelt heeft in de kerck tot Alphen, daermede de voors. stadt de kercke vereert heeft ende twelck tot goet contentement van de kerckmeesteren daer is opghenomen. . . . . lx guld.

1625. Betaelt mr. Barent van Rynenburch, chirusyn ende lantmeter ende yckmeester der voors. stede, de somme van vyftich gul.. over salaris van verscheyden saken, als van caerten ende anders int stuck van lantmeterye ende over eenighe bouckies by hem de magistraten ghededyceert aengaende de churrygie; ord. 14 Maert 1625. . . . . l guld.

1625. 8 July. Getr. David Schaep, (tapitsier) en Ningetgen Jans, b. j. l. van der Goude 2).

1) Komt in 1629 ook voor als stedehouder (substituyt) van den baillin.
2) Huwelijks-Proclamatieboek.

1626. Betaelt aen JAN CORNELISZ. (VAN LANSCHOT), glaesmaker, de some van tsestich gulden ouer een glas by hem gemaeckt ende ghestelt in de kerck tot Swammerdam, daermede de verschreve stadt deselve kerck vereert heeft ende tot goedt contentement by de regenten van de kerck is opghenomen. . . . . LX guld.

1626. Betaelt aen mr. ESEGIËL DE DECKER, landtmeter 1), de zoma van een hondert veertich guld. hem toegevoucht tot een vereeringhe by t Colegie van t magystraet, als by de Vroetschap gheauthoryseert synde, voor acht en twintich boucken exsemplaren, daervan veerthyen, gheintituleert t eerste deel van de niewe telkonst, by hem aen den heer balyou ende borghermeesteren, scheepenen ende vroetschappen ghededuseert ende de heeren magystratten daermede vereert als aen elcks van de heeren een. . . ICXL guld.

1627. Betaelt aen Dr. DANIEL SOUTERUS, dyenaer des Godd. Woorts tot Haerlem, de somme van vyftich guld., hem toegevoucht omdat hy de heeren vereert heeft met zes exemplaren van een bouck inhoudende memoriael van den sa. doodt ende heerlicke begraeffenisse van Syne Pr. Exellentie MAURITIUS hoogh loffelicker gedachtenisse. L guld.

1628. Betaelt aen HARMEN JANSZ. DE VRYE, zilversmith, de somme van ses ende twintich guld. sestyen stuyv. over t maecken ende leveren van een nieuwe bosse voor de reysende bode.

XXVI gul. XVI st.

1628. Getr. WILLEM JANS ORGEL, glaesschryver van Amsterdam, ende AELTGEN DIRXS, mede van Amsterdam, tegenwoordig wonende alhier. 3e geb. 17 Sept. 2).

---

1) Komt in 1624 als schoolmeester voor.
2) Huwelijks-Proclamatieboek te Gouda.

1628. 3 Sept. Getrouwd WOUTER PIETERS CRABETH, (schilder 1), met ADRIANA GERRITS VROESEN, j. l. van der Goude 2).

1630. GILLIS GILLIS, platteelbacker, j m. van der Goude, trouwt 20 Mei. 2).

1631. Betaelt aen BARTHOLOMEUS NICOLAIJ, bedienaer des Godl. Woorts deser stede, de somma van acht ende twintich gulden, uyt saecke door hem aen de Heeren Borgermeesteren vereert zyn ses exemplaren van CORNELIS TACITUS, overgeset by JOHAN VAN GROENEWEGEN, Secr. der stadt Delft; ord. 20 Aug. 1631. . XXVIII guld.

1631. Betaelt aen ALEXANDER VAN WESTERHOUT, glaesschryver, de somme van hondert ende tien gulden, vuyt saecke dat hy opten vierden July lestl. van der stede wegen gemaeckt ende geseth heeft een glas in de Ketel buyten Schiedam, twelck de heeren burgermeesteren aen die van de Ketel hebben vereerdt, daeraen gemaeckt twaelf glasen, yder glas groot vier voeten tot twee gulden de voet, compt ses ende tnegentich gulden, voor wit glas tot vyff stuuers de voet compt ses gulden, ende omme het voorschreve glas aff te nemen ende innesetten, ende van schuytvracht omme het voorseyde glas in de Ketel te brengen acht gulden, beloopende tsamen ter voorschreve somme; ord. van de heeren burgermeesteren d.d. 8 Aug. 1631. Icx guld.

1631. PIETER JANS RAMMOSIEN, bouckbinder.

1632. Betaelt aen de wtgevers ende medestanders van den Spyegel van den Ouden ende Nieuwen tyt, wtgegeven by den heere JACOB CATS, ridder ende eerste pensionaris der stadt Dordrecht, de somme van veertigh gulden, wt saecke zy luyden Burgermeesteren vereert hebben met ses exemplaren van t voors. bouck. . . XL gl.

---

1) Hij leerde bij CORN. KETEL, die een discipel was van zijn' grootvader W. P. CRABETH.
2) Huwelijks-Proclamatieboek.

1632. 17 Oct. Getr. MATHYS WITS, tabacxpijpmaecker 1).

1633. Betaelt aen ARENT DE LEPELAER de somme van negentyen gulden sestyen stuvers hem als reste competerende over het maecken van twaelff tapijte cussensbladeren met stadtswapen, het stuck tot seven gulden, ende noch by hem betaelt de somme van seven ende veertigh gulden acht stuv. voor het maecken van deselve cussens.

1633. Betaelt aen HARMAN DE VRYE, goudsmith, de somme van twintigh gulden over t snijden van tyen stadts stempels, daermede men de laeckenen loyt (loodt). . . . . xx gul.

1633. Ondertr. CORN. HENDRICXS VAN ROON, goutsmith, 3e gebod 16 Januarij 1).

1634. Betaelt aen de constbroeders wt jonsten begrepen de somme van ses gulden hen tot een gratuyteyt vereert om te reysen naer haerlem omme aldaer te beantwoorden de vragen uytgesonden by de Wynrancken van haerlem. . . . . vi gul.

1635. Betaelt aen PIETER HOLSTEYN, glaesschryver, en VASTER JANSZ., glaesmaecker, de somme van twee en vyftich gulden vier stuyv., wt saecke sy een cruysraem hebben gemaeckt op t stadthuys te Dever met statswapen daerinne, in den jaere 1631 van der stede wegen om goede consideratien vereert aen Jr. JOHAN VAN SCHAEGEN heere van Dever, hooch Heemraedt van Rynlandt; ord. van Burgermeesteren d.d. 19 Nov. 1635. . . . . LII gul. IIII st.

1636. Betaelt aen ALEXANDER WESTERHOUT, glaesschryuer, de somme van vyff ende vyftich gulden, ter saecke hy den XXIIn november lestleden van der stede wegen gemaeckt heeft een glas in de kerck van Waerder, twelck de voornoemde kerke is vereert; ord. IIII december Anno voorsz. . . . . LV gul.

---

1) Huwelijks-Proclamatieboek te Gouda.

1638. Betaelt aen JACOB ERASMUS, (boekverkooper), de somme van twaelff gulden, ter saecke hy aen de stad uyt de naem van de huysvrouw van BALTHASAR FLORISZ. VAN BERCKENRODE, gelevert heeft een groote caerte vant belech van Breda (in 1737); ord. d.d. 8 Oct. . . . . XII gul.

1638. PYETER DENYS, j. m. van der Goude, tapitsyer, trouwt 31 January 1).

1639. Betaelt aen de kerckenraet van Schravendeel, de somme van vier ende vyftich gulden, deselve kercke toegevoucht tot een vereeringe, mits dat daervooren een glas in de voorseyde kercke sal werden gemaeckt met het wapen van dese stadt ende den naem Goude, mitsgaders t jaer van 1639 ende om het wapen een doornecroon; ord. van Burgemeesteren 2 July 1639. . . . . . LIIII gul.

1639. Betaelt aen JACOB BLOCK, ingenieur ende lantmeter, de somme van hondert thien gulden thien stuyv., by hem verdient soo over vacatien mitsgaders de metinge van een nieuwe voorgenomen vaert ende jaechpadt op Amsterdam als daervan eenige caerten te maecken, breder volgende syne voorgaende specificatie, blyckende by ord. van Burgemeesteren d.d. 29 April 1639. . . I^c^x gul. x st.

1639. Betaelt aen DIRCK FREDERICKSZ. BEUCKEL, thesaurier, de somme van twee hondert ende tnegentich gulden, eene stuyver, in remboursement van gelycke somme by hem verschoten over t maecken van de statskoetswagen; ord. van Burgemeesteren d.d. 7 July 1639. II^c^XCI gul. I st.

1639. Betaelt aen denselven de somme van dry ende tseventich gulden, vyfthien stuyv. en twaelff penn. by hem betaelt over de repa-

1) Huwelijks-Proclamatieboek te Gouda,

ratie van de oude statscoetswagen; 1) ord. van Burgemeesteren d.d. 14 Oct. 1639. . . . . LXXIII gl. XV st. XII penn.

1639. Betaelt aen ARENT DE LEPELAER ende LEENDERT FRANSZ. VERSYL de somme van hondert vier ende veertich gulden twee stuyv., ter saecke syluyden respectivelyken gelevert hebben aen de stadt twaelff sitkussens; ord. van Burgemeesteren d.d. 24 Oct. 1639.
ICXLIIII gul. II st.

1639. Betaelt aen FREDRICK MATHYS VAN LOBBRECHT, wonende tot Utrecht, de somme van twaelff hondert drye ende tsestich gulden, over de coop ende leverantie van een diepinstrument met syn toebehooren; ord. van Burgemeesteren 14 Nov. 1639. . . XIICLXIII gul.

1639. Betaelt aen JACOB BLOCK, ingenieur ende lantmeter, de somme van twee hondert vier en twintich gulden darthien stuyv. by hem verdient, soo over syn vacatien mitsgaders de resumptie van de metinge van de nieuw voorgenomen vaert ende jaghpat van der Goude op Amsterdam, als daervan te maecken caert ende verbael soo veel de voorsz. vaert soude comen te costen, breder vermogens dese zyne nevensgaende specificatie, blyckende by ord. van Burgemeesteren d.d. 2 January 1640. . . . . IICXXIIII gul. XIII st.

1640. Betaelt aen MAERTEN JANSZ. BRANT, bouckvercooper tot Amsterdam, de somme van hondert ses en dartich gulden, over de leverantie van vier bybels met de nieuwe annotatien op fyn reael pampier gedruckt, die vereert ende geschoncken syn aen D. ABDIAS WITMARIUS, NATHAN VOGELSANGH, JACOBUS SCHEPPERUS ende CHARLES EVERWYN, respective bedienaers des Heyl. Evangelij binnen deser stede, yder van hen eenen Bybel; blyckende breder by resol. van Burgemeesteren van den voorleden jaere d.d. 28 Dec. 1639. ICXXXVI gul.

1) Deze bestond reeds in 1632.

1640. Betaelt aen JAN LEENDERTS VENNE COOL, de somme van vier en twintich gul ter saecke hy den Baillu ende Burgermeesteren vereert heeft met syne boucken de historie van POLIBIUS, getranslateert wt het griecx; ord. van Burgermeesteren d.d. 7 Dec. XXIIII gul.

1641. Betaelt aen PIETER HUYBERSZ. VAN MIDDELANDT, out schepen, de somme van vier hondert vier en veertich gul. thien stuyv., over de leverantie van een overdecte silver vergulde cop, wegende seven en tnegentich oncen, de ons tot vier gul. thien st., acht gul. voor statswapen met coleuren gemallieert ende de naem rontom, vereert aen den heere Baillin (Mr. ANTHONI VAN DER WOLFF) tot een pillegifte van syn dochter, die van Burgermeesteren van der stedewegen is geheven; ord. 3 April 1641 . . . . . IIIICXLIIII gl. X st.

1641. JAN BARTHOLOMEUS, platteelbacker van Delft, trouwt 30 July 1).

1642. Getr. 12 Oct. REYNIER VAN PERSYN, (plaatsnyder), woonende tot Amsterdam ende ELYSABETH DIRCXS VAN RAEMBURGH, b. j. l. van der Goude 1).

1642. Betaelt aen JACOB REYNIERTSZ. BLOCK (zie op 1639) de somme van vier hondert gul. en veerthien st., ter saecke hy door ordre van de heeren Burgermeesteren geinspecteert ende met de kettingh gemeten ende de houcken affgesien heeft van een voorgenome vaerweteringh met een jaechpadt tusschen dese stat ende Amsterdam, tselve getransporteert ende gecarteert, daerover hy gevaceert heeft den tyt van acht en vyftich dagen tot vier guld. daechs, facit twee hondert twee ende dartich gul.; Item van drie persoonen die hem geassisteert hebben den tyt van twee ende twintich dagen yder tot eene gul. daechs, facit ses ende tsestich gul.; Ende betaelt van ver-

1) Huwelijks-Proclamatieboek te Gouda.

scheide verteerde costen, als tot Swadenburgerdam, Alphen, Aerlanderveen, aen de Goutcade, Uythooren ende Sevenhoven, mitsgaders van schuytvracht tsamen hondert vier gul. en veerthien stuyvers, belopende tsamen ter voors. somme; ord. van Burgermeesteren in date den 8n Oct. . . . . IIIIcII gl. XIIII st.

1642. Betaelt aen JAN CARDON, steenhouwer, de somme van veerthien gul., over syne vacatie, moyten ende besoinges die hy gehadt heeft in het maecken ende ordonneren van modellen van de gevel van thuys naest den Doel; ord. van Burgermeesteren d.d. 18 Febr. 1643. . . . . XIIII gul.

1643. Betaelt aen JACOB BLOCK, lantmeter, de somma van een en twintich gul., ter saecke hy met de Gedeputeerden deser stede ende de heeren van Amsterdam in den Haghe aenwysingh heeft gedaen vant voorgenomen jaechpadt ende de gelegentheyt op de caerte daervan gemaeckt, daerinne hij gevaceert heeft drie dagen tot vier gul. daechs, compt. twaelff gl., ende aen wagenvracht ofte verteerde costen negen gul.; ord. 9 April. . . . . XXI gl.

1644. Betaelt aen ALEXANDER VAN WESTERHOUT, glaesschryver, de somme van hondert sesthien gul. sesthien stuyvers, voor het maecken van een glas twelck de stadt van Vlaerdingen vereert is; ord. van Burgermeesteren 11 Mei 1644. . . . . IcXVI gl. XVI st.

1644. Betaelt mr. BARENT RYNENBURCH, geswooren lantmeter, de somme van seven gul., ter saecke hy op den 8n July ll. gereuyt ende gecarteert heeft het buyten dycxlandt tegens over de stadt, gecomen van PIETER ENGELS. . . . . VII gl.

1645. Betaelt aen FELIX VAN SAMBIX, 1) bouckvercooper tot Delft, de somme van hondert gul., ter saecke hy aen Burgemeesteren

1) Hij werd den 6 Nov. 1622 ingeschreven als boekbinder in het Gild van St. Lucas te Delft (Dl. I bl. 9, 19 en 23).

vereert heeft seven boecken in folio geintituleert t' leven der doorluchtige griecken ende Romeynen, telcken elckanderen vergeleecken, door PLUTARCHUS van Charonia; ord. 2 Maart 1645.
1c gl.

1646. Betaelt aen Dr. JACOBUS SCHEPPERUS, bedienaer des Heyl. Evangeli deser stede, de somme van veertigh gul., denselven geaccordeert ende toegevoucht, ter saecke hy syn bouckgen geintituleert: Verbaesde verwonderinge der Castillianen ende dankbare vreuchde der Vereenichde Nederlanders, de heeren Burgermeesters gedediceert ende toegeeygent heeft: ord. van burgermeesteren dd. 14 Juny 1646 . . . . XL gl.

1647. Betaelt aen POULUS SCHUT de somme van vyfthien gul., ter saecke hy syn Oratie funebris over de dood van Syne Hoocheyt hoechloffelycker memorie de heeren Burgemeesteren heeft gedediceertende toegeeygent; ord. van burgermeesteren 18 July 1647 . XV gl.

1647. Betaelt aen mr. BARENT RYNENBURCH, lantmeter, de somme van thien gul., ter saecke hy met burgermeesteren opten 8 April ll. gemeten heeft het santpadt langs de Reeuwyckse weteringe tot aen den Ryndyck toe ende tselvo caertsgewysde affgeteykent, daervooren hem comt de voorsz. somme; ord. van burgermeesteren 29 Mey 1647.
X gl.

1647. Betaelt aen ADRIAEN CORNSZ. VEREYCK, Raet ende Vroetschap (later Burgemeester) deser stede, de somme van twee gul. thien stuyv., ter saecke hij door last van burgermeesteren gecopieert heeft de Caerte van brouck, thuyl ende tweechgen met den aencleve van dien; ord. van burgermeesteren 3 Juny 1647 . II gl. X st.

1648. Betaelt Ds. JACOBUS SCHEPPERUS, bedienaer des Heyl. Evangeli binnen deser stede, de somme van vyff ent seventich gul., ter saecke hy syn bouckgen geintituleert: Nederlantse geheu-

genis, gededicceert ende toegeeygent heeft de heeren Magistraeten der voors. stede; ord. van burgermeesteren 17 Nov. 1648. LXXV gl.

1648. Betaelt aen de Rethrosyns van de Gousblom deser stede de somme van twee hondert gul., haer geaccordeert ende toegestaen tot verval van haere costen die zyluyden gehadt hebben op het doen van de vertooninge van de vrede; ord. van burgermeesteren 9 Juny 1648. . . . . IIc gl.
voor naecosten noch . . . . XIIII gl.

1648. Betaelt aen PIETER RAMMESYN, bouckvercooper, de somme van twee hondert gul., ter saecke hy de heeren Burgemeesteren gedediceert ende toegeeygent heeft synen nieuwen bybel die hy gedruct ende over de leverantie van vyff bybels; ord. van burgemeesteren 4 January 1649. . . . . IIc gl.

1650. Betaelt aen AELBERT MAERTENS HOUTMAN van wegen HARMEN DE VRYE, goutsmith, de somme van seven gul. thien stuyv., over het vergulden van de wapens voor de bode vant landt van Steyn; ord. van burgemeesteren 30 Dec. 1651. . . . VII gl. x st.

Naschrift

De oorspronkelijke kaart geteekend door HANS (JOHAN) LIEFFRINCK, schilder woonachtig te Leiden, vermeld onder 1578 en 1586 op bl. 29 en 32, bevindt zich in het stedelijk museum te Gouda.

Zij verdient, als eene der oudste kaarten, bijna geheel Zuid-Holland en een deel van Noord-Holland en Utrecht omvattende, in hooge mate de aandacht, voornamelijk opdat men zich de topogra

phische gesteldheid dezer streken tijdens den opstand tegen Spanje kunne voorstellen.

JACOB of JACOB REYNIERTSZ. BLOCK, vermeld onder 1639, 1642 en 1643 op bl 65, 66 en 67, is de beroemde wis- en vestingbouwkundige, waarvan, als JACOB RENGERSZ. BLOK, sprake is bij WALVIS I, bl. 335, 336, en van wien, volgens dien schrijver, door RUBENS bij zijn bezoek aan Gouda getuigd werd, dat hij de uitstekendste was van al de meesters in teeken- en schilderkunst hier te lande.

AANTEEKENINGEN

UIT DE STADSREKENINGEN VAN VENLO.

(Medegedeeld door den Heer MARTIN JANSEN, Notaris aldaar.)

I.

1452. Itē JAN VĀ POLL Burgmeist. tot Coelne gēdē eñ vā beveel Burgermeisters scepēn ēn Raitz eijn silvēn Kanne gegolden en woig VII mr. en IJ loit silvers geg. voir elke mr. silvers X r. gl. vz. 71 Rinsche gulden 12 kleijmer 2 groot 3 deniers.

Itē van deser silvēn kannē te bruijniēn geg. 2 kleijmer.

Itē noch her toe ten selvē mael gegoldē J guldē Cruessen hielde IJ mr. eñ V loit die mr. XJ r. gl. vz. 25 Rinsche gulden 24 kleijmer.

Itē vā desen Cruijsen te bruijnien geg. 2 kleijmer.

Itē ten selvē maele tot Coelne gegoldē XIIJ leder cussen opt huijss voir 1 Rinsche gulden 12 kleijmer 2 groot 3 derniers.

Itē Thewes gemaict onss' stad wipē op die silven Kānē dair toe gehat III½ v̄del silvers dat loit XJ alb. vz., 19 kleijmer 2 groot 3 deniers.

II.

1512. It die Stat hefft laten maicken meist. JOHAN den goltsmit eijnē sijlverē beker den sij geschinckt hefft den Rentmeist. HENRICK VĀ ERCKLANTZ, so hij der stad vorderlick ind behulpelick gewest is in allen saicken ind besonder in d. verwervinge d. p̄velegien ind vrijheit aen onsen genedig. herē ec. der beker woijch aen sijleverē XXXVJ loet dat loet ad XXV st. aen golde to v̄guld IJ ducaten ind VIIII½ brab. st. toe maecken XIJ g. aen drinckgelt VJ st. ind van dat korffken daer d. beker in gefuert wart IIJ alb. fac. tsamē 65 gulden 4 albus 2 heller 1 groot.

III.

1525. Item CRACHT den goltsmit vander stat secreet siegell die ketten te vermaicken gegeven ind betaelt 9 albus.

LIEVE WILLEMSZ. COPPENOL,

SCHOONSCHRIJVER.

1667.

(Medegedeeld door den Heer P. A. LEUPE, Gep. Majoor, Ambtenaar bij het Rijks-Archief te 's-Gravenhage.).

Deze een man van omtrent de zeventig jaren, beging nog de dwaasheid van trouwbelofte te geven, aan JANNETJE BLOCQ. Volgens haar zeggen geen vil persoon maer een eerlycke borgers dochter van Amsterdam en sonder roem gesprocken van soo eerlycke conditie als de gedaechde, die de herhaalde gegeven trouwbelofte niet had willen nakomen. Dit was de reden dat zij COPPENOL voor het Hof van Holland gedaagd had, naar aanleiding van een vonnis van Schepenen van 3 November 1665, waarbij haren eisch ontzegd was geworden.

Nu voor het Hof zet zij hare grieven tegen COPPENOL nogmaals uiteen en o. a., dat zij nu reeds bijna vier jaren als man en vrouw hadden geleefd, voor de wereld openlijk daarvoor uitgekomen en «speciaal de gedaechde in deze op verscheyden plaatsen en «gelegentheden, alhoewel somwylen gebruyckende den «naam van LODEWYCK VAN COUDENSTEYN," enz.

Hiertegen werd door hem ingebracht dat zij en hare ouders, door listen en lagen, hem zoo ver gebracht en verleid (vlammende op zijne middelen) hadden, dat hij in zijn hoogen ouderdom tot zooda-

nige zonde, schande en schade vervallen was. Dat hij haar trouwbeloften gegeven of van haar ontvangen had ontkende hij, wel had hij haar vijftig gulden geleend, en het zilver trompge? dat hy van haar had, synde een kinder seûr en leur, had hij uit familiariteyt van haar aangenomen. Dat zij voor gehuwde lieden hadden doorgegaan was op haar begeerte geschied, maar daaruit volgde nog niet dat hij haar in facie Ecclesiae aut coram magistratu moest trouwen. En komende tot het particulier debut van het geposeerde van de Impetrante was hij het eens, wat hare qualiteyt of conditie betrof, maar niet eveneens dat haar qualiteit tegen die van hem zou kunnen worden vergeleken. Terwijl hij een man ter goeder naam en faam, die door syn treffelyck schryven de gantsche werelt door beroemd was, en daardoor zoodanige eerlijke middelen had verkregen, waarop zij was vlammende, als op des ged. persoon, die een man was al by de t seventich jaren out.

Dat hij verscheiden van zijn kinderen te Amsterdam aan de beste kooplieden zoons en dochters uitgehuwelijkt had. Zij daarentegen was een Blokmakers dochter »die haer soo sy geen dienst»maecht en was, met nayen geneerde, woonende tot Am»sterdam in een kelder, en genoech te doen hadt om »door de werelt te comen."

Het had derhalve hem nooit in de gedachte kunnen komen, aangezien de ongelijkheid van stand, haar trouwbelofte te geven.

Hij wijdde over een en ander nog uitvoerig uit, het mogt echter niet baten, het Hof veroordeelde hem den 1 Julij 1667 haar »in »facie Ecclesiae aut coram Magistratu te trouwen, »volgens de wetten en constuyme deser landen."

STEENEN BEELD

VAN DEN RAADPENSIONARIS Mr. JACOB CATS.

(Medegedeeld als voren.)

Bij testament van Mr. JACOB HAVIUS, in leven advocaat voor den Hove van Holland enz., legateerde hij aan zijn zoon WILLEM HAVIUS, behalve gouden en andere voorwerpen, zooals een Besoarsteen enz.

»Een som van vyfhonderd gulden en zes stuyvers, geprocideert »van de Bibliotheeck, de Mathematische Instrumenten en van 't ver»dere dat in 't comptoir van den overledene was gevonden; mitsga»ders de Manuscripten van den voorn. Mr. J. HAVIUS, soo op 't comptoir »als in 't cabinet gevonden. Alle de silvere en andere Medailles in »het cabinet gevonden, de Schilderyen van den voorn. HAVIUS, »Vader, Moeder, Broeders en Zusters. Item nog seven en dertigh »guldens en sestien stuyvers, gecomen van een Steenen Beelt, »representerende den Raedspensionaris CATS, en eyndc»lyk een Glasen signet en Bol vergult, met allerhande Couleuren en »Bloemen."

Dit bovenstaande leest men in de gehouden Procedure voor het Hof van Holland: 15 en 16 Februarij 1696.

HENDRICK ARENTSEN VAPOUR [1]),

Opperkoopman te Soeratte.

1633.

(Medegedeeld als voren).

HENDRICK ARENTSEN VAPOUR overleed te Soeratte in 1633. Uit zijne nalatenschap werd voor een waarde van ruim Twintig Duizend Gulden aan juweelen en diamanten aangehaald, en bij den Raad van Justitie verbeurd verklaard, als voortspruitende door particulieren handel enz., bij de geemaneerde plakkaten verboden. Uit de daarvan voorkomende Lyst in den brief van de Hooge Regeering aan Bewindhebberen van 15 Augustus 1633, nemen wij over wat ons daarin bijzonder trof, namelijk:

1 Agaete copjen met silver vergulde vat . . . } 3 Agaete copjens . . . . }	te zamen ƒ 25.—
2 Groote Baggen? van Agaet, de een een Triumphwagen en de ander een Cornucopia? 2)	» 200.—
1 Zeerobbetje, het ligchaam peerel met gout gefatsioeneert met 13 principale diamanten	» 400.—
1 Cameeltgen, het ligchaem peerel met gout gefatsioeneert en een pendant peerel, wegende omtrent vier caraet.	» 100.—
1 Robyn Balays?	» 60.—

---

1) Zie over hem de „Nederlandsche Schilders in Persië en Hindostan," Nederl. Spectator 1873 (November).

2) Wat moet hier onder verstaan worden? de Schilder M. UYTTENBROECK, Schilderde op het Huis Honsholredyk „Aan 't omgaende stuck op de trap, de Cornecopia. £ 800." (Zie Nederl. Spectator 1875).

3 Carcantjens? twee met cleene diamantgens en peerlen en een met Girasols? en peerlkens . . . . » 150.—

1 Groote Bagge? met 3 Esmeraunden, een Robyn, een roode steen en seven peerlen . . . . *f* 100.—

1 Gouden Hoetband met 31 stuks diamanten. . . . . » 150.—

1 Goude doosken met een diamantgen en eenige peerlkens en Robynskens gagarnieert . . . . » 25.—

1 paar pendanten en een Turquois ring . . . . . . » 60.—

3 Stucks gouden kettingskens, wegende 10⅝ once } à 12¼ reael
1 Goude Tantstoocker en een naelde . . . . } *f* 375.—

PORTRETTEN

VAN DE FAMILIE VAN BERENSTEYN.

(Medegedeeld als voren.)

Bij vonnis van het Hof van Holland in dato 18 December 1693, werd bepaald, dat volgens het testament gemaakt door AGNES DEUTZ na haar overlijden, de geschilderde Pourtretten en Contrefeytsels van ZACHARIAS VAN BERENSTEYN Heer van Middelharnis, Raad en Burgemeester van Delft, in de familie VAN BERENSTEYN terug zouden komen.

Uit het huwelijk van AGNES DEUTZ met ZACHARIAS VAN BERENSTEYN, was een zoon en eenig kind, geboren en deze ab intesta overleden.

Hierdoor waren CORNELIS VAN BERENSTEYN en AGATHA VAN BERENSTEYN, weduwe THEODORUS VALLENSIS, in leven Raad en Burgemeester van Delft, Broeder en Zuster van ZACHARIAS V. B. erfgenamen geworden.

NAGELATEN SCHILDERIJEN EN ANTIQUITEITEN

DOOR

Mr. CORNELIS VAN BEUNINGEN, IN LEVEN BURGEMEESTER VAN AMSTERDAM ENZ.

(Medegedeeld als voren.)

Een cabinet van swart Ebbenhout, met miniatuir schilderyen op de layen ende deuren van binnen.

Nog een contrefeytsel van TITIAEN.

Item een contrefeytsel van PIROTZY.

Nog een tronie van ALBERDUUR, (ALBERT DURER).

Als mede een Landtschap van BLES.

Item een oudt man van DOUW.

Item een jongen met een kooytje van DOUW.

Een Italiaens fruytstuck.

Item een stuck van SCAVONY (SCHIAVONY?) met twee troniën.

Nogh een zeestuck van PERCELLIS.

Item een tentatie van Sint Anthony, of een sproockje van JERONIMO BLES.

Nogh een Ecce Homo van FRANS FLORISZ.

Item SUSANNA met twee boeven van SANDRART.

Nogh een slapende Venus van DOEDYNS.

Nogh een stuck met twee troniën van HANS HOLTBEEN (HOLBEIN?

Item een Oudt man van ALB. de GRAEFF.

Nog een lieve Vrouw van QUINTYN SMIT (QUINTYN METSYS DE SMID.)

Item een Jeronimus van ALBER DUER? (ALBERT DURER.)

Nogh de volgende Antiquiteiten van Steen en Marmer.

Namentlyck: Een Augusten (tus?) en Burste (Buste?

Item Mabbeuse en Profyl, met een marmere lyst.

Nogh een Dochter van Loth, synde een staende Beeltje.

Nogh twee bysondere Satyrs Hooffden

Item het hoofd van een jongelingh.

Nogh een kindeken sittende, met een Schilt onder de eene hand en dan

Nogh een Cupidootje van marmer, leggende.

Alle deze stukken bevonden zich in het huis door hem in den Haag bewoond.

Hierover en over verderen inboedel van Tapyten, (waaronder Turksche) Tafelkleeden, »gesteecken Stoelen met roosen", kamerbehangsel »(goudleêr root en goud") Bedden met toebehooren enz., kwam JOHANNA BOMMERT SILVERCROON, weduwe van wijlen ABEL D'ALON in proces met de erfgenamen, die den boedel onder benefice van Inventaris hadden aanvaard. Het Hof besliste ten haren voordeele, den 1 Mei 1703.

SCHILDERIJ

VAN DE STAD VIANEN EN VAN DE VAERT 1) 1693.

(Medegadeeld als voren.)

Tusschen Mr. FREDERICK ROOSEBOOM, Raad Ordinair van het Hof en SIMON HENDRICK, Regerende Grave en Edele Heer ter Lippe &ca. (Dohna) werd een proces gevoerd, waarin o. a. sprake is: »van Tapyten en verscheyden stucken Zilverwerck, geteekend met het wapen van BREDERODE en

»Een kostelycke schilderye, synde een Battaille van den Turck, met een verguld Lyst.

»Nogh een stuck Schilderye van de Stad Vianen en van de Vaert, »hangende in de Kamer van den Heer WOLPHERT VAN BREDERODE.

JOHAN DE BAEN,

KONSTSCHILDER IN DEN HAAG.

(Medegedeeld als voren)

Afgegeven Assignatie op den Heer BENTINCK, Grave van Portland, ter somme van vyf Hondert zes Guldens, ter zake van diverse Contrefeytzels en Pourtraiten, ten behoeve eu op ordre van gemelden Heer gedaan.

Assignatie groot Een Honderd vyf en twintig Gulden, ten laste van den Heer Prince van Nassau, ter zake van een Contrefeytsel aan welgemelde Furst geleverd.

Voor SOETA VAN DALFSEN, Wed. van FREDERICK VAN SLECHT,

1) Vreeswijk.

ten behouve en op haar ordre geschilderd, een familiestuk: de Wed. HONTON en hare kinderen, dus schuldig Drie Honderd vyftien Gulden.

Sententiën Hof van Holland, 1696—1697.

VERSCHILLENDE KUNSTVOORWERPEN.

(Medegedeeld als voren.)

Wij vonden de volgende aanteekening, zonder te kunnen opgeven van wien die afkomstig is, het schrift dagteekend van de vorige eeuw, papiermerk: een gekroonde posthoorn met de initialen VR er onder.

Mevrouw YSBRANDTS tot Rotterdam moet hebben wegens 't geen geleent heeft.

Dese bouken syn by HaarEds. overgelevert.	Op een Printe=boek van LUCAS VAN LEIDEN, no. 39, inhoudende 187 stucks. Een van ALBERDUYRT (ALB. DURER) met de Son N. 36 — 11 stucks.	*f* 250—0—0
	Op een Palm-houte Schildereytjen van ADAM & EVA	*f* 200—0—0
	Op een Horologie, gaande een maand	» 60—0—0
	Op een Jesus Beeltje van yvoor	» 60—0—0
Dit is ook weder gegeven.	Op een gouden ring met 5 groene Emerauden	» 150—0—0
	Op een gout Horologe met diamantjes &	» 150—0—0
		f 870—0—0
	Ontfangen . . . . *f* 400—0—0	
	Soo dat noch te betalen soude blijven	» 470—0—0

DE SCHILDERS MAAS EN VAN SPYK.

(Medegedeeld als voren.)

De Schilder MAAS woonde in 1682 te 's-Gravenhage, in de Herderinnestraat, zijn tuin strekte zich uit tot een der Erven van de Boekhorststraat.

In 1686, den 3 Mei, kocht Sr. HENDRICK VAN SPYK, Mr. Kunstschilder een huis en tuin in het Voorhout aldaar.

NICOLAES LAGHTEROPIUS,

CONSTSCHILDER TE ALPHEN.

1689.

(Medegedeeld als voren.)

Van dezen Schilder vond ik gemeld dat hij voor wijlen Mr. PIETER SOETENS, in leven Penningmeester van de acht Westsluizen van Delfland, wonende in den Haag »op een extra ordinaire en »costelycke wyse hadde geschilderd een Koets, waervoor hem voor »Schilderloon competeerde eene somme van vyfhondert Gulden."

»Dat doordien hy zyn verblyf te Alphen hield en weynig ge»legenheyt om tot syne konst aldaer liefhebbers te connen vinden, »in consideratie, ten huyse van den voorsz. Mr. PIETER SOETENS veel »luyden van fatsoen quamen, aen denzelven hadde ter handt gestelt »en niet wederom becomen:

»Een stuckje met kruyden en slangen geschildert, waerdigh eene somme van vyftig guldens.

»Item op XVIIJ Mey 1674. Een nette geschilderde Blompot, waerdigh tachtigh Gulden.

»Nogh op den X Mey 1683 Een distelie? met twee flesges daer iets raers in geschilderd was, waerdigh synde drie en tachtigh Gulden en laestelyck

»Op den 1 July 1685 Een feston geschildert: geestimeert op twee Hondert vyftigh caroli Gulden."

Over deze stukken lag hij in proces met de Executeuren van den boedel van Mr. PIETER SOETENS.

SCHILDERIJ VAN MOMPER.

(Medegedeeld als voren.)

In den boedel van wijlen MARIA VILEERS, laatst Wed. van QUIRYN VAN LOBBERECHT, in leven controleur van de Generaliteits-fortificatie werken, werden o. a. gevonden »twee groote schilderyen, »het eene geschilderd door MOMPER, synde een Italiaensch »geberchte, en het andere hangende op de Voorkamer, waerin »verbeelt is, SENECA, preceptor van NERO, ter doot gelaten."

Bij haar Testament gepasseerd voor Notaris en getuigen in den Haag op den 15 April 1674, had zij deze schilderijen gelegateerd aan CORNELIS VAN LOBBERECHT.

Wie kan de vervaardiger van de tweede schilderij zijn geweest?

SCHILDERIJEN

OP 'T CASTEEL ZEELANDIA TE TAYOUAN OP HET EILAND FORMOSA.

1644—1646.

(Medegedeeld als voren.)

Dat er in de 17e eeuw Hollanders in Indië waren, die prijs stelden op kunst, hiervoor vonden wij de volgende bewijzen.

Op den uitvoerigen Inventaris der overgave, van »'s Comps. omslag" zoo aan effecten, koopmansgoederen, eigendommen, meubelen, huisraad als anderzins, door den Gouverneur van Tayouan op Formosa, MAXMILIAEN LE MAIRE, aan zijn vervanger FRANÇOIS CARON, op den 30 September 1644, vonden wij de volgende schilderijen opgeteekend:

In 't Gouvernements Huys 22 stucx Hollandsche schilderijen, te weten:

14 stucx van 't Huys van Nassauw, etc. 1).
1 » van Marias Boodschap.
1 Idem van Abrahams knecht in Mesopotamië etc.
1 Idem Christus wandelende naer Emaus.
1 Idem de Worsteling Jacobs met den Engel.
1 Idem de Historie van de Camerling van de Coninginne van Candatiën.

1) Niet nader omschreven, waarschijnlijk Portretten.

1 Idem van de Reyse van den jongen Tobias.
1 Idem van Samaritaen.
1 Idem Onweder ter zee.

22 stuks.

Twee jaren later op denzelfden datum (30 Sept. 1646) gaf CARON het bestuur over aan den President PIETER ANTONISZ. VAN OVER 'T WATER.

Wij zien dat de bovengenoemde lijst vermeerderd is met 6 stuks, zoo schilderijen als kaarten, namelijk:

»1 stuk van 't Huys van Nassauw.
1 Schildery van den ouden Prins (Willem I)?
1 de slag van Marten Harpertsz. Tromp in Duyns (1639).
2 Kaarten van Formosa.
1 Idem van Tayouan."

Zoo dat het getal nu 28 bedroeg.

Dat er omstreeks dezen tijd ook Hollandsche schilders in Indië waren, deelden wij mede in den Nederl. Spectator (1873) onder den titel »Nederlandsche Schilders in Persië en Hindostan 17e eeuw."

DE SCHILDERIJ VAN LANGEPIER 1)

(Medegedeeld als voren.)

NICOLAAS DE VOOCHT in leven gedeputeerde van H.H. Mog. de Staten Generaal, gehuwd met HESTER VAN PLETTENBERCH, vermaakte haar bij zijn Testament o. a. alle de meubelen of huisraad, waarbij

1) PIETER AARTSENS bijgenaamd Langepier van Amsterdam.

ook was een gouden Medaille, hangende aan dito ketting en de Schilderij van Langepier.

Zij overleed den 26 Februarij 1652, hare erfgenamen waren, WILLEM DE VOOCHT, in leven Heer van Kerkwyck en PHILIP DE VOOCHT, gehuwd met ELISABETH ELPHINSTONE, overleden 10 November 1680.

SCHILDERIJ VAN DE GOD MARS.

(Medegedeeld als voren.)

In een stuk rakende de familie WILLEM en ALIDA VAN BLYDENSTEYN, gehuwd met NICOLAAS OBBES WYTMA te Utrecht is sprake, behalve van eene aanzienlijke partij zilverwerk en juweelen, van een »Schildery van Godt Mars".

Sententie Hof van Holl. 24 Nov. 1662.

FRANS FLORISZ. VAN BERCKENRODE,

Kaartenmaker.

(Medegadeeld als voren.)

Bij Resolutie van Gecommitteerde Raden van Holland en West-Friesland, van 16 November 1640, werd hem, op ordonnantie betaald de somme van Honderd Guldens »Over de kaert der afteeckeningh van het Huys van Zyn Hoogheyd te Honsholredyck".

DE VENUS EN ADONIS VAN LIEVENS.

1655.

(Medegedeeld als voren.)

Dit schilderstuk met nog twee anderen, waren met zilverwerk en andere zaken in het bezit van JAN BAPTISTA DEYMA, koopman in Amsterdam. Daar hij zich genoopt vond in het volgende jaar »tot het waernemen van seeckere gewichtige affaires buyten dese Landen" te begeven, liet hij o. a. het onderstaande ten zijnen huize achter, en die hem toekwamen:

Een groot silver gefigureert becken.
Een ander tot den dranck dienende.
Twee groote gefigureerde kandelaers.
Twee andere simple en
Een hand?
Twee groote gefigureerde soutvaten.
Twee andere simpele.
Een gefigureert Lampet.
Een wywater vaetge.
Een confoort.
Twee paer snuyters.
Twee stucken omme in de kandelaers te steecken.
Twee commetgens.

Alles van silver.

Item drie schilderyen.
Een te weten Venus en Adonis van LIEVENS.

Een naecte vrouw en
Een contrefeytsel.
Een clave-cimbael.
Een tapyt op gouden gront.
Een ander van rode satyn.
Een spiegel.
Een mutse koock? nevens
Een cleerborstel, alles van rode satyn.
Een dosyn messen met agate hechten en noch
Een ander met silvere hechten (waar aan een mes ontbrak).
Nog eene goede quantiteyt Boeken, enz.

Dit met veel ander zilverwerk, dat niet omschreven wordt, had hij bij volmagt voor Notaris en getuigen, gepasseerd op den 26 Junij 1656, overgelaten aan zijn Broeder JACQUES DEYMA, zijn compagnon, »om uyt zyn naam alle en yegelycke saecke en affaires, geene wtgesondert, te dirigeren en gade te slaen, kortom te handelen als of hij in persoon tegenwoordig was.

Daarop was hij naar Frankrijk vertrokken. Maar JACQUES die nog jong schijnt geweest te zijn, sloeg niet veel acht op zijne zaken en maakte schulden, zoo dat hij in April 1658 of 1659, de hier boven opgegeven stukken, liet brengen ten huize van den schoenmaker MICHAEL POINCTEL, die hem een bewijs gaf ze in bewaring te hebben genomen. Zoo als JACQUES voorgaf, was hij met zijn knegt, uit bezuiniging bij POINCTEL komen inwonen.

Evenals POINCTEL, had JACQUES schulden bij een koopman ANDRIES BISOT alias Rabatel, aan wien hij tot onderpand »veel »silverwerck als mede verscheyde andere goederen" had gegeven.

Nadat JACQUES op den 26 Mei 1659 nog duizend gulden bij BISOT, tegen een en half procent 's maands, had opgenomen, verliet

hij op den 2 September daar aan volgende, de woning van POINCTEL, hij vertrok »in salutate hospita, mede nemende wat hy konde mede-»nemen, doch laten blyven dat hy niet conde medevoeren, laetende »den gedaechde (POINCTEL) onbetaelt, als mede seeckeren ANDRIES »BISOT", enz.

Toen JAN BAPTISTA DEYMA uit Frankrijk in 1663 terug kwam, vond hij zijne achtergelatene goederen of verkocht of in den Lombard, zoodat hij met genoemde personen in een proces gewikkeld werd, waarin door het Hof van Holland in dato 6 Junij 1679 eerst vonnis werd gewezen.

SCHILDERIJ VAN DEN DOOP VAN DEN MOORMAN.

(Medegedeeld als voren.)

In den Boedel nagelaten van GERRIT GARBRANTS MOESKOUCKER, overleden te Enkhuizen, werd onder andere meubelen gevonden, een zilveren schenkbord, »daerin getrocken en geschreven was, het wapen »van VOLCKERT HOOCHLANT." Als mede »een schoone Schil-»derye van de doop van de Moorman."

Sententiën Hof v. Holland 31 Julij 1662.

HET SINT LUCAS GILD TE AMSTERDAM.

EEDS vroeger werd in dit werk (Deel 2 bl. 4) de aandacht gevestigd op de belangrijkheid van het voormalig St. Lucas Gild te Amsterdam, maar tevens er op gewezen dat alléén de meesterboeken van het Gild in het Amsterdamsch Archief bewaard worden, en dat deze eerst met 1750 aanvangen en in 1811 eindigen. Met het oog op die weinige bescheiden welke van het Gild afkomstig zijn, acht de Redactie zich gelukkig, althans mededeeling te kunnen doen van eenige zeer belangrijke stukken, beginnende 1553, welke de huishouding van het Gild raken en waarvan verondersteld mag worden dat zij, ofschoon in het laatst der vorige eeuw in druk uitgegeven, later weinig bekendheid verkregen en thans wellicht geheel in vergetelheid geraakt zijn.

Die bescheiden bestaan in de navolgende:

»Ordonnantien en Willekeuren van het Lucas-Gilde, binnen Amsteldam.

Te Amsteldam, By Pieter Hendrik Dronsberg, Stads-Drukker, 1789. Met Privilegie." (Kwarto).

Zij worden voorafgegaan door het:

GENERAAL REGLEMENT

voor alle de

GILDENS.

YNE Heeren van den Geregte der Stad Amsterdam, ondervonden hebbende, dat door de Overlieden van verscheide Gildens binnen deze Stad, de administratie van de Gilden Kasse of Bosse niet behoorlyk geschiedt, en dezelve Overlieden groote Verteeringen, ende andere onnodige kosten, ten laste van het Gilde te boek stellen, en in veelderley opzigten de Keuren en Ordonnantien der respective Gildens niet nakomen, noch doen nakomen, zoo het behoort, hebben goedgevonden een Generale Ordre en Reglement voor alle de Gildens binnen deze Stad te Arresteeren en te Publiceeren, gelyk zy doen by dezen: als volgt:

Art. 1.

Dat van nu voortaan Overlieden van alle Ontfangst en Uitgaven, pertinent Register sullen moeten houden, uitdrukkende van ieder post, naam, tyd, somme en plaats; en wel speciaal de Ontfangst en Uitgaven in 't groot Boek tegen over malkanderen stellende.

Art. 2.

Dat alle de Boeken tot de Administratie behorende, behoorlyk zullen zyn gefolieert, en zal een apart Register moeten werden gehouden van de Bekeuringen, als mede een van de Gildebroeders, en byzonder van de nog levende, om het juiste getal derselve te weeten, en daar na de Jaarsangen in ordre te kunnen ontfangen, en deselve

vervolgens te samen opgetrokken in eene post, in het Grootboek over te brengen, en zal van alle betalingen specifique Quitantie moeten werden genomen, en dezelve op het Gild werden bewaart.

Art. 3.

En zullen Overlieden van de respective Gildens, niets in rekening mogen brengen voor Vacatien, verzuimde tyd, Verteeringen, Maaltyden, Douceurs, Nieuwe Jaars Giften en dergelyke, hoe ook genaamt; maar zullen deselve wegens elk, en een yder Gild zig terstond na de Publicatie dezes, en wel uiterlyk voor primo January 1750. aanstaande, moeten addresseren aan myne Heeren van den Geregte, die aan dezelve zoo veel voor haar moeytens en verteeringen zullen toeleggen, als na erigentie van zaken in ieders Gild zal geoordeelt worden te behoren.

Art. 4.

En zullen geen Overlieden iets meer of minder mogen vorderen of ontfangen, onder wat benaming het ook zoude mogen zyn, als het gunt, waar toe deselve speciaal by Keure zyn gequalificeert; als mede gene Uitkeringe, mitsgaders Alimentatien ofte andere Betalingen doen, als ingevolge de Keuren daar omtrent in de respective Gildens geëmaneert.

Art. 5.

Overlieden zullen gehouden zyn, de respective Keuren na den letter strictelyk te observeren en te doen observeren, en voor al niemant als Gildebroeder in eenig Gild, proef subject, aan te nemen, ten zy deselve de proef behoorlyk zal hebben gedaan, na alvoorens zyn Poorters Cedulle vertoont te hebben aan de Overlieden.

Art. 6.

En zullen Overlieden gehouden zyn, aan ieder inkomende Gildebroeder, de Keuren, hun Gild specterende, nevens dit generaal

Reglement, in Quarto gedrukt, ingenaayt, te overhandigen, en welke aankomende Gildebroeder gehouden sal zyn, die te ontfangen, en daar voor te betalen de Prys, soo als Overlieden daar voor van drukken aan den Stads Drukker hebben betaalt, met een Augmentatie van ses stuyvers op ieder Exemplaar, ten behoeve van het Gild, op pene van andersints, in het Gilde niet geadmitteert te worden: kunnende ook de reets in de respective Gildens zynde Gildebroeders en Gildesusters (zulks requirerende) van Overlieden, tegens betaling als voren, een Exemplaar vorderen.

Art. 7.

En zullen Overlieden van nu voortaan hunne Nominatien, wegens het Verkiesen van nieuwe Overlieden, moeten schryven op een Segel van ses stuivers, en dus door hun ondertekent (ten tyde by de Keuren ten opzichte van ieder Gild geëmaneert gemelt) aan de Heeren Burgemeesteren ter electie presenteren, zonder deswegens eenige andere kosten in Rekening te mogen brengen, als de Leges, die ter Secretarie, of ter plaatse gebruikelyk moeten werden betaalt, en verder alles ter menageuste voor de Gildekas bestieren.

Art. 8.

Overlieden zoo lang in dienst zyn, (en niet die geene, die oud of afgegaan zyn) zullen alleen de Jaren van hun dienst vry zyn van Jaarsangen, en van ter Begravenis mede te gaan.

Art. 9.

En zullen Overlieden (in zodanige Gildens daar de Jaarzangen, van de Gildebroeders en Gildesusters, volgens Keuren moeten werden opgehaalt) aan de Gildeknegt ter hand stellen een nette Lyst, waar op gesteld zyn de Namen der in wezen zynde Gildebroeders en Gildesusters, en zal de Gildeknegt op de by Keuren gestelde tyd, met dezelve Lyst omgaan by de respective Gildebroeders en Gildesusters,

om de betalinge van het Gildegeld of Jaarzangen te vorderen, als wanneer de Gildeknegt op de Lyst zal afschryven de Gildebroeders en Gildesusters, die in het omgaan hunne Jaarzangen betalen, en ten opsigte der gene die in gebreken blyven te betalen, noteren de tyd wanneer, en aan wie de aanmaning is gedaan, en zullen de als dan in gebreken blyvende Gildebroeders en Gildesusters gehouden zyn, binnen veertien dagen daar na haar Jaarzang of Gildegeld te brengen ten Comptoire van Overlieden, op verbeurte (in die Gildens waar omtrent ten dezen opsigte geen speciale Keur of Keuren zyn geëmaneert, als mede in die, daar de gestelde Boete minder bedraagt) van ses stuivers voor ieder Week, die dezelve in gebreken zullen blyven te betalen, en zal de evengemelde Lyst door de Gildeknegt getekent op het Gild werden bewaart.

Art. 10.

De Gildeknegts, zullen van de Gildebroeders en Gildesusters niets mogen vorderen, nog uit de Gildekas niets mogen genieten, als het gunt by Keuren hen is toegelegt.

Art. 11.

En zal van nu voortaan, by Vacature van een Gildeknegt, daar toe worden aangesteld een uit de Gildebroeders van ieder Gild.

En zullen de Gildeknegts gehouden en verpligt zyn, zoo veel doenlyk, agt te geven op Beunazen en onvrye Personen, en dezelve tot haar kennis gekomen zynde, Overluiden aan te geven, zonder aan dezelve Beunazen of onvrye Personen eenige protectie te verleenen, of uitstel van tyd te geven.

Art. 12.

Alle Jaren vier of vyf dagen voor het doen der Rekening ten overstaan van de gecommitteerde van de Heeren Burgemeesteren, zullen de twee oudste Gildebroeders in ieder Gild, die als dan nog

Actueel werkende zijn, en het Ambagt of Functie exerceren, en die niet als oude of behoeftige uit de Gildekas trekken, of by impotentie of weigering, de als dan volgende, het vermogen hebben, om zig op het Comptoir van Overlieden te vervoegen, en de Administratie-boeken na te zien, of alles wel in ordre is gehouden, zonder dat dezelve egter eenig Persoon of Personen tot hunne adsistentie mogen mede brengen.

Art. 13.

Dat voortaan in alle saken de Gildens rakende, en waar in bekeuringen werden gerequireert, en by vorige Keuren niet speciaal is voorzien, dezelve kunnen werden gedaan door twee in functie zijnde Overlieden, of wel een van hun, mits geadsisteert zynde met de Gildeknegt of een Gildebroeder; of wel twee Gildebroeders; of ook wel een Gildebroeder geadsisteert met de Gildeknegt; en werden Overlieden mits dezen (voor zo veel nood mogt zyn) gequalificeert de Boetens te innen en de gebrekige deswegen voor de Heeren Commissarissen van de Injurie saken te dagvaarden.

Gearresteerd den 21 Augustus 1749. *Præsentibus* den Heer Mr. *Willem Huyghens, Heer van Honcoop, &c.* Hoofd-Officier; alle de Burgemeesteren, *dempto* den Heer Mr. *Pieter Six;* en alle de Heeren Schepenen.

En Gepubliceerd ten zelven dage. *Præsentibus* den Heer Mr. *Willem Huyghens, Heer van Honcoop &c.* Hoofd-Officier; den Heer Mr. *Ferdinand van Collen; Heer van Guntersteijn, Tienhoven, &c.* Burgemeester; en de Heeren Mr. *Daniel Deutz* en Mr. *Hendrik Tersmitten,* Schepenen.

In kennisse an my Secretaris

N. GEELVINCK DE JONGE.

Mijne Heeren van den Geregte der Stad Amsterdam, in ervaring gekomen zijnde, dat veele Gildebroeders en Susters, die onderstand genieten uit de Gildens, zig met ter woon begeeven buiten deeze Stad, of derzelver Jurisdictie, het welk is strekkende tot merkelyke Praejuditie der Gildekassen en der Gildebroeders en Susters, die onderstand noodig hebben; Zo hebben Haar Ed: Agtb:, amplieerende de Generaale Ordonnantie van 21 Aug. 1749. voor de Gildens geëmaneerd, goedgevonden te ordonneeren en te statueeren, gelyk Haar Ed: Agtb: ordonneeren en statueeren by deeze:

Dat van nu voortaan niemand der Gildebroeders of Susters, eenige onderstand of iets, hoe ook genaamd, uit de Gildekassen zal mogen genieten of ontvangen, ten zy dezelve woond en blijft woonen binnen deeze Stad of derzelver Jurisdictie.

Edog, zullen die geenen, welke voor de Publicatie dezes, met behoorlyke permissie buiten deeze Stad of derzelver Jurisdictie zyn gaan woonen, den vergunden onderstand mogen blyven genieten.

Aldus gearresteerd den 17 July 1777. Præsentibus den Heer Mr. *Willem Gerrit Dedel Salomonsz.*, Hoofd-Officier; alle de Heeren Burgemeesteren, dempto den Heer Mr. *Gualtherus Petrus Boudaan*, en alle de Heeren Schepenen.

En gepubliceerd ten zelven dage, Præsentibus den Heer Mr. *Willem Gerrit Dedel Salomonsz.*, Hoofd-Officier, den Heer Mr. *Pieter Cornelis Hasselaer, Heer van beide de Eemnessen*, Burgemeester, en de Heeren Mr. *Maarten Weveringh Anthonisz.* en Mr. *Bauduin Jan Hulst,* Præsideerende Schepenen.

In kennisse van my Secretaris
D. J. VAN HOGENDORP.

ORDONNANTIEN EN WILLEKEUREN

VAN HET

LUCAS-GILDE.

I. HOOFT-STUK.

GILDEBRIEVEN.

No. 1.

Wy Scout, Burghermeesteren, Scepenen ende Raide der Stede van Amstelredamme, doen condt allen luden:

Alzoo die goede luden onse medepoirteren hen ghenerende mit glasemaicken, ons verthoent hebben zekere inconuenten te ghebueren in huerluder ambochte, daer deur zy luden ende oick de goede gemeente respectivelicken vercort worden, begerende dair inne gheremedieert te werden, tot verhoedinghe van de zelve inconuenten.

Soe ist dat wy gesien ende ghevisiteert den ghiltbrief van onser liever Vrouwen ghilde, in onzer liever Vrouwen kercke, dair onder tvoorsz. ambacht begreepen es, mitten articulen ons van wegen den voorsz. ambochte overgelevert, den luden van den zelven ambochte omme den diensten Godts op 't altaer vant voersz. ghilde te batt onderhouden, ende den voersz. inconuenten verhoet te werden: gegunt, geordonneert ende gheaccordeert hebben, den poincten ende articulen hier nair verclaert.

Inden eersten, dat nyemant tambocht van glasemaiken hier ter Stede zal mogen opstellen, hy en zy deser Stede poirter, ende tot proufyte van t'voersz. ghilt betaelt zal hebben drie Karolus goldenen,

tot twintich stuvers 't stuk, indien hij poirter es, oft een ghildebroeders dochter heeft, mair indien hy vreempt, ende nyet ghehuwelict wair als vooren: dat hy alsdan sculdich zal zyn te betalen voir zyn ghilde ghelt zes Karolus guldenen, ende dit all binnen sjaers te gheven, opde verbuerte van zyn ghilde ende drie Karolus guldenen dair en boven.

2 Item, dat nyemant int voersz. ambocht angenomen zal werdden voir meester, ten zy hy bescyn brenge voor doverluden van den voersz. ambochte dat hy den meester by wien hy tambocht heeft geleerd voldaan heeft. Oik mede dat hy byden voersz. overluden goet gekent werdt, die ghemeente te kunnen voldoen voor alzulcx als men hem bestaeden zall te maicken, als te weeten een witt glass, zulcx alsmen hem voorleggen zall, tzy ruytwerk off viercant, ende tselve wel ende perfectelick in zyn loet te stellen. Ofte die hem vermeten willen glasen te scryven, dat de selve sullen een parck kunnen scryven dwelck men mit eeren mach toenen.

3 Item, dat de meesters gheene leerjongen zullen anneemen dan den tyt van twee jaren ende elcke meester nyet meer dan een ofte twee leerjongen zal mogen setten. Des zal den angenomen Jonge, ist een poirters kindt, tot profyt vant ghilde betaelen vyf stuver, ende een vreempt thien stuver, voer welck n penningen die meester zal vast staen die te betaelen, binnen sjaers, op de verbuerte van eene Karolus gulden. Ende wairt saik dat de Jongen zyne meester ontliep off mit onmoede van malcanderen sceyden, zoe en zal de meester gheene andere Leerjongen moegen aanneemen voir ende aleer de tyt van twee jaren verlopen zullen syn, en zal mede de Leerjonge by gheen ander meester mogen werken dan by consent van zyn eerste meester, ende en zal dair en boven den verleden tyd die hy by zyne meester gewrocht heeft, hem nyet strecken mair zal

op nyeus den voersz. twee Jaren moeten ten vollen vuyt dienen, ende dit zal staen tot sgerechts proufven.

4 Item, dat alle de ghesellen vanden voersz. ambochte die hier ter stede comen wercken, ende hen by een meester verbinden, by nyemant anders en zullen moeten wercken, en oick by gheen andere meester zullen mogen onderhuyrt werdden, ten zy dat de meester dair by zy verbonden zyn, voldaen sal wesen, op de boete van drie Carolus guldenen.

5 Item, dat gheen meesters eenich werck zullen mogen aennemen off zy sullen dat werck zelver maicken oft een Ghildebroeder doen maicken op de boete van drie Karolus guldenen, welverstaende dat elcke die werck bestaet, zyne Parcken ofte Rondelen zal mogen laten scryven ende backen waert hem geliefven zal.

6 Item, dat gheen vreemde glasemaickers hier binnen der Stede zullen mogen leveren eenig werck, vuytgeseyt dat by vreemde ende vuytheemsche luyden hier nyet wonachtig, gegeven werdt, ende tgunt van buyten als voeren gegeven werdt, zal de ghevere mogen doen maicken dairt hem geliefven zal. Oik dat geene gildebroeders hen en zullen bevorderen te setten eenich vreempt werck anders dan gegeven als voeren: op de verbuerte van drie Karolus guldenen.

7 Item, dat geen meester glasemaicker en zal mogen neemen eenich overloen van zyn werck; mair alleen dat oude loen, dwelck over lange geweest ende byden gildebroederen vant voersz. ambocht ontfangen es, te wetene van de voet hesselts glas vyff deuts, vande voet bourgons glas een stuver ende van frans glas anderhalve stuver, meer noch min.

8 Ende dat nyemant hem vervorderen zal te mengen bourgoens glas onder frans glas, nog hessels onder bourgoens glas; mair zal een yegelijk nae dat hy angenomen heeft zuver ende eenpaerlick glas

leeveren, zonder tzelve te menghen, op pene van elcke reyse te verbueren drie Karolus guldenen voir elcke glas dair inne de voersz. faulte bevonden zal werdden.

9 Item, dat nyemand in een anders angenomen werck zal moeten treeden, oft tselve werck maicken voir ende aleer de meester die tselve werk eerst angenomen heeft vernuecht ende te vreden gestelt zal wesen, op de boete van drie Karolus guldenen, en die tot sgerechts proufven.

10 Item, en sullen gheen glasenscryvers voir meester moghen wercken voir ende aleer zy ghildebroeders zyn, op de boete van drie Karolus guldenen.

11 Item, zoe wanneer een ghildebroeder ofte ghildesuster, van tvoersz. ghilde of livich geworden sal wesen zoe zal elcke ghildebroeder angesproecken zynde gehouden werdden te comen voer thuys vanden overleden, dair mede ter kercken te gaen, ende eens tofferen, op de verbuerte van twee stuver.

12 Item, zal doverman inder tyt van den voorsz. Ambochte mitten overman lest ofgegaan sculdich wesen twee mael sjaers, wanneert hunluden best te passe zal comen, te gaan besien ende tondersoucken alle den winckelen vanden voersz. ambochte omme te bevinden oft dezen articulen onderhouden werdden, dwelk elk van den ambochte mit vreede ghedooghen zal moeten, op de boete voersz., ende dat voirts de zelve overluden toesicht sullen hebben by hooren eede, op donderhoudinge van allen den voersz. poincten, ende te doen corrigeren den overtreders van dien: ontfangende ende innende den boeten voorsz., die bekeert zullen werdden een derdendeel tot behouff van den Heere ende die twee derdendele tot behouff van tvoersz. altair: mits doverluden voorsz. van deze twee derdendeelen hebben sullen een derdendeel tot hooren prouffyte, voer hooren moyten.

Ende wairt zaike dat yemand van den voorsz. ambochte ofte ghildebroederen den voersz. overluden misdaede, mit woerden ofte mit wercken, tselve zal scarpelicken by den gherechte gestraft werdden, andere ten exemple.

13 Item, sullen die ghildebroeders van den voersz. ambochte, voirts sculdich weesen te staen ende te blyfven onder tvoersz. ghilde ende te onderhouden alle andere generale articulen den voersz. gilde ghegundt.

Alle welcke puncten wy den voersz. ambochte ordonneeren willecoeren ende consenteren, an ons behoudende alle twisten die hier vuyt spruyten mogen tot onser verclaringe, ende dit tot onsen wederseggen.

In kennisse der wairheyt hebben wy der voorsz. Stede zeeghel ten zaicken hier beneden an ghedaen hangen.

Ghegeeven opten tweeden dach in Septembri int jaer ons Heeren duysent vyfhondert drie ende vyftich.

(Was geteekend)

J. GERYTSZ. BOELL.

No. 2.

Wy Burgemeesteren ende Raide der Stede van Aemstelredamme doen condt ende te weeten eenen yegelycken dient behoort, dat alzoo zeeckere desordre ende ongeregeltheyt onder de Ghildebroeders van der Conste ofte Sinte Lucas Gilde gebeurende zyn, ende noch daegelycx gebeuren, ends omme ordre daer inne te stellen, ende op dat 't selfde Ghilde te bath in eeren tot sustentatie van den armen Ghildebroederen van 't zelve ghilde onderhouden moghen worden,

henluyden gegunt, ende geconsenteert hebben, als wy henluyden gunnen ende consenteeren mits desen de naevolgende Articulen.

In den eeisten, dat niemandt van den gheenen, die onder den cunst ofte 't ghilde van Sinte Lucas begrepen syn, als namentlyck Schilders, Glasemaeckers, Beeldesnyders, Figuersnyders, Borduyrwerckers, Tapissierwerckers ende Leywerckers, mitsgaeders alle andere die haer metter pentsier, ofte metter verwe generen, hier ter Stede haeren handtwerck niet en zullen mogen excerceren, ofte doen, nochte oock int gilde niet en zullen mogen commen, ten zy datse eerst burgers ende poorters deser Stede syn.

2 Item, dat niemand int voorsz. Ghilde sal mogen commen, om zyn handtwerk te doen, oft hy moet eerst ende alvooren bescheyt ende bewys van synen Leermeester brengen, als dat hy hem vromelyck gedient ende voldaen heeft, ende so hy een Glasemaker is ende zynen handtwerck daer mede doen wilde, zal die selfde gehouden wesen, den prouff te doen, sulcx die Overluyden hem voorleggen sullen, zoo wel schryven als witwerck t'samen, datmen 't selve voor alle verstandige meesters mogen verthoonen, dattet waert sy voor alle goede Luyden te voldoen, ende sal die selffde prouff moeten doen tot een Overmans huys, ende zal de prouff het Gilde toebehooren, omme die te bewaeren ende te verthouen, dat men hem ende alle meesters recht ende gelyck doet, ende ist dat hem zyn prouff goet gekent wort, zal hy gehouden syn te betaalen dertich stuyvers, daer van d'eene helfte den meesters voor heure moeyten ende versuymenissen hebben sullen, ende d'ander helft sal geleyt worden in de arme bosse.

3 Item, dat niemandt eenige van de voorsz handtwerken ofte Kunsten sal mogen doen, voor dat hy Poorter deser stede is, ende betaelt zal hebben voor syn incompste vyff Carolus guldenen, ten waere die vreemde persone een Gildebroedeis dochter troude, ende

syn burgers eedt gedaen hebbende, zal in dien gevalle niet meer betaelen dan drie gulden, ende sal oock een burgers zoon, met drie guldens t'gilde mogen winnen ende dit al tot behouff van de arme bosse. Ende oft yemandt by den Overluyden respyt ofte uytsettinge gegeven worde, omme de voorsz. penningen te betaelen, ende op den besetten daege niet en betaelde, sal als dan t'gunt alsulcken bebetaelt heeft, hem geene betalinge verstrecken, maer 't selve dat hy betaelt heeft, verbeurt wesen, deur syne quade betaelinge tot behouve van de arme bosse.

4 Item, dat de Schilders, Glasemakers en alle andere meesters, die int voorsz. Ghilde begrepen syn, geen Leerjongens en sullen moghen aennemen, minder dan voor twee Jaeren, ende so wanneer een meester een leerjongen aengenomen heeft, zal hy gehouden wesen, met den leerjongen te gaen by den Overluyden omme synen naeme te laeten opteyckenen, ende sal alsulcken leerjongen als dan gehouden syn voor syn incompste te geven ende te betalen tot behoeff vande arme bosse thien stuyvers, twelk die meester gehouden sal syn te verschieten, ende zoo verre den leerjongen synen meester den voorsz. tyd eerlycken voldoet, sal alsucken meester met synen leerjongen gaen by den Overluyden, ende bekennen eerlycken voldaen te syn, ende alsulcx des Jongmans naem in 't Ghildeboek laeten teykenen, op dat hem in toecomende tyden een certificatie daer uyt by den Overluyden gegeven mach werden, tsynen versoecke, welverstaende dat de Weeskinderen int arme Weeshuys binnen dezer Stede vry ende excempt zullen syn van de voorsz. thien stuyvers incompsts gelt als voorsz. is.

5 Item, dat alle werckgesellen van den voorsz. ambachten, die hen onder 't voorsz. gilde begeven sullen, omme te wercken, ende by een meester een tyt lanck verbinden, sullen alsulcke by niemant

anders moeten wercken, dan by den meester, daer sy hen by verbonden hebben, ten waere by consent van den eersten meester, ende indien de laatste meester, den eersten sulx niet en vraagt, off hem sulcx te wille is, dat die gesel by hem compt wercken, so sal die selve laetste meester verbeuren dertich stuyvers, tot behoeff vande arme bosse.

6. Item, oft gebeurde, dat eenighe leerjongens heuren meester ontgingen, voor dat sy heuren aengenomen tyt voldaen sullen hebben, en sal geen ander meester alsulcke Jongens mogen aennemen, op de verbeurte van dertich stuyvers tot behouff van de bosse.

7. Item, of saecke waere, dat eenige leerjongens hen alsoo aenstelden, dat heure meesters beducht waeren, deur hen in schanden te geraecken, zullen de meesters sulx den Overluyden te kennen geven, ende van hen consent vragen, off zy alsulcken moghen verloff geven ende verlaeten, ende so een meester zynen leerjongen verlof gave, sonder t' selve den Overluyden aen te dienen, sal alsulcken verbeuren ene Wilhelmus Schilt, ende noch daer en boven in die tyt dat de leerjongens by hem souden staen, geen anderen Jongen wederom mogen aennemen, mede op de verbeurte van een Wilhelmus Schilt, ende sal oock de selffde Jongen de voorsz. tyt gedurende geen ander meester mogen dienen, sonder consent van den Overluyden, t' appliceeren de voorsz. boeten tot profyte van den armen.

8 Item, dat egeene Glasemaeckers, wonende buyten de vryheyt deser Stede, eenich werck sullen mogen leveren binnen deser Stede oft in de vryheyt van dien, tzy out ofte nieuw werck, ten ware dat hy eerst tgilde, tot behoeve van de bos, betaelde dertich stuyvers, ende so daer eenige meesters Ghildebroeders synde bevonden worden, die sodanighe vreemde ende buyten de Jurisdictie deser Stede

wonende, behulpelyck waeren in syn werck te leveren, sonder 't Ghilde eerst ende alvooren te vreden gestelt te hebben, dat de selffde meester off de gene die hem behulpelyck is, sal verbeuren gelycke dertich stuyvers ten behoeve ende t'appliceren als boven.

9. Item. dat egeene Glasemaeckers eenige Schilders zullen mogen bevryen, omme heure neringe te doen, sonder poorter ofte burger te zyn, ende off hy al burger waere ende t'Gilde niet te vreden en hadde gestelt, dat men sodanigen Schilder zal mogen bekeuren voor de boete van drie Karolus guldens, desgelycx en sullen oock geen Schilders, Glasemakers nochte eenige andere meesters, die onder 't voorsz. Ghilde begrepen zyn, egeene onvrye personen mogen bevryen, op de boete van drie Karolus guldens, t'appliceren de selve boeten inde arme bosse.

10 Item, dat egeene Ghildebroeders, 't sy Schilders, Glasemaeckers ofte andere, die int voorsz. Ghilde begrepen syn, niet en sullen moghen treden in een ander syn werck, omme te wercken ten ware dat die eerste meester den goeden luyden haer werck niet en bevorderde, ende sulcx verslofte deur syn dronckendrincken ofte anders, sonder op syn werck te achten, ende 't selve waer te nemen, sodanigen machmen betaelen, ende alsdan gaen tot eenen anderen. Maer by sooverre eenich Glasemaecker zyn werck verlet werde, deur versuimenisse van den Schryver, ofte dat die selve Glasemaecker syn geryff van den Schryver niet en conde gecrygen, deur faulte ende 't gebreck vant backen, so dat hy daer nae moste wachten, ende by so verre een ander meester 't selve werck aenneemt, sonder dat die eerste meester eerst van den burger betaelt sal syn, sal die selffde laetste meester daerom verbeuren drie Karolus guldens, t'appliceeren als vooren.

11 Item, dat alle de gesellen, die hier ter Stede comen wercken,

't sy Glaeseschryvers, Witwerckers, Schilders, Beeldesnyders, ofte eenige andere, die tot een dachhuur verdienen vier Stuyvers, zullen alsulcke ter weecke, tot behoeve van de arme bosse geeven een halve stuyver, ende die thien stuyvers daechs verdienen, een stuyver, het welcke die meester gehouden sal wesen vander gesellen wegen aen Overluyden te geven.

12 Item, indien eenige onvrye personen bevonden werden te Schilderen aan huysen ofte schepen binnen deser Stede, ende de vryheyt van dien, salmen sodanige bekeuren ende affuemen de boete van drie Karolus guldens, ten pryse voorsz. tot behouff van de arme bos.

13 Item, dat alle de gheene, die hem mette pers generen, sullen gehouden wesen 't voorsz. Ghilde van Sinte Lucas te vernoegen, ende te betaelen eens drie Karolus guldenen, gelyck 't selve altyt een gebruyck is geweest; ende noch is; sonder dat sy daer nae meer belast sullen werden; t'appliceren als boven.

14 Item, van gelycken oock de geene, die hen generen mette verwe, pintseel, borstel, daermen de verwe mede verstroyt, ende yser, daermen 't glas mede gruyst, zullen die selfde oock gehouden wesen 't voorsz. Gilde te vernougen, met drie Karolus guldens t'appliceren als boven.

15 Item, dat niemandt die onder 't voorsz. Gilde van Sinte Lucas, ofte van de Kunst begrepen, ende nieuws in 't Ghilde comende zyn, yet uytte bosse sal mogen genieten, off die selve sullen voor haer innecomen eerst moeten betaelen twee guldenen.

16 Voorts en sal niemand uytte bosse genieten, ten sy dat hy eerst een jaer lanck syn jaergelt ende maentgelt ten volle betaelt heeft inde voorsz. arme bosse.

17 Item, die cranck geworden zyn, sullen gehouden wesen den naestcomstigen Sonnedach nae date van hoere cranckheyt, sulcx den

Overluyden ofte Bosmeesters te kennen te geven; ende zoo zy sulcx niet en doen, sullen van die weecke daer van quyt syn, ende geen geniet uitte bosse ontfangen, inden welcken sy 't selve opten Sonnedach verswegen hebben.

18 Item, dat niemandt van de Ghildebroeders, die verout syn, ende nochtans een knecht te wercke houden in haere winckel, uitte bosse sal mogen genieten, niet tegenstaende hy seggen wilde, dat hy verout waere ende niet sien en conde; ende dat overmits hy hem op een knecht wel behelpen ende onderhouden can. Maar so hy cranck is, ende de knecht aldaer niet en werckt, alsdan sal hy uytte bosse genieten.

19 Item, datmen niemandt uytte bosse sal geven ofte genieten laten, die door vechten gequetst ende alsoo cranck geworden is, ten waere, dat alsulcke gequetste persoon bewysen conde, sulcx hem verradelyck gedaen, ofte met fortse hem over den hals gedrongen te wesen, ofte voor den vyant gecregen te hebben.

20 Item, oft saecke waere, dat eenich gildebroeder geraeckte in een quynende sieckte, tsy deur vallen, ofte deur eenig ander inconvenient, ofte ongeluck, sal alsodanighen persoon uyt te bosse genieten: maer indien hy de quynende sieckte hadde gecregen deur een onsuyver leven, als deur dronckendrincken, met oneerlycke vrouwen te converseren ofte diergelycke, soo en sal alsulcken uytte bosse niet genieten.

21 Item, dat de geene, die niet en betalen, uytte bosse oock niet en sullen genieten, ende nochtans evenwel haere jaergelt sullen moeten betaelen, so verre sy haere ambacht gebruycken willen.

22 Item, oft geviele datter eenich geselle ofte gesellen van den Ambachten boven verhaelt, ende in dit voorsz. Ghilde begrepen, hier ter Stede by eenen meester om werck vraechde, ende die selve

meester geen werck en hadde, so sal die selve meester gehouden wesen, ofte yemandt van synen huysgesinne, sodanigen gesel te brengen by den knecht vant Ghilde, opte verbeurte van thien stuyvers tot profyte van de arme bosse: Ende sal voorts de knecht metten selven geselle gaen tot alle de meesters van synen handtwercke, ende na werck vragen; ende zoo hy geen werck en conde gecrygen, ende geen teergelt en hadde, salmen denselven knecht ofte geselle uytte bosse wat byleggen, ende behulpelyck wesen, daer hy mede mochte reysen om werck te soucken.

23 Item, zoo 't gebeurde, dat eenich van de Ghildebroeders, uyt zyn vrye eygene wille hem inde bosse liet deurhaelen ende uytdoen, en sal sodanige daernae in de voorsz. bosse niet wederom ontfangen mogen werden, nochte en sal uitte voorsz. bosse daernae niet wederom genieten syn leven lanck, ende sal evenwel gehouden wesen syn jaergelt te betaelen, ende mede tot die articulen ende ordonnantien vant voorsz. Ghilde verobligeert ende verplicht syn.

24 Item, als eenich van de voorsz. Ghildebroeders, ofte heure huysvrouwen aflyvich worden, sullen alle die Ghildebroeders gehouden syn metten doode totter begravinge te gaen, telckenmaele opte verbeurte van twee stuyvers, ende dat tot behouve van de arme bosse.

25 Item, dat de Ghildebroeders gehouden sullen syn alle dese voorschreven puncten ende articulen te onderhouden, ende nae te commen, op de boeten daer inne verhaelt tot profyte van de arme bosse.

26 Ende waert saecke, datter eenich rebelleerde ende wederspannich waere, ende hem liete voor rechte verdachvaerden, alsdan sal die boete dubbelt syn: t'appliceren d'eene helfte tot profyte van den Schout, ende d'andere helfte tot profyte van de arme bosse.

27 Item, sullen mynen Heeren den Burgemeesteren alle jaren

Overluyden ofte Bosmeesters te kennen te geven; ende zoo zy sulcx niet en doen, sullen van die weecke daer van quyt syn, ende geen geniet uitte bosse ontfangen, inden welcken sy 't selve opten Sonnedach verswegen hebben.

18 Item, dat niemandt van de Ghildebroeders, die verout syn, ende nochtans een knecht te wercke houden in haere winckel, uitte bosse sal mogen genieten, niet tegenstaende hy seggen wilde, dat hy verout waere ende niet sien en conde; ende dat overmits hy hem op een knecht wel behelpen ende onderhouden can. Maar so hy cranck is, ende de knecht aldaer niet en werckt, alsdan sal hy uytte bosse genieten.

19 Item, datmen niemandt uytte bosse sal geven ofte genieten laten, die door vechten gequetst ende alsoo cranck geworden is, ten waere, dat alsulcke gequetste persoon bewysen conde, sulcx hem verradelyck gedaen, ofte met fortse hem over den hals gedrongen te wesen, ofte voor den vyant gecregen te hebben.

20 Item, oft saecke waere, dat eenich gildebroeder geraeckte in een quynende sieckte, tsy deur vallen, ofte deur eenig ander inconvenient, ofte ongeluck, sal alsodanighen persoon uyt te bosse genieten: maer indien hy de quynende sieckte hadde gecregen deur een onsuyver leven, als deur dronckendrincken, met oneerlycke vrouwen te converseren ofte diergelycke, soo en sal alsulcken uytte bosse niet genieten.

21 Item, dat de geene, die niet en betalen, uytte bosse oock niet en sullen genieten, ende nochtans evenwel haere jaergelt sullen moeten betaelen, so verre sy haere ambacht gebruycken willen.

22 Item, oft geviele datter eenich geselle ofte gesellen van den Ambachten boven verhaelt, ende in dit voorsz. Ghilde begrepen, hier ter Stede by eenen meester om werck vraechde, ende die selve

meester geen werck en hadde, so sal die selve meester gehouden wesen, ofte yemandt van synen huysgesinne, sodanigen gesel te brengen by den knecht vant Ghilde, opte verbeurte van thien stuyvers tot profyte van de arme bosse: Ende sal voorts de knecht metten selven geselle gaen tot alle de meesters van synen handtwercke, ende na werck vragen; ende zoo hy geen werck en conde gecrygen, ende geen teergelt en hadde, salmen denselven knecht ofte geselle uytte bosse wat byleggen, ende behulpelyck wesen, daer hy mede mochte reysen om werck te soucken.

23 Item, zoo 't gebeurde, dat eenich van de Ghildebroeders, uyt zyn vrye eygene wille hem inde bosse liet deurhaelen ende uytdoen, en sal sodanige daernae in de voorsz. bosse niet wederom ontfangen mogen werden, nochte en sal uitte voorsz. bosse daernae niet wederom genieten syn leven lanck, ende sal evenwel gehouden wesen syn jaergelt te betaelen, ende mede tot die articulen ende ordonnantien vant voorsz. Ghilde veroblıgeert ende verplicht syn.

24 Item, als eenich van de voorsz. Ghildebroeders, ofte heure huysvrouwen aflyvich worden, sullen alle die Ghildebroeders gehouden syn metten doode totter begravinge te gaen, telckenmaele opte verbeurte van twee stuyvers, ende dat tot behouve van de arme bosse.

25 Item, dat de Ghildebroeders gehouden sullen syn alle dese voorschreven puncten ende articulen te onderhouden, ende nae te commen, op de boeten daer inne verhaelt tot profyte van de arme bosse.

26 Ende waert saecke, datter eenich rebelleerde ende wederspannich waere, ende hem liete voor rechte verdachvaerden, alsdan sal die boete dubbelt syn: t'appliceren d'eene helfte tot profyte van den Schout, ende d'andere helfte tot profyte van de arme bosse.

27 Item, sullen mynen Heeren den Burgemeesteren alle jaren

Overluyden ofte Bosmeesters te kennen te geven; ende zoo zy sulcx niet en doen, sullen van die weecke daer van quyt syn, ende geen geniet uitte bosse ontfangen, inden welcken sy 't selve opten Sonnedach verswegen hebben.

18 Item, dat niemandt van de Ghildebroeders, die verout syn, ende nochtans een knecht te wercke houden in haere winckel, uitte bosse sal mogen genieten, niet tegenstaende hy seggen wilde, dat hy verout waere ende niet sien en conde; ende dat overmits hy hem op een knecht wel behelpen ende onderhouden can. Maar so hy cranck is, ende de knecht aldaer niet en werckt, alsdan sal hy uytte bosse genieten.

19 Item, datmen niemandt uytte bosse sal geven ofte genieten laten, die door vechten gequetst ende aisoo cranck geworden is, ten waere, dat alsulcke gequetste persoon bewysen conde, sulcx hem verradelyck gedaen, ofte met fortse hem over den hals gedrongen te wesen, ofte voor den vyant gecregen te hebben.

20 Item, oft saecke waere, dat eenich gildebroeder geraeckte in een quynende sieckte, tsy deur vallen, ofte deur eenig ander inconvenient, ofte ongeluck, sal alsodanighen persoon uyt te bosse genieten: maer indien hy de quynende sieckte hadde gecregen deur een onsuyver leven, als deur dronckendrincken, met oneerlycke vrouwen te converseren ofte diergelycke, soo en sal alsulcken uytte bosse niet genieten.

21 Item, dat de geene, die niet en betalen, uytte bosse oock niet en sullen genieten, ende nochtans evenwel haere jaergelt sullen moeten betaelen, so verre sy haere ambacht gebruycken willen.

22 Item, oft geviele datter eenich geselle ofte gesellen van den Ambachten boven verhaelt, ende in dit voorsz. Ghilde begrepen, hier ter Stede by eenen meester om werck vraechde, ende die selve

meester geen werck en hadde, so sal die selve meester gehouden wesen, ofte yemandt van synen huysgesinne, sodanigen gesel te brengen by den knecht vant Ghilde, opte verbeurte van thien stuyvers tot profyte van de arme bosse: Ende sal voorts de knecht metten selven geselle gaen tot alle de meesters van synen handtwercke, ende na werck vragen; ende zoo hy geen werck en conde gecrygen, ende geen teergelt en hadde, salmen denselven knecht ofte geselle uytte bosse wat byleggen, ende behulpelyck wesen, daer hy mede mochte reysen om werck te soucken.

23 Item, zoo 't gebeurde, dat eenich van de Ghildebroeders, uyt zyn vrye eygene wille hem inde bosse liet deurhaelen ende uytdoen, en sal sodanige daernae in de voorsz. bosse niet wederom ontfangen mogen werden, nochte en sal uitte voorsz. bosse daernae niet wederom genieten syn leven lanck, ende sal evenwel gehouden wesen syn jaergelt te betaelen, ende mede tot die articulen ende ordonnantien vant voorsz. Ghilde verobligeert ende verplicht syn.

24 Item, als eenich van de voorsz. Ghildebroeders, ofte heure huysvrouwen aflyvich worden, sullen alle die Ghildebroeders gehouden syn metten doode totter begravinge te gaen, telckenmaele opte verbeurte van twee stuyvers, ende dat tot behouve van de arme bosse.

25 Item, dat de Ghildebroeders gehouden sullen syn alle dese voorschreven puncten ende articulen te onderhouden, ende nae te commen, op de boeten daer inne verhaelt tot profyte van de arme bosse.

26 Ende waert saecke, datter eenich rebelleerde ende wederspannich waere, ende hem liete voor rechte verdachvaerden, alsdan sal die boete dubbelt syn: t'appliceren d'eene helfte tot profyte van den Schout, ende d'andere helfte tot profyte van de arme bosse.

27 Item, sullen mynen Heeren den Burgemeesteren alle jaren

op Sinte Lucasdach twee nieuwe Overluyden kiesen in de plaetse vande twee oude, die affgaen sullen, ende dat uyt alsulcke vier per sonen, die sy tot dien eynde mynen voorsz. Heeren overleveren sullen, dewelke nieuwe ende oude gebleven overluyden, ten selven dage heure jaersanck sullen innehalen.

28 Sullen ook de oude Overluyden alle jaeren 's daechs naer Sinte Lucasdach den nieuwen Overluyden reekeninge van heuren ontfang van dat jaer gehouden wesen te doen, in presentie van eenen. die by mijnen Heeren den Burgermeesteren daer toe geordonneert sal worden. Al sonder arch ende list.

In kennisse der waerheyt hebben wy der voorsz. Stede Amstelredamme segele, ten saecken beneden aen desen doen hangen.

Gegeven op den twintichsten dach in Julio in 't Jaer ons Heeren duysent vyffhondert negen ende tseventich.

(geteyckend)
W. PIETERSZOON.
(geteyckend)
G. ROSENBOOM.

No. 3.

Op huyden hebben mijne Heeren van den Gherechte den Gildebrief van St. Lucas geamplieert mette naervolggende Articulen.

In den eersten, dat alle de geene, die onder de Kunst ofte t'Gilde van St. Lucas begrepen syn, als namentlyk Schilders, Vercopers van dien, Glasemaeckers, Borduyrwerkers ende Vercopers van dien, Boekebinders, ende Vercopers van dien, Beeltsnyders, Plaet ende figuirsnyders, Tapitsierwerckers, Compassemakers, Glaywerckers, 1) Coffermaeckers, mitsgaders alle andere, die haer metter penseel,

1) Pottenbakkers.

borstel ofte metter verwe generen, hier ter Steede haeren hantwerk nyet en sullen mogen exerceren offte doen, ten zy datse eerst Burgers ende Poorters dezer Stede zyn, ende het Ghilde ten vollen betaelt zullen hebben.

2 Item, als eenich van de Ghildebroeders offte hare huysvrouwen afflyvich worden, sal ieder ambacht gehouden syn, metten doden van zyn eygen handtwerck ter begravinge te gaen, t'elckenmael op de verbeurte van drie stuyvers, en dat tot behoeve van de Ghildebosch.

3 Item, zullen mijne Heeren den Burgermeesteren alle Jaer op St. Lucasdach drie nieuwe Overluyden kiesen in de plaetse vande drie oude, die alsdan affgaen zullen, ende dat uyt alzulcke ses perzonen, als zy tot dien eynde mijne voorsz. Heeren overleveren sullen. Dewelcke nieuwe ende geblevene Overluyden ten zelven dage heure jaersanck zullen inhalen.

Actum den viertienden January, Anno XVIc. Eenentwintich, presentibus *Fredrick de Vry* ende *Gerrit Jacob Witsen*, Burgermeesteren, en allen den Schepenen, *demptis Dr. Grotenhuys* ende *Harencarspel.*

(Was Onderteeckent)

G. ROSENBOOM.

No. 4.

Alzoo myne Heeren van den Gherechte bevinden dat verscheyden personen, 't Ghilde van St. Lucas subject zynde, over Jaer ende dagh, hare neeringe ofte handel gedaen hebben, zonder nochtans oyt het Ghilde gecocht te hebben, ende dat Glasemakers ende Glasenschryvers, sonder oyt hare prouve gedaen te hebben, oock sulcx doen, soo belasten zy daeromme allen ende eenen iegelycken der zelver Ghildebroederen ter langhsten binnen den tydt van acht daghen,

nae dat sy van den Overluyden, ofte van den Kneght van 't Ghilde vermaent zyn, hun te vervoegen by den Overluyden, t'Ghilde te koopen ende te betalen; ende namentlyck de Glasemaeckers ende Glaseschryvers, heurluyder prouff binnen den voorsz. tydt te doen, op peene dat de ghene, die daer in ghebreeckelyck blyft, voor ieder dagh nae de exspiratie van de voorsz. acht daghen, ten behoeve van de Bos van 't Ghilde verbeuren sal ses stuvers, ende dat daerenboven 't ghene syluyden bevonden worden gemaeckt, te koop, offte in huys te hebben om te verkopen, 't voorsz. Ghilde subject zynde, sal wesen verbeurt; des dat zy luyden 't selve sullen mogen redimeren met ses guldens eens, een derde voor den Officier, een derde voor de Bos van 't Ghilde, ende een derde voor d'Aelmoesseniers armen, welcke Keure ende Ordonnantie oock in alles subject zullen zijn alle de geene, die nae desen beginnen zullen, eenighe der voorsz. handtwercken offte neeringen te doen ende op te stellen.

2 Dat van nu voortaen alle die ghene, die haer tegen eenigh articule van de Ordonnantie deses Ghildes vergrypen, ende harer daer over door de Overluyden in rechten roepen laten, niet alleen gehouden sullen wesen de Breuken, bij dezelve articulen gestelt, maer daerenboven oock de gerechtelycke Costen daeromme gedaen, te betalen, ende dat de ghene, die pecceren tegen eenich articule, hoedanigh het oock zy van de zelve ordonnantie, waer by geen boete tegens den overtreders en is gestelt, boven de gerechtelycke Costen als vooren, noch betalen sullen twee guldens, ten behoeve van de Bosse van 't voorsz. Ghilde.

3 Verbieden voorts den Concierge ende Boode van de Weeskamer, eenighe uytroepen te doen offte houden van Schilderyen, Boecken, Prenten ende Konsten, alwaert dat deselve Sterfhuysen, Weeskinderen offte Insolventen Boedels (Schepenen kennissen, waer-

mede meeste fraude geschieden, daer onder mede begrepen) aenghingen, voor ende alleer zy luyden 't selve, mette notitie offte Inventaris van d'Schilderyen, Boecken, Prenten, ende Konsten, die men soeckt te verkoopen, met verklaringe wien de selve aengaen offte toebehooren, drie dagen te vooren den Overluyden van 't St. Lucas Ghilde zullen hebben verthoont ende te kennen gegeven, op dat de Overluyden hun daar op zullen mogen informeren, op peyne van twaelff guldens, telckens by den Concierge offte Boode van de Weeskamer sulcx naerlatende, te verbeuren, te appliceren als in den eersten Articule van desen; ende dat de Schilderyen, Boecken, Printen ende Konsten, die de Overluyden bevinden gheene Sterfhuysen, Weeskinderen, Insolvente Boelen, off Schepenen kennissen aentegaen, neffens die selve niet sullen mogen werden vercofft, op de verbeurte in cas van contraventie, van de selve Schilderyen, Boeken, Printen ende Konsten, off de penningen daer vooren belooft, des dat ieder stuck off penninghen daer vooren beloofft, zullen mogen werden geredimeert met ses guldens te appliceren als vooren.

4 Dat mede nu voortaen eghene ryfelaryen van Schilderyen, en sullen mogen gehouden worden, dan mits daar toe hebbende speciael consent van den E. Heeren Burgermeesteren.

5 Myne voorsz. Heeren gebieden, dat die gheene die Schilderyen laten verkoopen, aen den knaap van 't Ghilde, die in de verkoopinghe neffens de overgeleverde registers present moet syn, omme daer op te letten, dat daer geen bedroch en geschiede, voor zyne presentie betalen zullen vierentwintigh stuyvers s'daags.

6 Dat een van den Overluyden alle Jaren tot Bosmeester sal werden gemaeckt, die gehouden sal zyn reeckeninghe van den ontfanck ende uytgifft, tegens den Boeckhouder van t Ghilde, te houden, op dat alles met ordre magh geschieden, welverstaende dat uyt twee

persoonen, die by den Overluyden sullen worden geproponeert, door d'E. Heeren Burgermeesteren, eenen tot Bosmeester sal worden geordonneert.

7 Item, dat alle Overluyden sonder onderscheyt te maecken van van wat handtwerck offte neeringhe zy syn, onder desen Ghilde begrepen, jaerlicx nae de gewoonlycke ordre, van ieder van de zelve neeringen, by de meeste stemmen haarluyder nominatie van 't dubbel getall sullen doen, omme daar uyt by den Heeren Burgermeesteren nieuwe Overluyden gekooren te mogen werden.

8 Ende gemerckt d'Overluyden volgens 't 27ste Articule van de Ghildebrieff, van den 20sten July Anno XVC. LXXIX. geauthoriseert syn omme op St. Lucasdagh Jaerlycx 't Jaergelt in te halen, ende des niet te min den meesten tydt gebeurt, dat de Overluyden in 't ommegaen, door wreveligheyt offte onwilligheit der Ghildebroederen, de helfft niet bekomen konnen, jae in plaetse van geldt, somtyts quade ende injurieuse woorden hooren, dat oock de Stadt groot is, ende de Ghildebroeders verde vanden anderen verspreyt woonen, ende henluyden (als zynde meest persoonen, die hun met hun ambacht ende neringe onderhoudende zyn) te moeyelyk valt haren confraters meer dan een reyse ter saecke voorsz., t'heurluyder huyse te manen, behalven dat sommige Ghildebroeders van drie, vier, vyff ende meer jaren noch schuldigh zyn, all' twelk strekkende is tot groot nadeel van 't Ghild, ende vande siecke Ghildebroeders, die weeckelix een daelder uytte Bos verstrekt moet worden, soo bevelen mitsdien myne Heeren voorsz. allen den geenen, die eenich Jaargeldt noch schuldich syn t' selve ten langhsten binnen een maendt, nae datse van den Overluyden op 't nieuw zullen aengesproocken wesen, te betalen ende brengen aen het Comptoir van den Overluyden, die Saterdaags ge woon zyn te vergaderen, op peyne dat d'selve maendt overstreecken

zynde, de gebreeckige voor ieder maendt, boven 't geene zyluyden schuldigh zyn (nae dat zy als vooren van den Overluyden zullen aengesproocken wesen) noch sullen moeten betalen vyff stuvers eens; sonder meer.

3 Dat van gelycken alle die gheene, die voortaen sullen mogen in gebreke blyven, datelyck aen den Overluyden (ommegaende op St. Lucas dach) off weynig dagen voor offte naer heurluyden jaergelt te betalen, gehouden sullen syn, 't selve Jaergelt selffs te brengen ende te betalen, offte te laten brengen ende betalen, aen Overluyden op heurluyder comptoir, ten langhsten binnen een maendt nae dat de Overluyden sullen hebben omme gegaen (gelyck sulcx by veele andere ghilden wordt gebruykt) sonder dat de Overluyden verplicht sullen zyn 't voornoemde Jaergelt zelffs te halen, maar sullen ter contrarie alle Ghildebroeders gehouden wesen 't selve alle Jaren aen 't Comptoir vanden Overluyden op haren geprefigeerden tydt te brengen, op peyne dat de gheene, die daer van langer in gebreecke blyft, daer-nboven noch alle maenden sal moeten betalen vyff stuyvers.

10 Eyndelyck gebieden myne Heeren voorsz. allen ende een ieder der voorsz. Ghildebroederen haren Overluyden ende elck van dien beleeffdelyk te bejegenen, sonder haer in eenigerwyse te injurieren, schelden, ofte qualicken toe te spreecken.

Aldus Gearresteert den 17de Octobris Anno XVIc. dertigh præsentibus myn Heeren de Schout, *Gerrit Dircxsz. van Beuningen* en *Abraham Boom*, Burgemeesteren: *Jacob Backer*, *Jacob Pieters Hooghcamer*, *Dirk Tholinck*, *Cornelis Bicker*, *Pieter Jansz. Hoofft*, *Laurens Reael*, ende *Alard Cloeck*, Schepenen.

(*Was Geteekent*)
D. MOSTARD.

II. HOOFT-STUK.

VAN [illegible]

[illegible] Verkiezing [illegible] Salaris en Emolumenten.

[illegible]

[illegible]

I.

De Verkiezing van [illegible]

N°. 1.

Hoe na malkander niet mogen bestaen.

Myne Heeren van den Gerechte, hebben om gewichtige redenen eenparighlyck ghearresteert, en vast ghestelt, dat in 't toekomende in 't regart van de Overmanschappen van alle Gilden binnen dese Stadt, geen Vader en Soon, Schoonvader en Schoon soon, noch Broeders, noch Swagers, noch Oom en Neve, met malkanderen te gelyck in bedieninge sullen moghen bestaen als Susterlingen in consanguiniteyt en affiniteyt, waer naer sich afgaende Overluyden in 't opgeven van 't dubbel ghetal aen haer Ed. Gr. Achtbare sullen hebben te reguleren. Actum den 11 September [illegible].

N°. 2.

Extract uit de Gildebrief, in date 28 July 1570.

Verkiezing van Overluyden.

Art. 27. Item, sullen myner Heeren den Burgermeesteren alle jaren op Sinte Lucasdach twee nieuwe Overluyden kiesen in de plaetse vande twee oude, die afgaen sullen, ende dat uyt alsulcke vier personen, die sy tot dien eynde myner voors. Heeren overleveren sul-

len, dewelcke nieuwe ende oude gebleven Overluyden, ten selven dage heure jaersanck sullen innehalen.

No. 3.

Extract uit de Gildebrief, in dato 14 Jan. 1621.

Art. 3. Item, zullen myne Heeren den Burgermeesteren alle Jaer op St. Lucas dach drie nieuwe Overluyden kiesen in de plaetse vande drie oude, die alsdan affgaen zullen, ende dat uyt alzulcke ses perzonen, als zy tot dien eynde myne voorsz. Heeren overleveren sullen. Dewelcke nieuwe ende geblevene Overluyden ten zelven dage heure jaersanck zullen inhalen. Idem.

No. 4.

Extract uit de Gildebrief, in dato 17 Octob. 1630.

Art. 6 Dat een van den Overluyden alle Jaren tot Bosmeester sal werden ghemaeckt, die gehouden sal zyn reeckeninghe van 't Ghilde, te houden, op dat alles met ordre magh geschieden, welstaende dat uyt twee persoonen, die by den Overluyden sullen worden geproponeert, door d'E. Heeren Burgermeesteren, eenen tot Bosmeester sal worden geordonneert. Eén tot Bosmeester.

7. Item, dat alle Overluyden sonder onderscheyt te maecken van wat handtwerck offte neeringhe zy syn, onder desen Ghilde begrepen, jaerlicx nae de gewoonlycke ordre, van jeder van de zelve neeringen, by de meeste stemmen haerluyder nominatie van 't dubbel getall sullen doen, omme daer uyt by den Heeren Burgermeesteren nieuwe Overluyden gekooren te mogen werden. Nominatie.

Nota. Wat verder omtrent de Nominatie te observeeren hebben. *Zie Generaal Reglement Art. 7.*

No. 5.

Extract uit de Keur van dato 31 Janu. 1749.

Uit wat Ambagten Overl. te kiesen.

Art. 7. Dat ook voortaan tot Overlieden van 't St. Lucas Ghild, op den gewoone tyd en wyse verkooren en aengestelt sullen worden, twee uyt de Schilders, twee uit de Glasemakers, en eèn uit de Beeldhouwers, zullende Jaarlyks een Schilder, een Glasemaker, en een Beeldhouwer van deselve Overlieden afgaan, en in ieders plaats een nieuw Overman van 't selve Ambagt verkoren werden, en dat deselve Overlieden Jaarlyks (buyten henlieder ordinair salaris) niet meer sullen mogen verteeren als drie hondert guldens.

Salaris.

II.

Schikkingen omtrent het Huishouden van Overlieden.

No. 1.

Ordre op de zitting van Overluiden.

De Heeren Burgermeesteren ende Regeerders der Stat Amsterdam, ontfangen hebbende de Remonstrantie van eenige van de Overluyden van 't St. Lucas Ghilde, hoe dat onder het zelve Ghilde successivelyck van tydt tot tydt gecombineert zyn verscheyde Ambachten, als Schilders, Glasemakers, Boekverkopers, ende Borduurwerkers, ende onder hen meermalen contentie was ghevallen, om de Presidentie in haar Collegie, vermits eenige vermeenden, dat het voorsitten behoorde gedefereert te werden aan de Ambachten, die de outste in St. Lucas Gilde waaren aangekomen, ende andere aan de voornementheit van de Konst. Hebben haare E. E. omme Overlieden in goede vrintschap ende buyten jalousie tonderhouden, raatsaam ghevonden te ordonneren, zoo als zy ordonneeren mits deesen, dat voortaan ende onder de oude aanblyvende Overlieden, als de verkiezinge dairomme geschiet zal weezen, presideeren zal de outste in

bedieninge, ende vervolgens aan hem zitten wederom de outste in bedieninge: twee ofte meer gelyken in outheit van bediening concurrerende, zal die voorzitten, die de oudste is in jaaren, 't welk mede onderhouden zal moeten werden in 't regart vande aankomende Overlieden, onder dewelke de naaste ande outste zal zitten, die de outste bevonden zal worden in bedieninge geweest te zyn, ende twee ofte meer van gelyke outheit in bedieninge concurrerende, als vooren: ofte wel nooyt in bedieninge geweest hebbende, zal de outste van jaren voorzitten, zonder regart te neemen van wat Ambacht dezelve inkoomen, alzoo alle de Overlieden van 't voorschreeven Ghilde indifferente geconsidereert en angenomen werden, als meede Leeden van St. Lucas Ghilde, doch zullen de Presidents beurten blyven en onderhouden werden, zoo als die tot noch toe gepleeght zyn geweest, des zal de President den tyt van zyn Presidentschap geëyndicht zynde, zyn zitplaats neemen moeten daer die was ter tyde van de electie van de Overlieden. Actum 4 Maert 1657.

No. 2.

Alsoo tusschen de Overluyden onder malkanderen verscheyde maelen differentie is gevallen overt sitten des Presidents, ten tyde als de Glaesemaeckers Proeven gedaen wierden, ende om dese differentien in het toekomende voortekomen, soo hebben wy Overluyden compleet zynde altesamen, ende eenstemmich, de drye ondergeschreven aen de Ed. Heeren Burgemeesteren gecommitteert, dewelcke hebben gerapporteert, dat de Ed. Heeren Burgemeesteren verstaen, dat van nu voortaen, die President is, gedurende den tydt zyns Presidentschap, soo op de Glasemaeckers Proeven, als oock in alle voorvallende saecken, als President sal blyven sitten, sonder eenich onderscheit te maecken van wat Lit hy oock sy. Ende hebben haere

Nader ordre op de Zitting van Overluyden.

Ed. Heeren belast dat de Overluyden sulx souden te boeck setten, waer naer haer de Overluyden naer desen sullen hebben te reguleeren. Actum den 23 January 1658.

Geordonneert by de volgende Heeren Burgermeesteren.

De Heer *Andries de Graef*, President.
De Heer *Gerrit Schaep*.
De Heer *Cornelis van Vlooswyck*.

Uyt de Overluyden waeren gecommitteert.

Dirk Santvoort, Schilder.
Daniel Elsevier, Boeckvercoper.
Hendrick de Hont, Glasemaecker.

President.
Pieter Martsen.

III.

Functien aan Overlieden, en wat daaromtrent in acht te neemen hebben.

No. 1.

Extract uit de Gildebrief in dato 2 Sept. 1553.

Visitatie door Overluyden te doen.

Art. 12 Item, zal doverman inder tyt vanden voorsz. Ambochte mitten overman lest ofgegaen sculdich wesen twee mael s'jaers, wanneert henluiden best te passe zal comen, te gaan besien ende tondersoucken alle den winckelen vanden voersz. ambochte omme te bevinden oft dezen articulen onderhouden werdden, dwelck elck vanden ambochte mit vreede ghedooghen zal moeten, op de boete voorsz., ende dat voirts de zelve overluden toesicht sullen hebben by hooren eede, op donderhoudinge van allen den voersz. poincten,

ende te doen corrigeren den overtreders van dien: ontfangende ende innende den boeten voersz., die bekeurt zullen werdden een derdendeel tot behouff van den heere ende die twee derdendele tot behouff van tvoersz. altair: mits doverluden voersz. van dese twee derdendeelen hebben sullen een derdendeel tot hooren prouffyte, voer hooren moyten. **En toe te zien op de onderhouding der Keuren.**

Ende wairt zaicke dat yemand van den voorsz. ambochte ofte ghildebroederen den voersz. overluden misdaede, mit woerden ofte mit wercken, tselve zal scarpelicken by den gherechte ghestraft werdden, andere ten exemple. **Injurien.**

No. 2.

Overluiden zyn Proefmeesters. Zie Gildebrief No. 1. Art. 2. en No. 2. Art. 2.

No. 3.

Overlieden hebben de Directie omtrent de Bosse; en word Jaarlyks een tot Bosmeester verkoren. Zie Gildebrief No. 4 Art. 6.

No. 4.

Overluiden moeten Visitatie doen van Schilderyen, Beeldwerk, Prenten en Konst, welke publicq verkogt zullen worden. Zie hier na onder publicque Verkopingen.

No. 5.

Overluyden ende Bosmeesteren moeten Boekhouden en Rekening doen. Zie Gildebrieven No. 2. Art. 28. No. 4. Art. 6. en Gen. Reglement Art. 1, 2, 3 en 12.

No. 6.

Niemand in 't Gild te nemen dan Poorters.

Den Heer ende Gerecht gebieden, dat de Overmans van de Gilden dezer Stede, nu zynde ofte na maals wesende, geen Gilde

broedcren aennemen en sullen, of sy sullen eerst ende alvoren versekert wesen, dat zy Poorteren deser Stede syn; ende dat op een boete van tien pond Heerengelds te verbeuren.

Actum den 18. October 1499.

No. 7.

Keuren observeeren.

Overluiden, mogen niet min nog meer vorderen: nog eenige uitkeeringen, alimentatien of andere betalingen doen; als by Keuren is bepaalt. Zie Generaal Reglement, Art. 3.

No. 8.

Idem: en doen observeeren.

Overluiden moeten de Keuren strict en na de Letter observeeren, en doen observeeren. En mogen niemand in 't Gild nemen, dan die Proef gedaan en zyn Poorter-Cedul vertoont heeft. Idem, Art. 5. en hier voren, No. 1. en No. 6.

No. 9.

Jaarzangen.

Overluiden, hoe de Jaarzangen moeten doen invorderen. Idem, Art. 9.

No. 10.

Extract uit de Keure, van dato 31 Jan. 1749.

Bekeuring en invorderen der boeten.

Dat de respective bekeuringen insgelyks zullen mogen werden gedaan door twee Gildebroeders, dog dat de boetens zullen werden ingevordert door de Overlieden van St. Lucas Gild, en dat dezelve boetens, na aftrek der kosten, zullen werden uitgekeert aan de Armebusse van 't Gilde.

Nota. Zie hier voor, No. 1. en Generaal Reglement, Art. 13.

IV.

Salaris en Emolumenten.

No. 1.

Overluiden hebben twee negende parten in de Boetens. Zie Gildebrief, No. 1. Art. 12. ⅔ in de Boetens.

No. 2.

Overluiden mogen (buiten haar Ordinair Salaris) Jaarlijks verteeren driehondert guldens. Volgens Keure van dato 31 January 1749. Zie hier vooren, 1e Onderdeel, No. 5. Verteering.

No. 3.

Overluiden, in dienst, zyn vry van Jaarzang en Begraafnis gaan. Zie Generaal Reglement. Art. 8. Vry van Lasten.

No. 4.

Wat Overluyden van de Proevelingen en voor Visitatie gelt genieten. Zie hier na, Hoofdstuk VI. Visitatie gelt.

V.

GILDEKNECHT en zyn LOON, enz.

No. 1.

Waar uit verkozen moet worden. Zie Gen. Reglement, Art. 11. Verkiezing.

No. 2.

Mag van de Gildebroeders niet meer vorderen, nog uit de Gildenkas iets genieten, als 't gunt hem by Keuren is toegelegt. Idem, Art. 10. Salaris volgens Keure.

No. 3.

Onvrye.

Wat omtrent de Beunazen en Onvrye in acht te nemen heeft. Idem, Art. 11.

No. 4.

Jaarzang.

Wat in 't ophaalen der Jaarsangen moet observeeren. Idem Art. 9.

No. 5.

Publicque Verkopingen.

Alzo de Keuren ende Ordonnantien vant St. Lucas Gilt, tot noch toe gemaeckt, niet in en houden zodanige ordre ende reglement, als wel vereyst wort, om alle confusie voor te komen ende fraude te weren, in de publique vercoopingen van Schilderyen, Beeldwercken ende Kunst: SOO IS 'T, dat myne E. Heeren van den Gerechte goetgevonden hebben te ordonneren ende statueeren, gelyk haer Ed ordonneren ende statueeren by dezen:

In zyn bywezen te houden.

Eerstelyck, datter gene zodanige publique Verkopingen van Schilderyen, Beeltwercken ende Const, te weten, wanneer deselve vercoopingen in 't geheel ende alleenlyck daer inne bestaan, 't sy door de Boden van de Weescamer, noch oock de Concergie, zullen mogen werden gehouden, dan in 't bywesen van den Knecht van 't voorsz. Gilt.

2.

Ten toon houden.

Dat deselve Gildeknecht alle de Schilderyen, Beeltwercken, Boeken ende Konst, die alsoo verkoft zullen werden, zelffs zal moeten opgeven ende ten toon houden, ofte doen houden.

3.

Catalogus.

Dat aen den Overluyden van 't voorsz. Gilt, ofte ten minsten aen haren voorn. Gildeknecht, drie dagen voor dat soodanige Vercoo-

pingen aenvanch nemen, ter handen gestelt ende overgelevert sal moeten werden t'elkens de genumereerde Catalogus van dien.

4.

Dat, gedurende de gemelte Verkoopingen, altoos present sal moeten syn de voorsz. Gildeknecht, welcke voor syn moeyte van opgeven ende andere diensten, tot salaris sal genieten, vande Vercoopers, 't zy dat die Gildebroeders zyn van 't voorsz. Gilt, dan niet, ider dach twe guldens, ende soo de Vercoopinge langer duert als zes dagen achter malkanderen, sal hy als dan genieten voor elcke dach, dien hy gebruickt wert, dertich stuyvers. Nota. Zie ook Gildebrief No. 4 Art. 5. **Salaris.**

5.

Voor 't omseggen van de Vercopingen sal de Gemelte Gildeknecht genieten t'elkens gelycke dertig stuyvers, mits dat hy sich daer in quijte na behooren, doch soo het omseggen geschiet op den selve dag, dat de Vercopinge wert gehouden, sal hem voor dien dach tot loon van 't een ende 't ander, t'samen moeten betaelt werden twee gulden ende tien stuyvers, sonder meer. **Idem, voor 't omseggen.**

6.

Wanneer twee sodanige Vercopingen, als vooren verhaelt, op een tyt ende verscheydene plaetsen comen te geschieden, zulcks dag d'een na d'andere niet en can wachten, zal de voornoemde Gildeknecht de eene zelff moeten waernemen, ende tot de andere als dan, met kennisse van de voorsz. Overluyden voor die tyt vermogen te gebruycken, ende in zyn plaetse te stellen soodanigen anderen persoon, als de gemelte Overluyden zullen oordeelen tot het werck bequaem te zyn. **Mag een Adsistent hebben.**

7.

En sal voorts niemant anders vermogen eenige Catalogus ofte **Uitsluiting van anderen.**

Biljetten ofte oock iets anders, dat 't voorsz. Gilt zoude mogen concerneren, den Gildebroeders ofte particulieren omme te dragen, ofte bekent te maecken, dan alleen de voorn. Gildeknecht.

Actum den 7 January 1659.

No. 6.

Pœne daar omtrent.

Myne Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam, ampliërende het 7e Articul van de Ordonnantie van het St. Lucas Gild, van dato 7 January 1650 spreekende van het omdragen en bekent maken van eenige Catalogus, Biljetten of iets anders het voorsz. Gild concernerende, hebben tot een peene tegens de Overtreders van dien gestatueert, een somme van ses gulden, te weten, drie guldens voor de Bosse, en drie guldens voor de Gildeknegt.

Actum den 4 February 1702.

No. 7.

Salaris van Proeveling.

Also myn Heeren van den Geregte der Stad Amsterdam in ervaringe komen, dat in de Ordonnantie van 't St. Lucas Gild niet staat uitgedrukt, hoe veel de Gildeknegt voor sijn Loon sal hebben van die geene, die de Glasemakers Proef komen te doen; SOO IS 'T, dat haar Ed. Achtb. de Ordonnantie selve wel hebben willen ampliëren by desen, gelyk haar Ed. Achtb. deselve ampliëren by desen, dat van nu voortaan yder Glasemaker zyn Proef doende, sal betalen voor de Gildeknegt een en een halve Ducaton, en voor Intekenen van 't Gild tien stuivers. Actum den 30 January 1725.

No. 8.

Tractement, &c.

Den 27 Augustus 1749. is by haar Ed: Gr. Achtb. verstaan en aan Overluyden mondeling aangezegt, dat den Gildeknegt zou blyven genieten, het Tractement en Emolumenten, bevoorens by zyn

Praedecesseur en by hem tot nog toe genoten. En is geinsereert in de Notul daarvan gehouden.

III. HOOFT-STUK.

van de

AMBACHTEN, NERINGEN en WERK,

tot dit Gilde behorende.

No. 1.

Volgens Gildebrief in dato 2 Sept. 1553.
Art. 1. en 10.

De Glasemakers en Glasenschryvers.

No. 2.

Extract uit de Gildebrief in dato 20 July 1579.

Art. 1. In den eersten, dat niemandt van den gheenen, die onder den const ofte 't ghilde van Sinte Lucas begrepen sijn, als namentlyck Schilders, Glasemaeckers, Beeldesnyders, Figuersnyders, Borduyrwerckers, Tapissierwerckers ende Leywerckers, 1) mitsgaeders alle andere die haer metter pentsier, ofte metter verwe generen, hier ter stede haeren handtwerck niet en zullen mogen exerceeren, ofte doen, nochte oock int gilde niet en zullen mogen comen, ten zy datse eerst burgers ende poorters deser Stede syn. Schilders &c.

13. Item, dat alle de gheene, die hem mette pers generen, sullen gehouden wesen 't voorsz. Ghilde van Sinte Lucas te vernoegen, ende te betaelen eens drie Karolus guldenen, gelyk 't selve Die de Pers gebruiken.

1) Zal moeten zijn Gleiwerkers (Pottenbakkers). Zie ook bladz. 108.

altyt een gebruyck is geweest, ende noch is; sonder dat sy daer nae meer belast sullen werden; t'appliceren als boven.

Die haar geneeren met Verwe &c.

14. Item, van gelycken oock de geene, die hen generen mette verwe, pintseel, borstel, daer men de verwe mede verstroyt, ende yser, daermen 't glas mede gruyst, zullen die selffde oock gehouden wesen 't voorsz. Ghilde te vernougen, met drie Karolus guldens t'appliceren als boven.

No. 3.

Schildery handelaars.

Op ten 27 January 1617, is by myne E. Heeren van den Gerechte verstaan, dat geene Gildebroeder van St. Lucas-Ghilde binnen deser Stede eenige opene winckelen sal moghen houden, om Schilderyen te vercoopen, voor ende aleer hy is Poorter deser Stede; op peene van een daelder telckens te verbeuren.

No. 4.

Extract uit de Gildebrief, in dato 14 January 1621.

Idem, en andere.

Art. 1. In den eersten, dat alle de geene, die onder de Kunst offte t'Gilde van St. Lucas begrepen syn, als namentlyk Schilders, Vercopers van dien, Glasemaeckers, Borduyrwerckers ende Vercopers van dien, Boeckebinders, ende Vercopers van dien, Beeltsnyders, Plaet ende Figuirsnyders, Tapitsierwerckers, Compassemakers, Glaywerckers, Coffermaeckers mitsgaders alle andere, die haer metter penseel, borstel offte metter verwe generen, hier ter Stede haeren hantwerck niet en sullen mogen excerceren offte doen, ten zy dat se eerst Burgers ende Poorters deser Stede zijn, ende het Ghilde ten vollen betaelt zullen hebben.

Nader ordre omtrent dien die de Pers gebruiken.

No. 5.

Op huiden is by myne E. Heeren van den Geregte, om alle questien ende oneenigheit tusschen de Overluiden van St. Luças Gild,

ende die van de Boeckdruckers ende Boekvercopers zoo veele doenlyck, voortecomen geordonneert ende gewillekeurt, dat de Speelcaartemakers ende Papierkonst ofte Prent Winckeliers, de Pars gebruickende, te weten een igelyck van hen, die nu alrede syn, ende na desen comen sullen, in hare vrijheit ende vermogen sullen hebben, omme eenmaal te verkiesen, ende verclaren onder welk Gildt van de voorsz. twee Gilden deselve sullen ofte sal willen resorteren, mits na gedane Keure ende Verclaringe haer voorts daeraen houdende, ende sich regulerende na de Keuren ende Ordonnantien van het Gildt, dat by haer gecoren sal syn, ende betalende het Incomgeld, mitsgaders alle andere lasten, daartoe staende.

Actum den 13. Maartii 1664.

No. 6.

Extract uyt 't Register van de Besoignes van Heeren Burgermeesteren en Schepenen, gesamentlik op eenige Requesten gehouden, binnen Amsterdam.

Den 26 January 1667.

No. 17. Plaatsnyders Request, daer by sy versoeken te blyven buyten het St. Lucas Gild, is afgeslagen. **Plaatsnyders.**

(*Getekent*)
N. NICOLAI.

No. 7.

Extract uit de Keure, in dato 11 Feb. 1700.

Art. 1. Dat buiten de Gildebroeders van St. Lucas Gild, hoorende onder de proef van de Beeldhouwerye, niemand sal vermogen **Beeldhouwers.**

Beeldgieters.

eenig beeld, of cieraad-werck, 't zy in steen, hout, loot, pleister of diergelyke stoffe, 't zy voor Winkeliers of particulieren te maken, op de boete van haar gemaekte goed, en gereetschap, te redimeren met een somme van ses guldens, voor de eerste maal, en voor de tweede en meerdere malen, telkens met een somme van twaelff guldens, sullende deze bekeuringe mogen werden gedaan, soo wel door yder van de Gildebroeders, als door de Overluyden en Gildeknegt.

IV. HOOFT-STUK.

van de

PROEVEN, PROEF-PLAATS, EN WAAR DE PROEFSTUKKEN VERBLYVEN MOETEN.

I.

Proeven, wanneer te doen.

Extract uit de Gildebrief, in dato 17 October 1630.

Na aanmaning, binnen 8 dagen Proef te doen.

Alsoo myne Heeren van den Gherechte bevinden dat verscheyden personen, 't Ghilde van St. Lucas subject zynde, over Jaer ende dagh, hare neeringe offte handel gedaen hebben, sonder nochtans oyt het Ghilde gecocht te hebben, ende dat Glasemaeckers ende Glasenschryvers, sonder oyt hare prouve gedaen te hebben, oock sulcx doen, soo belasten zy daeromme allen ende eenen iegelycken der zelver Ghildebroederen ten langhsten binnen den tydt van acht daghen, nae dat sy van den Overluyden, offte van den Knecht van 't Ghilde vermaent zyn, hun te vervoegen by den Overluyden, t'Ghilde te koopen ende te betalen; ende namentlyck de Glasemaeckers ende Glase-

schryvers, heurluyder prouff binnen den voorsz tydt te doen, op peene dat de ghene, die daer in ghebreeckelyck blyft, voor ieder dagh nae de expiratie van de voorsz. acht daghen, ten behoeve van de Bos van 't Ghilde verbeuren sal ses stuvers, ende dat daerenboven 't ghene syluyden bevonden worden gemaeckt, te koop, offte in huys te hebben om te verkopen, 't voorsz. Ghilde subject zynde, sal wesen verbeurt; des dat zy luyden 't selve sullen mogen redimeren met ses guldens eens, een derde voor den Officier, een derde voor de Bos van 't Ghilde, ende een derde voor d'Aelmoesseniers armen, welcke Keure ende Ordonnantie oock in alles subject zullen zyn alle de geene, die nae desen beginnen zullen, eenighe der voorsz. handwercken offte neeringen te doen ende op te stellen.

II.

Welke Ambachten Proef subject zyn.

Ingevolge de hier na te volgene Keuren:

Glasen-makers.
Glasen-schryvers.
Beeld-houwers.
Beeld-gieters.

III.

Wat proef ieder der voorschrevene Ambachten doen moet; en wie Proef-vry is.

1.

Glasen-makers.

No. 1.

Extract uit het 2de Art. van de Gildebrief, in dato 2 Sept. 1553. Glase-makers Proef.

Item, dat nyemant in 't voorsz. ambacht angenomen zal werden

voir meester ten zy hy etc. Oick mede dat hy by den voorsz. overluden guet gekent werdt, die ghemeente te kunnen voldoen voer alzulcx alsmen hem bestaeden zall te maicken, als te weeten, een witt glas zulcx alsmen hem voorleggen zall, tzy ruytwerck off vierkant, ende tselve wel ende perfectelick in zyn loet te stellen.

No. 2.

Extract uit het 5de Art. van de Gildebrief, in dato 20 July 1579.

Idem.

Item, dat niemandt int voorsz. Ghllde sal mogen commen om zyn handtwerck te doen, oft etc. ende so hy een Glasemaker is, ende zynen handtwerck daer mede doen wilde, zal die selffde gehouden wesen, den prouff te doen, sulcx die Overluyden hem voorleggen sullen, zoo wel schryven als witwerck t'samen, dat men tselve voor alle verstandige meesters mogen verthoonen, dattet waert sy voor alle goede Luyden te voldoen.

2.

Glasen-schryvers.

Extract uit het 2de Art. van de Gildebrief, in dato 2 Sept. 1553.

Glasen-schryvers-Proef.

Ofte die hem vermeten willen Glasen te scryven, dat de selve sullen een parck kunnen scryven, dwelk men mit eeren mag toenen.

3.

Beeld-houwers.

Extract uit de Keure, van dato 11 Feb. 1700.

Beeld houwers Proef.

Art. 3. De proef zal bestaan in het maken van een man, of vrouwen beeld, ten minsten van drie voeten hoog, 't zy van steen of hout, ter keure vande provenier, het Beeld gemaakt, en by de Overluyden voor goed opgenoomen synde sal de provenier voor het

regt, om int Gild te koomen, betalen de zomme van twaelff guldens.

Art. 8. De Beeldhouwers zullen al haer werk, het sy rond of vierkant, daer eenige Beeldhouwerye aenkomt, van den beginnen af aan, uit een rouwe steen vermogen op te maken.

4.

Beeld-gieters.

Extract uit de Keure, van dato 11 Feb. 1700.

Art. 4. Dog die geenen, die haer maar alleen geneeren met het gieten van pleistere of loode Beelden, sullen maar alleen tot een proef gehouden syn te maken een pleister of loode Beeld, ter voorgemelde hoogte *, en het selve door de Overluiden voor goed opgenomen synde, sal door de provenier, voor het regt van het Gild, betaeld worden als vooren twaelff guldens. Beeld-gieters Proef.

* Zie Beeld-houwers.

5.

Steen-houwers.

Extract uit de Keure, in dato 11 Feb. 1700.

Art 9. De Steenhouwers zullen dese proef niet subject syn, en dies niet tegenstaande vermogen te maaken alle cieraad-werken, die tot gevels behooren, uytgesondert beelden en statuen, 't zy kleyn of groot, die zy op haer winkels niet zullen vermogen te laten maken, op de boete van twaelf guldens, soo menigmaal als sy sullen bevonden werden contrarie deses te hebben gedaan. Steen-houwers Proef vry. Exceptie.

Nota. Alle verdere Konsten en Ambachten tot dit Gild behorende, zyn insgelyks Proef-vry.

IV.

Proef-plaats. En waar de Proef-stukken verblyven moeten.

No. 1.

Extract uit 't 2de Art. van de Gildebrief, in dato 20 July 1579.

Waarby, omtrent de Glasemakers proef, wordt gezegt:

Proef plaats — Ende sal de selffde prouff moeten doen tot een Overmanshuys; Ende sal de prouff het Gilde toebehooren, omme die te bewaeren, ende te vertoonen, datmen hem ende alle meesters recht ende gelyk doet

No. 2.

Extract uit de Keure, in dato 11 Feb. 1700

Idem — Art 6. De proef sal moeten werden gemaekt op de Gildekamer, of soodanige bequame plaets, als de Overluyden sullen komen aen te wysen

Proef voor 't Gild — Art 7 De proef sal moeten blyven aen het Gild, om op de Gildekamer of andere bequame plaets daer toe te ordonneren, te werden geplaatst, sonder dat de Overluiden deselve oyt zullen mogen verkoopen of vervreemden.

V. HOOFT-STUK.

VAN DE PROEVELINGEN, EN WAT OMTRENT DEZELVE GEOBSERVEERD MOET WORDEN.

No. 1.

Die in 't Gild komt moet Poorter zyn — Overluiden mogen niemand als Gildebroeder aennemen, ten zy hy Poorter dezer Stede zy. Zie II. Hoofdstuk, 3de Onderdeel, No. 6. en Generaal Reglement Art. 5.

No. 2.

Is goedgevonden ende geresolveert, dat voortaan niemand in eenige Gildens binnen deser Stede zal werden geadmitteert, 't en zy alvoorens het Poorter recht is betaalt; invoegen geenige Persoonen hen daar toe met het kleine Burger- ofte Ingesetenschap van zeven-en-twintig stuyvers zullen konnen ofte mogen behelpen. Actum den 30 Dec. 1684. Idem.

No. 3.

Extract uit het 1ste Art. van de Gildebrief, in dato 2 Sept. 1553.

In den eersten, dat nyemant tambocht van glasenmaicken hier ter Stede zal mogen opstellen, hy en zy deser Stede poorter etc. Idem.

No. 4.

Extract uit de Gildebrief, in dato 20 July 1579.

Art. 1. In den eersten, dat niemandt van den gheenen, die onder den cunst ofte 't ghilde van Sinte Lucas begrepen syn, als namentlyck Schilders, Glasemaeckers, Beeldesnyders, Figuersnyders, Borduyrwerckers, Tapissierwerckers en Leywerckers 1), mitgaeders alle andere die haer metter pentsier, ofte metter verwe generen, hier ter Stede haeren handtwerck niet en zullen mogen exerceren, ofte doen, nochte oock int gilde niet en zullen mogen commen, ten zy datse eerst burgers ende poorters deser Stede syn. Idem.

No. 5.

Extract uit de Gildebrief, in dato 14 Jan. 1621.

Art. 1. In den eersten, dat alle de geene, die onder de Kunst offte t'Ghilde van St. Lucas begrepen syn, als namentlyck, Schilders, Vercopers van dien, Glasemaeckers, Borduyrwerckers ende Vercopers Idem.

1) Zie de noot op bl. 125.

van dien, Boeckebinders, ende Vercopers van dien, Beeltsnyders, Plaet ende Figuirsnyders, Tapitsierwerckers, Compassemakers, Glaywerckers, Coffermaeckers, mitsgaders alle andere, die haer metter penseel, borstel, offte metter verwe generen, hier ter Stede haeren hantwerck nyet en sullen mogen exerceren offte doen, tenzy datse eerst Burgers ende Poorters dezer Stede zyn, ende het Ghilde ten vollen betaelt zullen hebben.

No. 6.

Extract uit de Keure, in dato 11 Feb. 1700.

Idem.

Art. 2. Niemand sal tot het doen van syn proef, om in het Gild te komen, worden geadmitteert, ten sy hy alvorens Burger zy, en het selve aen de Overluyden doed blycken.

No. 7.

Extract uit het 2de Art. van de Gildebrief, in dato 2 Sept. 1553.

Leerbrief tonen.

Item, dat nyemant int voors. ambocht angenomen zal werdden voer meester ten sy hy beschyn brenge voer douerluden van den voors Ambochte dat hy den meester by wien hy tambocht heeft geleert, voldaen heeft.

No. 8.

Extract uit het 2de Art. van de Gildebrief, in dato 20 July 1579.

Idem.

Item, dat niemant int voorsz. Ghilde sal mogen comen om zyn handtwerck te doen, oft hy moet eerst ende alvooren bescheyt ende bewys van zynen Leermeester brengen, als dat hy hem vromelyck gedient ende voldaen heeft.

No. 9.

Volgens Keure van dato 31 Jan. 1749. moeten die gene die in 't gilde willen komen, alhier vier Jaren by een meester hebben gewerkt. Zie hier na Hoofdstuk VIII.

No. 10.

Extract uit de Keure, van dato 11 Feb. 1700.

Art. 6. Aan den provenier sal vergunt werden, tot het maken van een steene Beeld, de tyt van 24 dagen, tot een houte Beeld de tyd van 12 dagen, en tot een pleyster of loode Beeld, de tyd van 6 dagen, dog langer daer aen werkende, sal hy voor ider dag, die hy langer, als de voorgestelde 24, en 12, of 6 dagen daer aen bezig is, aen het Gild moeten betalen twaelff stuyvers. **Tyt tot het afmaken derProeven.**

VI. HOOFT-STUK.

VAN HET

PROEFLOON, INKOM- OF GILDE-GELD, EN VERDERE ONKOSTEN BY DEN PROEVELING TE BETALEN.

I.

Van het Proef-loon.

No. 1.

Extract uit de Keure, van dato 21 Octob. 1623.

Art. 8. Ende alsoo de Overluyden vant Gilde, op te proeve, (die by de Gildebroeders, om meesters in hare Conste te zyn, gedaen worden) moetende vaceren, veele versuymen, voor welck versuym zyluyden voor haer salaris, zedert veertich jaren herwaerts, niet meer genoten hebben, als dartich stuyvers, soo verhoogen myne voorsz. Heeren tvoorn Salaris van dartich stuyvers, op drye guldens. **Proef-loon**

No. 2.

Aen de Ed: Groot Achtb. Heeren de Heeren Burgermeesteren ende Regeerders der Stadt Amstelredamme.

Idem verhoogt.

Verthoonen met behoorlyke eerbiedicheid d'Overluyden van 't St. Lucas Gild alhier, hoe dat op heden, aen hun Gild niet en is verleent een Articul, waer by sy Supplianten, vermogen hebben, iets te eyschen van de Glasemakers en Glaseschryvers die hun proef willen doen en in 't voorsz. Gild comen, weshalven hun in de voorlede week van een onwillige is voorgecomen, die als Glasemaker syn proef willende doen, daer voor niets wilde betalen ten behoeven van tGild: sig beroepende op bewys en gezigt van 't regt, dat sy Supplianten daer toe hebben; En dewyl alle incomende Gildebroeders van alle andere Gilden moeten betalen, en synde ordinair by hun Supplianten voor desen geeischt en becomen, omtrent vyftigh guldens; soo keeren sy Supplianten hun tot uw Ed. Groot Achtb. ootmoedelyck versoekende, dat uw Ed. Gr. Achtb. gelieven te ordonneeren, dat alle Glasemaker of Glaseschryvers hun proef doende, gehouden syn, alvoorens te betalen, de voor dees geeyschte vyftich guldens, off zoo veel meer off min als uw Ed. Gr. Achtb. gelieven zullen te verstaen. 't welk doende etc.

(Was Geappostilleert)

Myne Heeren van den Gerechte op het versoek van d' Overluyluyden van St. Luycas Gilde, en remonstrantie dat, de Glasemakers en Schryvers haer proeff doende, niet particulierlyke staet geexpresseert de prys, die voor de proef zal moeten werden betaelt, Ordonneren alle die gene die in het Gilde van Glasemakers off Glasschryvers zullen willen comen, voor het doen van hun proef te betalen

eens een somme van acht en twintigh guldens seven stuyvers. Welke voornoemde somme zal worden geappliceert, als gebruykt word in 't regarde van d'andere proeven van het voornoemde Gilde. Actum den 29 January 1677.

II.

Van het Inkom- of Gilde-Gelt.

No. 1.

Extract uit de Gildebrief, van dato 2 Sept. 1553.

Art. 1. In den eersten dat nyemant tambocht van glasemaicken hier ter Stede zal mogen opstellen, hy en zy deser Stede poorter, ende tot proufyte van tvoorsz Ghilt betaelt zal hebben drie Karolus guldenen, tot twintich stuuers tstuck, indien hy poorter es, oft een ghildebroeders dochter heeft, mair indien hy vreempt, ende niet ghehuwelict wair als vooren, dat hy als dan schuldich zal zyn te betalen, voir zyn ghildegelt zes Karolus guldenen, ende dit all binnen siaers te gheven, op de verbeurte van zyn ghilde ende drie Karolus guldenen dair en boven. Gilde-gelt.

No. 2.

Extract uit de Gildebrief, van dato 20 July 1579.

Art. 3. Item, dat niemandt eenige van de voorsz. handtwercken ofte Cunsten sal mogen doen, voor dat hy poorter deser Stede is ende betaelt zall hebben voor syn incompste vyff Carolus guldenen, 't en waere die vreemde persone een Ghildebroeders dochter troude, ende syn burgers eedt gedaen hebbende, zal in dien gevalle niet meer betalen dan drie gulden. Ende sal oock een burgers zoon met drie guldens t'ghilde mogen winnen; ende dit al tot behouff van de arme bosse. Endc oft yemandt by den Overluyden respyt ofte uyt- Idem verhoogt.

settinge gegeven worde, omme de voorsz. Penningen te betaelen, ende op den besetten daege niet en betaelde, sal als dan t'gunt alsulcken betaelt heeft, hem geene betalinge verstrecken, maer t'selve dat hy betaelt heeft, verbeurt wesen, deur syne quaede betaelinge, tot behouve van de arme bosse.

No. 3.

Nader verhoging

Op huyden is by myne Heeren van den Gerechte geordonneert, dat een Burgers Zoon het Gilde winnende, voor inkomen in plaetse van drie gulden, van nu voortaen betaelen zal vier gl. tien stuyvers, ende een vreemde zeven gl. tien stuyvers. Ende dat voorts elcke Gildebroeder van nu voortaen voor Jaersanck alle vierendelen jaers betaelen zal vyff stuyvers. Actum den 27 January 1617

No. 4.

Poene tege Glasemakers die Schilderen zonder 't recht van 't Gild te voldoen.

Myne Heeren van den Geregte der Stad Amsterdam, in ervaringe zynde gekomen, dat veele Glasemakers hier ter Stede, exercerende de Glasemakers functie, ook komen te zyn Schilders, zonder het regt van 't Schilders Gild gekogt te hebben, veel min het Jaargeld en de Lasten van 't zelve Gild komen te betalen, waar door de Schilders, die de Lasten helpen dragen, zeer werden geprejudicieert, waar inne myne voorsz. Heeren, willende voorsien, goedgevonden hebben de Ordonnantie van 't St. Lucas Gild te amplieeren, gelyk haar Ed. Achtb. dezelve amplieeren by deze, dat van nu voortaan geen Glasemaker de functie van Schilderen zal mogen exerceeren, voor en aleer het regt van 't Schilders Gilde zal zyn betaalt, en dat geen Schilder de functie van Glasemaker zal mogen doen, als na de Glasemakers proef gedaan en het regt van 't selve Gild betaalt te hebben, alles op eene boete van 25 gulden, ten profyte van 't voorsz. Gilde. Actum den 28 Janu. 1724.

No. 5.

Idem tege Schilders en Glasemakers, die 't Gild niet voldaan hebben.

Myne Heeren van den Geregte der Stad Amsterdam in ervaringe zynde gekomen, dat veele Glasemaker hier ter Stede, exercerende de Glasemakers Functie, ook komen te zyn Schilders, zonder het regt van 't Schilders Gild gekogt te hebben, veel min het Jaargeld, en de lasten van 't zelve Gild komen te betalen, waar door de Schilders, die de lasten helpen dragen, zeer werden geprejudicieert, waar inne myne voorsz. Heeren willende voorsien, goedgevonden hebben de Ordonnantie van 't St. Lucas Gild te amplieeren en te elucideeren, gelyk haar Ed. Agtb. dezelve amplieeren en elucideeren by dezen; dat van nu voortaen geen Glasemaker de functie van Schilderen zal mogen exerceeren, voor en al eer het regt van 't Schilders Gilde zal zyn betaelt, en dat geen Schilder de functie van Glasemaker zal mogen doen, als na de Glasemakers Proef gedaan, en het regt van 't zelve Gilde betaalt te hebben, en dat zy vervolgens aldus Glasemakers en Schilders te gelyk zynde, voor Jaarsangen aan het voorsz. Gild sullen gehouden zyn te betalen jaarlyks een gulden als Glasemaker, en tien stuyvers als Schilder: mits dat de Overluiden van 't gemelde Gild, van alles, 't geen zy in maniere voorsz. komen te ontfangen, sullen geven behoorlyke quitantie, met uytdrukking van de ontfangene, en daar voor betaalde somme, sullende 't selvige ook plaatse hebben ter occasie van het kopen der Bosse, alles op een boete van 25 gulden, ten profyte van 't voorsz. Gild. Actum den 31 January 1727.

III.

Verdere Onkosten.

No. 1.

Gildeknecht en Intekengelt.

Alzo myn Heeren van den Geregte der Stad Amsterdam in ervaringe komen, dat in de Ordonnantie van 't St. Lucas Gild niet staat

uitgedrukt, hoe veel de Gildeknegt voor sijn Loon sal hebben van die geene, die de Glasemakers Proef komen te doen; soo is 't, dat haar Ed. Achtb de Ordonnantie selve wel hebben willen ampliëren gelyk haar Ed. Achtb deselve ampliëren by desen, dat van nu voortaan yder Glasemaker zyn Proef doende, sal betalen voor de Gildeknegt een en een halve Ducaton, en voor Intekenen van 't Gild tien stuivers. Actum 30 Jann. 1725.

No. 2.

Keuren-boekje.

Die in 't Gilde komt moet een Keuren-boekje nemen en betalen. Zie Generaal Reglement Art. 6.

VII. HOOFT-STUK.

van het

BOS-GELD EN DE JAARZANGEN.

I.

Bos-Geld.

No. 1.

Wat met de Reformatie ten profyte van de Bosse komen moet.

Alsoo met de veranderinge van de Regeeringe binnen dese Stede de sake der Religie oock sulx is verandert, dat tot onderhoud van de Gilden, Ambachten ende Neringen, preservatie van rust, vrede ende eenigheid binnen der selver Stede ende onder de Burgers ende Inwoonders van dien, van nooden is, metten aldereersten op de selve Gilden ende Ambachten, ende onderhoudenisse van dien gedisponeert ende versien te werden, hebben myne Heeren van den Gerechte met advys van de XXXVJ. Raden deser Stede gewillekeurt, geordonneert ende gestatueert, willekeuren, ordonneren ende statuëren by desen, dat alle oude Coustumen ende tot noch toe geobserveerde Usantien, ordonnantien ende Brieven van alle Gilden, Ambachten,

soo wel in 't aennemen van Gildebroeders, proef doen, versterven, collecteren ende vergaderen van Jaersang, en alle anderen poincten, met de contributien ende executien van boeten, daar op gestelt, haer oude loop, volle kragt ende gebruyck. sullen hebben ende blyven houden: behalven dat alleen (om niemand, van wat religie hy dan sy, in syn gemoet ende conscientie te bewaren) alle de penningen uyt sake voorsz. komende, ofte die reeds by de beurse mogen syn, by de Overluyden van de selve Gilden, igelyck in 't syne, gestelt, of noch te stellen, (welcke Overluyden de Bos of Beurse, daer sulx verscheyden is geweest, nu oock aen sullen nemen) van nu voortaen aengenomen, ontfangen ende op gewoonlicke tyden vergadert ende gecollecteert sullen werden, ende in een algemeene Bosse ofte Beurse van igelick Gild gebragt werden, omme by advys van de Burgemeesteren in der tyd, synde de oude deugdelicke schulden eerst alvoren betaelt, de reste niet, als voortyds in onnutte superstitien, dronckenschap ende onbehoorlicke brasseryen, maer met advys als boven tot sustentatie ende onderhoud van oude, verarmde of gebreckelicke en behoeftige Gildebroeders ende Susters, ofte andere Goddelicke en eerlicke saken geëmployeert ende gebruyckt te werden. Bevelende wel scherpelick allen ende een igelick, van wat conditie en qualite hy sy, de Overluyden in de selve hare officien, ontfangen ende collecteren van penningen, executien van boeten, metten aenkleven van dien, met woorden ofte met werken niet te injurieren, ofte anders eenige onbehoorlicke wederstand ofte belet te doen, directelick nochte indirectelick; op arbitrale correctie. Actum den 21 Juny 1578.

No. 2.

Extract uit het 15de Art. van de Gildebrief, van dato 20 July 1579.

Item, dat niemandt die onder 't voorsz. Gilde van Sinte Lucas, ofte van de Kunst begreepen, ende nieuws in 't Gilde comende zyn, Inkom-gelt

yet uytte bosse sal mogen genieten, off die selve sullen voor haer innecomen eerst moeten betaelen twee guldenen.

No. 3.

Extract uit de Keure, van dato 21 October 1623.

Iukom-gelt verhoogt.

Art. 7. Dat oock de Gildebroeders, die eerst in de Bosse soecken te commen, in plaatse van de twee guldens, die van over veertich jaren daartoe gestaen hebben, betalen sullen vier guldens.

No. 4.

Leerjongens en Knechts.

Wat van de Leerjongens en Knechts voor de Bosse te vorderen. Zie hier na Hoofdstuk IX.

II.

Jaarzangen.

No. 1.

Extract uit het 27ste Art. van de Gildebrief, van dato 27 July 1579.

Jaarzangen wanneer op te halen.

Item, sullen mynen Heeren den Burgermeesteren alle Jaren op Sinte Lucas-dach twee nieuwe Overluyden kiesen, in de plaetse vande twee oude, die afgaen sullen, ende dat etc. die welcke nieuwe ende oude gebleven Overluyden ten selven dage heure Jaersanck sullen innehalen.

Nota. 't zelve is met gelyke woorden geordonneert in de Gildebrief, van dato 14 Jann. 1621. Art. 3.

No. 2.

Extract uit de Keure van dato 27 Jann. 1617.

Jaarzanck.

Op huyden is by myne Heeren van den Gerechte geordonneert, dat etc. Ende dat voorts elcke Gildebroeder van nu voortaen voor Jaersanck alle vierendeelen Jaars betaelen sal vyff stuyvers.

No. 3.

By Keure van 31 Jann. 1727 is geordonneert, dat een Glasemaker en Schilder wegens beide het Gilde moet voldoen, en: dat zy vervolgens aldus Glasemakers en Schilders te gelyk zynde, voor Jaarsangen aan het voorsz. Gilde gehouden sullen zijn te betalen Jaarlyks een Gulden als Glasemaker, en tien stuivers als Schilder.

Glasemakers en Schilders Jaarzang.

Zie deze Keure onder 't voorgaande VI. Hooftstuk.

No. 4.

Extract uit de Gildebrief, in dato 17 Octob. 1630.

Boete tegens 't niet behorelyk betalen van de Jaarzang.

Art. 8. Ende ghemerckt d'Overluyden volgens 't 27ste Articule van de Ghildebrieff, van den 20sten July Anno XVC. LXXJX geauthoriseert syn omme op St. Lucasdagh Jaerlycx 't Jaergelt in te halen, ende des niet te min den meesten tydt gebeurt, dat de Overluyden in 't ommegaen door wreveligheyt offte onwilligheyt der Ghildebroederen, de helfft niet bekomen konnen, jae in plaetse van geldt, somtyds quade ende injurieuse woorden hooren, dat oock de Stadt groot is, ende de Ghildebroeders verre vanden anderen verspreyt woonen, ende henluyden (als zynde meest persoonen, die hun met hun ambacht ende neringe onderhoudende zyn) te moeyelyck valt haren confraters meer dan een reyse ter saecke voorsz., t'heurluyder huyse te manen, behalven dat sommige Ghildebroeders van drie, vier, vyff ende meer jaren noch schuldig zyn, all' twelck streckende is tot groot nadeel van 't Ghild, ende vande siecke Ghildebroeders, dien weeckelix een daelder uytte Bos verstreckt moet worden, soo bevelen mitsdien myne Heeren voorsz. allen den geenen, die eenich Jaergeldt noch schuldigh syn t'selve ten langhsten binnen een maendt, nae datse van den Overluyden op 't nieuw zullen aengesproocken wesen, te betalen ende brengen aen het Comptoir van den Overluyden, die

Saterdaaghs gewoon zyn te vergaderen, op peyne dat d'selve maendt, overstreeken zynde, de gebreeckige voor jeder maendt, boven 't geene zyluyden schuldig zyn (nae dat zy als vooren van den Overluyden zullen aengesproocken wesen) noch sullen moeten betalen vyff stuivers eens, sonder meer.

Art. 9. Dat van gelycken alle die gheene, die voortaen sullen mogen in gebreecke blyven, datelyck aan den Overluyden (ommegaende op St. Lucasdagh) off weynig dagen voor offte naer heurluyden jaergelt te betalen, gehouden sullen syn, 't selve Jaergelt selffs te biengen ende te betalen, offte te laten brengen ende betalen, aen Overluyden op heurluyder comptoir, ten langhsten binnen een maendt nae dat de Overluyden sullen hebben omme gegaen (gelyck sulcx by veele andere ghilden wordt gebruyckt) sonder dat de Overluyden verplicht sullen zyn 't voornoemde Jaergelt zelffs te halen, maar sullen ter contrarie alle Ghildebroeders gehouden wesen 't selve alle Jaren aen 't Comptoir vanden Overluyden op haren geprefigeerden tydt te brengen, op peyne dat de gheene, die daer van langer in gebreecke blyfft, daerenboven noch alle maenden sal moeten betalen vyff stuyvers. Zie ook Generaal Reglement Art. 9.

VIII. HOOFT-STUK.

WIE UIT DE BOSSE TREKKEN, EN WIE NIET.

No. 1.

Extract uit de Gildebrief in dato 20 July, 1579.

Die in de Bos niet is, trekt niet.

Art. 15. Item, dat niemandt die onder 't voorsz. Gilde van Sinte Lucas, ofte van de Kunst begrepen, ende nieuws in 't Ghilde co-

mende zyn, yet uytte bosse sal mogen genieten, off die selve sullen voor haer innecomen eerst moeten betaelen twee guldenen.

Art. 16. Voorts en sal niemandt uytte bosse genieten, ten sy dat hy eerst een jaer lanck syn jaergelt ende maentgelt ten vollen betaelt heeft inde voorsz. arme bosse. Idem, die geen Jaar in de Bos is geweest.

Art. 17. Item, die cranck geworden zyn, sullen gehouden wesen den naestcomstigen Sonnedach nae date van hoere cranckheyt, sulcx den Overluyden ofte Bosmeesters te kennen te geven: ende zoo zy sulcx niet en doen, sullen van die weecke daer van quyt syn, ende geen geniet uitte bosse ontfangen, inden welcken sy 't selve opten Sonnedach verswegen hebben. Aangeven van zieken, en hoe trekken.

Art. 18. Item, det niemandt van de Ghildebroeders, die verout syn, ende nochtans een knecht te wercke houden in haere winckel, uitte bosse sal mogen genieten, niet tegenstaende hy seggen wilde, dat hy verout waere ende niet sien en conde; ende dat overmits hy hem op een knecht wel behelpen ende onderhouden can. Maar soo hy kranck is, ende de knecht aldaer niet en werckt, alsdan sal hy uytte bosse genieten. Oude Gildebroeders, wanneer trekken.

Op huyden hebben mynen Heeren den Burgermeesteren omme redenen dit Articule verandert, ende geordonneert dat alle de gene die totte Bosse contribueren, so wanneer die sieck worden, daer uyt sullen genieten indifferentelyck. Aldus geordonneert by allen den Burgermeesteren, den vyfthienden Augusti Anno XVC. negen ende tseventich. Alteratie.

In kennisse van my als Secretaris.

W. PIETERS.

Art. 19. Item, datmen niemandt uytte bosse sal geven ofte genieten laten, die deur vechten gequetst ende alsoo cranck geworden is, ten waere, dat alsulcken gequetste persoon bewysen conden, sulcx Die door Vechten ziek word, trekt niet.

Exceptie.

hem verradelyck gedaen, ofte met fortse hem over den hals gedrongen te wesen, ofte voorden vyant gecregen te hebben.

Kwynende ziekte.

Art. 20. Item, oft saecke waere, dat eenich gildebroeder geraeckte in een quynende sieckte, tsy deur vallen, ofte deur eenich ander inconvenient, ofte ongeluck, sal alsodanighen persoon uyt te bosse genieten: maar indien hy de quynende sieckte hadde gecregen deur een onsuyver leven, als deur dronckendrincken, met oneerlycke vrouwen te converseren ofte diergelycke, soo en sal alsulcken uytte bosse niet genieten.

Die niet en betalen.

Art. 21. Item, dat de geene, die niet en betalen, uytte bosse oock niet en sullen genieten, ende nochtans evenwel haere jaergelt sullen moeten betaelen, soo verre sy haere ambacht gebruycken willen.

Reysgelt voor vreemde Knechts, die geen werk konnen krygen.

Art. 22. Item, oft geviele datter eenich geselle ofte gesellen van den Ambachten boven verhaelt, ende in dit voorsz. Ghilde begrepen, hier ter Stede by eenen meester om werck vraechde, ende die selve meester geen werck en hadde, soo sal die selve meester gehouden wesen, ofte yemandt van synen huysgesinne, sodanigen gesel te brengen by den knecht vant Ghilde, opde verbeurte van thien stuyvers tot proffyte van de arme bosse: Ende sal voorts de knecht metten selven geselle gaen tot alle de meesters van synen handtwercke, ende nae werck vragen; ende zoo hy geen werck en conde gecrygen, ende geen teergelt en hadde, salmen deselven knecht ofte geselle uytte bosse wat byleggen, ende behulpelyck wesen, daer hy mede mochte reysen om werck te soucken.

Die zich laat rojeeren trekt niet, moet echter Jaarzang betalen.

Art. 23. Item, zoo 't gebeurde, dat eenich van de Ghildebroeders, uyt zyn vrye eygene wille hem inde bosse liet deurhaelen ende uytdoen, en sal sodanige daernae in de voorsz. bosse niet wederom ontfangen mogen werden, nochte en sal uitte voorsz. bosse daernae

niet wederom genieten syn leven lanck, ende sal evenwel gehouden wesen syn jaergelt te betalen, ende mede tot die articulen ende ordonnantien vant voorsz. Ghilde verobligeert ende verplicht syn.

No. 2.

Extract uit de Keure van dato 24 October 1635.

Wanneer 't recht tot de Bos verloren wordt.

Dat ook die geene, die weygerich zyn, haer Jaerlyx Bosgelt te betalen, zulks dat zy daer over aengesprooken wesende, 't zelve een Jaar ende zes weken lieten verlopen, uytte Bosse sullen werden gedaen, en de zoodanige daer nae weder uitte Bosse willende genieten, zullen op nieuws de Bosse moeten copen, ende 't recht daer van eerst een Jaer langh betalen, aleer sy uytte Bosse yets zullen mogen hebben off trecken.

No. 3.

Die in twee Gilden zyn maar uit een te trekken.

Alsoo myne Heeren van den Gerechte bevinden, dat vele Persoonen, die 't recht van verscheide Gilden gecoft hebben, by sieckte ofte impotentheit gewoon syn uyt de Bosse van ieder derselver Gilden genot en weekgelden te trecken, dat so niet en behoort, so hebben deselve myne Heeren geordonneert en gestatueert, dat van nu voortaen niemant die meer als een Gilde is hebbende, vermogen sal sich van meer dan van een Gilde te laten bedienen, ofte uyt meerder dan eene Gilds Bosse alleen te genieten. Dies dat het yder Gildebroeder vry sal staan te kiesen uyt wat Gild hy sal willen genieten. Ende dat de genen, die uyt meer dan een Gilde genieten, verbeuren sullen t'elckens de somma van tien gulden, ten behoeven van 't Gilde daar 't qualyk uytgenoten is.

Actum den 29 April 1636.

IX. HOOFT-STUK.

van de

LEERJONGENS en KNECHTS.

No. 1.

Extract uit de Gildebrief, in dato 2 Sept. 1553.

Verscheide orders omtrent 't aannemen van Leerjongens.

Art. 3. Item, dat de meesters gheene leerjongens zullen anneemen dan den tyt van twee jaren ende elcke meester nyet meer dan een ofte twee leerjongens zal mogen setten. Des zal den angenomen Jonge, ist een poirters kindt, tot proufyt vant ghilde betaelen vyf stuver, ende een vreemt thien stuver, voer welcken penningen die meester zal vast staen die te betaelen, binnen siaers, op de verbuerte van eene Karolus gulden Ende wairt saick dat de Jongen zyne meester ontliep off mit onmoede van malcanderen sceyden, zoe en zal de meester gheene andere Leerjongen moegen anneemen voir ende aleer de tyt van twee jaren verlopen zullen syn, en zal mede de Leerjonge by gheen ander meester mogen wercken dan by consent van zyn eerste meester, ende en zal dair en boven den verleden tyt die hy by zyne meester gewrocht heeft, hem nyet strecken, mair zal op nyeuws den voorsz. twee Jaren moeten ten vollen vuyt dienen, ende dit zal staen tot sgerechts proufven.

Art. 4. Item, dat alle de ghesellen vanden voorsz. ambochte die hier ter stede comen wercken, ende hen by een meester verbinden, by nyemant anders en zullen moeten wercken, en oick by gheen andere meester zullen mogen onderhuyrt werdden, ten zy dat de meester dair by zy verbonden zyn, voldaen sal wesen, op de boete van drie Carolus guldenen.

No. 2.

Extract uit de Gildebrief, in dato 20 July 1579.

Art. 4. Item, dat de Schilders, Glasemakers ende alle andere meesters, die int voorsz. Ghilde begrepen syn, geen Leerjongens en sullen moghen aennemen, minder dan voor twee Jaeren. Ende soo wanneer een meester een leerjongen aengenomen heeft, zal hy gehouden wesen, met den leerjongen te gaen byden Overluyden omme synen naeme te laeten opteyckenen, ende sal alsulcken leerjongen als dan gehouden syn voor syn incomste te geven ende te betalen tot behoeff vande arme bosse thien stuyvers, twelck die meester gehouden zal syn te verschieten, ende zoo verre den leerjongen synen meester den voorsz. tyt eerlycken voldoet, sal alsulcken meester met synen Leerjongen gaen by den Overluyden, ende bekennen eerlycken voldaen te syn, ende alsulcx des Jongmans naem in 't Ghildebouck laeten teyckenen, op dat hem in toecomende tyden een certificatie daer uyt by den Overluyden gegeven mach werden, tsynen versoecke, welverstaende dat de Weeskinderen int arme Weeshuys binnen dezer Stede vry ende exempt zullen syn van de voorsz. thien stuyvers incompst gelt als voorsz. is. Idem.

(Onder dit 4e Articul stond)

Op huyden den 16 September 1626 hebben de Heeren van den Gerechte de woorden van 't voorsz. 4e Articul met Romeynsche letters gedrukt geamplieert ende gestatueert, dat de Meesters dertigh stuyvers tot boete sullen betalen, ten proffyte van 't Gilde, dewelcke binnen den tyt van een Maendt na d'aenneminge haer Leerjongens niet laten aentyckenen.

No. 3.

Extract uit de Keure, van dato 11 Feb. 1700.

Meester, maar 2 Leerjongens teffens.

Art. 10. Geen Meesters zullen voortaan meer, als twee Jongens te gelyk, in leerjaren mogen hebben of aennemen, op de boete van ses guldens, voor ider Leerjongen, die sy boven de twee in haer dienst bevonden sullen werden te hebben, en dat soo meenigmaal als daer over sullen werden bekeurt; alle de boetens hier vooren gemeld zullen worden geappliceert, als nae regten.

No. 4.

Extract uit de Keure, van dato 31 Jann 1749.

Inschryven en wat daar by te betalen.

Art. 1. Dat voortaan alle Leerjongens, zoo ras zy door den een of den anderen Meester, die tot het St. Lucas Gild behoort, zullen zyn aangenomen, aanstonts door de Overlieden van 't zelve Gild zullen moeten werden aangetekent, en dat daar voor, door of van wegens yder Leerjongen, aan de Overlieden, ten behoeve van de gemeene Kas van het Gild, zal moeten werden betaelt een gulden; en zulks op pœne, dat, wanneer het zelve niet werd gedaan binnen den tyd van veertien dagen, na dat de Leerjongens zyn aangenomen, daar voor door de Meesters zal worden verbeurt twee guldens, en vervolgens van tyd tot tyd, zoo lange die aantekening door de Meester niet zal zyn bezorgt, t'elkens ten eynde van ieder Maand gelyke twee guldens.

Die niet is aangetekent en zyn tyt voldaan heeft, mag geen Proef doen.

Art. 2. Dat voortaan niemand, wie het ook zy, (uytgesondert de Leerjongens en Knegts, waar van hier na in 't vierde Articul word gemeld) van de een of andere der Konsten en Handwercken, tot het St. Lucas Gild behoorende, als Meester aangenomen, nog tot het doen van zyn Proef toegelaten zal worden, ten zy dezelve behoorlyck

als Leerjongen by de Overlieden aangetekent is, en gedurende den tyd van vier Jaren, agter malkanderen, sedert den dag zyner aantekening, by een Meester heeft gewerkt, zoo nogtans en met deeze uitzondering, dat dit geen plaats zal hebben, ingevalle door het overlyden van den Meester, ofte om dat dezelve voor het einde van de gemelde vier Jaren uyt het werk mogte zyn gescheiden, ofte door langdurige tusschenkomende ziekte van den Meester ofte van den Leerjongen, ofte door andere onvoorziene toevallen, en behoorlyke of wettige redenen mogt zyn veroorzaakt, dat de Leerjongen niet volkomen geduurende den tyd van vier agter een volgende Jaren by een Meester mogt hebben gewerkt, mits dat die Leerjongen, in een van de voorgemelde gevallen, egter in alles vier Jaren te samen, te rekenen als boven, hier binnen deeze Stad of desselfs Jurisdictie zal moeten geleert en gewerckt hebben, ende mits dat t'elkens van de voorgemelde voorkomende gevallen kennis werde gegeven aan de Overlieden van het St. Lucas Gild, die daar van behoorlyke aantekeninge zullen houden. **Exceptie**

Art. 3. Dat ten eynde van de gemelde Leerjaren, aan ieder van de voorgemelde Leerjongens door de Overlieden zal werden gegeven een Leerbrief, waar voor een gulden zal werden betaalt. **Leerbrief.**

Art. 4. Dat het geene hier boven in 't tweede Articul is geordonneert, geen plaats zal hebben ten opzigte van alle de Leerjongens en Knegts, die tegenwoordig by Meesters van het een of andere der Konsten of Handwerken, tot het St. Lucas Gild behoorende, in Leerjaren of werk en dienst zyn, nogte ook van die geene, die behoorlyk aantoonen, binnen deeze Stad, by een of meer Meesters, ten minsten vier Jaren geleert en gewerkt te hebben, mits dat dezelve alle binnen den tyd van vier Maanden na de publicatie deezer hen zullen moeten vervoegen by de Overlieden, die behoorlyk zullen **Hoe de intekening te doen, van die, welke ten tyde van de Keur reeds by een Mr. werkte.**

aantekenen, ten opzigte van de Jongens, die nog geen vollen vier Jaren alhier geleert en gewerkt hebben, den dag op welken zy eerst by een Meester gekomen zyn, ende ten opzigte van de Knegts, dat dezelve invoegen als vooren aangetoont hebben, ten vollen vier Jaren by een of meer Meesters alhier gewerkt te hebben: in welke gevallen en anders niet, aan de voornoemde Jongens en Knegts insgelyks ter behoorlyker tyd zal worden gegeven een Leerbrief, waar voor zal betaalt werden een gulden, en waar na, dog eerder, nog anders niet, ook deeze Leerjongens en Knegts insgelyks als Meesters zullen mogen aangenomen, en tot het doen van hunne Proeven toegelaten werden.

No. 5.

Extract uit de Gildebrief, in dato 20 July 1579.

Knechts moeten haar tyt uit dienen.

Art. 5. Item, dat alle werckgesellen van den voorsz. ambachten, die hen onder 't voorsz. gilde begeven sullen, omme te wercken, ende by een meester een tyt lanck verbinden, sullen alsulcke by niemant anders moeten wercken, dan by den meester, daer sy hen by verbonden hebben, ten waere by consent van den eersten meester, ende indien de laetste meester, den eersten sulcx niet en vraecht, off hem sulcx te wille is, dat die gesel by hem compt wercken, so sal die selve laetste meester verbeuren dertich stuyvers, tot behoeff vande arme bosse.

Geen Knechts te onderhuren.

Elkanders Jongens niet aentenemen.

Art. 6. Item, oft gebeurde, dat eenighe leerjongens heuren meester ontgingen, voor dat sy heuren aengenomen tyt voldaen sullen hebben, en sal geen ander meester alsulcke Jongens mogen aennemen, op de verbeurte van dertich stuyvers tot behouff van de bosse.

(Nevens dit 6e Articul stond)

De boete van dertich stuyvers in desen geroert is by myne Heeren van den Gerechte verhoogt tot drie gulden.

Actum den 16 Septb. 1626. præs. ut in registro.

(*Was Getekent*)
F. DE VRIES.

Art. 7. Item, oft saecke waere, dat eenige leerjongens hen alsoo aenstelden, dat heure meesters beducht waeren, deur hen in schanden te geraecken, zullen de meesters sulcx den Overluyden te kennen geven, ende van hen consent vraegen, off sy alsulcken moghen verloff geven ende verlaeten, ende so een meester zynen leerjongen verlof gave, sonder t'selve den Overluyden aen te dienen, sal alsulcken verbeuren ene Wilhelmus Schilt, ende noch daer en boven in die tyt dat de leerjongens by hem souden staen, geen anderen Jongen wederom mogen aennemen, mede op de verbeurte van een Wilhelmus Schilt, ende sal oock de selffde Jongen de voorsz. tyt gedurende geen ander meester mogen dienen, sonder consent van den Overluyden, t'appliceeren de voorsz. boeten tot profyte van den armen. Leerjongens die zig ongeschikt aanstellen.

No. 6.

Extract uit de Gildebrief, in dato 20 July 1579.

Art. 11. Item, dat alle de ghesellen, die hier ter Stede comen wercken, 't sy Glaeseschryvers, Witwerckers, Schilders, Beeldesnyders, ofte eenige andere, die tot een dachhuur verdienen vier Stuyvers, zullen alsulcke ter weecke, tot behoeve van de arme bosse geeven een halve stuyver, ende die thien stuyvers daechs verdienen, een stuyver, het welke die meester gehouden sal wesen vander gesellen wegen aen Overluyden te geven. Contributie van Gezellen die hier komen werken.

X. HOOFT-STUK.

HOE GILDEBROEDERS ZIG OMTRENT OVERLUIDEN, TE GEDRAGEN HEBBEN.

Mitsgaders

POENALITEITEN, TEGEN DIE ZIG IN RECHTE LATEN ROEPEN: ALS OOK DAAR BY KEUREN GEEN BOETE IS GESTELT.

I.

Hoe zig omtrent Overluiden te gedragen.

No. 1.

Extract uit het 12e Art. van de Gildebrief, in dato 2 Sept. 1553.

Overluiden niet te misdoen.

Ende waert zaicke dat yemand van den voorsz. Ambochte ofte Gildedroederen den voorsz. Overluiden misdaede, mit woerden ofte mit wercken, tselve zal scarpelicken by den Gherechte ghestraft werdden, anderen ten exemple.

No. 2.

Extract uit de Keure, van dato 21 Juny 1578.

Idem.

Bevelende wel scherpelyck allen ende een igelick, van wat conditie en qualite hy sy, de Overluyden van de selve Gilden ende Ambachten, in het administreeren van de selve hare Officien, ontfangen ende collecteren van Penningen, executien van boeten, mette aenkleven van dien, met woorden ofte met wercken, niet te injurieren, ofte anders eenige onbehoorlicke wederstand ofte belet te doen, directelick ofte indirectelick; op arbitrale correctie.

Zie deze geheele Keure onder Hoofdstuk VII.

No. 3.

Extract uit de Gildebrief, in dato 17 October 1630.

Art. 10. Eyndelick gebieden myne Heeren voorsz. allen ende een jeder der voorsz. Ghildebroederen haren Overluyden, ende elck van dien, beleeffdelyck te bejegenen, sonder haer in eenigerwyse te injurieren, schelden, ofte qualicken toe te spreecken. Idem.

No. 4.

Myne Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam door de Overluyden van Sint Lucas Gilde verthoont zynde, dat in het 10e Articul van haere Willekeure, op den 17 October 1630, tegens het injurieren, schelden, of qualyck toespreken der Gildebroeders aen haere Overluyden geëmaneert, geene pene is gestatueert, zoo hebben welgemelte Heeren van den Gerechte tegens de Contraventeurs vandien geordonneert en gestatueert, gelyk haar Ed. Achtbare doen by desen, een boete van ses guldens, ten behoeve van 't Gild. Idem.

Actum den 31 January 1692.

II.

Poenaliteiten tegen die zig in rechten laten roepen, &c.

No. 1.

Extract uit de Gildebrief, in dato 20 July 1579.

Art. 26. Ende waert saecke, datter eenich rebelleerde ende wederspannich waere, ende hem liete voor rechte verdachvaerden, alsdan sal die boete dubbelt syn: t'appliceren d'eene helfte tot profyte vanden Schout, ende d'andere helfte tot profyte van de arme bosse. Dubbeld boete.

No. 2.

Extract uit de Gildebrief, in dato 17 October 1630.

Moeten de Costen betalen.

Art. 2. Dat van nu voortaen alle die ghene, die haer tegen eenigh articule vande Ordonnantie deses Ghildes vergrypen, ende haer daer over door de Overluyden in rechten roepen laten, niet alleen gehouden sullen wesen de Breucken, by dezelve articulen gestelt, maer daerenboven oock de gerechtelycke Costen daeromme gedaen, te betalen, ende dat de ghene, die pecceren tegen eenich articule, hoedanigh het oock zy van de zelve ordonnantie, waer by geen boete tegens den overtreders en is gestelt, boven de gerechtelycke Costen als vooren, noch betalen sullen twee guldens, ten behoeve van de Bosse van 't voorsz. Ghilde.

Wat pene daar geen boete gestelt is.

XI. HOOFT-STUK.

VERDERE ORDRES EN BEPALINGEN, ZO DE GILDE-BROEDERS, ALS HUN AMBACHT AANGAANDE.

No. 1.

Extract uit de Gildebrief, in dato 2 Sept. 1553.

Aangenomen werk.

Art. 5. Item, dat gheen meesters eenich werck zullen mogen annemen off zy sullen dat werck zelver maicken oft een Ghildebroeder doen maicken op de boete van drie Karolus guldenen, welverstaende dat elcke die werck bestaet, zyne Parcken ofte Rondelen zal mogen laten scryven ende backen waert hem geliefven zal.

Glasemakers, geen vremt Werk te zetten.

Art. 6. Item dat gheen vreempde glasemaickers hier binnen der Stede zullen mogen leveren eenich werck, vuytgeseyt dat by vreempde ende vuytheemsche luyden hier nyet wonachtig, gegeven werdt, ende

tgunt van buyten als voeren gegeven werdt, zal de ghevere mogen doen maicken dairt hem geliefven zal. Oick dat gheene gildebroeders hen en zullen vervorderen te setten eenich vreempt werck anders dan gegeven als voeren: op de verbuerte van drie Karolus guldenen.

Art. 8. Ende dat nyemant hem vervorderen zal te mengen bourgoens glas onder frans glas, nog hessels onder bourgoens glas; mair zal een yegelyck nae dat hy angenomen heeft zuver ende eenpaerlick glas leeveren, zonder tzelve te menghen, op pene van elcke reyse te verbeuren drie Karolus guldenen voir elcke glas dair inne de voorsz. faulte bevonden zal werdden. Geen gemengt Glas te leveren.

Art. 5. Item, dat nyemand in een anders angenomen werck zal moeten treeden, oft tselve werck maicken voir ende aleer de meester die tselve werck eerst angenomen heeft vernuecht ende te vreden gestelt zal wezen, op de boete van drie Karolus guldenen, ende dit tot sgerechts proufven. Niet treden in een anders Werk.

Art. 13. Item, sullen die ghildebroeders vanden voersz. ambochte, voirts sculdich weesen te staen ende te blyfven onder tvoersz. ghilde ende te onderhouden alle andere generale articulen den voersz. ghilde ghegundt. By 't Gild blyven en de Artt. onderhouden.

Zie ook Gildebrief N. 2. Art. 25.

No. 2.

Extract uit de Gildebrief, in dato 20 July 1579.

Art. 8. Item, dat egeene Glasemaeckers, wonende buyten de vryheyt deser Stede, eenich werck sullen mogen leveren binnen deser Stede ofte in de vryheyt van dien, tzy out ofte nieuw werck, ten ware dat hy eerst tghilde, tot behoeve van de bos, betaelde dertich stuyvers, ende so daer eenige meesters. Ghildebroeders synde bevonden worden, die sodanighe vreemde ende buyten de Jurisdictie deser Vreemde, niet behulpsaam te zyn.

Stede wonende, behulpelijck waeren in syn werck te leveren, sonder 't Ghilde eerst ende alvooren te vreden gestelt te hebben, dat de selffde meester off de gene die hem behulpelyck is, sal verbeuren gelycke dertich stuyvers ten behoeve ende t'appliceren als boven.

(Nevens dit 8e Articul stondt.)

De boete van dertich stuyvers in desen geroert, is by myne Heeren van den Gerechte verhoogt op twaalf guldens.

Actum den 26 September 1626.

Glasemakers geen Schilders te bevryden.

Art. 9. Item, dat egeene Glasemaeckers eenige Schilders zullen mogen bevryen, omme heure neringe te doen, sonder poorter ofte burger te zyn, ende oft hy al burger waere ende t'Ghilde niet te vreden en hadde gestelt, darmen sodanigen Schilder zal mogen bekeuren voor de boete van drie Karolus guldens, desgelycx en sullen oock geen Schilders, Glasemakers nochte eenige andere meesters, die onder 't voorsz. Ghilde begrepen zyn, egeene onvrye personen mogen bevryen, op de boete van drie Karolus guldens, t'appliceren de selve boeten in de arme bosse.

Gildebroeders geen Onvrye.

(Nevens dit Articul stondt.)

Deze boete van drie guldens is by myne E. Heeren van den Gerechte verhooght op zes guldens.

Actum den 16 September 1626.

In elkanders Werk niet treden.

Art. 10. Item, dat egeene Gildebroeders, 't sy Schilders, Glasemaeckers ofte andere, die int voorsz. Ghilde begrepen syn, niet en sullen moghen treden in een ander syn werck, omme te wercken, ten ware dat die eerste meester den goeden luyden haer werck niet en vervorderde, ende sulcx verslofte deur syn dronckendrincken ofte anders, sonder op syn werck te achten, ende 't selve waer te nemen,

sodanigen machmen betaelen, ende alsdan gaen tot eenen anderen. Maer by sooverre eenich Glasemaecker zyn werck verlet werde, deur versuymenisse van den Schryver, ofte dat die selve Glaesemaecker syn geryff van den Schryver niet en conde gecrygen, deur faulte ende 't gebreck vant backen, so dat hy daer nae moste wachten, ende by soo verre een ander meester 't selve werck aenneemt, sonder dat die eerste meester eerst van den burger betaelt sal syn, sal die selffde laetste meester daerom verbeuren drie Karolus guldens, t'appliceeren als vooren.

No. 3.

Extract uit de Keure van dato 31 Aug. 1658.

Die eens uit de Nering gescheiden is, mag die niet meer doen.

Art. 1. Eerstelyk, dat al wie voorgeeft uyt syn neeringe te willen scheyden, ende derhalven consent verkrijgt om syne Schilderyen, Boecken, Printen ende Konst, by publicque Venditie te verkoopen, gehouden sal zyn de Verkoopinge doorgaen sonder dilay ofte intermissie van tydt te laten voortgaen: ende dat soodanige persoon daer nae niet sal vermogen hier ter Stede wederom te doen, 't sy in 't openbaer ofte met besloten huyse sulck een winckel ofte nering, als hy in diervoegen eens uytgescheyden is.

No. 4.

Extract uit de Keure, van dato 31 Jan. 1749.

Wie bekeuren mogen.

Art. 6. Dat de respective bekeuringen insgelyks zullen mogen werden gedaen door twee Gildebroeders, dog dat de boetens zullen werden ingevordert door de Overlieden van St. Lucas Gild, en dat dezelve boetens, na aftrek der kosten, zullen werden uitgekeert aan de Armebosse van 't Gilde.

Zie ook Generaal Reglement Art. 13.

No. 5.

Alsoo by myne Heeren van den Gerechte by verscheyden Keuren ende Ordonnantien eenen ygelycken verboden ende ge-interdiceert is geweest het mes-trecken ende quetsen, ende deselve myne Heeren dien niet teegenstaende dagelycx bevinden, dat de voorsz. Keuren en Ordonnantien niet en worden onderhouden sulcx behoort, ende insonderheid by het gemeene volck, als syn de gene, die eenige Gilden onderworpen ende in deser Stede eed ende diensten syn, en anderen die daer buyten syn; SOO IS 'T, dat myne Heeren van den Gerechte vernieuwende de voorsz. Keuren ende Ordonnantien, omme voor soo veel mogelyck is voor te komen alle verdere swarigheden van gevechten, quetsen en doodt slagen, by provisie geordonneert, gestatuecert ende gewillekeurt hebben, ordonneeren, statueeren ende willekeuren mits desen:

Poene, tegen' t messetrekken. Dat van nu voortaen alle de gene, die in eenige Gilden ende deser Stede eed ende dienst syn, geene messen en sullen mogen trecken, omme ymant te quetsen ofte leet te doen, op pene van ses guldens t'elcken-mael by de contra-venteurs te verbeuren, tot profyte van de respective Bossen, boven de boeten ende breucken by de voorsz. Keuren ende Ordonnantien gestatueert, en dat daar-en-boven de contra venteurs voor de eerste reyse in hare Gilden en diensten niet en sullen mogen arbeyden binnen den tyd van ses weken, voor de tweede reyse twaelf weken, ende voor de derde reyse geheel ende al uyt hare Gilden ende diensten gesloten sullen werden.

Ende indien by ymand buyten de voorsz. Gilden ende deser Stede eed ende dienst wesende eenig mes getrocken mogte worden, dat deselve binnen den tyd van ses weken by geene Meesters en sal mogen arbeyden voor de eerste reyse, voor de tweede reyse twaelf weken, en voor de derde reyse arbitralyck sal worden gecorrigeert.

Interdicerende voorts alle Meesters ende Arbeyds-luyden soda-nige personen binnen den voors. tyde (na dat het feyt tot hare kennisse gekomen sal wesen) in 't werck te stellen, op pene van ses guldens t'elckenmael tot profyte van de respective Bossen te verbeu ren. Actum den 29 January 1614.

XII. HOOFT-STUK.

van de *BEGRAFENISSEN; EN HET AANSPREKEN VAN 'T GILDE, IN CAS VAN OVERLYDEN.*

I.

Van de Begrafenissen.

No. 1.

Extract uit de Gildebrief, in dato 2 Sept. 1553.

Art. 11. Item, zoe wanneer een ghildebroeder ofte ghildesuster, van tvoersz. ghilde oflivich geworden sal wesen zoe zal elcke ghilde-broeder angesproecken zynde gehouden werdden te comen voer thuys vanden overleden, dair mede ter kercken te gaen, ende eens tofferen, op de verbeurte van twee stuver. Ider Gilde-broeder gehouden.

No. 2.

Extract uit de Gildebrief, in dato 20 July 1579.

Art. 24. Item, als eenich vande voorsz. Ghildebroeders, ofte heure huysvrouwen aflyvich worden, sullen alle die Ghildebroeders gehouden syn metten dooden totter begravinge te gaan, telckenmaele opte verbeurte van twee stuyvers, ende dat tot behouve van de arme bosse. Ook met een Gilde-broeders Vrouw.

No. 3.

Extract uit de Gildebrief, in dato 14 Jan. 1621.

Ider Ambacht met die van zyn Ambacht.

Art. 2. Item, als eenich van de Ghildebroeders offte hare huysvrouwen aflyvich worden, sal yder ambacht gehouden syn, metten doden van zyn eygen handtwerck ter begravinge te gaen, t'elckenmael op de verbeurte van drie stuyvers, ende dat tot behoeve van de Ghildebosch.

No. 4.

Wie dragen moeten. En elk in 't swart ter begravenis te komen.

Myne Heeren van den Geregte der Stad Amsterdam ondervindende, dat sommige onder de Gildebroeders van St. Lucas Gilde, wanneer een Gildebroeder of desselfs Huysvrouwe begraven zal werden, wygeren, daar toe behoorlyk verzogt zynde, dezelve te dragen, als mede dat andere van de gemelde Gildebroeders ter begravinge verschynen in gecoleurde Kleederen, hebben goedgevonden, gemerkt niets redelyker is, als dat Gildebroeders den anderen ofte desselffs Huysvrouwen, op een fatsoenlyke en ordentlyke wyze, ter aarden helpen bestellen, het tweede Articul van de Keure den 14 January 1621 in opzigte van die van St. Lucas Gilde geëmaneert, amplieerende, te ordonneeren en te statueeren, gelyk haar Ed. Agtb. ordonneeren en statueeren by dezen:

Dat van nu voortaan de veertien naaste belendene Gildebroeders aan de Overledene ofte aan de Gildebroeder, wiens Huysvrouw overleden is, gehouden zullen zyn de Overledene ter aarden te dragen, als mede dat de ter begravinge gaande Gildebroeders gehouden zullen zyn zulks behoorlyk in 't zwart gekleed te doen, alles op de verbeurte van dertig stuyvers ten behoeve van 't Gild. Actum den 30 January 1715.

No. 5.

Myne Heeren van den Geregte der Stad Amsterdam, door de Overluyden van het St. Lucas Gild te kennen zynde gegeven, dat onder haar een gewoonte is, dat, wanneer een van haar Gildebroeders komt te overlyden, de zeven oudste en de zeven jongste dezelve ter aarde helpen dragen, welke oude Gildebroeders, door ziekte en zwakheyt, dikwijls buyten staat zyn, om deze assistentie aan hunne overledene Gildebroeders te bewyzen, zoo hebben welgemelde Heeren van den Gerechte nu jegenwoordig goedgevonden te ordonneeren en statueeren by dezen, dat van nu voortaan, wanneer een Gildebroeder komt te overlyden, de veertien jongste Gildebroeders dezelve ter aarde zullen helpen dragen, ende dat de zeven oudste daar van zullen wezen bevryd. Actum den 31 January 1720.

Nader ordre omtrent de Dragers.

No. 6.

Myne Heeren van den Geregte der Stad Amsterdam, interpreteerende en amplieerende de Keure, in opsigte van het St. Lucas Gilde geëmaneert, ordonneeren, dat van nu voortaan in opsigte van het assisteeren by de Begravenissen van een Schilder of desselfs Huysvrouw, geen onderscheyt zal gemaakt worden tusschen een fijn Schilder, grof Schilder of Vergulder; maar in tegendeel, dat zy alle egaal zig zullen moeten reguleeren na de Keure ten dien opsigte bereyds geëmaneert, op pene als by dezelve tegen de onwillige gestatueert is. Actum den 28 January 1735.

Ordre omtrent 't begraven van Schilders.

II.

Aanspreeken van 't Gilde.

Myne Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam, ampliëerende de Keure van dato 14 January 1621 aan die van het St. Lucas Gilde, wegens het begraven der Gildebroeders verleent, hebben ge-

Niet begraven zonder 't Gild aantespreeken.

ordonneert en gestatuceert, gelyk haer Ed. Achtbare doen by dezen, dat van nu voortaan geen Gildebroeder of desselfs Huysvrouw sal mogen werden begraven, als met het aenspreeken vant gemelde Gilde, en dat by gebreke en naerlatigheid van dien, de soodanigen gehouden sullen syn in de Bosse ten profyte vant selve Gild te betalen een boete van ses guldens. Actum den 31 January 1695.

XIII. HOOFDSTUK.

van

PUBLICQUE VERKOPINGEN:

Mitsgaders,

RYFFELERYEN, EN HET OMLOPEN EN VOORSTAAN MET SCHILDERYEN.

I.

Publicque Verkopingen.

No. 1.

Aen myne E. Heeren Burgemeesteren dezer Stede Amstelredamme.

Vreemde mogen hier geen Schilderyen publicq Verkopen, buiten kennis van Burgemeesteren.

Vertoonen met behoorlycke reverentie die Deken ende Overluyden van St. Lucas Gild binnen deser Stede, hoe dat onlangs binnen der selver Stede, ten versoecke van eenige vreemdelingen, alhier poorters noch burgers, noch oock int voorsz. Ghilde synde, by openbare afveylinge ende afslach tot meermaelen syn vercoft, verscheyden soorten van Schilderyen, comende van Antwerpen, ende andere des vyants quartieren, welcke voorsz. Schilderyen doort listich ende on-

godlyck opdringen van zeeckere uytgemaeckte personen, so seer verde boven de waerde van dien, (als synde meestendeel slechte copien), hebben gegolden dat de voorsz. vercoopers nu aent profyt beginnende te verleckeren, ende oversulcx soeckende desen handel te continueren, met alle vlyt pogen zoo tot Antwerpen als elders in dien contryen, by een te raepen, al den Schilderyen die zyluyden kennen becomen, zulcx datter een groote menichte Schilderyen tegenwoordich by haerluyden voorhanden is, omme mede alhier in manieren als vooren vercoft te worden, ende alsoo achtervolgende de Ordonnantie van haerder Supplianten Ghilde, egene vreemde personen binnen deser Stede mogen vercoopen, eenige Schilderyen, dan alleen in vrye Jaarmarckten, mitsgaders ghemerckt dat door invoeringe off toelatinge van zoodanige gepractiseerde malitieuse openbaare opveylingen van Vreemdelingen die van daghe tot daghe souden toenemen, in corten tyt dese Stede, jae het geheele Landt met vodden ende slechte leerkinderen werck, soude worden vervult, sulcx dat dienvolgende alle Schilders hier ter Stede wonende, ende den last van de Oorloge dragende, grootelycx in haere nootwendige broodwinninge souden werden verachtert, ende oock daerenboven in haere eerlicke Studien in de Schilderconste (welcke altoos by allen Princen ende welgestelde Republycquen syn geavancheert) te rugge gedreven, jae oock de goede burgerye alhier, die door den banck weynich kennisse van Schilderyen hebben, bedrogen, So versoecken sy Supplianten seer ootmoedelyck, dat uwer E. gelieve hen Supplianten in hare eerlycke ende nootwendighe brootwinninge, besonder in dese costelycke duyre tyden, goedertierlyck te beschermen, mitsgaders de Deken ende Overluyden van 't voorsz. Ghilde te authoriseren, omme sodanige nieuwe gepractiseerde ende onrechtvaerdige opveylingen te beletten. 't Welck doende etc.

(In margine was geapostilleert.)

Op huyden is by myne E. Heeren van den Gerechte verstaen ende verclaert, dat de vreemde luyden binnen deser Stede comende met eenige stucken schilderyen, de selve by openbare opveylinge niet en sullen moghen vercoopen off doen vercoopen, sonder daer toe eerst ende alvoren te hebben oorloff ende consent van de Heeren Burgemeesteren deser Stede. Ende off dien niet tegenstaende eenige hen mochten vervorderen sodanige vercoopinge sonder het voorsz. oorloff ende consent te doen, so worden mits desen geauthoriseert d'Overluyden van St. Lucas Gilde, Requiranten in desen, om sodaanige vercopinge te beletten. Actum den 10 Novembris Anno xv^c. acht. 1)

No. 2.

Aan myne E. Heeren Burgemeesteren deser Stede Amstelredamme.

Inwoonders moeten ook consent hebben.

Verthoonen reverentelyck, die Overluyden ende gemene Gildebroeders van St. Lucas Gildt hoe dat omtrent vier jaeren geleden hen Suppliauten by uwer E. goedertierlycken is vergunt geweest, dat geene vreemde Personen binnen deser Stede, eenige Schilderyen, by forme van openbaere opveylinge souden mogen vercopen, ofte door anderen doen vercopen, belastende uwer E. tot dien eynde den Overluyden vant voorsz. Gildt, goede opsicht daer op te nemen.

'T is nu sulcx dat vermits het voorsz. verboth, byden voorsz. vreemde personen gepractiseert is, de middele van andere luyden Schepenkennissen op haere Schilderyen te geven, omme alsoo by wege van executie tot de voorsz. opveylinge te geraecken, ofte ten minsten haere opveylinge door ingeseetene poorteren alhier, op haeren naeme te doen geschieden, ofte per compaignie, ende by tsamenrot-

1) Blijkbaar een drukfout, het jaar moet zijn 1608. (Vgl. het volgend request).

tinge op eenige poorters naeme te beschicken, waer door sy den voorsz. Overluyden abuseren.

Alles tot groote schade van de Ghildebroeders ende Winckelen haer mette const generende, mitsgaders vande goede burgerye, die doort mynen vande selve Schilderyen (dickwils copyen voor principalen copende) gemeenlyck werden bedrogen. Want den goede of principale Schilderyen, niet genoech nae des vercoopers wille mogende gelden, houden sy de selve op, sulcx dat het land hier meestendeel, met copyen ende andere slechte vodden wert gevult, tot spot van alle fraye liefhebbers ende merckelycke disreputatie van de Const.

Ende alsoo de voorsz. maniere van Const opveylinge allen goeden Ingesetenen deser Stede schadelyck, ende noyt in sulcke voegen in swanck is geweest, gemerckt oock geen Coopmanschappen hier ter Stede gewoon syn in sodanigen manieren vercoft te worden, als alleenlycken in erffhuysen.

So versoecken sy Supplianten, zeer ootmoedelyck, dat uwer E. gelieve goedertierlycken tot voorstant van hen Supplianten met haere huysvrouwen ende kinderen, als oock uyt andere goede consideratien, alle sodanige opveylingen, soo van vreemde persoonen als ingeseetenen, ganschelycken te verbieden ende aff te schaffen, ende dat op alsulcke penen by de Contraventeurs van dien te verbeuren, als uwer E. oordelen sullen te behooren.

Te meer doordien hier ter Stede driemael 's jaars vrye merckten syn, ende een yegelyck alsdan met syn goederen off coopmanschappen mach openbaerlyck vry voorstaen, om deselve te vercoopen, waer door den vreemdelingen ende burgers beyde kunnen werden geryft.

Ende zullen myne E. Heeren wel doen, etc.

(In margine stondt)

Op huyden is by myne E. Heeren van den Gerechte verstaen

ende geordonneert, dat de Burgers ende Inwoonders deser Stede, geene Schilderyen by openbaere opveylinge sullen mogen vercoopen, off doen vercoopen, sonder daer toe eerst ende alvooren te hebben oorloff ende consent vanden Heeren Burgemeesteren deeser Stede, ende off dien niettegenstaende eenige Burgers ende Inwoonders hen mochten vervorderen sodanige vercoopingen, zonder het voorsz. oorloff ende consent te doen, soo werden mits dezen geauthoriseert d'Overluyden van St. Lucas Gilde, Requiranten in desen, om de selve vercoopingen te mogen beletten. Actum den 10 October 1613.

No. 3.

Verkopingen door de Conchergie &c. wat daar in te observeeren.

Op huyden den 16 September 1626 hebben myne Heeren van den Gerechte by forme van Ampliatie van deze bovenstaende Articulen *) goedgevonden, dat voortaen geene Schilderyen door de Conchergie, ofte Knecht van de Weescamer sullen mogen worden vercocht, als tot der Vercopers off des Concherges huysinghe, ende dat metden affslagh, sonder dat men eenich stuck zal mogen ophouden, ende dat voor de vercopinghe eerst aen den Overluyden moet overgelevert worden Notitie van alle de stucken. Op de boete van twaelff gulden, uytgesondert de stucken die Sterffhuysen, Weeskinderen ofte Insolvente Boelen aengaan.

*) **Nota. Dit is de Keure van den 21 October 1623. Zie Hoofdstuk XV.**

No. 4.

Extract uit de Gildebrief, in dato 17 October 1630.

Idem, mits gaders Sterfhuisen, Weeskinderen en Desolate Boedels rakende.

Art. 3. Verbieden voorts den Conciergie ende Bode van de Weesk mer, eenighe uytroepen te doen offte houden van Schilderyen, Boecken, Prenten ende Konsten, alwaert dat deselve Sterfhuysen, Weeskinderen offte Insolventen Boedels (Schepenen kennissen, waermede meeste fraude geschieden, daer onder mede begrepen) aen-

ghingen, voor ende aleer zy luyden 't selve mette notitie ofte Inventaris van d'Schilderyen, Boecken, Prenten ende Konsten, die men soeckt te verkoopen, met verklaringe wien de zelve aengaen offte toebehooren, drie dagen te vooren den Overluyden van 't St. Lucas Ghilde zullen hebben verthoont ende te kennen gegeven, op dat de Overluyden hun daer op zullen mogen informeren, op peyne van twaelff guldens, telckens by den Concierge offte Boode van de Weeskamer sulcx naerlatende, te verbeuren, te appliceren als in den eersten Articule van desen, ende dat de Schilderyen, Boecken, Printen ende Konsten, die de Overluyden bevinden gheene Sterfhuysen, Weeskinderen, Insolventen Boelen, off Schepenen kennissen aentegaen, neffens die selve niet sullen mogen werden vercofft, op de verbeurte in cas van contraventie, van de selve Schilderyen, Boecken, Printen ende Konsten, off de penninghen daer vooren beloofft, des dat ieder stuck off penninghen daer voor beloofft, zullen mogen werden geredimeert met ses guldens te appliceren als vooren.

Art. 5. Myne voorsz. Heeren gebieden, dat die gheene die Schilderyen laaten verkoopen, aen den knaap van 't Ghilde, die in de verkoopinghe neffens de overgeleverde registers present moet syn, omme daer op te letten, dat daer geen bedrogh en geschiede, voor zyne presentie betalen zullen vierentwintig stuyvers s'daags. Zie verhoging No. 6. **Gilde-knechts presentie geld.**

No. 5.

Verkooping van die geen die uit de Nering scheyden.

Op huyden hebben myne Heeren van den Gerechte tot welstant van de neeringen onder St. Lucas Gilt begrepen, de Ordonnantie van 't selve Gilt, geamplieert met de hier naevolgende Articulen.

Art. 1. Eerstelyck, dat al wie voorgeeft uyt syn neeringe te willen scheyden, ende derhalven consent verkrygt om syne Schilderyen, Boecken, Printen ende Konst, by publique Venditie te verkoopen, gehouden sal zyn de verkooping doorgaans zonder dilay ofte

intermissie van tyt te laten voortgaen: ende dat soodanigen persoon daer nae niet sal vermogen hier ter Stede wederom te doen, 't sy in 't openbaer ofte met besloten huyse sulck een Winckel, ofte neering, als hy in dier voegen eens uytgescheyden is.

In Verkopingen geen goederen in te steken.

Art. 2. Dat oock in geconsenteerde venditien geene andere goederen verkocht sullen mogen werden, als die in eigendom toebehoorden aen de Impetranten ofte verkrygers van 't consent, sonder dat ymant anders syne goederen daer onder sal mogen steeken.

Eed van zuivering.

En om voor te komen dat tegens de meyning van myne voornoemde Heeren in desen niet gedaen en worden, sullen de verkoopers in cas tegens haer suspitie valt, dat sy dit Articul niet na en komen, gehouden syn met Eede te verklaren, dat sy geen ander goed als haer eygen in de geconsenteerde venditie gebracht hebben, ofte brengen sullen. Actum 31 Aug. 1658.

No. 6.

Verscheide orders omtrent publique verkoopingen.

Alzo de Keuren ende Ordonnantien vant St. Lucas Gilt, tot noch toe gemaakt, niet in en houden zodanige ordre ende reglement, als wel vereyst wort, om alle confusie voor te komen ende fraude te weren, in de publique vercopingen van Schilderyen, Beeldwercken, Boecken ende Kunst: SOO IS 'T, dat myne Heeren van den Gerechte goetgevonden hebben te ordonneeren ende statueeren, gelyk haer Ed. ordonneeren ende statueeren by dezen:

Gildeknecht moet present zyn.

Eerstelyck, datter geene zodanige publique verkopingen van Schilderyen, Beeldwercken, Boecken ende Const, te weten, wanneer deselve Vercopingen int geheel ende alleenlyck daer inne bestaan, 't sy door de Boden van de Weescamer, noch oock de Concergie zullen mogen werden gehouden, dan int bywesen van den Knecht vant voorsz. Gilt.

2.

Dat deselve Gildeknecht alle de Schilderyen, beeltwercken, boeken ende konst, die alsoo verkocht zullen werden, zelfs zal moeten opgeven ende ten toon houden, ofte doen houden. Moet opgeven en ten toon houden.

3.

Dat aen den Overluyden vant voorsz. Gilt, ofte ten minsten aen haeren voorn. Gildeknecht, drie dagen voor dat sodanige vercopingen aenvanck nemen, ter handen gestelt ende overgelevert sal moeten werden telkens de genumereerde catalogus van dien. Catalogus.

4.

Dat gedurende de gemelte verkopingen altoos present sal moeten syn de voorsz. Gildeknecht, welke voor syn moeyte van opgeven ende andere diensten, tot salaris sal genieten vande vercopers, tsy dat die Gildebroeders syn vant voorsz. Gilt, dan niet, ider dach twe guldens, ende so de vercopinge langer duert als zes dagen achter malkanderen, sal hy als dan genieten voor elcke dach, dien hy gebruickt wert, dertich stuyvers. Gildeknegt op de Verkopingen present. Salaris.

5.

Voort omseggen van de vercopingen sal de gemelte Gildeknecht genieten telkens gelycke dertig stuyvers, mits dat hy sich daer in quijte na behoren, doch so het omseggen geschiet opde selve dach, dat de vercopinge wert gehouden, sal hem voor dien dach, tot loon van 't een ende 't ander, tsamen moeten betaelt werden twe gulden ende tien stuyvers, sonder meer. Loon van 't omzeggen van Verkopingen.

6.

Wanneer twe sodanige vercopingen, als vooren verhaelt, op een tyt ende verscheidene plaetsen comen te geschieden, zulcks dat d'een Twee Verkopingen te gelyk.

na d'ander niet en can wachten, sal de voornoemde Gildeknecht de eene zelff moeten waernemen, ende tot de andere als dan, met kennisse van de voorsz. Overluyden voor die tyd vermogen te gebruycken, ende in zyn plaets te stellen sodanigen anderen persoon, als de gemelte Overluyden zullen oordelen tot het werck bequaem te zyn.

7.

Ombrengen van Biljetten, of Catalogus &c.

En sal voorts niemant anders vermogen enige catalogus ofte biljetten ofte oock iets anders, dat 't voorsz. Gilt zoude mogen concerneren, den Gildebroeders ofte particulieren omme te dragen, ofte bekent te maecken, dan alleen de voorn. Gildeknecht. Actum den 7 January 1659.

No. 7.

Catalogus wanneer aan Overluiden te geven.

Myne Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam, op de remonstrantie vande Overluyden van het St. Lucas Gild, dat verscheide zaken omtrent de uytroepinge, vercoopingh van schilderyen als anderzints, hare Gilde ordonnantien manqueren, dewelke veele ongeregeltheden komen te veroorzaken, hebben, omm daerinne te voorsien, goedgevonden te statueren en te willekeuren, gelyck haer Ed. Achtb. statueeren en willekeuren mits dezen: Dat van nu voortaen geen Concergie, ofte Bode van de Weescamer eenige biljetten van schilderyen, beeldwerken, prenten en konsten sal laten aanslaan, alwaert dat deselve sterfhuyzen, weeskinderen, insolvente boedels, schepene kennisse, waer mede de meeste fraude geschiede, daer mede onder begreepen, aengingen, voor en aleer sy-luyden 't selve met notitie, ofte inventaris van de schilderyen, beeldwerken, prenten en konsten, die men soekt te verkoopen, met verklaringe wie deselve aengaen ofte toebehooren, agt dagen van te vooren, aen de Overluyden van het St. Lucas Gild sullen hebben vertoont en te kennen

gegeven, op dat de Overluyden hun daer op mogen informeren, en in de sterfhuyzen inspectie nemen, op pene van twaelf guldens t'elkens by de Concierge, Bode van de Weescamer ofte andere verkoopers, sulks naarlatende, te verbeuren, en dat de schilderyen, beeldwerken, prenten en konst, die de Overluyden bevinden gene sterfhuysen, weeskinderen, insolvente boedels of schepenen kennissen aen te gaen, nevens de selven niet en sullen werden verkogt, op verbeurte, in cas van contraventie, van de selve schilderyen, beeldwerken, prenten en konsten, of de penningen daar voor belooft, welke sullen mogen werden geredimeert met ses guldens voor ider schilderye, beeldwerk, print, ofte konst. **Penaliteit.**

Dat wyders alle den genen, die begeeren te vercoopen, 't sy by gelegentheid van sterfhuyzen, desolate boedels als anderszints, gehouden sullen wesen, wegens het visiteeren tegens de catalogus te vooren geleverd, aen de Overluyden te betalen de somme van vier guldens, als mede wegens de renvoijen over questieuse saken, dewelcke door de Heeren Schepenen off Commissarissen, aen haer Gilde werden gerenvojeert, wegens het inspecteeren en naermeten van glasen, visiteren van huysen en schepen van schilderwerken. Actum 9 Febr. 1701. **Visitatie-geld.** **Salaris wegens Renvoyen.**

No. 8.

Extract uit de Keure, van dato 31 Jan. 1749.

Art. 5. Dat de catalogussen van de publicque verkoopingen, op welke eenige goederen of werk, sorteerende onder het St. Lucas Gild, zal werden verkogt, vier dagen voor dat de verkoopingen zullen werden gehouden, aan de Overlieden van St. Lucas Gild zullen moeten werden ter handen gesteld door den Maaklaar, Boekverkooper, ofte door den geenen, die de directie op of over de gemelde **Catalogus.**

verkoopingen heeft, of hebben, of laten doen, mitsgaders door den geenen, voor wiens rekening die gedaan werd, op pœne van vyf-en-twintig gulden.

No. 9.

Pœnaliteit wegens 't omdragen van Biljetten &c.

Myne Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam, ampliërende het 7e Articul van 'de Ordonnantie van het St. Lucas Gild, van dato 7 January 1659, spreekende van het omdragen en bekent maken van eenigen catalogen, biljetten of iets anders, het voorsz. Gild concernerende, hebben tot een peene tegens de overtreeders van dien gestatueert, een somme van ses guldens, te weten, drie guldens voor de Bosse, en drie guldens voor de Gildeknegt. Actum den 4 February 1702.

No. 10.

Ordre omtrent het recht van Visitatie in Verkopingen van Boeken en Printkonst.

Myne Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam, willende voorkomen de verschillen, welke veeltyds komen voor te vallen tusschen de Overluiden van 't St. Lucas Gilde, en de Overluyden van het Boekverkoopers en Konstverkopers Gilde, over het invorderen van het visitegeld der verkopingen, in dewelke boeken en printenkonst te gelyk werden bevonden, hebben geordonneert en gestatueert, gelyk haar Ed. Achtb. ordonneeren en statueeren mits deezen, dat van nu voortaan van alle verkopingen, in dewelke te gelyk boeken en printen-konst werden bevonden, de visite zal worden gedaan, door de Overluiden van de Boekverkopers en Konstverkopers Gilde, ende het recht daar van aan haar werden betaalt, by aldien de printen konst in waardy niet is te bovengaande de somme van een honderd guldens, gedrukte boeken daar printen tot vercieringe in zyn, daar onder niet begreepen.

Des zullen de Overluiden van het Boekverkoopers ende Konstverkoopers Gilde, insgelyks geen recht van visite mogen pretendeeren, als de boeken in gemelde verkoopinge, daar en tegen de voornoemde somme van een honderd guldens in waardye niet te boven gaan, maar het zelve gehouden zyn te laten aan de Overluiden van 't St. Lucas Gilde.

Ende by zoo verre in eenige verkopinge, zoo de boeken, als de printen-konst, ieder in het byzonder meerder, als de gemelde zomme van een honderd guldens, quamen te bedragen, dat als dan van ieder Gilde de visite zal werden gedaan, in maniere ofte yders sorteeringe afzonderlyk wierde verkogt.

Actum den 29 January 1704.

II.

Ryffeleryen.

No. 1.

Extract uit de Gildebrief, van dato 17 October 1630.

Art. 4. Dat mede nu voortaen eghene ryfeleryen van Schilderyen, en sullen mogen gehouden worden, dan mits daer toe hebbende speciael consent van den E. Heeren Burgermeesteren. **Niet zonder consent.**

No. 2.

Myne E. E. Heeren van den Gerechte inhererende ende renoverende hare vorige Willekeuren, voor desen tegens de ryffeleryen van Schilderyen, ende ongepermitteerde verkopinge der selve gemaeckt; belasten hier mede als noch, dat deselve Keure preciselyk onderhouden ende geëxecuteert sullen werden: besonderlyck wel scherpelyck by desen statuerende ende willekeurende, dat geenderhande ryffelryen van Schilderyen in herbergen of diergelycke plaetsen, daer vergade- **Nader verbod van Ryffeleryen &c.**

ringen of by-een-komst van luyden is, aengerecht, ofte in 't werck gestelt, nochte oock door andere wegen, 't zy by op- of af-slach, of andersints, door persoonen daer toe ongequalificeert, eenige Schilderyen aldaer ter koop gepresenteert, geveylt of verkoft sullen mogen worden, onder wat schijn off pretext het soude mogen wesen, alles op pene van t'elckens 20 guldens daer over te verbeuren, soo wel by den aenrechters van de voorsz. ryffelryen ende verkoopers van de Schilderyen, als by den waerd of waerdinne, in welckers huys sulcks gedaen sal worden: sullende de bekeuringe daer van mogen geschieden door den Knecht van St. Lucas Gildt, of een Stadts Bode, van wegen 't selve Gildt hier toe te gebruycken: Ende dit ten proffyte van 't gemelte Gildt. Actum den 1 February 1666.

III.

Omlopen en Voorstaan.

No. 1.

Extract uit de Keure, van dato 21 Oct. 1623.

Voorstaan, in de open lugt.

Art. 9. Authoriseren voorts den voorsz. Overluyden, dat sy den geenen, die met hare Schilderyen om te vercoopen in openlocht voorstaen, op Sluysen, ende Bruggen ende andere plaetsen, ende specialyck int op ende affgaen van de Borse, ofte de Galderye van dien, voor die eerste reyse, ende dan noch continuerende voor de tweedemael, door een Stadts Boode 't voorsz. voorstaen sullen mogen doen verbieden, mits dat die geene die naer 't eerste verbot nog continueeren int voorstaen verbeuren sullen drije guldens. Dan indien sy ten dardenmale hare Schilderyen als vooren te coop voorstelden, salt den voorsz. Overluyden vrystaen, de voorgestelde Schilderyen door s'heeren Dienaers te laten wechhalen, ende doen brengen in de

Conchergerije deser Stede, alwaerse verkoft sullen worden, ende sal 't een dardepart vande penningen vande Schilderyen procederende, gelyck mede van alle de voorgenoemde boeten, geappliceert worden, ende comen ten proffyte vanden Officier, tander dardepart ten voordeele vant Gilde, ende 't leste dardepart ten behouue vande Elemosyniers deser Stede: boven 't welck die geen die met Schilderyen voorstaet noch verbeuren sal ten behouue vant Gilde dsomma van zes gulden.

No. 2.

Extract uit de Keure, van dato 24 Oct. 1635.

Op huyden hebben myne E. Heeren vanden Gerechte, ampliërende d'Ordonnantie van St. Lucas Gilde, geordonneert, dat niemand binnen deser Stede, directelyk off indirectelyk, eenige Schilderyen zal mogen ommedragen, off daer mede op Bruggen, Straten off eenige andere publique plaetsen voorstaen, om te veylen, venten off vercopen, noch daer mede door deser Stede lopen, onder dexel als off men deselve wilde t'huys brengen, off diergelycke andre frivole pretexten, opde verbeurte vande zelve Schilderyen, behoudelyk dat yeder zodanigh stuck byde contraventeurs zal mogen werden gelost met zes guldens, t'appliceren d'eene helft ten proffyte vanden Officier, die d'executie doen zal, ende d'ander helft ten behoeve van de Aelmosniers armen binnen deser Stede. Omdragen, Voorstaan en Omlopen.

XIV. HOOFDSTUK.

VAN DE BEUN-AZEN:

EN DIE GILDEBROEDERS NERING DOEN.

No. 1.

Extract uit de Gildebrief, van dato 20 July 1579.

Art. 8. Item, dat egeene Glasemaeckers, wonende buyten de Onvrye.

vryheyt deser Stede, eenich werck sullen mogen leveren binnen deser Stede ofte in de vryheyt van dien, tzy out ofte nieuw werck, ten ware dat hy eerst tghilde, tot behoeve van de bos, betaelde dertich stuyvers, ende so daer eenige meesters Ghildebroeders synde bevonden worden, die sodanighe vreemde ende buyten de Jurisdictie deser Stede wonende, behulpelyck waeren in syn werck te leveren, sonder 't Ghilde eerst ende alvooren te vreden gestelt te hebben, dat de selffde meester off de gene die hem behulpelyck is, sal verbeuren gelycke dertich stuyvers ten behoeve ende t'appliceren als boven.

Niet te bevryden.

Art. 9. Item, dat egeene Glasemaeckers eenige Schilders zullen mogen bevryen, omme heure neringe te doen, sonder poorter ofte burger te zyn, ende oft hy al burger waere ende t'Ghilde niet te vreden en hadde gestelt, datmen sodanigen Schilder zal mogen bekeuren voor de boete van drie Karolus guldens, desgelycx en sullen oock geen Schilders, Glasemakers nochte eenige andere meesters, die onder 't voorsz. Ghilde begrepen zyn, egeene onvrye personen mogen bevryen, op de boete van drie Karolus guldens, t'appliceeren de selve boeten inde arme bosse.

Onvrye Schilders.

Art. 12. Item, indien eenige onvrye personen bevonden werden te Schilderen aen huysen ofte schepen binnen deser Stede, ende de vryheyt van dien, salmen sodanige bekeuren ende affnemen de boete van drie Karolus guldens, ten pryse voorsz. tot behouff van de arme bos.

No. 2.

Extract uit de Gildebrief, van dato 14 Jann. 1621.

Onvrye in verscheide Ambachten.

Art. 1. In den eersten, dat alle de geene, die onder de Kunst offte t'Ghilde van St. Lucas begrepen syn, als namentlyk Schilders, Vercopers van dien, Glasemaeckers, Borduyrwerckers ende Vercopers van dien, Boeckebinders, ende Vercopers van dien, Beeltsny-

ders, Plaet ende Figuirsnyders, Tapitsierwerckers, Compassemakers, Glaywerckers, Coffermaeckers, mitsgaders alle andere, die haer metter penseel, borstel ofte metter verwe generen, hier ter Stede haeren hantwerck nyet en sullen mogen exerceren ofte doen, tenzy datse eerst Burgers ende Poorters dezer Stede zyn, ende het Ghilde ten vollen betaelt zullen hebben.

No. 3.

Extract uit de Keure van dato 11 Feb. 1700.

Art. 1. Dat, buiten de Gildebroeders van 't St. Lucas Gild, hoorende onder de proef van de Beeldhouwerye, niemand sal vermogen eenig beeld, of cieraad-werk, 't zy in steen, hout, loot, pleister of diergelycke stoffe, 't zy voor Winkeliers of particulieren te maken, op de boete van haar gemaekte goed, en gereetschap, te redemeren met een somme van ses guldens, voor de eerste maal, en voor de tweede en meerdere malen, t'elkens met een somme van twaelf guldens, sullende deze bekeuringe mogen werden gedaan, soo wel door yder van de Gildebroeders, als door de Overluyden en Gildeknegt.

Onvrye Beeldhouwers en Beeldgieters.

No. 4.

Schilders mogen geen Glasemakers werk doen en vice versa. Zie Hooftstuk VI. Onderdeel 2.

XV. HOOFT-STUK.

van de

VREMDELINGEN, JAARMARKT, EN GOEDEREN VAN BUITEN INKOMENDE.

No. 1.

Extract uit de Gildebrief, van dato 2 Sept. 1553.

Art. 6. Item, dat gheen vreempde glasemaickers hier binnen der Stede zullen mogen leveren eenich werck, vuytgeseyt dat by

Vremde Glazema-

vreemde ende vuytheemsche luyden hier nyet wonachtich, gegeven werdt, ende tgunt van buyten als voeren gegeven werdt, zal de ghevere mogen doen maicken dairt hem geliefven zal. Oik dat geene gildebroeders hen en zullen vervorderen te setten eenich vreempt werck anders dan gegeven als voeren: op de verbeurte van drie Karolus guldenen.

No. 2.

Extract uit de Gildebrief, van dato 20 July 1579.

Idem.

Art. 8. Item, dat egeene Glasemaeckers, wonende buyten de vryheyt deser Stede, eenich werck sullen mogen leveren binnen deser Stede ofte in de vryheyt van dien, tzy out ofte nieuw werck, ten ware dat hy eerst tgilde, tot behoeve van de bos, betaelde dertich stuyvers, ende so daer eenige meesters Ghildebroeders synde bevonden worden, die sodanighe vreemde ende buyten de Jurisdictie deser Stede wonende, behulpelyck waeren in syn werck te leveren, sonder 't Gilde eerst ende alvooren te vreden gestelt te hebben, dat de selffde meester off de gene die hem behulpelyck is, sal verbeuren gelycke dertich stuyvers ten behoeve ende t'appliceren als boven.

Nota. De Boete in dit Art. gestelt, is 16 Sept. 1626. verhoogt op *f* 12. — Zie Hoofdstuk XI. No. 2.

No. 3.

Vremde buiten de Jaarmarkten hier geen Vremde Schilderyen te Verkopen.

Also myne Heeren van den Gerechte onderrecht zyn, dat vele ende verscheyden vreemde personen haer onderwinden binnen deser Stede, buyten de drie vrye Jaermarckten, te vercoopen, ofte deur anderen doen vercoopen allerhande stucken Schilderyen, buyten de Vereenichde Provincien gemaeckt, tot schade ende naedeel van de gemeene Schilders binnen dezer Stede wonende, die daer deur in

hare neringe, ende brootwinninge grootelycx worden vercort, So ist dat de zelve myne Heeren, omme tselve te verhoeden so veel mogelyck is, by provisie ende tot haer wederzeggen geordonneert, gestatueert, ende gewillekeurt hebben, ordonneren, statueren ende willekeuren, mits deezen:

Dat geene vreemde personen hen zullen mogen vervorderen eenige stucken Schilderyen, buyten de Vereenichde Provintien gemaeckt binnen deser Stede ende haere Jurisdictie te vercoopen, ofte deur anderen te doen vercoopen, buyten de voorsz. drie vrye Jaermarckten, op de verbeurte vande zelve Schilderyen, die alsoo vercocht sullen worden, ende daerenboven telckens vyffentwintich guldens te verbeuren by den geenen, die bevonden sal worden, contrarie gedaen te hebben, te appliceren de voorsz. boeten een derdendeel tot prouffyte vanden Heere, gelycke derdendeel tot behoeve van de Gildebos, ende het resterende derdendeel tot behoeve vande Aelmoesseniers, binnen deser Stede. Actum den lesten Januarii Anno XVIC. ende Seventien.

No. 4.

Extract uit de Keure, van dato 21 October 1623.

Alsoo myne Heeren van den Gerechte bevinden, dat niettegenstaende het verboth by hare E. by Keure in den jare Zestienhondert ende Zeventien op den laetsten January gedaen, nopende het vercoopen binnen deser Stede van Schilderyen buyten de vereenichde Provintien gemaeckt, verscheyden practycquen ende listen by eenige aengestelt worden, daer door zy de voorn. Keure illuderen, SOO IS 'T, dat myne voorsz. Heeren, tot onderhoudinge vande voorsz. Keure, ende voorcominge van alle frauden ende bedroch deselve extenderen ende amplieëren met de naervolgende articulen.

Buiten de Jaarmarkten geen Vremde Schilderyen in te brengen.

Art. 1. Dat niemant, die geen Jaer ende dach alhier ter Stede oft in de Jurisdictie van dien gewoont, ende fixum domicilium gehouden heeft, oock geen poorter geworden is, vermogen sal eenige Schilderyen buyten de Vereenichde Provintien gemaeckt, alhier ter Stede ende inde Jurisdictie van dien te brengen, anders als op drye vrye Jaermarcten, op de verbeurte van deselve Schilderyen, ende bouendien van eene somme van vyff ende twintich guldens, soo meeniohmael bevonden sal worden contrarie gedaen te syn, ende noch op een peene van twaelff guldens op yder vercofte stuck te verbeuren.

Wanneer op de Jaarmarkten.

Art. 2. Dat oock de voorsz. Schilderyen op de voorn. vrye Jaermarcten niet eer en sullen mogen commen nochte gebracht worden, als acht dagen voor het ingaen ofte inluyden van deselve Jaermarckten, op de verbeurte vande selve Schilderyen.

Aangeeven en Visitatie.

Art. 3. Dat de brengers, factoors ofte eygenaers van sodanige Schilderyen, gehouden sullen wesen, alle de stucken Schilderyen, die sy inde voorsz. Marcten brengen, den Overluyden vant Gilde, op een cedulle ordentelick aen te geven, omme by henluyden gezien ende gevisiteert te mogen worden, aleer zy brengers deselve sullen mogen openen, ende eenige van dien vercoopen ofte verhandelen.

Hoe na 't eindigen van de Jaarmarkten.

Art. 4. De voorsz. respective Jaermarckten geëxpireert ende uytgeluyt synde, zullen de Eygenaers, Factoors ofte Brengers vande voorsz. Schilderyen, de ouerschietende ende onvercochte stucken wederomme van hier moeten vervoeren, binnen den tyt van acht dagen, naer dat de Marckt uytgeluyt sal syn, ofte met kennisse vande Ouerluyden alhier opsetten, om te bewaren, mits de stucken op een cedulle ordentelick aengevende, sonder dat sy een eenich Stuk, naer het uytluyden ende eyndigen van de Marckt sullen meer mogen vercoopen, opde verbeurte vande selve stucken, ende bovendien van achtien guldens op yder stuck, dat sy vercocht sullen hebben.

Art. 5. Sullen van gelycken soodanige ouerschietende stucken alhier aen niemant anders in commissie mogen gelaten worden, omme alsoo daer naer vercocht te mogen worden, op peene dat den vercooper van yder stuck verbeuren sal vyffentwintich guldens.

Niet in Commissie laten.

Art. 6. Dat oock niemant alhier ter Stede woonende, ende hem met Schilderyen te coopen ofte vercoopen generende vande brengers vande voorsz. Schilderyen eenige stucken sal mogen coopen, omme daer naer by hem wederomme vercocht te worden, anders als inde voorsz. vrye Jaermarcten op peene als vooren.

Niet kopen om te verkopen.

No. 5.

Alzoo myne Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam in ervaringe gekomen zijn, dat 'er van tyd tot tyd werde ingevoert allerlei soorten van Beeldhouwery, niet alleen van buyten dese Stad, maar buyten de Vereenigde Nederlanden, en wel voornamentlyk in Braband gefabriceert; strekkende het zelve tot merkelyk nadeel van het voorseyde Gilde: SOO IS 'T, dat myn voorseyde Heeren daar inne hebbende willen voorsien, goed gevonden hebben te ordonneren, en te statueeren by deeze, dat van nu voortaan niemant, wie hy zy, vermogen zal eenig gemaakt Beeldhouwers-werk binnen deeze Stad of Jurisdictie van dien in te brengen, om het zelve te verkoopen, (uitgesondert alleen op de drie vrye Jaarmarckten) op de verbeurte van alle het selve, en daar en boven vervallen zyn in een boete van vyf-en-twintig guldens, ten behoeve van het zelve Gilde, te verbeuren zoo menigmalen als contrarie deeses sal sijn gedaan; werdende tot het doen van de voorseide Bekeuring geauthoriseert de Gildeknegt, geassisteert met een Geregtsbode deser Stede. Actum den 27 January 1736.

Inbreng en Verkoop van Beeldhouw-werk, buiten de Jaarmarkten.

AANHANGSEL

Eed van zuiveringe.

Alsoo vele deser Stede Keuren qualicken worden onderhouden ende illusoir gemaeckt, door dien dat de gene, die by de Dienaers van den Schout, ofte by de Burgermeesteren deser Stede daer toe geordonneert, bekeurt worden van eenige contraventie van deser Stede Keuren, in Rechte geroepen synde ontkennen de selve contraventie; ende sulcx als de Bekeurders deficiëren in haer bewijs, (gelijck sy veeltijds doen) ontgaen de boeten daer toe gestelt: SOO IS 'T, dat mijne Heeren van den Gerechte, omme hier inne te remediëren, ende ten eynde de selve Keuren te bats onderhouden mogen worden, ordonneren, statuëren ende willekeuren, dat van nu voortaen de genen, die van eenige contraventie van deser Stede Keuren in Rechte beklaecht sullen werden, met verclaringe van tijt ende plaetse, daer van de Bekeurder nochthans geen bewys sal weten by te brengen, gehouden sullen wesen hen by eede te suyveren, ofte by refuys van dien, de boeten daer toe staende te betalen, indien de Bekeurder by eede verklaren wil den bekeurde de voorsz. Keuren gecontraveniëert te hebben. Actum den 19 December 1564. (*)

Myne Heeren van den Geregte der Stad Amsterdam, in ervaaring gekomen zynde van den geringen Inleg en Contributie tot de Bosse van het St. Lucas Gilde binnen deeze Stad, waar door dezelve Bosse, eenige Jaaren agter den anderen, niet heeft konnen toereiken tot de noodige uitkeeringen, als mede dat 'er, tot nog toe, omtrent de Oude en behoeftige Gildebroeders, geene voorzieninge is gedaan, of eenige alimentatie aan dezelve toegelegd;

(*) Gerenoveert 25 Aug. 1688.

Zo is 't, dat myne voorschreeve Heeren, daarinne willende voorzien, hebben goedgevonden te ordonneeren en te statueeren, gelyk haar Edele Achtbaarheden ordonneeren en statueeren by deezen; dat, van nu voortaan, voor het inkomen in de Bosse van het zelve Gilde, in de plaatse van vier guldens, zal moeten worden betaald agt guldens, en voor Jaarlyksche Contributie, welke tot nog toe niet is bepaald geweest, een somma van twee guldens, hier van egter uitgezonderd zynde die Gildebroeders, welken, voor dato deezes, in de Bosse geweest zyn, en op den ouden of voorgaanden voet zullen blyven.

Authoriseeren wyders de Overlieden van het zelve Gilde, om uit de Casse van hun lieder Gilde, aan zes van de oudste en behoeftige Gildebroeders 's weekelyks uit te keeren eene somma van een gulden tien stuivers.

Aldus Gearresteerd, den 29 January 1767. Præsentibus den Heer en Mr. *Isaac Sweers*, Hoofd Officier; alle de Heeren Burgemeesteren, dempto den Heer *Jan Calkoen*; en alle de Heeren Schepenen.

En Gepubliceerd, den 30 dito, Præsentibus den Heer en Mr. *Isaac Sweers*, Hoofd Officier, den Heer en Mr. *Gerrit Hooft Gerritsz.*, Burgemeester; en de Heeren Mr. *Jan van de Poll Pietersz.*, en Mr. *Pieter Hartsinck*, præsideerende Schepenen.

In kennisse van my Secretaris,
G. HOOFT JUNIOR.

Myne Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam, door de Overlieden van Sint Lucas Gilde te kennen gegeeven zynde, dat het sedert veel jaaren een constant gebruik geweest is, dat wanneer Gildebroeders, die te vooren alleen het Schilders Gild gekogt heb-

ben, na lang verloop van tyd, ook als Glazemaakers bun proef doen, de zodanige als dan ook weder als jongste Glazemaakers Baazen, of Gildebroeders zyn aangemerkt, en om die reden weder op nieuw verplicht zyn geweest de Lyken, die door 't Gild begraven worden, te helpen draagen; doch dat als nu, sedert eenigen tyd eenige Gildebroeders, die alzo op nieuw jongste Glazemakers Gildebroeders zyn geworden, difficulteit maaken om de Lyken, die door 't Gild begraven worden, ter aarde te helpen draagen; voorgeevende daaraan reeds in hunne voorige betrekking als Schilders voldaan te hebben, waar door telkens moeilijkheden ontstaan, en het dikwerf den Gildeknegt niet doenelyk is een genoegzaam getal van Baazen tot het draagen der Lyken te vinden, te meer daar dezelve niet verder dan tot de veertien jongste Baazen gaan kan; zo hebben welgemelde Heeren van den Gerechte goedgevonden te ordonneeren en te statueeren, gelyk haar Ed. Achtb. ordonneeren en statueeren by deezen, dat van nu voortaan, als iemand der Gildebroeders naderhand in een ander Ambacht weder in 't Gild inkomt, de zodanige als dan zal worden geconsidereert op nieuw in dat Ambacht jongste Gildebroeder te zyn geworden, en mitsdien weder op nieuw gehouden te zyn, de Lyken, door het Gild begraven wordende, ter aarde te helpen draagen, en zulks niet tegenstaande de zodanige reeds in vroeger tyd in een ander Ambacht deszelfs verpligting tot het draagen der Lyken mogt hebben gepræsteerd, en dat de zodanige verpligt en gehouden zal zyn daarmede te continueeren tot dat dezelve weder veertien jongere Gildebroeders onder zich heeft; dat hier van niemand zal bevryd zyn, dan ingevalle van ziekte en mits dezelve in dat cas zulks terstond aan den ombrenger der begraaffenis briefjes zegge, en met een declaratoir van den Medecinæ Doctor of andere valabele bewyzen doe blycken: alles op de verbeurte van 30 stuivers ten behoeve van 't Gild

blyvende echter by agterblyving van een of meer der voorn: veertien jongste Gildebroeders, de oudere Gildebroeders, by opklimming naar rang, verpligt tot vervulling van de openvallende plaatsen, en zulks onder dezelve pœne als boven: zullende dit alles plaats hebben, zo wel van Beeldhouwers als van Schilders en Glazemaakers, en dat wel een ieder in zyn eigen Ambacht.

Aldus Gearresteerd den 27 January 1784. Præsentibus den Wel Ed. Gestrengen Heer Mr. *Abraham Calkoen*, Heere van Kortenhoef, Hoofd-Officier; alle de Heeren Burgemeesteren, dempto den Heer Mr. *Egbert de Vry Temminck;* en alle de Heeren Schepenen.

En Gepubliceerd den 30 dito, Præsentibus den Wel Ed. Gestrengen Heer Mr. *Abraham Calkoen*, Heere van Kortenhoef, Hoofd-Officier; den Heer *Willem van Heemskerk*, Burgemeester; en de Heeren Mr. *Jan Bernd Bicker* en Mr. *Cornelis van der Hoop Gysbertsz.*, Schepenen.

In kennisse van my Secretaris,
H. VAN SLINGELANDT.

Mijne Heeren van den Gerechte deezer Stad hebben, op voorstel van de Overlieden van het St. Lucas Gilde, en naar examen van den staat der Cassa van 't zelve Gild, gestatueerd, gelyk hun Ed. Achtb. statueeren by deeze, dat Gemelde Overlieden, in plaatze van aan zes van de oudste en behoeftige Gildebroeders, aan tien der oudste en behoeftige Leden van 't Gild, 't zy Gildebroeder of Gildezuster, de bepaalde weekelyksche uitkeeringen zullen mogen doen: den ouderdom der Leden te rekenen naar de Jaaren dat dezelve als Gildebroeder of als Gildezuster aan het Gild hebben gecontribueerd.

Voorts hebben Myne voornoemde Heeren, aan wien het gebleken is dat de Bosch tot alimentatie der Zieken, door de weinig con-

tribueerende Leden, en de geringe Jaarlyksche Fournissementen, niet toereikende is tot het einde waar toe dezelve is ingesteld, goedgevonden, na verhoor der Geinteresseerdens, dezelve Bosch te vernietigen, zullende daarin geen nieuwe Leden meer worden aangenomen, noch eenige uitkeeringen gedaan: daar het aan de Geinteresseerdens zal vrystaan, het geene dezelve, zo voor inkoomgeld, als Jaarlyksche Contributien, volgens Keuren, betaald hebben, terug te vraagen, mits zelf binnen de drie maanden, te rekenen van den dag van de publicatie deezer Keure, daar toe zich addresseerende aan 't gemelde St. Lucas Gilde.

Aldus Gearresteerd den 26 January 1785. Præsentibus den Wel Ed. Gestrengen Heer Mr. *Abraham Calkoen*, Heere van Kortenhoef, Hoofd-Officier; alle de Heeren Burgemeesteren en alle de Heeren Schepenen.

En Gepubliceerd den 27 dito, Præsentibus den Wel Ed. Gestrengen Heer Mr. *Abraham Calkoen*, Heere van Kortenhoef, Hoofd Officier; den Heer Mr. *Pieter Clifford*, Burgemeester; en de Heeren *Joan Fredrik d'Orville* en Mr. *Gillis Alewyn*, præsideerende Schepenen.

In kennisse van my Secretaris
H. VAN SLINGELANDT.

Alzoo Myne Heeren van den Gerechte der Stad Amsterdam in ervaring zyn gekomen, dat diverse Personen zich onderwinden zodanige Ambachten en Neringen te doen, als onder 't St. Lucas Gilde behooren, zondor nogthans het zelve Gilde te koopen, ofte deszelfs rechten te voldoen: ZOO IS 'T, dat Myne Heeren van den Gerechte daarin willende voorzien, goedgevonden hebben, ten behoeve van het voorsz. Gilde te emaneeren en te statueeren, gelyk Haar Edele Achtbaare emaneeren en statueeren by deeze:

Art. 1.

Dat het aan niemand, zonder onderscheid, wie hy zy, dan alleen aan de Gildebroeders van het St. Lucas Gilde, zal vrystaan, om eenig Glas te snyden, gruizen of te fatsoeneeren, in welk formaat het zy, voor Lysten tot Prenten, Tekeningen, Schilderyen, ofte welke anders zyn mag, en dat dien volgende alle Papierkonst- of Prentwinkeliers, nu zynde of namaals komende, derzelver Papierkonst, of Prenten willende verkopen in lysten met glazen, gehouden en verplicht zullen zyn, of dezelve glazen te doen snyden, gruizen of fatsoeneeren by en door een Glazenmaker tot het St. Lucas Gilde behorende; of als Glazemaker het Gilde te winnen, en deszelfs lasten te draagen, op een boete van honderd guldens.

2.

Dat alle Papierkonst- of Prentwinkeliers nu zynde, of namaals komende, die niet sorteeren nochte gequalificeert zyn om te sorteeren onder het Boekdrukkers of Boekverkopers Gilde, of dewelke geen Pars gebruiken, gehouden en verplicht zullen zyn, de eerste binnen 6 weeken na het emaneeren dezes, en de andere, alvorens derzelver Winkel of Neering te doen of te beginnen, zich onder het Gilde van St. Lucas te begeeven, mitsgaders te draagen de lasten daarinne plaats hebbende, op een boete van hondert guldens, te verbeuren telken reyse, dat zy, zonder in het Gilde getreden te zyn, bevonden zullen worden Papier, of Prentkonst verkocht te hebben.

3.

Dat alle Papierkonst- of Prentwinkeliers nu zynde, of namaals zullende komen, die gequalificeert zyn om onder het Boekdrukkers of Boekverkopers Gilde te sorteeren, ofte die de Pars gebruiken, de eerste, zoo die onder het zelve Gilde nog niet sorteeren, binnen 6 weeken na het emaneeren dezes, en de andere, alvorens der zelver

Winkel of Neering te doen of te beginnen, gehouden en verplicht zullen zyn te kiezen, tot welk, (te weeten tot het St. Lucas of tot het Boekdrukkers en Boekverkopers Gilde) zy willen sorteeren, en dadelyk na die keuze het gekozen Gilde te winnen, op pœne mede van hondert guldens telken reyse, dat zy zonder gekozen en het gekozen Gilde gewonnen te hebben, bevonden zullen worden Papier- of Prentkonst verkocht te hebben; en dat, ten einde dit alles te doen observeeren, alle Papierkonst, of Prentwinkeliers nu zynde, of namaals zullende komen, van wegens het St. Lucas Gilde aangesproken wordende, gehouden en verplicht zullen zyn, zich te expliceeren, of zy gequalificeert zyn om onder het Boekdrukkers en Boekverkopers Gilde te sorteeren en de Pars gebruiken, en zich daar toe gequalificeert oordeelende, binnen 6 weeken zullen hebben te exhibeeren het bescheid ofte blyk, dat zy keuze gedaan en het evengemelde Gilde gewonnen hebbe, op verbeurte, by wygering van dien, telken reyse van *f* 25:— alle de voorz. boetens ten behoeve van de Gildebosse te appliceeren; en eindelyk dat zodanige Papierkonst- of Prentwinkeliers, die bereids het St. Lucas Gilde gekozen en derzelver inkoomgeld betaalt hebben, gehouden zullen zyn, by het zelve Gilde te blyven en alle andere lasten en requisitien van het zelve Gilde te voldoen.

Aldus gearresteert den 27 January 1791. Præsentibus den Wel Edelen Gestrengen Heer Mr. *Willem Cornelis Backer*, Hoofd-Officier, alle de Heeren Burgemeesteren en alle de Heeren Schepenen.

En gepubliceert den 28 January 1791. Præsentibus den Wel Edelen Gestrengen Heer Mr. *Willem Cornelis Backer*, Hoofd-Officier, den Heer Mr. *Matthys Straalman*, Heer van Dnyts &c., Burgemeester, en de Heeren *Sebastiaan van Nooten Jansz.* en Mr. *Pieter Elias*, Præsideerende Schepenen.

In kennisse van my Secretaris
P. S. DEDEL.

REGISTER DER HOOFTSTUKKEN;

EN

ZAKEN, daar in voorkomende.

HOOFTSTUK III.

Van de Ambachten, Neringen, en Werk tot dit Gild behorende.

HOOFTSTUK IV.

Van de Proeven, Proefplaats, en waar de Proefstukken verblyven moeten.

HOOFTSTUK V.

Van de Proevelingen en wat omtrent dezelve geobserveerd moet worden.

HOOFTSTUK VI.

Van het Proefloon, Inkom- of Gildegeld, en verdere Onkosten by den Proeveling te betalen.

HOOFTSTUK VII.

Van het Bosgeld en de Jaarzangen.

HOOFTSTUK VIII.

Wie uit de Bosse trekt en wie niet.

HOOFTSTUK IX.

Van de Leerjongens en Knechts.

HOOFTSTUK X.

Hoe Gildebroeders zig omtrent Overluiden te gedragen hebben.
Mitgaders,
Poenaliteiten, tegen die zig in rechten laten roepen: als ook daar by Keuren geen boete is gestelt.

HOOFTSTUK XI.

Verdere Orders en bepalingen, zo de Gildebroeders, als hun Ambacht aangaande.

HOOFTSTUK XII.

Van de Begrafenissen; en het Aanspreken van 't Gilde, in cas van Overlyden.

HOOFTSTUK XIII.

Van Publicque Verkopingen. Mitsgaders, Ryffeleryen, en het Omlopen en Voorstaan met Schilderyen.

HOOFTSTUK XIV.

Van de Beun-Azen, en die Gildebroeders Neering doen.

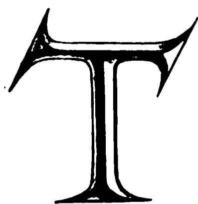
HOOFTSTUK XV.

Van de Vremdelingen, Jaarmarkt, en Goederen van buiten inkomende.

AANHANGSEL.

Mr. DIRCK EVERTSZ. VAN BLEYSWIJCK
EN DE »CAERTE FIGURATYFF" VAN DE STAD DELFT.
1675—'78.

(Medegedeeld door den Heer Mr. J. SOUTENDAM, Secretaris der Gemeente Delft.)

OEN de Heeren Burgemeesteren van Delft, opgewekt door het voorbeeld van die van Amsterdam en Leiden, te rade waren geworden een kaart hunner stad »in plano ofte platte form", d. i. in vogelperspectief, te doen vervaardigen, waarop hare gebouwen, straten, grachten, enz. tot in al de bijzonderheden, door een graveerwerk op zoo'n schaal te bereiken, zouden zijn voorgesteld, werd den oud-Burgemeester, Mr. DIRCK EVERTSZ. VAN BLEYSWIJCK, dezelfde die de Beschrijvinge van Delft zamenstelde, door hun college opgedragen »syn ooghe over de Stads nieuwe Caerte te laeten gaen, tot dat deselve (sou) wesen geperfectioneert".

Dat die taak, waarmee noodzakelijk veelvuldige beslommeringen gepaard gingen, uitstekend door hem werd volvoerd, bewijst de kaart zelf op de meest overtuigende wijze. Als een meesterstuk van nauwkeurigheid en van graveerkunst munt zij uit boven hetgeen vroeger en later op dat stuk, zoowel voor Delft als voor andere steden, werd gewrocht, en sedert de chalcographie of plaatsnijkunst door de lithographie of den steendruk schier geheel werd verdrongen, worden

kunstvoortbrengselen, als de graveurs der XVII. en der XVIII. eeuw leverden, in de onze te vergeefs gezocht, al mogen ook door de xylographie of houtsnijkunst in vele landen van Europa, vooral in Frankrijk, tegenwoordig wonderen worden verricht. Voegt men daarbij de photographie, de phototypie en de heliographie, alle vermenigvuldigende, maar minder scheppende kunsten, waarbij de werking van het zonlicht de kunstvaardigheid van den plaatsnijder meerendeels vervangt, dan voorwaar is het niet te verwonderen, dat de producten van het »koper-steeken" en »'t graef"- of »groefyser" uit een artistisch en aesthetisch oogpunt steeds meer en meer gezocht worden en in kunst- zoowel als handelswaarde stijgen.

BLEYSWIJCK aanvaardde de hem opgedragen taak, die hij als ervaren kunstliefhebber en wetenschappelijk ontwikkeld man met de uiterste zorg en toewijding behartigde en volbracht. Welke moeiten hij zich in het belang der zaak, maar ook, en zeker niet in de laatste plaats, uit liefde tot zijn beroemde en bloeiende vaderstad al niet getroostte, kan het best worden opgemaakt uit de rekening en verantwoording van ontvangsten en uitgaven, loopende over de jaren 1675, '76 en '77, door hem ter kamer van Burgemeesteren gedaan 1).

Ik stel mij voor daaruit enkele posten mee te deelen, die om verschillende redenen vermeldenswaardig mogen heeten, ware het slechts om te bewijzen, dat de opdracht door Burgemeesteren aan hun »voorganger in officie" gedaan alles behalve een sinécure was, maar integendeel een commissie, waaraan tal van »taedieuse" en lastige werkzaamheden — »besoignes" zou BLEYSWIJCK ze hebben genoemd — en vele »fatigues" vast waren, die door Mr. DIRCK op de meest bevredigende wijze tot een goed einde werden gebracht, zoodat

1) Zij wordt op 't gem.-archief bewaard en maakt met hare talrijke bijlagen een lijvigen bundel uit.

ik meen niet te veel te zeggen met te beweren, dat de voltooiing van het kunststuk, waarover wij thans nog met bewondering het oog laten gaan, in de eerste plaats hem te danken is, die zich door de uitgave zijner Beschryvinge van Delft 1) bereids een onvergankelijke aanspraak op de erkentelijkheid zijner tijdgenooten zoowel als van het nageslacht verwierf.

Uit het hoofd van »den ontvang" blijkt de aard der opdracht, nl. »omme, ingevolge het versoeck ende commissie van haer Ed. Achtb. de heeren Burgemeesteren op (BLEYSWIJCK) verleent, een groote Kaerte figuratijf van haer Ed. Achtb^s. Stadt te doen maken, soo als (hy) die op syn beste en avantagieuste soude konnen ordonneren". Hij had dus de belangen der Stads-kas met de eischen der Kunst over een te brengen, wat hem bij uitstek gelukte.

De »totalis somma" der hem op verschillende tijdstippen verstrekte gelden beliep 2666 gl. 15 st., welk bedrag, teruggebracht tot den tegenwoordigen prijs van 't geld, p. m. *f* 10.000 uitmaakt, althans daarmee mag worden gelijk gesteld.

De uitgaven beslaan in de rekening 23 bladzijden in folio, beschreven met allerlei posten, waarvan ik de opmerkelijkste overneem. Zij roepen ons in de gedachten toestanden van voor twee eeuwen

1) Hoe oppervlakkig en onbeduidend de zoogen. biographische woordenboeken dikwijls zijn, bleek mij onlangs nog ten klaarste, toen ik een pas verschenen werk van dien aard op BLEYSWIJCK (DIRCK VAN) — het bericht beslaat zeven regels! — nasloeg en tot mijn verbazing daar nog moest lezen, dat, „als een verbeterde(!) en vermeerderde uitgave van zijn Beschrijv. van Delft, die door REINIER BOITET in 1729 aldaar uitgegeven, kan worden beschouwd". De foliant van BOITET ontstond uit een boekverkooperssspeculatie, terwijl de beide kwartijnen van BLEYSWIJCK daarentegen in een werkelijke leemte — wellicht ook in een behoefte — voorzagen. De nazaat of liever de tijd, die alles toetst, heeft trouwens reeds uitspraak gedaan en terwijl de compilatie van den plagiaris „voor een appel en een ei" wordt verkocht, geldt het oorspronkelijk echt-wetenschappelijk werk van den geschiedschrijver op de boekenmarkt ten minste reeds viermaal meer, dan de zoogen. „verbeterde" zamenflansing, en is BLEYSWIJCK's geschrift sedert de herleving der historisch-topographische studiën in ons Vaderland aanmerkelijk èn in waardering èn in waarde (handels-) gestegen. Suum cuique.

terug, toen trekschuit en postwagen de vervoermiddelen waren voor 't publiek, de logementen of herbergen nog op oud-Hollandsche wijze waren ingericht en aldaar evenzoo »maaltijd" werd gehouden; maar tevens herinneren zij ons, dat de stedelijke magistraat toen ter tijde niet schroomde de Kunst te steunen en van oordeel was, dat de bloei en de roem eener stad ook door bevordering van alles, wat met Kunst in betrekking staat en door haar ten dienste der gemeente wordt voortgebracht, uitnemend plachten te worden gebaat en verbreid. Ofschoon voor het meerendeel kooplieden en handelsmannen, waren zij tegelijk levendig doordrongen van de waarheid der gulden spreuk, die in 't algemeen wijst op hetgeen elk in zijn stand en betrekking, met het oog op eer en waardigheid, verplicht is te doen en na te komen. Zij brachten het »noblesse oblige" in praktijk en, gelijk HENRY HAVARD het werken en streven onzer voorvaderen zoo juist heeft gekenschetst: »ils savaient faire grand". — Ziehier eenige posten:

Den 25. Sept. 1675 betaelt aen JOHANNES VERCOLIE (VERCOLJE) 1), konstschilder, voor de teeckening van Delfshaven in profyl van de Maes af te sien, na 't leven op 't curieuste geteekent, de somme van *f* 36.—.

Den 13. Octr. betaelt an PIETER VAN ASCH 2), voor twee teeckeningen van Overschie en Voorburch . . . . *f* 9.—.

---

1) Zie over hem o. a. BOITET, Beschrijv. van Delft. Hij was een geboren Amsterdammer. Als goed portretschilder heeft hij hier ter stede, waar hij zich vestigde, menig beroemd en minder beroemd man „geconterfeit".

2) Van dezen schilder bevindt zich ten Raadhuize van Delft, in Burgemeester en Wethouders-vergaderkamer, een kapitaal landschap, door den Gorcummer VERSCHUYRING gestoffeerd, met het jaartal 1669. — Om niet te wijdloopig te worden, laat ik de namen volgen der Kunstenaars, die, behalve de beide bovengenoemde schilders, aan de kaart meewerkten, nl.: de teekenaar Meester WILLEM D'ALY; de wapenteckenaar WITMONT; de plaatsnijders COENRAET DECKER, JOHS. DE RAM en ROMEIN DE HOOGE; de lettersnijder ANDRIES HOOGEBOOM; de plaatdrukker ANDRIES SMITH; de teekenaar WILLEM VAN ODEKERCKEN; de kaartplakker en „afzetter" JACOBUS ROBIJN, blijkens verscheiden posten. — Afzetten is hetzelfde wat men nu kleuren noemt.

Ten selfden dage noch betaelt aen Monsr. VAN DEN HOVE over (voor) verschot van vracht en verteerde costen van met Monsr. VERCOLIE na Delfshaven en met VAN ASCH na Overschie en Voorburch geweest te zijn . . . . *f* 5 — 1 —

Den 20. dito aen Monsr. VERCOLIE voor de twee kercken met haer toorens konstig na 't leven en op de roe-maet geteeckent. *f* 30.—.

Uit nog zes andere posten blijkt, dat VERKOLJE wel het grootste aandeel had in de vervaardiging der teekeningen, waarnaar de graveurs moesten werken. Zoo ontving hij achtereenvolgens: »voor het profyl van de Stadt, op syn curieuste na 't leven met veel moeite en tijdtversuym geteeckent" . . . . *f* 72.—.

»Over verscheide teeckeningen ten behouve van Stadts-Kaerte" de som van . . . . *f* 294.—.

later nog »over verscheide teeckeningen" voor hetzelfde doel 20 dukatons.

Bovendien werd hem een som van 24 gl. 8 st. uitbetaald »over vracht, verteerde kosten en tijdversuym, ter saecke hy door ordre van de heeren Burgemeesteren tot Amsterdam was gereist om te soecken na de bequaemste meester-plaetsnyders ende sich t' informeren hoe ende by wie men tot de civielste prijs 1) een groote kaert van de stadt Delft soude konnen doen maken."

Den 2. Augs. 1676 reed BLEYSWIJCK met zijn zwagers »Koetswagen" in gezelschap van VERCOLJE naar het stads-tolhek bij Berkel, »om (te) sien hoe men 't selfde op sijn avantagieuste soude uytteeckenen" en bracht voor die reis in rekening wegens vertering: 18 st.

1) De correspondentie over het finantieele punt met verschillende kunstenaars gevoerd, legde BLEYSWIJCK bij zijn rekening en verantwoording over. Door telkens aan den beste in elk kunstvak dat gedeelte van het werk op te dragen, 't welk diens „specialiteit" was, werd een resultaat verkregen, dat de volmaaktheid nadert voor zooveel die bij menschelijk werk bereikbaar is.

Den 14. Augs. deed hij door laatstgen. kunstenaar »ter goeder reeckening" betalen aan COENRAET DECKER, »plaetsnijder van de gesichten tot Stadts-kaert behoorende" een som van *f* 63, terwijl denzelfde op 5. Maart 1677 nog *f* 110.— werd ter hand gesteld.

Nu volgen eenige uitgaven wegens kosten door den oud-Burgemeester gemaakt op verschillende reizen, die in het belang der goede uitvoering van de Kaart werden ondernomen. Zij zijn te curieus om niet gespecificeerd te worden meegedeeld.

Den 25. April mijn knecht na Rijswijck gesonden om Monsr. VAN DEN HOVE te halen, om nevens VERCOLIE en mij mede naer Delfshaven en Overschie te varen, omme de teeckeningen, soo van 't profyl als plano van beyde die plaetsen, na 't leven eens nader over te zien, alsoo daer eenige misstellinge in bevonden was . *f* 3—8.

Ten selfden dage tot Delfshaven uytgegeven aen den veerman, om 2 mael op de Maes te varen . . . . 12 st.

Een tocht van meer belang werd den 26. daaraanvolgende naar Amsterdam ondernomen, waarvan de bijzonderheden in 's Burgemeesters aanteekeningen worden vermeld. Drie verschillende belangen werden daarbij tegelijk waargenomen: nl. die van de Kunst, van de veiligheid en van de Kerk. Zoo'n oud- of ex-burgemeester als BLEYSWIJCK was voor de stad, die hij eenmaal medebestuurde of liever mederegeerde, een hoogst nuttig personaadje, wiens diensten terecht van groot gewicht werden geacht, zoodat zijn »otium cum dignitate" werkelijk in een »negotium" veranderde, waarop dezelfde qualificatie evenzeer mocht worden toegepast. De bedoelde posten luiden als volgt:

Den 26. April commissie ontvangen hebbende van haer Ed. Achtb. om my voor eenige dagen tot Amsterdam te vervoegen, niet alleen ten dienste en tot meerder acceleratie van 't werck van Stads-Kaerte,

maer oock omme inspectie te nemen van de nieuw geïnventeerde slange-brandspeuyten door de gebrs. VAN DER HEYDE, alsmede my t' informeren na den Predikant DOESBURGH, doenmaels in 't Gasthuys beroepen zijnde, soo ben ick op seecker bericht, dat RAMASYN 1) des anderen daegs na Amsterdam meende te vertrecken omme de platen tot Stads-Kaert behoorende in handen te krijgen ende sich diervoegen meester te maecken van hetzelfde werck, noch dien avont op den Haegh gevaren, omme des anderen daegs smergens met de postwagen van daer op Amsterdam te konnen vertrecken, omme hem te preveniëren met andere ordre daertegen te stellen, gelijck geschiedt is; hebbende in alles op die reis verteert 't navolgende. Eerstelijck met mijn knecht na den Haegh vervaren . . . . *f* — 5 —.

Aldaer des avonts in d' ordinaris 2) van Juff. ALIDA verteert met mijn knecht te samen . . . . *f* 2.—.

Geslapen in Stadts-Logement 3) en aen de Meit gegeven . . . . *f* -- 12 —.

Des anderen daegs 's mergens met de postwagen verreist *f* 4 — 14 —.

Latende mijn knecht met de schuyt volgen, die aen vragt heeft vervaren 26 st. en onderweg des middags verteert 10 stuv., te samen . . . . *f* 1 — 16 —.

Tot Amsterdam aen pennen, papier en lack om een brief te schrijven aen haer Ed. Achtb. nopende d' ingenome informatie van Dom. DOESBURG . . . . *f* — 3 —.

---

1) Hij was belast met de betaling van „d' arbeiders aen Stadts-Kaerte." Door wanbetaling van de plaatsnijders, enz, bezorgde hij BLEYSWIJCK veel last en moeite, voor wien de finantiële zijde zijner commissie de minst aangename was.

2) Gaarkeuken, de voorgangster van de hedendaagsche „restauratie".

3) Gelegen aan de Houtstraat, w.zijde. De afgevaardigden van Delft ter Statenvergadering hielden daar hun verblijf. BLEYSWIJCK logeerde daar als oud-Burgemeester gratis.

Aen een barbier voor 't raseren . . . . *f* — 12 — 1).

Voor seven dagen verteerde montkosten in 't Wapen van Overysel voor my en myn knecht te samen, een ducaton . *f* 3 — 3 —.

Aen schuytvracht van Amsterdam tot Delft . . . *f* 2 — 12 —.

Den 18. Mey, zijnde tot Leyden by mijn vrinden gelogeert, ben ick, ter occasie van een goede wint, des mergens vroeg over 't Meer gevaren na Amsterdam, omme op nieuw nog eenige correctiën in sommige platen van de Kaert te doen, en des anderen daegs 's avonds weder tot Leyden gekomen; hebbende met mijn knecht in alles gedebourseert . . . . *f* 5 — 17 —.

Voor tien maeltijden in vijf dagen, die ick tot Amsterdam moste verblyven 2), aleer terecht konde geraecken, voor my betaelt *f* 14.—.

Voor myn knecht . . . . » 6.—.

Voor vijf nachten slapen . . . . » 1 — 10 —.

Voor myn knecht . . . . » 1.—.

Aan belleciere 3) voor de dienstboden . . . . . . » — 12 —.

Uit een post, voorkomende op 8. Aug^s^. 1677 blijkt, dat JOHANNES VERCOLIE, behalve de reeds vermelde, »een menigte van teeckeningen ten dienste der Stadts-Kaerte" had gemaakt. Waarschijnlijk werden zij door Burgemeesteren aan hun kunstlievenden oud-collega geschonken. Mij is er nooit een enkele van ontmoet.

Den 8. Nov. van evengenoemd jaar ontving BLEYSWIJCK »een packie uyt den Haegh met een proefdruck van 't plano 4) en daerby 't vers van de Heer VAN ZULECHEM. Het door CONSTANTIJN

---

1) D. i. voor zes maal, dat Heer en knecht die kunstbewerking ondergingen, telkens een stuiver per hoofd.

2) Wegens nieuwe moeielijkheden met den Haagschen uitgever JOHANNES RAMASYN. Het gevolg was echter, dat BLEYSWIJCK de platen eindelijk in handen kreeg.

3) Bellechère, drinkgeld, fooi.

4) De plattegrond.

HUYGENS vervaardigd gedicht, dat op de kaart aan den rechterbenedenhoek is gegraveerd, luidt als volgt:

Op d' Afbeelding der Stadt Delft.
Door bevel van de Hoogh-Achtbare Heeren Burgemeesteren der selve uytgegeven.

Eer hebbe 't wijs Gesagh van Delflands Opperstadt:
Sij saghense misbruyckt tot schier niet als een padt
Na Rotterdammer Hoofd, of uytvaert van Delfshaven;
Sij saghen 't haestigh Volck, half blindeling doordraven,
En Delft, langs d' oude Delft, voor eene straet begaen;
De Schuyt-clock doogde niet een omsien stille staen,
Om Delft omstandelick, met sijn geboende straten,
Ter Gevel-toppen toe sijn Weelde sien te laten.
Dus isser in voorsien; staet wat still', vreemdeling;
Men schenckt het hier in 't Rond aen uw verwondering:
Doordelft het met gemack, en doorkeurt all' sijn hoecken,
Lang sult ghy, mogelijck, heel Nederland doorsoecken,
Eer ghyder een ontmoet, (in omloop sijns gelijck),
Daar Delft in Rijck, en Schoon, en Overnett voor wijck.
CONSTANTER.

Weldra zou het werk nu zijn beslag krijgen, voor welks uitvoering Mr. DIRK tijd noch moeite had gespaard. »Ende dit alles" — zoo besluit hij zijn rekening — »sonder te reeckenen de menigvuldige reisen, die ick self met mijn knecht na den Haeg hebbe gedaen, soo omme RAMASIJN tot sijn devoir t' obligeren, als om de saeck met hem te vereffenen, waervan geen reeckening ofte notitie hebbe ge-

houden, onaengesien daer dicwils expresselijck des namiddags ben overgebleven en mijn gelt in d' ordinarissen hebbe verteert", enz. Maar dat alles had de rijke, hoogstbeschaafde patriciër voor den roem en de eer zijner vaderstad over, waarvan hij de historie met zooveel nauwkeurigheid beschreef, tot wier zamenstelling hij met onverdroten ijver heinde en verre de bouwstoffen vergaderde en in zijn doorwrocht geschiedwerk opnam.

Behalve menige bijzonderheid, die ons den tijd, waarin Bleyswijck leefde en werkte, voor den geest terugroept, bevat de rekening, welke in haar geheel verdiende te worden bekend gemaakt, de opgave van de namen der verschillende Kunstenaars en van tal van andere personen, wier talenten en medewerking aan de voltooiing der »Caerte figuratyff" werden dienstbaar gemaakt. Van enkelen hunner waren zij reeds bekend, maar dat o. a. Vercolje vele teekeningen voor de gravures gemaakt, dat Romein de Hooghe met zijn vruchtbaar »graefyser" daartoe het zijne had bijgedragen, die feiten waren, om met den oud-Burgemeester te spreken, tot nog toe minder »notoir" en leveren een nieuw bewijs voor de wijsheid der vaderen, die zich met geen machtspreuken en aphorismen als: Kunst is geen regeringszaak of dergelijke theoretische en dan nog verkeerd begrepen stellingen ophielden, maar de door de ondervinding tot een onomstootelijke waarheid verheven uitspraak huldigden en in praktijk brachten, welke in het korte en krachtige: Honos alit artes is vervat, dat in goed Hollandsch door het even kernachtige: Gunst kweekt Kunst zou kunnen worden weergegeven.

NEDERLANDSCHE KUNSTENAARS TE ROME.

(Medegedeeld door den Heer P. HAVERKORN VAN RIJSEWIJK.)

E Cavalière A. BERTOLOTTI heeft uitgegeven een boekje, getiteld Artisti Belgi ed Olandesi a Roma nei secoli XVI e XVII, notizie e documenti raccolti negli Archivi Romani. Firenze 1880. In dit boekje verzamelde de schrijver, zoo als de titel zegt, de aanteekeningen, welke hij maakte bij he doorsnuffelen der staatsarchieven te Rome, aangaande Vlaamsche en Hollandsche bouwmeesters, ingenieurs, schilders, beeldhouwers, graveurs, goudsmeden, musici, zelfs aangaande vergulders, stukadoors, juweliers, fabrikanten van muziekinstrumenten, horlogemakers, enz. enz.

Vond hij bij den naam van den kunstenaar of industrieel opgeteekend, dat deze Vlaam of Hollander was, dan nam hij wat er aangaande dien persoon vermeld stond over, al was het feit nog zoo onbeduidend en de persoon nog zoo gebrekkig aangewezen. Er waren te Rome een aantal GIOVANNI's of GUGLIELMO's uit Vlaanderen of Nederland, die met de politie het te kwaad kregen wegens twist, diefstal of dronkenschap — al die GIOVANNI's en GUGLIELMO's werden door BERTOLOTTI getrouwelijk geboekt. Daardoor is zijn werk veel grooter geworden, maar niet belangrijker, en zeer vervelend. Het gebrek aan kritiek, dat den schrijver eigen was bij het samenstellen van het boek, verliet hem niet bij het nazien der drukproeven, en het zat voor bij de conjecturen, welke hij maakt als hij den een of ande-

ren schilder, in de archieven te Rome vermeld, tracht te identificeeren met een kunstenaar, door de geschiedenis reeds bekend.

Heeft het boek dus niet zooveel belang, als men, op den titel afgaande, zich daarvan zou mogen beloven, het behelst toch enkele belangrijke mededeelingen. Deze nam ik over, wat de schilders betreft, en de aanteekeningen van den schrijver liet ik rusten.

Bladzijde 44 deelt hij een dokument mede, dat in 't Hollandsch is gesteld, maar bij het drukken zeker niet overal juist is weergegeven:

»Ic CLAUDIUS DE VALLE onderghescreve by dese presente, make gheloof ende sede, hou dat desen maendach Ste Catherine, dach XXV van November 1538, in mynen presence MICHAEL GAST 1) ende maestro LAURENTIO Roterodame schilder hebbe dese pacte et conditione ghemaeckt, te segghe: dat MICHAEL GAST hem een jaer lang dienen sael, beginnende alderheyleghe leystlede in dese jaer van dusen vyfhonder ende achtendartich; voorts, alle wat hy van consten heeft [— LAURENS v. Rott. —] dat sal hy hem laete contefayte; ende dat MICHAEL twe daeghe in der weken voor mo. LAURo. contrefayte sal, ende tot dry uren inder nachte werken, ende dat MICHAEL sondachs ende heyle daechs voor hemselfs contrefayte sal, ende dat mo. LAURo. MICHAEL van anderntyde couse ende schoene onderhoude sal, ende MICHAEL heeft mo. LAURo. gheloft ende gheloove hem, wel deuchelic ende ghetrouwelic dyen tyt te dyenen, ende van hem nyet te scheyen sonder synen goeden licentia opten peynen van XXV croenen, ende oec mo. LAURo. heeft ghelooft MICHAEL ende ghelove hem wel te houwen ende onderhouwen al dat boven ghescreven ys ende hem in

1) In 1558 werd een schilder van dien naam ingeschreven als Meester in het S. Lucasgild te Antwerpen. (Zie PH. ROMBOUTS en TH. VAN LERIUS. „De Liggeren en andere historische Archieven der Antwerpsche Sint Lucas Gilde". I. bl. 209.) RED.

dat jaer nyt orloff te gheven opte selven peynen. Ende voer alle bayde partie ic, CLAUDIUS DE VALLE, boven ende onderghescreven, van requisitione van alle bayde partye hebbe dese ghescrift ghemaeckt den selven dach xxve van November 1538. Ende om meer ghelof alle bayde se zyn hyer onderghescreven

Ic LAURENS van Rotterdam.
Ic MICHAEL GAST.
Ic CLAUDIUS DE VALLE."

p. 46. Een LORENZO, vlaamsch schilder, zat 11 April 1550 in de gevangenis, voor wien eenige personen zich borg stelden.

Volgens een blaadje, zonder dagteekening, zou zijn misdrijf zijn geweest, dat hij ANTONIUS MOR 1), Vlaam. met een stok sloeg en hem de muts afnam.

p 47. GIOVANNI DE MENINO of MINO of MINA of MINEZ of MENA (al naar de notaris schrijft) vlaamsch schilder wonende in de oude voorstad bij de herbergierster MADDALENA, vlaamsche, dronken gaande van de eene herberg in de andere, vergezeld door SIMON schilder zyn landgenoot, wonende bij S. BRIGIDA, verloor een beurs met 30 scudi, toen hij bewusteloos op den grond viel. Ondervraagd werden de volgenden, die zich bevonden in de herberg en de beurs hadden gezien, omdat MINEZ, op vermoeden dat de beurs hem ontnomen was door zijne makkers, tegen hen een aanklacht indiende, den 12en Maart 1552:

STEFANO BERDADIE De Colandra, vlaamsch schilder, en een ander genaamd De Trajecto, wonende op 't Campo Marzio; MASSIMIANUS BURGUNDIUS mille burgiènsis flandrus, eertijds bediende van den Rmo. DI CESENA wonende in 't huis van MADDA-

1) Waarschijnlijk dezelfde als ANTHONY MOR (MOOR) die in 1547 als schilder in het Antwerpsche Gild werd ingeschreven en vóór 1578 overleed. (Liggeren I. bl. 159.) RED.

LENA de vlaamsche herbergierster in de voorstad; de schilder TODORICO DE GUILT trajectensis diocesis, geboortig uit gemeld Trajectum en MATTHIAS STEMBRE.

Ook werden ondervraagd M. LUIGI EUMESDAS of COMESDAS, Vlaam, wonende in de voorstad by ANNA de Vlaamsche; hij kende SIMON en had met hem gegeten in de woning van SALVIATI. Hij wist niet of hij de dief was, maar hoorde iets er van zeggen door TEODORIK den Vlaam. In dit onderzoek worden nog genoemd ENRICO en STEFANO PIGHO Vlamen, zonder vermelding of deze kunstenaars waren. SIMON onderging de tortuur, ontkende en het schijnt dat hij onschuldig was.

p. 51. LORENZO, vlaamsch schilder, had zich bedronken in de herberg De drie Koningen, en thuis gekomen begon hij te mishandelen PAOLO, Vlaam, die niet was komen drinken. Daarmede niet tevreden, ging hij heen en kwam terug met UGO, bijgenaamd de rosse, en beiden begonnen den bovengenoemde te slaan. Het licht ging uit of werd uitgedaan. PAOLO kreeg een messteek in het lijf en UGO kreeg er drie zeer ernstige. De getuige GIOVANNI verklaarde dat hij UGO had zien sterven en hem hoorde zeggen dat hij gegaan was om PAOLO te vermoorden. Die GIOVANNI was een zoon van GHILBERTO BRIX schilder uit Antwerpen, oud 24 jaren, en woonde 26 Febr. 1563 achter Banchi.

p. 52. EMANUEL FILIBERT, hertog van Savoie, benoemde op 1 Januari 1568, GIOVANNI CARAGUA, Vlaam, uit groote tevredenheid over zijn werk, tot zijn schilder.

p. 55. In Maart 1581 werd CRISTOFORO DEL CHEMP, vlaamsch schilder, aan 't hoofd gewond. Hij woonde toen reeds zes jaren te Rome.

p. 57. Blijkens den inventaris der goederen van den Franschen gezant PAUL DE FOIX d.d. 13 Mei 1584 had deze tot schilder NICOLAUS NEVOLO uit Brussel.

p. 67. ENRIGO, zoon van meester PIETRO DEES van Bois le Duc, schilder werd begraven 21 Oct. 1603 op 't vlaamsch kerkhof.

ibid. MARTINO FALCHEMBURG — [in de aanteekeningen wordt gezegd dat het moet zijn: VALKENBURG] vlaamsch schilder, zat Dec. 1604 in een herberg met andere landgenooten, o. a. GIACOMO JANZE alias COPPE goudsmid, die rusie kregen.

p. 76. Op 19 April 1608 diende GERARD TARBURGO van Castiglia, vlaamsch schilder, wonend in het paleis van kardinaal COLONNA, een aanklacht in tegen PELLEGRINO SASSODURO, Vlaam, die hem den 9den Maart met een ijzeren vork drie wonden aan het hoofd had toegebracht, terwijl sij samen gegeten hadden in de herberg »de Zeug", met ARNOLDO DI ARNOLDO, GIOVANNI BRUNI of BRUNZO, landgenooten.

p. 82. In de kerk van Sint Cosmo en Damiano staat op een grafsteen in 't Latyn vermeld, dat daar begraven is WILLELMUS VAN WEDE, Ultrajectinus, Belg, uitnemend schilder, gestorven in 1613 den 17en Oct., 21 jaren oud. Die steen werd ter zijner eer bezorgd door JOANNES VANNE SANTEN Ultrajectinus, algemeen architect van paus PAULUS V. 1)

p. 86. WILLEM VANDALE, vlaamsch schilder, woonde 1614 te Rome.

p. 100. Meester PAOLO BRILLO, schilder van Antwerpen, woonde, blijkens een proces over een diefstal jegens hem gepleegd, nog te Rome in 1623. In gevolge een besluit, door het genootschap van St. Bernard genomen en p. 58 medegedeeld, stelde hij zich den

1) Het grafschrift luidde: „Hic situs est WILHELMUS VAN WEDE, Ultrajectinus Belga, Pictor egregius, qui obiit MDCXXIII aet. suae XXI. JOANNES VAN SANTEN Ultrajectinus, architectus generalis Papae PAULI V. Pont. Max. monumentum hoc posuit pietatis, cognationis et amicitiae recordationis." (Zie IMMERZEEL, De levens en werken der holl. en vlaamsche Kunstschilders enz.: in voce JAN VAN SANTEN)
RED.

27en Maart 1597 borg voor de huwelijksgift, aan de vrouw van den vlaamschen schilder GIOVANNI AYEMBRE geschonken door signora Excma. PERETTI. In dit stuk heet hij PAOLO BRILLO van Antwerpen en wordt hij gezegd te wonen in de straat der Drievuldigheid. Zijn broeder MATTEO was toen ook reeds te Rome. In 1623 wordt hij gezegd te wonen op de Salita (helling) Modiorum alla Trinita de Monti bij de woning van ANDREAS BALESTRUCCI SALVYATUS. PAOLO stierf 7 Oct. 1626, 72 jaren oud, waarvan hij 34 jaren getrouwd was met OTTAVIA BARRA, Romeinsche, terwijl zijn broeder MATTHEUS 36 jaren oud werd. Beide liggen begraven in de kerk Santa Maria dell'Anima en het grafschrift meldt, dat zij uit Antwerpen afkomstig, romeinsche burgers waren, bedreven in de schilderkunst en de kunst der topographie, en ondanks het verschil in leeftijd zeer aan elkander gehecht.

p. 379. In het bijvoegsel wordt het testament van PAUL BRILL medegedeeld d.d. 27 Sept. 1626. Blijkens dit stuk had hij eene dochter FAUSTINA, één zoon LUCAS RUTILIO, die in de handen der ongeloovigen was gevallen, een tweeden zoon CIRIACUS, en een neef PAOLO BRILLO, kind van zijn broeder PIETRO. Aan dien neef vermaakte hij zijn aandeel in de ouderlijke woning, die verwoest lag binnen Breda, in de provincie Braband, (jam dirutae in civitate Breda in provincia Brabantia.)

p. 183 en 184. PAOLO BRILLO was lid der congregatie dei Virtuozi al Pantheon en der Academie van St. Lucas.

p. 115. MOLINARO, vlaamsch schilder, woonde in Juli 1629 te Rome, blijkens een aanklacht wegens rusie. Een J. A. MOLINERI, schilder, woonde in 1622 te Rome, blijkens een brief van zekeren CLARET uit Antwerpen, wiens zoon hij voorthielp.

p. 127. CORNELIUS WAEL verkocht te Genua in 1630 een schilderij, dat de drie gratiën voorstelde, voor 20 dubloenen.

p. 116. v. MARCO, zoon van ERRIGO WAUTER, Vlaam, ook genaamd MARCO DE ERRIGO en nog eenige vlaamsche schilders werden 10 Juli 1631 gevangen gezet wegens vechten. De eerste teekent zijn schriftelijke verklaring: MARCUS WOUTERS, een ander HEYNDRICK VAN FOUTER.

In deze zaak waren ook betrokken:

PIETER VAN LAER, die genoemd wordt PIETRO DELL'ELAER, PIETRO DI LAR, PIETRO BAMBOZZO, en hij onderteekent zijne verklaring: PIERO DI LARE. In 1636 komt hij voor bij 't proces SWANEVELT (z. b.)

GERARD VAN KUYLL, gelijk hij zelf zijn naam schrijft; welke overigens voorkomt als GERARDO, z. v. FRANCESCO VANCOIL.

De rusie werd in der minne bijgelegd en daarvan eene verklaring opgemaakt en geteekend. Uit de stukken blijkt dat PIETER VAN LAER toen samenwoonde met GIOVANNI DEL CAMPO, van Kamerrijk, p. 183.

p. 127. v. ARMANNO SUANCHULT, SUNALUCLT of SCUCANCHULT, 1) vlaamsch schilder, klaagde in 1636, dat hem twee schilderijen van BAMBOCCIO en drie van hem zelf waren ontstolen. Zijn vriend GIOVANNI DEL CAMPO zag ze in den winkel van den vlaamschen handelaar in schilderijen GIOVANNI BOSMAN, die op het plein bij de fontein van Trevi woonde. De diefstal bleek te zijn gepleegd door een Italiaanschen leerling van den schilder, die voorgaf dat hij de stukken had willen copieeren. Uit de beschrijving der schilderijen van SUANCHULT blijkt, dat daarop waren afgebeeld vele leeuwen en een grot met eenige figuren. De schilderijen van BAMBOCCIO, het eene twee, het andere één palm groot, stelden voor, het grootste: een hut, voor de hut een

1) Moet ongetwijfeld zijn HERMAN SWANEVELT, geb. te Woerden 1620, overl. te Rome 1690, waarheen hij zich reeds in zijn jongelingsjaren begaf (Vgl. IMMERZEEL in voce) en van wiens proces eenige regels vroeger hierboven sprake is. RED.

kudde lammeren en een blaffenden hond, in de deur der hut een boer, op den achtergrond boomen; het kleinste: een nacht met maneschijn, die in een water werd weerkaatst, boeren die bij de hut een vuur maakten, alsof zij wilden zien of er geen bokken waren binnengekomen met de schapen, die op den voorgrond lagen, een diepen achtergrond en eenige bergen.

p. 140 v. en 183 v. GIOVANNI MIEL kwetste zich bij een val en werd daarvan genezen 9 Maart 1641. Hij woonde bij de kerk S. Carlo in 't huis van sig. FRANCESCO BANO, was een der bestuurders van de congregatie dei Virtuosi al Pantheon, lid der Academie van St. Lucas. In 1654 wilde hij vertrekken naar Lombardije en maakte toen, 6 April, zijn testament. Daarbij vermaakte hij aan de Illmo. Sigr. AGOSTINO, als vergoeding voor het reisgeld, dat deze hem geschonken had, zijne copiën naar BAMBOTZ (BAMBOCCIO), RAFFAEL, GIULIO ROMAN, en zijne dierstudiën.

Hij had twee neven van moeders kant (JAN en GILLES KANT), die te Melsen of dicht bij Antwerpen woonden; aan elk dezer vermaakte hij 300 scudi, waarvan de helft aan de broederschap Sint Gioseppe di terra Santa verviel, indien zij overleden waren zonder nakomelingen achter te laten, mits een eeuwigdurende mis op zijn sterfdag werd gehouden, en van de andere 300 scudi moesten in 't gezegd geval, 100 scudi komen aan St. Lucas Evangelista, de academie der schilders, beeldhouwers en architecten, en de overige 200 waren voor den Illo. Signre. FRANSONI om een beeld of portret van hem te laten maken, dat geplaatst zou worden in de kapel van St. Josef, zijn beschermheilige. Den 10en April maakte hij weder andere bepalingen — altijd voor de 600 scudi, welke vrij vielen wanneer zijne neven gestorven waren; ook nu blijven ze voor godsdienstige werken aangewezen, slechts wat anders verdeeld, doch

meteen bepaalt hij dat een zijner schilderijen voor de broeders van S. Giuliano voor het altaar van St. Pieter en St. Paul, bestemd is en schenkt hij er ook een aan den broeder van Mons. STEFFANO VAN DER GORS, den Signor BALLASSAR VAN DER GORES.

Den 13en Sept. 1656 was hij echter nog te Rome, daar hij toen 50 kronen ontving voor een schilderij, welke hij gemaakt had voor de galerij van Monte Cavallo. Later gaf hij gehoor aan een uitnoodiging van KAREL EMMANUEL VAN SAVOIE, vestigde zich te Turijn en werd 20 Oct. 1658 tot hofschilder benoemd, op een tractement van 2000 zilveren lires, van 20 stuivers.

[BERTOLOTTI noemt JAN MIEL een leerling van GERARD SEGHERS, zegt dat hij van 's Hertogenbosch (Bois le Duc) geboortig is en in Piemont gestorven in 1664]. 1)

p. 146. Mons. MASSO, hollandsche schilder, ontving 22 Febr. 1650 van den Fiscus eene waarschuwing. Daar hij niet betaalde, werd er beslag gelegd op zijn goed. Een GIOVANNI VAN DENEN, belg, protesteerde dat ook zijn kleêren waren meegenomen, doordat MASSO bij hem woonde.

p. 150. THEODORUS VAN DER SCHUER, hollandsch schilder, droeg voor een gedicht, waardoor Fransche knnstenaars zich beleedigd achtten, en dat hem werd afgenomen Juli 1665. Zijn tegenpartij klaagde hem aan bij den Kardinaal NINI en bevel werd gegeven in hechtenis te nemen »TEODORICO FIGLIO DI CORNELIO VAN DESEUR DI LAER in Olanda." Den 20en Juli werd hij verhoord. Het gedicht, dat in zijn geheel wordt medegedeeld, is een spotdicht op Fransche schilders, graveurs en beeldhouwers, en is in 't Fransch geschreven. VAN DER SCHUER ontkende dat hij het gemaakt had. Hij verklaarde schilder

1) Volgens IMMERZEEL is hij in datzelfde jaar te Turijn overleden. RED.

te zijn in dienst van de koningin van Zweden, en dat reeds was toen zij nog regeerde.

p. 167. ADRIAAN CORNELISZ. VAN DER CABEL uit Holland, werd Aug. 1665 gearresteerd, omdat hij 's nachts met een degen gewapend over straat was gegaan, zonder daartoe vergunning te hebben. Hij was toen ongeveer 5 jaren te Rome en woonde in de Kruisstraat.

Deze ADRIAAN VAN DER CABEL werd met ANGELO VAN DER CABEL en GIO. BATTA. DI WAEL 1), vlaamsche schilders, gearresteerd wegens rusie met ANTONIO LAMPUT, HERMANS en DE MOOR Febr. 1665. Den 27en Juli 1665 werd ADR. VAN DER CABEL ernstig gewond.

p. 168. CHRISTOFORO PUYTLINCK 2), GIOV. SCHINCKEL van Holland, GIOV. FRANGREFENBRUCH, ADRIAAN HONINCH en FILIPS VAN DER VELDE van Holland, allen schilders, werden als getuigen gehoord over den moord, gepleegd aan ANT. VAN TEMPEL, schilder uit Londen, in 1667. PUYTLINCK werd in Juni 1668 door FRANCESCO VAN LOO wegens eene hem aangedane beleediging aangeklaagd, en PHILIPS VAN DER VELDE had in Juli van dat jaar rusie wegens een degenstok.

p. 169. In 1669, den 12en Mei, kwamen gedelegeerden van de hollandsche en vlaamsche schilders samen met gedelegeerden van de Duitsche en Boheemsche schilders, om, namens beide partijen, een einde te maken aan twist en vijandschap. Gedelegeerden der eerstgenoemden waren ARMANNO ENRIGO Hollander en GIO. BATTA. DE [WAEL] VAL uit Antwerpen. De schilders, die DE WAELS mandaat onderteekenden, heetten: JACOB VAN LOO, JOHANNES HOBMA,

1) JAN BAPTIST DE WAEL wordt bij IMMERZEEL vermeld als graveur, waarschijnlijk dezelfde als hierboven bedoeld wordt.

2) Een landschapschilder, die zich te Roermond vestigde en wellicht aldaar geboren was. Te Rome verkreeg PUYTLINCK den Bentnaam Trechter. (Vgl. KRAMM in voce). RED.

HENRICUS SMIDTS, DANIEL MYTENS, ANTONY VAN GROON (?) en GEORG POST.

p. 174. GOTFRIED LAMBERTIN, van Amsterdam, schilder, was in 1678 sedert zeven jaren te Rome, en daar gekomen om een erfenis van zijn oom, een arts, die een huis op het Corso had, bij de herberg De drie Lelies, waar deze gewoond had met zijn broeder. GOTTFRIED werd gearresteerd omdat hij in het Ghetto werd gevonden, verkoopende eenige kleeren. Hij gaf echter voldoende opehelderingen, en beriep zich onder anderen op den kapelaan van S. Giuliano der Vlamen.

CLAES JANSZ. WYTMANS,

PORCELEINBAKKER.

NA te Rotterdam in 1614 een porceleinbakkerij bij zijn glasblazerij aan de nog heden daarnaar genoemde Glashaven te hebben opgericht, 1) verkreeg WYTMANS — die, zooals hiervoor op bl. 42 en 43 blijkt, tevens ook glasschilderen verstond — in 1629 van de Vroedschap van Utrecht octrooi voor zijn porcelein-fabriekaat binnen die stad. In afwachting dat mettertijd misschien meerdere bescheiden over die Utrechtsche porceleinbakkerij zullen worden ontdekt, geven wij vast

1) Zie daarover de Rotterdamsche Historiebladen, Afd. Genealogische Aanteekeningen en Levensbeschrijvingen. I. bl. 740 en volgg.

hier een plaats aan het volgend daarop betrekking hebbend extract uit de notulen der Vroedschap van Utrecht van den 27 April 1629, medegedeeld door den Heer Mr. S. MULLER FZ., archivaris van Utrecht.

»De Vroedschap heeft CLAES JANSSZ. WYTMANS, wonende tot Rotterdam, ende zijn soone op haer versoeck octroij verleent, omme voor den tijt van ses eerstcommende jaren alleen binnen deser Stadt, ende vryheyt vandien te Backen witte banket schotelen, gecontrefeyte porceleynen, ende diergelycken, Interdicerende allen anderen binnen den voorsz. tyt, de selue nae te maken, te backen, ofte te doen Backen, oock nyet wt andere plaetsen alhier te brengen op de verbeurte van ....

Beheltelyck datmen hiermede nyet en verstaet te prejudiceren JAN GERRITSSZ. VAN OVERMEER 1), ofte zyn soonen."

AANTEEKENINGEN

UIT DE STADSREKENINGEN VAN VENLO.

(Medegedeeld door den Heer MARTIN JANSEN, Notaris aldaar).

I.

1514. It. DERICK WALBORG gemaickt den Raem vand crucifix, geg. 14 albus 5 heller.

It. voer dat doick daer dat cricifix op gemaelt is geg. 13 albus.

It. meist. HUEBERT gemaelt dat crucifix ind dat kastgen daermē die eede op duet daer van geg. VII horns g. fac. 7 gul. 16 alb. 10 hell.

1) Zie over JAN GERRITSZ. VAN OVERMEER de vroeger in het Archief gepubliceerde stukken.

II.

1516. It. meist. HUEBERT den maelre geg. to vollents sent WILLEBRORDTS beeld toe oẽr gulden 16 g. 18 alb.

It. den selvẽ bet. vã die koicken to stoffyren ind te ovguld. ind wapenẽ daerop, die geschinckt word. vã ons stat weg. mijns gened. heñ Reeden, as mit naemẽ den hoeffmeist. HENRICK VÃGENT, ERCKLENTZ den Rentmeist. ind meist ARNT GRUYTHUIJS dat sy in onss stat saeck ind pvlegie forderlick wolt wesen gecost 4 g. 19 alb.

It. meist. HUEBERT geg. van die wapenẽ ind anders dat hy daeraen verdient hefft 10 g.

III.

1529. It. op vrydach nae mey dach oeverkoemen mit PETER POTGIETER omb eyn nye slange to gieten dairop XVIIJ qt. diemen oem halff sall kortten ft. 4 g. 21 a.

IV.

1541. It. RUTGER dem meelre van myns g. heerẽ wapens vur die helpoirt to maelen gegevẽ mit eijnre g. olyes XVIIJ snaphanen ind m. JAN bieldesnieder van dieselve te steycken theen snaphanen uts vz. 16 g. 19 alb. 2 hell. 1 groot.

V.

1543. Item oeverkoemen mit meister JAN bijldesnijeder van dẽ waepenẽ vur der laerpoirtten in bywesen PETER ING. HUIJS ind DIERICK VAN BERING Raitzvrunden ind hem vur synen arbeit toverkant wairdt XXVIJ snaphan loupens geltz der snaphan ad VI stub. ind eijnen lubieker vur syner dochter vz. 16 g. 9 alb. 7 heller.

It. RUTGER der melre IJ der stat wapenẽ vur dat wijnvat gemaickt gegevẽ 7 albus 2 heller 1 groot.

VI.

1545. Item KERSTGEN SCHRIPERUS die waepens vur die lairporte uithgehauwen gegevē XIJ st. b.

It. meister RUTGER der meelre des keysers waepen geschildert dairvā gegevē mittē olye to der verwer 1 g. 9 alb. 1 st.

VII.

1557. Itē betaelt meyster HUBERT RUTGEN dess melers soen hondert g. ind XXXV g. holl. herkoemēde van eynre taefelen dy hij der stat Venlo gemaeckt hefft 354 g. 7½ st.

LOSSE AANTEEKENINGEN

BETREFFENDE AMSTERDAMSCHE GRAVEURS ENZ.

Tweede vervolg 1)

(Medegedeeld door den Heer Mr. N. DE ROEVER Az., Adj. Archivaris van Amsterdam).

Plaatsnijders.

E erfgenamen van den Heer Agent MICHIEL LE BLON zijn 1675 eigenaars van een huis westzijde Keizersgracht tusschen Westermarkt en Reestraat.

MICHIEL LE BLON v. Amst., koopman, 25 J. geass. met vader CORNELIS LE BLON, ondertr. 24 Januari 1671 WILLEMINA ELISABETH HELLERUS van Amst. 23 j. geass. met haar vader ANDRIES HELLERUS op de Leliegracht. 2) . . . . Puiboek 28.

ROBBERT DE BAUDOES en PIETER VAN DEN ABEELE, borgen voor JEREMIAS DE BAUDOES. 16 Mei 1648. . . Reg. v. Kwytsch. x. 268.

JEREMIAS DE BAUDOES, in 1640 zijdeverwer.

ROBBERT DE BAUDOES, in de eerste helft der XVIIe eeuw diaken bij de Nederduitsch Hervormde gemeente.

Insgelyks DIONYS DE BAUDOES en TANNEKE DE BAUDOES diaconesse.

1) Van bladz. 161 2e Deel.
2) Deze MICHIEL LE BLON is denkelijk dezelfde, die ik in mijne vorige opgave vermelde als luitenant in de 53e burgerwijk.

In 't graf van ANTHONY SLICHER, in de Zuiderkerk, zijn begraven tusschen 1642 en 1696 GERRIT, JACOB, SARA, ELISABETH, JOHANNA en ANTHONY BADOES . . . . Grafboeken.

GERRIT DE BROEN, plsn. zoon van GERRIT DE BROEN, als een geboren burger gildebroeder van 't Boekverkoopersgild geworden 13 Febr. 1741 . . . . Inschrijfboek van 't gild.

HUYBERT BRONKHORST, plsn., zoon van JAN BRONCKHORST, in leven mede plaatsnijder wordt poorter 4 Dec. 1715. . Poorterboek.

ABRAHAM JANSZ. DEUR, plsn. z. v. JAN DEUR in leven naaldemaker, ingeboren poorter 10 October 1666 . . . . Poorterboek.

DANIEL DE LA FEUILLE, Etser en Kunstverkooper, van Sedan wordt lid van 't Boekverkoopersgild 19 Maart 1691. . Inschrijfboek.

JACOBUS GOOLE, plsn. te Amsterdam, verkrijgt 13 Mei 1688 octrooi van de Staten v. Holland voor 15 jaar, om prenten en kaarten te snijden, met verbod van namaak of copie.

CHRISTIAAN VAN HAGEN, v. Bremen, plsn., poorter 26 Aug. 1669 als getr. hebbende MARIA VAN COSEN, dr. van MAURITS VAN COSEN, in leven bode van de Weeskamer . . . . Poorterboek.

JAN JANSZ., Plsn., zoon van JAN JANSEN, in leven schoenmaker ingeboren poorter 22 Aug. 1659 . . . . Poorterboek.

JAN VAN LOON, kaart- en plaatsnijder, werkt 1675 voor JOH. JANSONIUS V. WAASBERGEN.

JACOBUS VAN DER LINDEN, kaartemaker, koopt 25 Maart 1661 voor *f* 4500 de helft in twee huizen in de Kalverstraat bij de Heiligewegsteeg, genaamd het Blauwe Hart.

Reg. v. Kwijtsch. J. J. 111vo.

IGNATIUS LUX, v. Amst., plaatsnijder 25 j., Osjessluis, ondertr. 10 Aug. 1675 MARIA VAN LOON, v. Amst. wed. ALBERT VAN RUYEN, woont als voren . . . . Puiboek 30.

FRANCISCUS VAN MEULDER, v. Antwerpen, plsn., 25 j. geass. met zijn moeders consent, woont Oudezijds Achterburgwal, ondertrouwt 5 Mei 1674 GEERTRUYD VAN EULDEN, 24 jaar, van Montfoort, geass. met schoonzuster LYSBETH VAN SPAIGNEN, woont Achterburgwal . . . . Puiboek 29.

CLAES ROCUSZ, plsn., man van TRIJNTJE DIRX, LEENDERT BEUNING, pakker, man van STIJNTJE DIRX, JOHANNES HUYBERTSZ, tuinman te Overveen, man van NEELTJE DIRX, PIETER CORNELISZ., Waagdrager, man van JANNETJE DIRX, dochters van DIRK SIEUWERTSZ, in leven tuinman, verkoopen voor *f* 2300.— huis Korte Tuinstraat 5 Sept. 1673. . . . . Reg. v. Kwijtsch. S. S. bl. 187.

LAMBERT ROCHUSZ, van Dage, in leven plaatsnijder en poorter, is dood 7 April 1668, toen zijn zoon DIRK LAMBERTSZ, waagdrager, poorter werd . . . . Poorterboek.

Kind van CHRISTOFFEL VAN SICHEM, begraven in de Zuiderkerk, 9 Juli 1616 . . . . Grafboeken.

CHRISTOFFEL VAN SICHEM, v. Amsterdam, plaatsnijder, poorter, als getr. hebbende LEONORA SUYTDORP, dr. van JAN HENDRIKSZ SUYTDORP, in leven Kruidenier, 18 Juli 1669 . . . . . Puiboek.

WITZE SIEUWERTSZ, caertenmaker, koopt een huis en erve in de Jonge Roelensteeg, 1 Mei 1654 voor *f* 3450.

Reg. v. Kwytsch. BB. 150vo.

EXPERIENS SILLEMANS, v. Amst., plaatsnyder, geass. met JEFFERYN SILLEMANS en MARRY SELLYNE, zyn ouders, woont Jonkerstraat, ondertrouwt 3 Sept. 1633 ANNA WILT, van Yarmouth, oud 18 j., geass. met DANIEL en REBECCA WILT, hare ouders, woont bij de oude Regulierspoort . . . . Puiboek 13.

JAN STEMPERS, plaatsnyder, snydt de namen der nieuwe meesters in de plaat van 't goud- en zilversmidsgild in 1714.

OUTGERT TROM, plsn., jongman, wonende Smallepad, begraven Noorderkerk 14 Sept. 1690 . . . . Grafboeken.

CLAES JANSZ. VISSCHER, omstreeks 1625 Diaken bij de Nederduitsch Hervormde gemeente te Amsterdam.

NICOLAAS VISSCHER, hetzelfde omstreeks 1670.

MATTHYS WYNEKES, Kaertenmaker, koopt 4 Juni 1658 een huis in de Kalverstraat en verkoopt het 7 Febr. 1661 voor *f* 8000.—.

Reg. v. Kwijtsch. H. H. bl. 142vo.

Houten plaatsnijders.

KLAAS WILLINK, Houten plaatsnijder, woonde laagte van de Kadijk, begraven Zuiderkerk, 8 Mei 1754.

Medailleurs en Zegelsnijders.

PIETER VAN ABEELE DE JONGE verkoopt voor *f* 2100 een tuin met drie woningen op 't Walenpad. Borgen zijn JEREMIAS DE BAUDOES en THOMAS DE KEMEL, 17 Febr. 1655 . Reg. v. Kwijtsch. BB. 125.

JAN BRUVOOR (of BREEVOOR) Stempelsnijder, snijdt voor *f* 2:12:—: de namen der nieuwe meesters in de plaat van 't goud- en zilversmidsgild te Amsterdam 1714.

GIDEON DASSIGNY, goudsmid en wapensnijder en zyn zoon GIDEON, oud 25 jaar, te 's Gravenhage, verkrijgen octrooi van de Staten van Holland tot het snijden van 's Lands zegelstempels voor 't klein zegel 19 Aug. 1624. 1)

JACOBUS GEENS, wapensnijder 1672, wonende N. Zijds Achterburgwal.

---

1) Hij — vermoedelijk de zoon — komt in 1651 voor in de Rekeningen van het Hoogheemraadschap Schieland, als Wapensnijder (Zegelsnijder) Rott. Historiebladen, Afd. Geneal. Aantt. en Levensbeschrijvingen, I. 553. RED.

CHAREL GOEDHANDT, begraven kerkgraf in de Zuiderkerk 2 October 1680 . . . . Grafboeken.

FRANÇOIS GYSELS, v. Amst., signetsnijder 25 j., Westermarkt, ondertr. 1664 met MARIA VENKEL . . . . Puiboek 26.

WOLFERT NYEMEESTER, v. Zwijnsfort, wapensteensnijder, 30 j., woont sedert 8 j. op de O. Z. Achterburgwal, ouders dood, ondertrouwt 7 Maart 1615 YTJE ONNES, van Kniphuizen, woont 4 jaar als voren . . . . Puiboek 7.

Plaatdrukkers.

DIRK ADRIAENSZ., pldr., geboren te Heemstede 1637, woont Rozengracht 1661.

ANDRIES ANDRIESZ., pldr., geb. te Frederiksstad 1637, woont Handboogstraat 1662.

BAREND HARTOGH, van 's Hage, pldr., wordt poorter te Amst. 6 April 1672.

BAREND SCHIPPERHEYN, pldr., geb. te Amst. 1635. Woont Vinkenstraat 1665.

HENDRIK TOY, prentendrukker in de Gravenstraat, begr. 16 Augustus 1747 op het Palmkerkhof. . . . . Grafboeken.

EEN BLADZIJDE UIT DE GESCHIEDENIS VAN HET GILDEWEZEN MET BETREKKING TOT DE KUNST.

NDER de takken van handel, die van oudsher te Rotterdam bloeiden, is de wijnhandel een der voornaamste geweest. De namen van Wijnhaven, Wijnstraat en Wijnbrugstraat brengen zulks genoegzaam in herinnering. Door hare gunstige ligging voor overzeeschen aanvoer en transito vervoer aangewezen, was de stad als 't ware een middelpunt waar de wijnen uit Frankrijk, Spanje, Portugal, de Middellandsche Zee en de Levant — gezwegen nog van den in- en doorvoer der producten van de Duitsche wijnbergen — bij voorkeur aangevoerd, gelost, opgeslagen of verder verscheept werden.

Dat het Gild der kooplieden, die in zulk een belangrijk artikel handel dreven, een welvarende en aanzienlijke corporatie vormde, laat zich dus gemakkelijk denken.

In de 18e eeuw bereikte dat Gild het toppunt van zijn bloei; de voornaamste burgers der stad telde het reeds vóor dien tijd onder zijn leden en in rijkdom en aanzien liet het de overige Gilden, waarvan het meerendeel niet uit den handel maar uit de ambachten ontstaan was, ver achter zich. Als bewijs daarvoor kan dienen dat van de tweede helft der 17e tot het begin der 19e eeuw, steeds een der vier Burgemeesteren of een lid van de Vroedschap, onder den

titel van Super-Intendent, aan zijn hoofd stond, terwijl het er een bezoldigd Secretaris op na hield. Buitendien liet men een eigen Gildehuis bouwen, rijkelijk gemeubeld en versierd met schilderwerk en portretstukken van Hoofdlieden, omgeven door hunne wapenschilden, terwijl zilveren vergulde bekers en glazen bokalen in de Gildekamer pronkten; kortom alles getuigde van welvaart en weelde. En daarmede niet tevreden, richtte men festijnen aan en liet zoogenaamde divertissementen — balletten, tooneelstukken enz. — opvoeren, waarbij ook de Gildebroeders in maskeradepakken dansten.

Het is hier niet de plaats de lotgevallen van dit Gild na te gaan; wat daarvan echter in verband staat met de Kunstgeschiedenis kwam ons belangrijk genoeg voor, om uit de Gilderekeningen overgenomen en in het Archief bewaard te worden.

1668. 16 Juli. Voor soo veel aen de wapensnijder is betaelt voor 't snijden van de Gildepenningen *f* 48 : 16 : 0.

1718. 8 April. Aen AREND OOMS over 't maken van een silver vergulde kelk 1) met fatsoen en een foudrael te samen *f* 230 : — : —.

» 26 April. Aen ELIAS VAN NIMMEGEN 2) voor een schoorsteenstucq in de Gildekamer betaelt *f* 100 : — : —.

1721. 5 November. Nog betaalt voor Musikante en andere kleynigheede de somma van *f* 117 : 17 : 08 3).

1722. 24 Augustus. De ouwde Beeker op sommige plaatse laaten vergulden volgens quyt: van HOOGENDIJK *f* 33 : — : —.

1) Berust in het Gemeente-Archief van Rotterdam en wordt vermeld onder no. 64 op den Catalogus der Tentoonstelling van Kunstvoorwerpen in vroegere eeuwen, uit edele metalen vervaardigd. Gehouden door de Maatschappij „Arti et Amicitiae". 1880.

2) Lees: VAN NIJMEGEN.

3) Een zeker aantal muziekanten deed dienst bij het jaarlijks trakteeren der Gildebroeders in den Doele, welk feest gewoonlijk twee dagen duurde, de kosten bedroegen dezen keer met inbegrip van bovenstaanden post *f* 1525 : 9 : 8.

1722. Een nieuwe Beeker laaten maaken, weegt 36 onsen en 12 engels à 62 St. . . . . ƒ 113 : 9 : —.

Voor fatsoen	» 50 : — : —.
Voor de schroef	» 1 : 12 : —.
Aen HOOGENDYK voor het vergulden . . .	» 98 : — : —.
Aen VAN DER STEEN voor negen wapens . .	» 30 : — : —
Voor het uijtdraayen van de Beker	» 2 : 10 : —.
Voor de kas (foudraal) volg. Reek:	» 11 : 4 : 8.
	ƒ 306 : 15 : 8.

1723. 12 Mei. Aen de Musikanten en andere kleynigheede de somme van ƒ 194 : 18 : —.

Aen VAN DER STEEN voor het snijde van 4 waapens op de beekers ƒ 10 : — : —.

1724. 27 Juli. Aen de Musikante betaalt volgens memorie de somma van ƒ 164 : 5 · —.

1725. 5 Maart. Aan (ENGEL) SAM voor het stuk Schildery van het gilden ƒ 527 : 10 : —.

Aen VAN DOUWE voor het snyde van de lyst ƒ 180 : — : —.

Aen de timmerman OTTHO DE BRUYN voor hout en arbeytsloon ƒ 56 : — : —.

Aen VAN NIMMEEGE voor het vergulden ƒ 117 : 10 : —.

Voor fooije van de meyt van SAM en knegts etc. ƒ 10 : — : —.

» 24 Juli. Aen de Hr. HAAVELAAR voor het gordyn van het schildery ƒ 15 : 13 : —.

» 24 Augustus. Voor het snijde van de wapens van de Heer REYNE en VOSMAER 1) ƒ 5 : — : —.

---

1) SIMON REYNEN en JACOB VOSMAER, waren nieuwbenoemde Hoofdlieden en hunne wapens werden dus, bij de andcren op den Gildebeker gegraveerd.

1725. September. Aen de Musikanten naar ouwder gewoonte *f* 160 : 7 : —
Aen MARTYNTIE VAN OOSTENRYK voor een tin schenkbort *f* 3 : 6 : —.

1726. 9 November. Aen de Musikante soo van trompetters als anders de somma van *f* 263 : 14 : —.

1727. 6 Maart. Aen JAN STAM voor geleverde silvere leepels en vorken, volgens reek: *f* 199 : 10 : —.

» 26 Mei. Aen VAN DER STEEN voor het snijde van de leepels en vorken, volgens reek: *f* 19 : 4 : —.

» 4 September. Voor 't snijde van 3 glaase (bokalen) *f* 15 : 15 : —.

1728. 21 Juli. Aen BOLYN, de stukedoor voor syn werk in het Gilde Huys op de Punt *f* 160 : — : —.

» 17 September. Aen JAN JANSIJNS op Reek. van beeldhouwery in de voorgevel *f* 125 : — : —.

» 28 November. Aen de muysekante, soo de trompetters als anders *f* 103 : 19 : —.

» 29 December. Aan JAN BLOKKERUS voor het trijpt op de stoelen *f* 37 : — : —.
Aen de Heer ARNOUT VAN DEN BERGH, voor 2 Franse Spiegelglaase met de onkoste etc. *f* 384 : — : —.
Aen SWEERTS en HAMMEVEL voor diverse consepte van opschriften *f* 31 : 10 : —.
Aen ABRAM VAN HOORN voor 13 Stoelen, volgens Reek: *f* 243 : — : —.
Aen JACOB JANSONS pr. reste wegens het stuk steen in de gevel betaalt *f* 175 : — : —.

1729. 10 Februari. Aen NICOLAAS PRINS voor leverantie van marmer aen de schoorsteen *f* 275 : — : —.

» 4 October. Aen Mons: (GUILLAUME) VERELST voor het schildere

van drie portraite, als de Heeren JAN HUYGELBOS, SYMON REYNE en JAN DE GROOT, volgens quitansie *f* 170 : 2 : —.

1729. Aen GERRIT WOUTERMAN over leverantie van goudt leer en onkoste van behange etc. *f* 103 : 11 : —.

» 5 November. Aen FRANS COELMAN tot Amsterdam voor 2 kroonen met syn toebehoore *f* 186 : 6 —.

1730. 6 Februari. Aen WILLEM VAN NIMMEEGEN, voor het schilderen van de kaamer, met alle ap- en dependentien (enz.) *f* 1170 : — : —.

» 12 September. Aen VAN DOUWE de beelthouwer voor drie gesneden lysten en eenig werk aen het Huijs *f* 129 : 6 : —.

1731. 1 Maart. Aen HAMMEVEL voor het schryve van 4 naamen *f* 1 : 4 : —.

» 9 November. Aen de musikanten, soo dansmeesters, trompetters, violiste etc. *f* 330 : 8 : 8.

Aen HAMMEVEL voor het schryve van 2 naamen *f* : — 12 : —.

Aen BARNEVELT de schilder, volgens reekening *f* 9 : — : —.

Aen F. VAN DOUWE voor een lyst voor de schoorsteen gesneede *f* 63 : — : —.

1732. 18 April. Aen ELIAS VAN NIMMEEGE volgens reek. voor Reparatie van het Schoorsteenstuk en vergulde van de lyst *f* 50 : 8 : —.

1733. 17 Januari. Aen HAMMEVEL voor het schryve van 3 namen *f* — : 18 : —.

1734. 5 Januari. Aen de Silversmit ADR. STRAATENIS voor het maken van een nieuwe beeker 1), volgens Reek. en quit. de somma *f* 150 : — : —.

---

1) Berust in het Gemeente-Archief van Rotterdam; vermeld onder No. 70 op den Catalogus van voormelde Tentoonstelling.

1734. 9 October. Aen diverse Musicante, trompetters, dansmeester, sangmeester, sangster, violiste etc. soo voor Reys en teerkosten, huyr van cleeren etc. *f* 557 : 15 : 8.

» 20 November. Betaalt aen CORNELIS DE HAAN in 's Hage voor het snyden en graveeren van de laast gemaakte silvere beeker volgens quitansie *f* 70 : — : —.

Betaelt aen S. HOOGENDYK voor het vergulde van de bovengemelde beeker de somma van *f* 85 : — : —.

Betaalt aan het maaken van twee houte Mercuriuse, om de silvere na te gieten de somma van *f* 8 : — : —.

Betaelt aen VAN HOORN voor het maaken van het coevert (foudraal) volgens quytansie de somma van *f* 11 : — : —.

» 10 December. Ontvangen van de Heer Burgemeester (WILLEM) SCHEPERS als Super-intendent van het Wyncoopersgilden, de somma van drie hondert vier en twintigh guldens, voor sooveel de laast gemaakte nieuwe Silvere Beeker heeft gecost en reets op den 5 January en 20 November 1734 in den uytgaaff is uytgetrokken, alsoo den voornoemden Heer WILLEM SCHEPERS deselve beeker, met alle de oncosten, soo van graaveeren als vergulden en anders aen het Wyncoopersgilden Present doet, tot een eeuwige gedagtenis, dus in gelt Ontfange de somma van *f* 324 : — : —.

1737. 28 September. Aen de Musikante betaalt soo voor haar als voor de dansmeester en het leere van diverse heere Gildebroeders aen het huys van ALERIUS volgens een Notitie de somma van *f* 267 : — : —.

Nog aen ALERIUS MAGITO voor het maaken van eenige ornamenten tot het Divertissement volgens Notitie de somma van *f* 82 : — : —.

1740. 22 Juni. Aen DIRK BISSCHOP voor het schoonmaken van de Schilderijen in de Kamer *f* 28 : — : —.

» 5 October. Betaelt aen DIRK BISSCHOP voor het schoonmaken van de grote Schildery en portretten *f* 5 : — : —.

Aen den dansmeester DESCHAMBRE en seven Musikanten voor gedane dienst in den doel voor 2 daagen en voor het leeren (dansen) van 19 gildebroeders in het Booterhuys de somma van *f* 334 : 19 : —.

Aan ALERIUS MAGITO voor het maken van verscheyde ornamente en kleeren en gebruijk van syn huys tot het exerceeren van diverse gildebroeders *f* 110 : — : 8.

Aen huyr van Masquerade kleeren volgens quitantie *f* 23 : — : —.

1744. 8 November. Aen JAN VAN DER SLUYS dansmeester, soo voor hem selfs als voor syn soon en dogter en het leeren van 16 gildebroeders eenige weken te vooren, compt volgens syn overgeleeverde Reekeningh *f* 667 : 11 : —. Met seer veel moeijten syn affgecort van dese Reekening *f* 167 : 11 : —. Aen syn betaald *f* 500 : — : —.

Nog aen syn betaalt voor huyr van Masquerade cleren tot Amsterdam voor 16 pakjes à 4 Gulden met vragt en oncost *f* 73 : 10 : —.

Voor 8 Musikanten à *f* 26 : 5 : — in 2 daage *f* 210 : — : —.

1747. 27 Mei. Betaalt aen GERRIT SANDERS voor het vernissen, schoonmaken van de blafons en het verdere tot het schoonmaken van de kamer *f* 35 : — : —.

1748. 20 Januari. Aen NICOLAAS VAN LAAR, Mr. Schilder, voor 't schoonmaake van de schilderijen *f* 10 : — : —.

1752. October. Betaalt aen LA BALLE, silversmit alhier, voor het maaken van een Silvere en in het vuyr vergulde nieuwe Kelk

tot een Beeker 1), met het waapen van de Heer Super-intendent THEODORE FRANCOOYS DE MEY, geplaatst op de voet van een voorige Beeker en waar teegens de oude kelk is geruylt, compt voor Fatsoen, silver en vergulde, mitsgaders het graveeren van waapens met ornamente, volgens rekening de somma van *f* 105 : 5 : —.

1752. Ontvangen van de Heer Burgemeester THEODORE FRANÇOIS DE MEY als Super-intendent van het Wyncoopers Gilden de somma van Een hondert en vyff guldens en vyff stuyvers, voor soo veel de laatstgemaakte nieuwe Silvere kelk tot een beeker heeft gecost, soo weegens het silver, vergulde, als het snyden van de waapens en reeds op den .. October 1752 in uytgaave alhier gebragt en welke voorn. kelk door den Heer T. F. DE MEY aen het Wyncoopers Gilden vereert tot een Eeuwige gedagtenisse en alhier in ontvangen gebragt, als door gemelde Heer Super-intendent betaalt, dus *f* 105 : 5 : —.

» 19 October. Aen 7 musicanten yder à 5 ducaten in 2 dagen bedraagt . . . . *f* 183 : 15 : —.
Voor een dito 3 ducaten . . . . » 15 : 15 : —.

f 199 : 10 : —.

Aen Mons. CRESSAND, Entrepeneur van de Franse troep commedianten met haare danseurs en verder gevolgt, vol-

1) Berust in het Gemeente-Archief van Rotterdam en wordt vermeld onder No. 60 in den Catalogus van voormelde Tentoonstelling. Het aldaar opgegeven jaar 1711 is onjuist, want uit het bovenstaande blijkt dat een oude beker verruild is, met uitsondering van den voet. In 1711 wordt geen post voor het maken van een beker gevonden.

gens accoort voor 2 daage divertissement, volgens accoort . . . . f 525 : — : —.

1752. Aen den Machinist voor 't ordonneeren en prepareeren van het Toneel, 4 daagen hier geweest . . . . » 26 : 5 : —.

Voor huyr van de schermen en decoraatien etc. . » 21 : — : —.

Voor vragt van de selven van en naar den Haagh . » 24 : — : —.

Voor vet in de Lampen . . . . » 6 : – : —.

Voor ontbyt, coffy en thee en de extra verteering van de acteurs betaalt . . . . . . » 27 : 4 : —.

f 629 : 9 : —.

Aen GERRIT VERREIJST voor het maaken van het Toneel in de Meneegie, mitsgaaders de sitplaatsen en verdere toebehooren en het affbreeke van deselven f 212 : — : —.

Voor diverse kleijnigheeden behoorende tot de divertissementen volgens een specifique memorie f 117 : 19 : 8.

Aen JAN VAN DER SLUYS, dansmeester, voor vragt en verteeringh in diverse Reysen om danseurs op te soeken met fooy, volgens Reek. en quitansie f 24 : 13 : —.

1755. 27 November. Betaalt aen WILLEM MUYS voor het schoonmaaken en verhelpen van de Schilderyen op de Gildekaamer volgens quit: f 60 : — : —.

1757. 25 Februari. Betaalt aan de konstschilder JAN STOLKER, voor het schilderen van den Heer Super-intendent THEODORUS FRANCOYS DE MEY en vier Heeren Hooftlieden en de Secretaris van het Wyncoopers Gilden allen ten voeten uyt in een stuk à f 70 : — : — voor yder Persoon met het bywerk daarvoor betaalt volgens quit: f 420 : — : —.

1757. Nog aen denselven JAN STOLKER betaalt voor het schilderen van den Heer Super-intendent WILLEM SCHEPERS ten voeten uyt met het bywerk in een stuk voor de schoorsteen 1), naar een stuk door ...... 2) de somma van *f* 150 : — : —.

Voor onkosten van doek etc: *f* 7 : 10 —.

Betaalt aen WILLEM DUBBENS, Mr. beelthouwer voor het snyden van twee groote lysten voor 2 schilderyen met 12 waapens en schilden met haar ornamenten, mitsgaders het wapen van de Heer Super-intendent WILLEM SCHEPERS met een croon ende in een ouwde lyst de somma van *f* 320 : 5 : —.

Betaalt aen Ls. VAN DER KAAL voor het vergulden van 2 groote gesneede lysten met haar ornamenten, mitsgaders het waapen van den Heer WILLEM SCHEPERS te saamen volgens quitantie betaalt *f* 162 : 15 : —.

11 October. Aen WILLEM MUYS voor het schoonmaake van al het schilderwerk in de groote kaamer etc: *f* 16 : — : —.

Voor 't beschildere van de deur *f* 21 : — : —.

1759. 24 October. Aen WILLEM MUIJS voor schoonmaaken van de schilderyen in de kamer *f* 15 : — : --.

1760. October. Aen Mr. NEYTS Entrepreneur van de Walsche Operaa met de Muysicanten volgens een Memorie daarvan *f* 703 : 10 : —.

Aen Mr. FREDERIK 3) voor divertissement van
syn kinderen en Muysicanten . . . . - 178 : 10 : — .
Voor trompetters . . . . - 63 : — : —.

f 945 : — : —.

---

1) Van al de schilderijen die het Gild bezat, is dit portret alleen nog voorhanden: het berust in het Museum Boymans. De lijst is van het vorige schoorsteenstuk afkomstig en dus ouder dan het portret; het bijzonder fraaie snijwerk is van den Beeldhouwer F. VAN DOUWEN (Vgl. bl. 230).

2) Opengelaten, waarschijnlijk VAN NIJMEGEN.

3) Waarschijnlijk een balletdanser.

1764. Januari. Aen WM. MUYS voor 't schoonmaaken van 't schilderwerk volgens quit. *f* 38 : — : —.

» Februari. Aen HENDRIK VAN DER BEEST en Soon voor ses silvere leepels en vorken met het snyden (graveeren) *f* 95 : 4 : —.

Aen denselven voor 2 silvere confituir leepelties en 2 vorkjes en 1 mesje *f* 8 : 9 : —.

1765. October. Aen den Timmerman DEKKER, voor Huur en stellen van schermen &ca. en leveren van 32 Concertblakers volgens rekening *f* 45 : 7 : —.

Den Vuur en Konstwerker A. V. DUYL, volgens rek. *f* 30 : 15 : —
JACOBUS GODOU voor Schilderwerk &ca. *f* 29 : 10 : —.

Den Muzicant LENS, voor directie van 't Concert &ca. *f* 105 : — : —
VERMEULEN van Leiden voor d'1ste Fiool *f* 64 : 15 : —.
8 Muzicanten uit den Haeg, 3 G. ieder daags, *f* 252 : — : —
Nog aen deselve voor een Fooy *f* 5 : 5 : —. Voor de groote Bas *f* 5 : 5 : —. Voor de Pauken of Keteltrommen *f* 5 : 5 : —.
DE BOK voor de Bas *f* 31 : 10 : —.
STURENBERG & Zoon voor 't spelen geduurende de danslessen alle avonden en op 't Concert *f* 105 : — : —.
VERSLUYS, voor 't spelen op de Clawier *f* 10 : 10 : —. 't gebruik van idem *f* 8 : — : —.
STEGWEG, den Alt Fiool *f* 10 : 10 : —.
Jufvrouw PARADIS, Zangster *f* 36 : 15 : —.
DEN TUINDER of JARDINIERO Zanger *f* 10 : 10 : —.
Den Dans Meester GRENIER, voor de gegeven danslessen, gegeven 3 weken voor 't Mael, 's avonts van 6 à 9 uuren in den Doele en tussenbeiden aen Huis en voor d'Entreedansen op het Bal *f* 157 : 10 : —

1765. JOHN LILLY, voort 't maken van de danspakken en 't daerby geleverde, volgens rekening na rabat *f* 300 : — : — 1).

Aen de Piqueur voor 't missen van de Manege, 2 Ankers, 1 Roode en 1 Witte Wijn.

Aen de Bouwmeester VAN AKEN en de Stadtsbaes COOL voor de directie bij 't stellen van 't Toneel en de Zitplaetsen (dat de Stadt op haer kosten heeft laten doen) ieder een Anker Wijn.

1766. April. Aen den Konstschilder DIONYS VAN NYMEGEN voor het Pourtraiteren van Super-Intendent, Hooftluiden en Secretaris van dit Collegie, in een stuk, met de onkosten, volgens rekening *f* 425 : — : —

Den Beeldthouder WILLEM DUBBELENS, voor het snyden van een Lyst voor het bovenstaende schildery volgens de 2 voorgaende van 1756 2), met de onkosten volgens rekening *f* 169 : 10 : —

L. VAN DER KAAL voor het vergulden van gemelde Lyst en onkosten *f* 81 : 14 : —

December. Aen DIONYS VAN NIMEGEN voor 't schoonmaaken vernissen &ca. van het Plafond, de Kamer en andere Schilderstukken volgens rekening *f* 60 : — : —

1772. Aen ... CORVER, Directeur van de Nederduitse Schouwburg in 's Hage, voor het vertoonen van de volgende Stukken op den 15 en 16 Oct. 1772, in de Manege van Stads Doele. Den 15 October, Alzire of d'Americaan Treurspel, gevolgd door de Hagenaer t' Enkhuizen, blysp. Den 16 Octo-

---

1) In 1817 verkochten Commissarissen van het voormalig Gild, kisten met Scheurpapier, Maskerade-kleederen etc waarvoor in ontvangst geboekt werd *f* 51 : 2 : —. Zie verder de Bijlage.

2) Moet zijn 1757.

ber De Vrek, blyspel, gevolgt door De Koopman van Smirne. Alle reis- en teerkosten, vragt van de Schermen, 't orneren van 't Toneel en het ligt voor 't zelve Toneel daeronder begrepen volgens accoort *f* 525 : — : —

1772. Nog voor een douceur of fooy, voor vigelance *f* 75 : — : — Nog aen den Danseur STOMPWYK een Fooy *f* 10 : 10 : — Aen d'Acteurs voor een Fooy *f* 7 : — : —

Aen JACOBUS GODOU Schilder, voor Extra ornering of beschilderen van 't Toneel volgens rekening *f* 98 : 19 : —

Aen de volgende Musicanten zoo voor 't spelen op 't Orchester als anders:

Aen BERKENHOF 1e viool *f* 14 : — : — Voor vergoeding van schade aen zyn hoet etc. *f* 6 : — : —

ROOS 1e viool *f* 14 : — : —. DE BOK 2e viool *f* 14 : — : —. Voor 't spelen 's nagts *f* 10 : 10 : —. STURENBERG 2e viool *f* 10 : 10 : —. BOUCHELLES Alt-viool *f* 10 : 10 : —. Voor 't spelen 's nagts *f* 10 : 10 : —. WEYS Bas *f* 14 : — : —. JORDAN Contra-bas *f* 14 : — : —. 2 Hautbois uit 's Hage *f* 63 : — : —. 1 Basson id. *f* 31 : 10 : —. 2 Walthoorns *f* 26 : 5 : —. 2 Trompetters *f* 10 : 10 : —. Voor 2 dagen en nagten *f* 73 : 10 : —. Aen LENS voor 't besorgen en de directie *f* 21 : — : —. (Het Gildemaal en het divertissement kostte in het geheel *f* 4633 : 3 : 8.)

1782. 4 November. Aen de Heer POST gerestitueert, 't geen bij zyn E: betaelt was aen den Schilder N. J. DELIN voor het schilderen van den Super-Intendent, Hooftlieden en Secretaris, mitsgaders de Gildeknegt van het Gilde in een stuk, volgens rekening *f* 409 : 10 : —.

1783. 1 Januari. Aen C. DENIES voor 't vergulden van de Lyst en ornamenten om 't laetste schildery van dit Collegie *f* 163 : — : —.

1783. Aen J. ROBYN, voor 't maaken van de gem: Lyst en ornamenten *f* 90: —: —.

Aen FRANS DE SUTTER voor 't schilderen van 6 wapens om de Lyst van 't schilderij *f* 7: —: —.

1786. 25 November. Aan P. VAN ZANTEN, Konstschilder voor he in order brengen van 9 schilderyen volgens rekening *f* 150: —: —.

1789. 10 Februari. Betaelt aen den Konstschilder HUMBERT in 's Hage, voor het schilderen van den Super-Intendent, Hoofdlieden en den Secretaris, mitsgaders den Gildeknegt van het Gilde in een stuk, alsmede nog voor het repareeren, schoonmaken en vernissen van eenige stukken, alles te zamen in twee reysen betaelt volgens rekening *f* 700: —: —.

» 20 April. Aen ADRIANUS EBBENS, vergulder en spiegelkooper voor een Speyraam, snyden en vergulden van de lyst voor het schildery laatst geschildert door den Konstschilder HUMBERT, met de kosten van de kist etc. tot de verzending volg: rek: en quit: *f* 222: 5: —.

1793. 20 Februari. Aen de Heer (Hoofdman) C. W. SCHULLER, gerestitueerd 't geen by Zyn Ed. betaelt was aen een Italiaens Schilder, genaemt F. PASCUCCI, voor 't Pourtraiteeren van gem. Heer SCHULLER een somma van *f* 47 : 5 : —
en voor 't maken van de Lyst . . » 43: —: –
f 90: 5 : —

» 16 April. Aen JOHANNA BISSCHOP voor 't schoonmaaken en vernissen van alle de schilderyen en schilderwerk aen 't Gilde behoorende *f* 100: —: —.

In 1828 werd het Gildehuis 1) verbouwd als pakhuispand en ver-

1) Het stond aan den punt der Wijnhaven Z.Z.

volgens als zoodanig verhuurd. Wat van meubelen en zilverwerk toen nog voorhanden was, werd te gelde gemaakt, uitgezonderd de drie zilveren vergulde bekers, die zich thans in het Gemeente-Archief bevinden; het zilverwerk bracht *f* 242.35 op.

De schilderijen voor zoo ver die niet reeds elders beland waren, werden overgebracht naar het Stads-Timmerhuis en vervolgens naar een zolder op het Tribunaal, waar zij in November 1836 nog aanwezig waren, toen het Raadslid J. P. HAVELAAR aan den Wethouder J. J. TAVENRAAT daarover schriftelijk het volgende mededeelde: .....»De schilderijen van het voormalig Wijnkoopers Gilde zijn in het Gebouw van het Tribunaal overgebragt en aldaar op eene zolder geplaatst; op een van die schilderijen bevindt zich onder andere het Portrait van een van mijne voorzaten, dat schildery is nu uit de lyst genomen en de lyst gebroken of aan stukken gezaagd, onderscheiden gaten zyn daarin gekomen en het legd als onder het stof bedolven, het is wel waar dat mijn voorzaat of zijne nakomelingen geen hinder van deze mishandeling hebben, maar men ziet het toch ongaarne en het is jammer dat een (zoo het mij voorkomt) goed behandelde schilderij zoo wordt verwaarloosd en bedorven", (enz.).

De Heer TAVENRAAT deed daarop een voorstel aan Burgemeester en Wethouders om bedoelde schilderijen in oogenschouw te doen nemen door den Teekenmeester BAKKER, en zoo ze eenige waarde mochten bezitten, die stukken te doen ophangen in den gang der Soepkokerij, in welk gebouw men toen voornemens was eerlang het Teekengenootschap »Hierdoor tot hooger" te verplaatsen.

Het bleek ons niet welken uitslag deze pogingen gehad hebben, maar wel dat enkele dier stukken, zooals die van VERELST en STOLKER, voorkomen op den Catalogus van het Museum Boymans, vóor den brand in 1864. Voor zoo ver de schilderijen nog in een redelijken

toestand verkeerden, schijnt men ze bij de inrichting van het Museum in 1849 daarbij opgenomen en dus in veiligheid gebracht te hebben, maar niet voor het vuur, dat eenige jaren later in die verzameling zijn vernielingswerk zou aanrichten en waaraan slechts één dier Gildestukken — het portret van den Burgemeester Wm. SCHEPERS — ontsnapte.

BIJLAGE.

Inventaris van de Klederen en Ornementen gebruikt op het Theater voor het Divertissement gegeven by de Gilde Maeltyt den 26 en 27 September 1765 en by het Gilde bewaert. Gepakt in een koffer.

Voor het Groot Ballet van Bacchus:

Witte Rokjes, Broek en Muts van Durance met wyngaerts blaren van groen linde daer op geregen.

1 voor Bacchus.
1 voor d'Entrée Danser.
16 voor Bacchanten die dansen.

18 Rokjes, Broeken en Mutsen.

Voor het Taylors of Snyders Ballet:

Rooije en blauwe Rokjes, Broek en Roode Hoetjes omboort.

1 voor d'Entrée danser.
8 voor d'andere dansers.

9. Nog 2 Amazoontjes, Manteltjes en rok, 1 pakje voor Pieroo. 4 Kroonen om op het Theater te hangen. 1 Toelast die voor Bacchus ton gedient heeft en daervoor op den Bodem te lezen was: Vivat den Super Intendent, vivat de Hoofluiden van het Wynkopers

Gilde, dat uit den Bodem van bortpapier gehakt was en door een vuurwerk van binnen verligt wiert.

1 Bort voor een Herberg verbeeldende een swaen die op doek geschildert in de boerekermis op den tweden avond gebruikt.

1 Lap doek op d' eene zyde 1 groote tros druiven en aen d' andere kant het wapen van den Super intendent dat boven aen d'Agterscherm hong.

Trossen druiven van agteren een letter die onder het bovengemelde wapen aen d' agterscherm aen latjes hongen en welke trossen door d' Entrée danser wierden aengeraekt en losgesneden nedervielen, wanneer ieder een letter was en met elkander deze zin uitmaekte: ALTYT BLOEYE HET GILD, en de groote tros omgekeert zynde, vertoonde het wapen.

Hang of concertblakertjes om tusschen de schermen etc. anders te hangen, groen geverwt en ieder met 2 pypen. Platte vierkante blakertjes die vooraen op het Tooneel gespykerd wierden, met één pyp. Verders een kist met eenige Maskeren en andere rommelarij.

JAN VAN SCOREL ALS INGENIEUR.

(Medegedeeld door den Heer Mr. S. MULLER Fz., archivaris van Utrecht.)

E hierbij uitgegevene bescheiden toonen ons Utrechts beroemden schilder in een nieuw licht; en toch waren stukken, waaruit de hoofdfeiten, die hier opnieuw te voorschijn gebracht worden, blijken, reeds lang gedrukt. Maar wie, die bizonderheden omtrent SCORELS leven zocht, kon ook verwachten die te vinden in SCHRASSERT's Beschrijving van Harderwijck, noch in den titel van het Groot Placaetboeck, die over de bedijking der Zijpe handelt? En toch staan ze daar gedrukt. KRAMM vestigde (p. 1487 van zijn werk) reeds de aandacht op de eerste bron; het vinden der hierbij uitgegevene stukken (die verspreid staan in een deel Varia, gemerkt B 32 op het Prov. archief te Utrecht) deed mij de tweede opslaan en ik vond daar het gewenschte licht.

De schrijver van den Tegenwoordigen Staat van Holland (XVIII p. 412) verklaart het octrooi, door keizer KAREL V op 31 Maart 1551 aan SCOREL c. s. verleend, gezien te hebben. Ik was minder gelukkig, maar uit de in het Gr. Placaetb. (II p. 1653, 1663) medegedeelde octrooien tot bedijking der Zijpe, door PHILIPS II in 1561 en 1571 aan de ingelanden verleend, blijkt de afloop der zaak voldoende.

[illegible]

[illegible]

Trouwens de afloop der zaak verliest met het uittreden van SCOREL voor ons haar belang. Het zij ons genoeg geconstateerd te hebben, dat onze schilder niet alleen (zooals uit KRAMM's mededeelingen blijkt) een bekwaam architect, maar tevens een uitnemend ingenieur geweest is. Dat hij dit was, volgt toch overtuigend uit het feit, dat hij in één jaar (1549) niet minder dan drie ondernemingen van groot belang op touw zette: 1°. het plan tot bedijking der Zijpe; 2°. de verbetering der haven van Harderwijk; 3°. de verdieping der Vecht en andere rivieren. Deze plannen waren niet dwaas, want het Harderwijksche stadsbestuur, dat in 1549 wellicht niet te best bij kas was, liet meer dan eene eeuw later (omstreeks 1650) het plan uitvoeren. (KRAMM. p. 1487.) Niet de architect VAN NOORT was de ziel dezer plannen, de bekwaamste der twee, maar SCOREL: immers deze blijkt niet dan met tegenzin het maken van het schip aan zijn collega te hebben overgelaten, en toen de zaak mislukte was het SCOREL, die dadelijk aanwees waar de fout zat en aannam die te verbeteren.

Het komt mij ten slotte belangrijk voor, nog één bizonderheid te releveeren. SCOREL verhaalt, dat hij het model van het schip ging bezien met JAN VAN OEY. Wij treffen hier denkelijk een bloedverwant, wellicht een broeder aan van den beroemden Utrechtschen architect SEBASTIANO D' OYA (vlg. KRAMM VAN NOOY, maar in deze en dergelijke namen, b.v. VAN NOORT, is de spelling te Utrecht in dezen tijd *steeds* onzeker), die voor KAREL V en PHILIPS II verscheidene vestingen bouwde. DOMINICUS AERTSZ. VAN HONTHORST, een der scheidslieden, komt ook elders (KRAMM p. 1487) als vriend van SCOREL voor; zijn zoon TOENIS was in 1569 als schilder lid van het Utrechtsche Zadelaarsgild.

S. MULLER FZ.

UTRECHT, December 1880.

EXTRACTEN UIT HET RAADS DAGELIJKSCH BOEK DER STAD UTRECHT.

Des Woensdaichs den x Julij 1549.

Op huyden zyn gecompareert opten Raythuyse mr. JAN VAN SCOREL, Canonick Sunte Marien t Utrecht, ende mr. WILLEM VAN NOIRT, metselrie-meester der stadt van Utrecht, versueckende ende begerende opten Rayt der stadt voirsz., datse hemluyden opter stadt coste bestellen ende becostigen soude willen alle materiaelen van hout, yserwerck ende anders, ende mede wercklùyden diemen behoeven sal int maicken vant instrument ende scip ende syn toehehoiren, dienende omme alle ryvieren mede te verdiepen, geloevende WILLEM VAN NOIRT voirsz., indien tvoirsz. instrument ende scip nyet en oppreert tot intencie als zyluyden aengegeven hebben, zoe sullen zyluyden alle die materiaelen ende oncosten vant instrument ende scip voirsz. selver te betalen ende die stadt van alle hoir verscoten penningen restitutie doen. Die Rayt tvoirgeruert versouck mitsgaders die geloifte van dien gehoirt ende verstaen hebbende, heeft tselve geaccepteert, ende voirts geordonneert ROELOFF DE LEEUWE, anderde cameraer, die voirn. mr. JOHAN VAN SCOREL ende mr. WILLEM voirsz. tselve werck te betaelen achtervolgende huerluyden versueck bovengeruert.

Des Woensdaigs den iiij Decembris 1549.

Meyster WILLEM VAN NOORT, deser stadt metselrie-meester ende Raydt inder tijt, heeft op huyden voirden Raydt gelooft, indient instrument ende schip, dat bij hem doen maicken is omme te diepen die Vecht, Rijn ende anders, nae inhouden sekere requeste, dair van vuyten naeme van Mr. JAN VAN SCHOREL, Canonick Sunte Marien, ende hem aende Key: Mat. overgelevert, ende sekere octroeye op

verworven is van wegen die Regierders deser stadt van Vtrecht, nyet en werct tot intentie van heurluyder aengeven bynnen den tijt van sess weecken toecomende nae dattet open weer wesen sall, ende Raydt voirsz. instrument ende scip nijet tot deser stadts behoiff behouden soude willen, zoe heeft hij gewillekoert ende geloift, dat hij van stonden aen die verscoten penningen van deser stadt int geheel opleggen ende betailen sal achtervolgende zijn geloifte oick gedaen den thienden Julij verleden.

EXTRACTEN UIT EEN BAND MET VERSCHILLENDE HANDSCHRIFTEN OP HET PROVINCIAAL ARCHIEF VAN UTRECHT.

Anno LI die Veneris quinta Decembris.

Mr. JOHANNES SCHORELIUS canonicus ecclesie Beate Marie Traiectensis respondet singulariter singulis certis articulis impetitionis magistri WILHELMI DE NOORDT exhibitis ac certis articulis replice et quarto duplice juxta designationem medio suo juramento:

In den yersten opten derden articule van den eysch antwoirt die verwerder dattet inhouden van den articule alsoe ghesciet is.

Opten vierden articule kendt SCHOREL tselfde wair te wesen, welcke octroye deur misbruyck van WILLEM int qualijck maecken vant scip nyet houdende zijn termyn van remedieren die Regeerders van der stadt bij hoiren Pensionaris ende Secretaris ten huyse van hem SCHOREL dat weder ghehaelt hebben, soe dat SCHOREL dair van geprivert is optie selven dach als die Raedt van Utrecht by overcompst den voirscreven WILLEM toe ghesloeten hebben te betalen, breder blijckende by acten dairvan zijnde.

Opten vijfften antwoirt SCHOREL tzelffde warachtich te wesen, ende

heeft WILLEM tot zijnen last aenghenomen tbesteck te maicken ende tscip. te bestayen mitter stadt Camerairs ROELOFF DIE LEUWE, seggende tot SCHOREL et ZWAEN: Laet my nu mitten scip gewerden, reyst ghy mit ZWAEN inde zaecke van dijckagien, alsoe SCHOREL oick ghedaen heeft, verschietende int reijsen zijns zelffs penningen bij ghemeen consent van hem dryen, sluytende dat men hem alsulcke verschoten penningen van de yerste winninghe wederom restitueren soude, dair WILLEM selffs mede ghereyst is gheweest in Beverwyck ende tot Haerlem op SCHORELS cost.

Opten VI[e] articule antwoirt SCHOREL quod credit.

Opten VII[e] articule antwoirt SCHOREL voirsz. dat hij noyt tbesteck ghesien en heeft noch die timmerluyden oick nyet en kenden op die tyt, mair altyt als SCHOREL den voirscreven WILLEM vraechden, hoe ist mittet scip, gaff WILLEM altyt voir antwoirt, laet my dair voir zorgen, ende en heeft int maicken van tscip noyt zijns raets begheert, soe dat SCHOREL mit SWAEN reijsende verteert hadde over hondert gulden eer dat WILLEM een naghel aen tscip hadde doen slaen.

Opten achtste articule antwoirt quod non credit.

Opten IX[e] articule seyt SCHOREL, dat WILLEM VAN NOORT gecomen is tot SCHORELLEN huijse, die aen de ..... sat, hem biddende dat hy wilde comen na den middach te vier uren bij den Burghemeyster ERNST VAN NYENRODE omme tscip te sien wercken, alwair terstont een yseren boudt brack, twelck WILLEM belooffden terstont te remedieren ende stercker te maicken bij JAN VAN AMERONGEN smyt. Ende dairnae alst gheremedieert was ende WILLEM nyet en twyfelden tsoude vast ende goet wesen, soe heeft SCHOREL wel aen den heren begheert dat zy soude willen comen sien wercken tscip voirsz., sonder te spreecken van enich opnemen noch voir noch nae, want anderwerff oick een boudt brack. Ende dardewerff noch eens

in de Weerdt, dair SCHOREL mit een stock oick most komen ghaen deur versouck van WILLEM, die aldair die heren van der stadt hadde doen komen. Hijerdeur was SCHOREL gheoirzaect by ghescrifte te stellen een presentatie om te remedieren tscip binnen veerthien dagen, dattet wercken zoude zoet aengegeven was van hem beyde; stellende dair inne, wair dattet nyet en wracht, was te vreden tscip mijt WILLEM halff te betalen, welcke presentatie WILLEM nyet an nam, mer woude tscip selve remedieren, blijckende by acte dair van zijnde.

Opten articulen van replycke.

Opten XIIe articule kendt SCHOREL wair te zijn, mits distinguerende den tijt, te weten van Mey, Junio, Julio totten XXIIII Julij, WILLEM te vreden was van allen SCHORELS verschoten penningen, mar verstaende donwillicheyt van de ingelanden, die op dat pas die contrebutie nyet consenteren en wouden by zijn zelffs temeriteyt verclairt heeft jegens SCHOREL ende ZWAEN, nyet te willen mitter dijckagien te doen hebben, contrarierende dacte van der societeyt. Alsoe dat WILLEM op Alrezielen-dach dair nae volgende ten huyse van SCHOREL ter presentie van goede mannen tzelffde verclairt heeft als nyet willen te doen mytter dijckagie.

Opten XVe articule antwoirt SCHOREL dat hij kendt die rescissie van de acte van der societeyt ghesolliciteert te hebben by den Hove, dair die selffde acte gepasseert was, allegerende drie poincten wair, inne WILLEM die acte geco..traveneert hadde, dair WILLEM nyet toe verstaen en woude, mer wilde dat SCHOREL aldair ageren soude, dair SCHOREL op declineerden, allegerende dair nyet behoiren ten recht te staen.

Opten XVIe articule antwoirt SCHOREL quod non credit.

Opten XVIIIe ende XIXe seyt SCHOREL, dat die ganck van

tmodell SCHOREL gepresen heeft, mer tzelfde modél heeft WILLEM bedrogen, dair nae maickende zijn grote scip buyten proportie van ghewichte, alsoe dattet achterste deel van tscip hangt opten gront dairt ondiep is, ende dairomme die backen nyet en mogen wercken, steeckende in de gront, twelck hy int model nyet gheconsidereert en heeft.

Opten achtentwintichsten artickele antwoirt SCHOREL, dat hy nyet en weet van resilieren, mair verclairt dat hy voir de stadt nyet te recht en hoirt.

Opten XXIX articule antwoirt SCHOREL, dat WILLEM voirscreven noyt noch voir noch nae raedt noch hulp van hem begheert heeft om tscip te remedieren, mair is wair dat SCHOREL mit JAN VAN OEY gheghaen is ten huijse van den tymmerman om hem te toonen die fauten impedierende den ganck vanden bancken, vuyt goeder harten, alsoe JAN VAN OEY alsulcks wel gestandt doen sal; dan zij vonden den tymmerman onghestelt ende tscip ghesloeten, alsoe dat zulcx achterbleeff; anders refererende hem tot zyne voirghaende résponsie.

Opten IIII articule vander duplijck.

Refereert hem totter acte gearticuleert ende totter ander acte, wair inne WILLEM hem selve willecoert tot restitutie van de penningen, indient hij binnen zess weecken nyet en remedieert, blyckende bij acte van condemnatie.

Aldus onderteijckent:

Jo: SCOREL subscripsit hec ita esse.

Upten dach van huyden compareerde voer mij Notarijs in presentie den ghetuyghen naebescreven, die Eersame heer SIJMON JACOBSZ.,

pastoer tot Soest inden lande van Utrecht gelegen, umme tot eene toecomende memorie, van weghen des weerd. heeren Meyster JOHAN SCHOREL, Canonick tsant Marien Tutrecht daertoe versocht sijnde, getuychnisse der waerheijt te geven, Ende dat wt cracht der commissie van wegen des Eersamen heeren THOMAS PERSOELS vicarius in den Doem Tutrecht, deken Goylandie, als rechter ordinaris specialicken gedeputeert, mij Notario onderscreven daeromme sonderlinge by munde gedaen, heefft die voergenoemde heer SIJMON gecertificeert ende verclaert, certificeert ende verclaert mits deesen allet na wtwysen eenre cedule myt zijn eygen hant [soe hij seyde] gescreven, die welcke hij aldaer overgelevert heefft, luijdende van woirde tot woirde aldus:

Ick Heer SYMON JACOBSZ., pastoer van Soest, out sijnde acht ende twyntich jaren of daer omtrent, certificeere voir die gerechte waerheyt, daer ick mit eede toe gebrocht bin, hoe dat waerachtich is, dat ick present by ende over zij geweest ten huyse van meyster JOHAN SCHOREL, Canonick tsant Marien binnen Utrecht, mit myn vader JACOB SYMONSZ. ende ZYVERT GERRITSZ VAN SCHOREL, Ende daer waeren SCHORELL, die waert, ende WILLEM VAN NOORT ende SWAEN, Drossaert op Vreburch, die met haer drien vennetten ende socij waeren om te bedycken die Zijpe in Noorthollant ende om instrumenten te maecken van wateeren the diepen op gelijcken paert ende winnynghe, hoerende haer woerden ende wederwoerden met goede vrede ende accort sonder eenich discort, alsoe datter woirden vielen, datmen die nyeuwelant soude hieten Schoerlant ende dije nyeuwe dijck Swaenoortsdijck int jaer negenveertich in die maent Junio. Want dan redelicken is ende billich der waerheit ghetuijchgenissen te geven, sonderling alsmen des versocht wert, Soe ist dat ick openbaer Notarijs onderscreven, des van wegen meyster JOHAN SCHOREL versocht ende bij heeren THOMAS

PERSOELS deken voergenoemt daer tho speciael commissie bij munde gedaen sijnde, certificere enen iegelick, allen tghene voirsz. staet voir mij alsoe geschiet ende gedeposeert te sijn. Ende hebbe des toirconde dese tegenwoirdighe certificatie daer van gemaect ende mit myn hant onderteijckent. Gegeven Tutrecht inden jaere ons heeren dusent vijffhondert een ende vijfftich upten seventhiensten dach der maent van December, in presentie der discreten LAMBERT VAN ALMELO ende AERT VAN DEN HOYBERCH, schoelapper, als getuijghen hierover geroepen ende sonderlinghe gebeden ende mij.

[Aldus voert onderscreven]

CONR. EERTMAN, Notaris bij den Hove provinciael Tutrecht van wegen Roomsch Keyserlijcke Majesteit geadmitteert, sst.

Alsoe zeeckere differentien, gheschillen ende twisten, ende oick processen verresen syn geweest tusschen Mr. WILLAM VAN NOORDT, architect ende metzelrije-meijster der stadt Utrecht, eysscher in conventie ende verweerder in reconventie, ther eenre, ende Mr. JAN VAN SCHORELL, Canonick der kercke van Sinte Marien Tutrecht, verweerder in conventie ende eysscher in reconventie, ter anderen zijden, ther cause van zeeckeren societeijt, die sij myt malcanderen aengegaen sijn om wateren te diepen ende landen te bedijcken ende onlandt tot vruchtbare landt te maicken etc., als zulcx in den contract van den societeijt voirsz. breeder begrepen is, deur cracht ende oirzaicke van den welcken WILLAM VAN NOORDT seijt ende sustineert verschooten te hebben een merckelijcke somme van penningen int maicken van een instrument als een schip, dat sij partijen gelijckelick voir den oversten der Stadt Utrecht gepresenteert ende aenghenomen hadden te maicken, om die wateren dair mede te diepen, welcke penningen mijtten interesten hij tot dezen dage toe heeft moeten ontbeeren,

ende oick dat hij in t' concipieren ende int maicken vant moedell van den scip voirsz. zijn tijt versuijmpt ende merckelicke kosten ghedaen heeft ende dair deur in anderen zijnen dinghen ende affaren schade geleden heeft, ende voirts deur oirzaicken van tgheen voerseijt staet, gereijst is geweest in Hollandt, Brabant ende elders, al tot zijnen groote kosten, seggende dat Mr. JAN VAN SCHORELL voirsz. hem van allen dezen voir de helft behouden restoir te doen etc. Ther contrarie sustineert Mr. JAN VAN SCHORELL nijet gehouden te wezen WILLAM VAN NOORT voirsz. te subvenieren int gheene WILLAM VAN NOORDT hem eysschende is, mair seijt dat hij ther cause van den contract ende societeyt voirsz. veel kosten ende lasten ghehadt heeft in practizeren omme die Zijpe te bedijcken, ende dier oirsaicken halven veel reijssen gehadt heeft om zulcke dijckagie te vorderen, ende oick anderen schaden in sijnen anderen dingen geleden heeft, ende zijn tijt versuympt, soe dat hij wil seggen, dat hem een grooten penningh van WILLAM VAN NOORT toecomen soude, als zulcx in zijn scriftueren wijder verhaelt is etc. Partijen voirgenoemt, aenmerckende dat deur dezen hairen geschillen ende twisten veel inconvenienten comen soude moegen, om dan zulcx ende vorder kosten te verhueden, hebben allen hairen geschillen, differentien ende twisten, die tusschen hemluijden tot noch toe verresen zijn geweest, ther cause ende deur oirsaicken van tgheen voirsz. is, gansselijck ende gheheel aen ons vier Arbiters onderscreven verbleven ende gesubmitteert. Hierom ist dat wij arbiters wt cracht van den compromiss ons getoont ende in handen ghegeven, overgewegen ende rijpelijcke by onss doirsien allen scriftueren ten beijden zyden overgeleijt ende ons in handen gelevert, ende voirt gehoort hebbende allen redenen bij monde ende anders van parthijen aengegeven, bij dese onse arbitraell sententie eijntlicken wtspreecken, wijsen ende verclaren, dat WILLAM VAN NOORDT gehou-

den wezen sall dat voirsz. schip tot zijnen lasten aen hem te nemen ende te behouden, behoudelick dat Mr. JAN VAN SCHORELL voirsz. wten selven schip aen hem nemen ende behouden sall die yseren kettenen mytten backen ende twee asschen. Wair voir ende vore allen verschooten kosten ende actien, die WILLAM VAN NOORT voirsz. van den selften Mr. JAN tot desen dage toe deur oirsaicken voirsz. enichsins soude moegen toecomen, sall Mr. JAN VAN SCHORELL den voirgen. Mr. WILLAM VAN NOORDT eens betalen hondert ende veertich Carolus gulden, twintich brabantsche stuvers voir den Carolus gulden, bynnen den tijt van eenre maendt naistcommende. Ende allen kosten, die ten beijden zijden ther cause van desen in processen ende anders enichsins gedaen sijn, sullen ghecompenseert wezen ende compenseren mijts dezen, reserverende tot onser verclaringe allen zwaricheden ofte twijfelachticheden, die vuijt dese onse wtspraick in enigerwijs verrijsen sullen moegen. Ende hijer mede sullen partijen voirgen. vereenicht, verdedingt ende ghescheijden wezen van hairen societeijt ende van allen gheschillen, twisten ende kosten, dien sij ther cause van dijen enichsins ghehadt ende ghedaen hebben.

N. RUYSCH. BRUNINCK VAN CUIJCK.
JOHANNES RIDDER sst. DOMINICUS AIRTZ.

Aldus gedaen Tutrecht then huyse van Mr. NICLAES RUYSCH, Canonick der kercke van Oudemunster, in den jaere onss heeren duysent vijff hondert twee ende vijftich opten twe ende twintichsten dach in Aprill des morgens tusschen seven ende acht uren.

Teste me JO. BOKLEN, Not[s].

MEDEDEELINGEN

UIT HET HAAGSCHE GEMEENTE-ARCHIEF.

I.

De boeken van het oude St. Lucasgilde te 's-Gravenhage.

(Medegedeeld door den Heer ABR. BREDIUS, Onder-Directeur van het Nederlandsch Museum.)

EEDS in 1867 deelde VAN WESTRHEENE in de Kunstkroniek veel belangrijks, ja het hoofdzakelijkste uit deze merkwaardige boekskens mede. Toch aarzel ik niet zijn werk nog eens over te doen; want hoe langs zoo meer wint de overtuiging veld, dat niet eenige mededeelingen, niet slechts het voor den mededeeler alleen belangrijke uit zulke bronnen der Kunstgeschiedenis moet overgenomen worden, neen, het geheel, alles moet zoo veel mogelijk iedereen toegankelijk gemaakt worden.

Zoo ontstond het »Archief voor Nederl. Kunstgeschiedenis," en ik heb de eer daaraan te mogen medewerken, door het volgende zoo getrouw mogelijk genomen afschrift der boeken van het St. LUCAS-gilde, vóór de afscheiding die in 1656, volgens boek G. fol. 79, door »grootsmoedichheid" eeniger schilders plaats had.

Toch gaf ik nog niet alles. De glazemakers en apothekers, de meeste »camer- en clatschilders" liet ik weg; maar wat maar eenigsints van belang kon zijn voor onze Kunstgeschiedenis nam ik over.

Men zegt wel eens, in eens ander mans boeken is 't duister te lezen. Zoo gaat het met veel in deze boeken vervat. Ik geef juist wat en hoe 't er staat; misschien vindt men later weêr iets wat licht brengt in deze duisternis.

Het eerst volgt Boek G, verreweg het merkwaardigste; dan laat ik de boeken B, C, D en F volgen. Het is bedroevend dat boek A, met al het »Silverwerck" daarin beschreven, zoek is geraakt. Mocht iemand, dit lezende, ooit zulk een boeksken ontmoet hebben, de mededeeling daarvan zal schrijver dezes hoogst welkom zijn.

Veel toelichting heb ik hier niet te geven; ik verwijs naar de Kunstkroniek van 1867 en laat verder de »Oude bladeren" spreken. Alleen nog iets. Onze verdienstelijke kunsthistoricus, Mr. VOSMAER, leidt van het in DE RIEMER op bl. 307 medegedeelde vers, op het in 1709 vernieuwde Gildebord in de Groote Kerk af, dat het St. LUCAS-gilde van 1579 zou dagteekenen 1). Dit klinkt ook zeer waarschijnlijk; het vers begint toch: »Na hondert dartig jaar verrijst St. LUCAS schilt" enz. Maar schilt, niet gilde; en het boek C spreekt reeds van de meesters ... van den jare 1567. Het schijnt dus al in dien tijd en misschien nog vroeger bestaan te hebben.

Waar het schrift totaal onleesbaar was, moest ik dit berichten, waar het niet met zekerheid te lezen was, plaatste ik een vraagteeken.

Op fol. 1 van boek G staat:

Int boeck A 2) syn geschreven de autentique copyen van de rentebrieven, toebehoorende 't Gilde van St. Lucas, St. Anna en Rochus. Hier is mede geteeckent alle het silverwerck, de swaerte van elck stuck en bij wien deselve gemaeckt sijn of gegeven.

1) Zie Kunstkroniek 1865.

2) Boek A is helaas! niet meer aanwezig. Wat zou ons dat voor opheldiringen gegeven hebben ten aanzien van het silversmidswerk in die dagen!

Int boeck B syn geteeckent de namen van de meesters alsoock de leerjongens, die int gilde gecomen sijn van den jare 1580 tot den jare 1630.

Int boeck C syn de meesters geteeckent met noch diegene die het gilde moesten erkennen, om nu niet daerin en syn, van den jare 1567, sij sijn aldaer verdeelt de straten soo als alsdoen waren als oock den ontfanck van de rente, ende achter sijn mede aengeteeckent de leerjongens die haer maentgelt betaelt hebben sedert en naer den jare 1630 met en A. B. C. aengewesen.

In t boeck D werden aengeteeckent de renten die ontfangen werden, daer bij dag en jaer gestelt moet worden om alle abuizen te voorkomen.

Pag. 28 in versa.

Nota.

Den Datum op de kant oft in Margine gestelt, beteeckent wanneer de selve int gilde gecomen sijn ende hetselve voldaen hebben.

Fol. 29. Hier beginnen de namen van de Gildebroers van Ste Lucas gilde Int s' Gravenhage, die noch int leven syn, in dit jegenwoordighe Jaer van 1621.

A.

1602. Aelbrecht Ebeling, schilder.
1603. Abraham Leendertsz. van Beest.
1605. Anthoni Goelterus, schilder.
1612. Aelbrecht Aelbrechtsz., gelaesemaker.
1615. Andries Stock, plaetsnijder.
1614. Anthony van Ravesteijn, schilder.
» Abraham Artois, verlichter.
1629. Adriaen Fredericxsz. van Ouwendyck, steenhouwer.

1608. ANTH. FRANCQ, steenhouwer.
1613. ADRIAEN GYBOONS, schilder.
1622. ADRIAEN BOSCH, schilder.
1625. ADRIAEN VAN DEN VENNE, schilder.
1640. ADRIAEN HANNEMAN, idem.
» ABRAHAM VAN BEIJEREN.
1642. ABRAHAM BORREMAN.
1644. ABRAHAM DE VRIES, schilder.
1646. ALEXANDER PETIT.
1646. ADRIAEN MAETHAM.
» ABRAHAM HENNES.
1647. ANTONIJ VAN DER CROOS, Schilder. 1)
1649. ARENT VAN RAVESTEIJN. 2)
1655. ANTHONIE DIJCKMANS, Kamerschilder.
1665. ABRAHAM ERKELES, » »
1669. ABRAHAM BLOCK, » »
1681. ANTHONY VAN YPEREN, » »
1691. ABRAHAM VAN OUTSHOORN, » »
1765. ARNOLDUS VAN HEEST, voor syn schildersproeff *f* 18 : — : —.

B.

1587. BALTHASAR FLESSIERS, Schilder.
1622. BARTOLOMEUS BASSEN, » (VAN BASSEN.)
1629. BARTOLOMEUS TER (of VER?) BURCH.
1690. BARTOLOMEUS DRIJFHOUT, Steenhouwer.
1657. BARTOLOMEUS VAN WINDEN, Schilder.

1) Liet reeds 2 September 1637 „een kint” doopen. (Doopboek Groote Kerk 's-Gravenhage.)

2) Dit is ARENT JANSZ. VAN RAVESTEYN, van wien o. a. 3 portretten in München zijn. Deze schilder was een waardig navolger van zijnen vader. (Zie VAN GOOL, I, 31.)

Oll xx1 116

1667. BEREND ?) JAMIN, Schilder.
1695. BARENT MEIJNDERTS STAAL, schilder.
1718. BARENT VAN WEEMEN, »

C.

1619. CAREL SWERIUS, Schilder.
1618. CORNELIS DE JONG, »
1621. CORNELIS CLAESSEN, »
1614. CORNELIS PIETERSZ. TEUNIS, Steenhouwer.
160-. CORNELIS SYBERTSZ. VAN MONTFORT.
1624. COENRAET HOFFE, Goutslaeger.
1645. COENRAED VAN DER MAES, Schilder.
1646. CORN. LELIENBURCH, »
1648. CLAES PIETERSZ. TEYLL, Constvercooper.
1647. CHRISTYAEN COUWENBERCH, Schilder.
1648. CORN. MONNINCKX, »
1648. CATRINA DE HEN, Schildersse.
1650. CHRISTOFFEL MEIER, Glaseschrijver.
1651. GAREL HARDY, Schilder.
1654. CORN. DE PUTTER, Kunstverkooper.
1656. CAREL VAN HULLEGAERDE, Schilder.

D.

1610. DANIEL MYTENS, Schilder.
1626. DANIEL CLITSAERT.
1627. DAEVIT STOCKMANS (?), Schilder.
1631. DIRICK VERHAERT, »
1632. DIRCK DAELLENS, »
1642. DANIEL TU. . . . . . (?) Schilder.
1644. DIRCK VAN DER LISSE, »

1648 DIRCK KRAEY, Schilder.
1653. DAVIDT VAN ALTONA (?).
1699. DANIEL GROEN, Schilder.

E.

1604. EVERT CRYNSZ. VAN DER MAES, Schilder.
1628. ESAIAS VAN DEN VELDE, schilder.
1668. EVERT VAN DER BEECK.

F.

1629. FRANSOIS KNYPBERGEN, schilder.
1634. FRANS VAN DER BLOCK, steenhouwer.
1637. FERDINANDUS WES, schyelder.
1647. FRANSISKES DYSAART, beelthouwer.
1656. FREDER. VAN TONGEREN, beeltsnyder.
1669. FERDIN. VAN DEN HEUVELL, wapenschilder.
1679. FRANS PALIDANUS, glasemaeker.

G.

1617. GUILLIAM GERST, verlichter.
1621. GERRIT JACOPSZ., schilder, woonende tot Amst., heeft syn gildegelt alhier voldaen omdat hij hier vry soude mogen arbeyden.
1620. GUILLIELMO WEDA, schilder.
1629. GERRIT VAN SANTEN, idem.
1623. GRATIAEN JANSZ., goutslager.
1637. GERRIT HONTHORST, schilder, van Utrecht.
1666. GERRIT GODES (?), betaelt syen gildegelt als meester.
1667. GERRIT DE HAEN, schilder 1)

(1) GERRIT DE HAEN. Ik ken twee stukken gemerkt: G. DE HAEN. Één te Weenen, in de Gallerie Czernin, dáár B. BREENBERGH gedoopt, waarvan het werkelijk veel heeft. Het is No. 215 van den Catalogus: Eine Landschaft

1667. GILLYAM VAN DER VINNE, schilder.
1674. GEERT UFELHAEVE (?), schilder.

H.

1597. HENRICUS HONDIUS, plaetsnyder.
1621. HANS BOGAERT, schilder 1).
1613. HERMAN BLOEMAERT, idem.
1623. HERMANUS BREKERFELT, gelaesschryver.
1630. HERMAN NATANUELSZ. GREVESTEYN, schilder.
1635. HENRICUS HONDIUS DE JONGE.
1699. HENDR. MUNNEKES, schilder.
1647. HEYNDERICK NOORDERWIEL, schilder.
1651. HENDRICK DANKERS, plaetsnyder.
1662. HENDRICK VISBACH, goutslager.

I.

JACQUES DE GEYN, schilder en plaetsnijder.
1598. JAN VAN RAVESTEYN, schilder.
1604. JOOS DE PUTTER, »

---

mit Kühen, en lijkt veel op de vroegere werken van BREENBERGH, zooals een voluitgeteekend stuk in Schlussheim bij Munchen, van 1634. Fijn uitgevoerd, goed geteekende figuren, aangenaam van kleur. Gem. G. DE HAEN.

Daarentegen bezit Schleissheim een stuk (thans wellicht reeds naar Munchen overgebracht) en ook gemerkt: G. DE HAEN dat niets op het voorgaande gelijkt. Deze zeer fraaie schilderij stelt een jager voor, die, uitrustende van de jacht in het midden van een eenvoudig vertrek op een ton uit een kruik zit te drinken: voor hem een groote zwarte jachthond, links een jongen met een stok en een haas in de linker, een doek in de rechterhand: rechts een man in het rood met glas in de rechterhand; verder mooi geschilderde hazewinden, ketels en verdere „accessoires". Het is prachtig, schitterend van kleur, zonder bont te zijn, breed, forsch geschilderd, flink geteekend en aardig gecomponeerd.

1) Van dezen meester is onlangs (Dec. 1880) in de collectie VIRULY een goed exemplaar verkocht: thans bij den Heer PAPPELENDAM berustende: deze Heer liet mij echter 3 stukken van denzelfden meester, ook H. BOGERT gemerkt, zien, die zoover onder de kunstwaarde van het eerstgenoemde staan, dat het haast onbegrijpelijk schijnt dat één hand ze allen geschilderd zou hebben. Toch is dit hoogstwaarschijnlijk het geval.

1613. JACOB DIRCXSZ., goudeleirmaker.
1617. JAN GERRITS, steenhouwer.
1620. JAN PIETERSZ. VAN RYN, sch.
1610. JOACHIM OTTE VAN HOECKGEEST, sch. 1)
1614. JAN MATHEUS VAN WTTENBROUCK, »
1616. JOOST SNEWINTS? (W. leest SWEVENTS), sch.
1622. ISACK MIJTTENS, sch.
1623. JAN JANSZ. BRUN, »
1624. JAN JANSZ. WESTERBAEN, Schilder.
1628. JACOB WESTERBAEN, »
1627. Dekens, MOYSES WTENBROUCK, ook PHILIPS VAN HAESBROECK enz. 2)

K.

1690. KRACHT KINDER-MAN, Schilder.
1690. KORNEL. MONICX.
1669. KAREL PENON, Kamerschilder.

L.

1641. LEENDERT VAN HAEFTEN, Schilder.
1655. LOUWIJS VAN TONGEREN, Boeckbinder, heeft syn proeff van 't boecbinden gedaen en is de eerste geweest, heeft het gildegeld betaelt en eerlijck getracteert op een collation.
1659. JERONIMUS VAN DER NECK, Beeltsnijder.
1702. LOUVISE (?) DE HOGE, Schilder.

M.

1620. MOYSIS VAN WTENBROECK, Schilder.
1619. MELCH. RUYS, »

---

1) Trouwboeken der Groote Kerk, 's-Gravenhage, 10 Mei 1620:
JAQUES OTTO HOUCKGEEST, Kamerbewaarder van de Ed. Mo. Heeren Staten van Hollt ende Westvrieslant, huwt met JACOBINA, ... ?
2) Zie Kunstkr. 1867, pag. 83.

1610. MATHYS WILLEMSZ VALCKENBURG, desen overleden ende de doodtschult betaelt.
1625. MICH. JANSZ. MIEREVELT, Schilder.
1635. MATHEUS DU BOIS, »
1647. MARTIJN LANSSCH OUT (?) »
1647. MICH. TONGERLOO, Ebbewercker.
1648. MARTHYN L'ANGELE, (niet LANGELE) Schilder.
1669. MATHEUS VAN HEYNINGEN, Konstverkoper.

N.

1608. NICLAES YSAAKSZ. SWANENBURCH.
1651. NATHANAEL TAETS, Schilder.

P.

1600. PIETER DE PRUYSTER, Verlichter.
1604. PIETER VAN DE LANDE, Verlichter.
1628. PIETER ADRIAENSZ. VAN SAENNEN.
1634. PETER QUAST, Schilder.
1639. PEETER ADRIAENSZ. 'T HOOFT, Steenhouwer.
1611. PHILIPS HAESBROECK, Plaetsnijder.
1639. PIETER MONINX, Schilder.
1639. PIETER NASO, Schilder.
1640. PIETER V. D. VENNE, Schilder.
1647. PIETER VAN DER CROOS, Schilder.
1647. PIETER HEYNDRICKX SPYCKERMAN, Schilder.
1648. PIETER SCHOUF, Constvercooper.
1649. POULUS POTTER, Meester Schilder.
1663. PIETER VERBEECK, Camerschilder.
1647. PIETTER DE POTTER, Schilder.
1666. PAUWELS HELLEBUICK, Schilder.

1667. Pieter Goudy, Schilder.
1668. Pieter van Turnhoudt, K6nstverkoper.
1705. Pieter van Outheusde, Schilder.

R.

1627. Rodolfus van Kool, Schilder.
1699. Reijnier van der Laeck, Schilder.
1675. Roelant van Brinkhorst, Camerschilder.
1677. Roomans, syn proeff gedaen als schilder.

S.

1605. Sybert Cornelis Monincx, Schilder.
1614. Simon Frisius, Plaetsnyder.
1610. Sam. Smit, Schilder.
1630. Symon Gerritsz, Schilder.
1631. Sachar. Dickman, » 1)
1640. Sibrandt van Beest.
» Simon de Putter.
1646. Sijmen Rood, Schilder.
1650. Saelleemon Duwart, Schilder.
1666. Symon Perier, van Parys.
1678. Sachar. Dykmans, Schilder.

T.

1631. Tym. Arentsz. Gracht, Schilder.
1656. . . . . . Celton, (?) »

W.

1611. Will. Willemsz.
1674. Cornelis Verhaege, Schilder.
1629. Willem Hondius.

1) Waarschijnlijk Dyckmans. (de Oude.)

1630. WILLEBORT VAN GROENENBERG.
1690. WILLEM STEVENSZ VAN DER MEIJ.

A.

Fol. 46. Alhier beginnen de namen van de Gildebroeders van het St. Lucasgilde in Schravenhaage, die int Leeven syn in 1682.

1642. ANDRIES DE HAEN, Camerschilder.
1655. ANTONY DYCKMANS, »
1681. ANTH. VAN IPEREN, Schilder.
1704. ADOLF CRUYSBERGE, »
1704. AELBERT DE VRIES, »

C.

1667. CHRISTIAEN BOUCKWOUT, Schilder.
1679. CORNELIS VERHAGEN, »
1685. SIMON CLAESSEN DE JONGE, schilder.
1728. CORNELIS WESENDONK, »
1729. CORNELIS WAPPEROM, »
1742. CORNELIS GERARDUS BEELDEMAKER, schilder.
1754. CORNELIS VAN DER BRUGH, schilder.
1759. CORNELIS VERSTEEG. »

D.

1632. DIRCK VAN GUSSEN, schilder, overl. 1686.
1677. DIRCK SCHOLTE, schilder.
1681. DANIEL VAN ALTDORP, schilder.
1699. DANIEL GROEN, »
1732. DAVID LARON, »
1732. De Weduwe MONINX,
de dootschult betaelt *f* 2.—.

E.

1666. ERASMUS ARONDEUS, schilder.
1679. ELISBET DE JONG, constvercoopster.
1682. EGBERT V. DER SPYCK, sch.
1726. EVERT TIELINCKX, sch.

F.

1637. FERDINAND WES, schilder, overl. 1689.
1686. FREDERICK BARRENAERT, schilder.
1688. FREDERICK FRYBEECK, »
1691. FREDERICK HELLEBUICK, » (fol. 51.)
1708. Ontfangen van FLIP HARM, » en
niet getrackteert *f* 12.— 0.— 0.
1714. FRANS STEENHUYSE, goutslaager.
1739. Maart heeft FRANS WESENDONK zijn proef gemaakt als
schilder en daar voor betaald . . . . *f* 31.—.
vereert . . . . » 11.—.
April heeft WESENDONK als glasemaacker
betaald . . . . » 30.—.
vereert . . . . » 19.— 16 st.
1757. FRANS GOELJE.
1759. De Heer FREESE.
1766. GERARD van Sneek.
1772. Was Deken P. DE MONY.

G.

1667. GERRIT DE HAEN, schilder.
1679. GERRIT UFFELHAVEN, »
1681. GERRIT VAN DER SMAEL, schilder.
1698. GOTVREY (sic) HOLTE, »

1705. Heeft den outste broeder GOSKE sijn voldoening gedaen aent gilde voor 't bruinere vergulde en bronse van syn Eyge gemaeckte beelde vase of 't geene hy macckt en verkoopt.

1726. GERRIT HOED (sic) mr. Schilder, betaalt. *f* 30.— 0.— 0.

1731. 20 Maart heeft betaalt GERRIT LANGEDIJK voor Regt van Gilde . . . . *f* 4.— 0.— 0.

1736. GERRIT MULDERT, schildersproef . . . » 18.— 0.— 0.

1741. GILIAM BEEKHUYSEN, schilder, voor syn prouef betaalt . . . . , ... *f* 12.--

belooft te trakteren en niet gedaen.

1744. GERRIT MES, schildersproeff . . . . . *f* 18.—

1748. » WURMS, id. . . . . . . » 18.—

vereërt . . . . » 15.— 15.—

H.

1660. HENDRICK BOECKWOUT, schilder.

1667. » VAN DER SPYCK, »

1686. HENDERYCK VAN DAEL, »

1705 HENRICK VISBACH, goutslager, betaelt . *f* 18.—

1705. HENRICK POLA, schilder, bet. . . . . . » 19.—

1706. HENDR. VAN HEUSDEN.

1713. » DE JESYS, schilder.

1732. 20 Maart heeft HENDR. DIER betaalt voor 't vergulde of van den vrymeester schilder te laate vergulde de beelde of vaase of eenig ander grot werk dat hy maakt voor de somma van . . . . *f* 12.—

En is van burgemeesteren in de coste gekondimineert die daarop syn gevalle en ook aan de boode van der Cisten betaalt.

1753. HENDRIK VAN VINNE, schildersproeff . . *f* 30.—
vereert . . . . » 5.— 5.—
1754. HENDRIK JOHANNES VAN WEEMEN, schilderspf.
1755. HUYBERT BLOK, id.
1757. HENDRIK HEGHT id.
1764. HERREMANUS BORGER, id.
1766. HENDRIK BODAS, goutslager.
1779. HENDRIK VAN DER BRUGH, schildersproef.
1782. » VAN CEMPEN, »

I. (fol. 54)

1644. JACOP AELBERTSZ. VAN DER SPIJCK, schilder.
1673. JOHAN MONICKS, Camerschilder.
1681. JOHANNES VAN SCHAYCK, beeltgieter.
1690. JACOBUS VAN NIMWEGEN, schilder.
1694. JURRIAEN VELTMAN, »
1695. JOHANNES BUCKHUYSEN, »
1699. JAN MUYNS, »
1712. JOHANNES VAN DALEN, ?
1713. JACOB VAN DUYSELEN, schilder.
1717. JACOBUS VAN DER DOFF.
1717. JAN BOCK, schilder, op ordre van Burgemeesters dezer stede gerojeert.
1719. JOHANNES DE PUNT (?) schilder.
» JOHANNES OBREEN, »
1725. » VAN SWINDEREN, schilder.
1726. » MADELPI (?) »
1728. » VAN BAERDEN, »
1732. » STIFFERIE, »
» JOHANNES THIELEMAN, »

1735. JAN NOTELMANS, Schilder.
1741. JOHAN HENDR. SELFVELT, Schilder.
1745. JAN FURET, »
1747. JOH. V. AMERONGH, »
1766. JOHANNES VAN DER BURGH, »

K.

1720. KOENRAET JUFFEN, schilder.
1738. KRYN VAN NIEL, »

L.

1690. LAMMERT VAN GOUDSBERGEN, Schilder.
» LOUWERENS SCHOLTE, »
1702. LOUWYS DE HOGE, Camerschilder.
1717. LOWIS BERNARD, Schilder.
1736. LEENDERT VAN BARDA, Schilder.
Dootschult van JOH STIFFERY *f* 2.—.
1757. JOH. VAN SNEEK.
JOH. HISSING.
1759. LODEW. STEEKWEY
1787. L. VAN OOSTERWIJCK.

M.

1666. BASTIAEN MIDDELBEECK, Schilder.
1682. MELCHIOR BERNARDS, »
1695. MATIJS VAN GOELOO, »
1702. MYCHIEL COUVENDT, »
1744. MATTHEYS ARDES, »
1759. MARTINUS VAN CRUYSELBERGEN, Schilder.

N.

1715. NICOLAES VAN DER SPEIJCK, Meester Schilder.
1719. NICOLAES VAN LIMMICK, Schilder.

cocht hebbende niet wetende daerover tegen het gilde iets mitsdacht hebben versoch met deecken en hooftmans daerover te spreken en te contenteeren; by ons gecomen heeft Sr. LYON deecken en hooftmans seer beleefdelyck gecontenteert en geconsenteert om voor een liefhebber die hij daervoor mocht versoecken van den een of ander meester een stuckxke schilderye te laten maken, hetzelve te mogen doen sonder dat hy daaromme gemolesteert sal worden en gedaen als niet en geschiet in qualiteit. Pro memorie.

Op fol. 75 versa:

In den jaere 1631 heeft hooftman ADRIAEN VAN DE VENNE geteyckent de wimpelstrick ent wapen met sieraden tot beyde de twee groote silvere bekers daer de namen in syn gestelt; 't welck de voornoemde A. V. VENNE heeft vereert aent gilde ende het fatsoen en 't snyden is betaelt uit gilde. De waerde van 't silver is gecomen van Mr. GERRIT DYCKMANS tot een vereeringe aan 't gilde voor syn loterye te houden.

Op fol. 76. Resolutien die by Deecken en Hooftmannen syn gearresteert en notitien van Boeten etc.

1633.

Is geresolveert dat men den afgaenden Deecken sal noodighen opt volgende Jaer naer dat hy sal afgegaen wesen, om de vrindtschap onder de oude gildebroeders te onderhouden en dat sonder synen coste.

1635.

Is gearresteert dat een meester een borgerssoon zynde sal bestaen met betalinghe vant gilde, voor de Somme van Ses gulden eens, sonder meer.

Maer geen borghers soon zynde, oft vremt wesende een borgersdochter getrout hebbende, die sal syn meestergeld betalen met twaelf gulden en vremt synde 18 gulden volgens den artickel van onse Gildebrief.

1636.

Is gearresteert, alsoo alreede by eenige Hooftmannen vant gilde is geschoncken, ende oock verspaert van boeten, amende, etc., eenich Silverwerck en (?) gemaekt ter gedachtenisse ende gebruyck vant voorsz. gilde, soo en sal oft mach 't voorsz. silverwerck by geen deecken oft hooftmanne vermindert, veel min gebroken of te niet gedaen worden, wie sulcx soude bestaen te doen, daertegen sal 't geheele gilde gehouden syn haer devoir te doen ten eynde dat het voorsz. gilde van hare cierate niet en werde berooft, oft vermindert, ende sal deselve gehoude werden voor ontrouw, onbequaem het gilde te dienen, ende die het mochte gedaen hebben, salt selve weder vergoeden, ende sal synen naem utet boeck doorgedaen worden, ende voor geen gildebroeder meer erkent worden. Ende die het gilde vereeren met silver, schildery, teeckeninge enz., dat sal tot synder memorie int boeck A (helaas weg!) aengeteeckent worden, en 't syner eeren bij het gilde mede bewaert worden, en 't selve oock niet vermindert worden op correctie als boven verhaelt is.

fol. 76. versa.

Alsoo HENDRICK HONDIUS DE JONGHE, overmits syn Vertreck wten Haghe, syn boecken ende const, ende weynich Schilderyen heeft willen vercoopen, Is bevonden dat hy over dese verkoopinghe eenige schilderyen heeft getracht te vercoopen, die oft van buyten den Hage, oft van ymant alhier in den Hage syn toegebracht, ende in de vendue vercocht, d'welck by Deecken en Hooftmannen is

verstaen, hebben dyenvolgende de voornoemde HENR. HONDIUS DE JONGE, gecondemneert in de volle boete van twintich Guldens, tot XL grooten 't stuck,

Welcke boete is volcomentlyck betaelt by HONDIUS voorsz. den 24 April 1635.

Hier te vooren is FRANCOIS KNIPBERGEN Schilder, toegelaten by de Ed. Magistraet van den Hage vendue te houden, mits gevende aent gilde een recognitie van 25 Gulden, d'welck daernaer met 18 Gulden betaelt is, dan dat en was geen resolutie by deken oft hooftmans genomen.

Nota. Doen vercreghen wy de Ampliatie tot onsen Artickelbrief. dat voortaen geen venduen etc. mochten gehouden worden.

Den 7e Meert 1636. Is toegelaten by Deecken ende Hooftmannen aen DIRICK DALENS, schilder, ende schoolmeester, te mogen vercoopen 80 stucxkens schilderijen sonder meer, daer bij belovende wt vryen wil wten Haege te vertrekken, seggende hier niet te connen winnen sijne nooddruft,

ende voor deselve vercoopinghe aent gilde te geven een recognitie van 32½ gl. ende ten minste twee achtereenvolgende jaren wten Hage met der woon te vertrecken ende dit naar syn eigen voorstellinge.

Maer doen de vendue gehouden was, daer hy noch wel 20 stucxkens meer toe vercocht hadde, beclaegde DIRICK DALENS met monde en requeste, dat Deeckens ende Hooftmannen hem dat sinisterlijck hadden doen teeckenen, ende schold ons voor Turcken en barbaren. Tgene de Magistraet qualyck nemende, condemneerde DIRICK DALENS, het contract te voldoen. 't gene hy met de Hooftmannen vant gilde hadde aengegaen, ende is hierop vertrocken metter woon naer Leyden,

Hierop is gevolcht dat WILLEM LUCAS schoonvader is gecomen by den Deecken HENR HONDIUS, ende vrintlijck versocht, dat de Hooftmannen geliefden te vergunnen dat de voorsz. DALENS met dat eene jaer weder mochte comen woonen in den Hage 't gene hem de Hooftmannen eyntlyck hebben toegestaen, ende luyt de toelatinge aldus:

Alzoo WILLEM LUCAS van wege sijn swager DIRICK DALENS, schilder, versocht heeft in t vrindtlyck aen Deecken en Hooftmannen dat de voorn. DALENS wederom mochte comen wonen in den Hage, die andersints daer noch een jaer moeste uitwonen, volgens sijn vrywillich accort met de voorsz. Hooftmannen gemaeckt in dato den 7 Maert 1636. Soo is 't dat de voorn. Hooftmannen hetselve versoek van DIRICK DALENS hebben vergunt en toegestaen, mits dat de voorsz. DALENS niet en sal attenteren 't gene tot nadeel van 't voorsz gilde soude strecken directelijck oft indirectelijck maer hem gedraghen als een goet gildebroeder schuldich is te doen. — Aldus gedaen in s-Gravenhage den 26 January 1637.

Ende onderteeckent in aller name
HENRICUS HONDIUS, deecken.

———

WILLEM HONDIUS is toegestaen by deecken ende Hooftmannen (alsoo hy wten Hage wil vertrecken, ende wte winckelneringe soheyden) sijn goedt te mogen verkoopen, met vendue, In voege soo de Hooftsomme blijft onder de duysent guldens, daer voor sal betalen te proffijte vant gilde vijf rycxdalders maer comende tot 2000 gl., alsdan sal betalen 20 gl., met de verteerde costen. In den roster om deser oorsaken gedaen actum den 19e December 1636.

fol. 77 versa.

Alsoo de regeerende Deecken ADRIAEN VAN DE VENNE ende Hooftmannen, te weten:

JAN VAN GOYEN, JACOB HACKE, BARTHOLOMEUS VAN BASSEN, GABRIEL VAN MONTFOORT hebben bevonden dat het van noode was, te repareren het vervallen Tafereel, dat het Gilde over lange wel hadden konnen vernieuwen,

Soo ist, dat den voornoemde Deecken ende Hooftmannen de gezamentlycke inkomende Renten hebben aengeleyt tot het maecken van een groot tafereel met een gedicht tot Lof van ST. LUCAS Gilde, waertoe Sijluyden hebben bygelegt te samen de somme van dertigh gulden over sulcx tot Haerluyder gedachtenis yder synj Wapen en Naem onder het selve, gemeld Stuck is gestelt op den 16 October in den Iaere 1640.

In het jaar 1709 is by SIMON CLASSON gemaakt het gildebort van ST. LUCAS in ST. JACOBS kerk omdat het oude Tafereel ontrampeneert ende vervallen was, deken zijnde JACOBUS MOL, ende Hooftluiden ROELANT VAN BRINKHORST, FRANCOIS PALUDANUS, WILHEM MANSVELT, HENRIK BOEKWOUD, SIMON CLASSON ende PIETER DE STARCK. Waartoe gebruikt is het geld van een Obligatie van honderd Guldens, staande op Holland, en van Yder van de gildebroeders negen gulden is bijgelegt, welkers namen op het Bort staan.

Fol. 78.

Den 28 Juny anno 1699 syn Deecken ende Hooftmans van ST. LUCAS Gilde geaccordeert met PHILIPS HAESBROUCK out deecken, in manieren als volght: Te weten, dat den voorsz. HAESBROUCK toegeleyt is tot voldoeninge van al 't geene hy op't voorsz. gilde hadde te pretendeeren, de somme van hondert en twintigh guldens te betalen yder ST. LUCAS de somme van dertich guldens, beginnende op ST. LUCAS anno 1699 de eerste paeys en alle jaers daer op volgende

tot de volle betalinge toe, welcke paeyes sullen betaelt werden uyt de Rente het voorsz. gilde toecomende; welcke resolutie by de Jegenwoordige Deecken ende Hooftmans aldus genomen vertrouwen de selve dat de nacomende Deecken ende Hooftmans van't voorsz. Gilde sullen approbeeren en voor goet kennen, en dat uyt consideratie van den yver ende getrouwe diensten by den voorsz. HAESBROUCK om 't voorsz. Gilde te mainteneeren, gebruyckt en aengewent.

Welcke oirconde dese by ons allen onderteecken

ANTHONY JANSZ. TONGERLOO, Deecken.
JAN WESTERBAEN, ADRIAEN HANNEMAN, Hooftman.
JOHAN BORSMAN, Hooftman.
JACOB CORNELIS VAN DER MEER, Hooftman.

---

fol. 78 in verso.

Alsoo in den Jaere 1651 Bij Deecken en Hooftmans van St. Lucas Gilde, by de magistraeten van 's-Gravenhage, Is versocht ende met groote moeyten ende costen, een ampliatie op de gildebrief, aengaende een proef op den Boeckhandel, en verkreeghen in dier voeghen gelijck deselve aen den gildebrief is geannexeert,

Ende Int selve Jaer Bij de selve Deecken en Hooftmans, gemaeckt een Silvere Schenck-Teljoor, het welck in de kist is berustende en moet blijven.

(De laatste drie regels zijn doorgehaalt en daaronder staat:

Dit bovenstaende is gestelt int boeck geteekent A.

Anno 1654 so ijs bij deecken ende Hoffmans van St. Lueckas gijlde geresolveert ende goet gevonden te laten maecken penningen met

dat wapen vant gilde St. Luckaes ter eeren van alle erlycke gilde broders de welcke souden mogen komen te sterven ende ock tot provyet vant gilde, volgens den brief daervan syende.

Fol. 79.

Anno 1656 sijn eenige schilders, haer opwerpende tegen het gilde van St. Luikas ende hebben versocht aen de Magistraet van Schraevenhaege om afgescheiden te sijn van het voorschreeven gilde, door grootsmoedichheit ende begeerde te hebben een komfreery op haer selver ende daervan geopteneert een Brief sonder kennis van Deken ende Hooftmans.

Waertegen Deken ende Hooftmans hebben versocht aen de Maegestraet dat het voorschreven gilden soude moogen blyven in geheel ende hebben verkreegen Apostil op Haer Versoeck dattet voortaen sal bestaen in dese navolgende: glaesemakers, boecverkoopers, kamerschilders, goutslaegers ende oock soodanige andere meester schilders die haer bijt voorseide gilde sullen willen houden volgens het apostil berustende in onse kist.

f. 79 versa.

Alsoo bij Deecken ende Hooftmannen diende in den Jare 1661 is in de gildekist gevonden de somma van 47 gulden ende acht stuvers aen gelt, hetwelck in den Jare 1657 is afgeleit wegen de Rente gevende Huisinge van BERKOLO in de Papestraet staende en de soo een kleine somme niet en kan worden beleit alsoo van sulcke kleine somma bij het voorschreeven gilde verscheide schade ofte bankeroets sijn gevallen soo is bij ons ondergeschreeven geresolveert, voor deese boovenverhaelde somme te maeken tot dienste van St. Lucas gilde een Sulver gedreeven Soutvat tot een weerga van het geene by

het gilde noch is. Actum by ons deecken ende Hooftmannen te samen verackordeert ende verstaen op den 21 July 1601.

SYMON DE PUTTER, Deeeken.
CHRISTOFFEL DOLL, Hooftman.
PIETER DE BONNET, Hooftman.
COENRAET VAN DER MAES, Hooftman.
PIETER VAN HEEMSTEDE, Hooftman.
Fol. 80.

Op den 9 November 1667 is by deecken en hooftmans van ST. LUCAS Gilde voorgestelt ende geconsenteert, omme alle onkundige van Kamerschilders niet simpelyck soo los op betalinge van haer gildegeld alleenlyck behoorden int meesterboeck te stellen, maer dat sy buyten dien grondige kennisse moesten hebben dit handwerck be langende, soo is dienstig geacht, omme alle onordentelycken (deses aengaende) voor te koomen, een behoorlyke proeve op te rechten, welcker model van Mr. JACQB VAN DER SPYCK eerst ontworpen zynde, de achtbare magistraet van 's Gravenhage is vertoond, en't zelve geapprobeerd zynde ende voor goet gekeurt, zoo heeft den voorn. Mr. JACOB VAN DER SPYCK het zelve blasoen, proeff ende alles in behoorlyke forme namaels aen het voorn. Gilde vereert, en dit ten Insichten dat zyne twee zoonen in't Meesterboeck syn gestelt, daer mede sy malkander syn bedanckende, ende 't gilde volkomentlyck by hun beyde is voldaen.

Deecken: JACOB VAN DER SPYCK.
JOHAN SAM, Homan.
LEENDERT VAN DER . . . . (?)
PIETER TONGERLOO, Homan.
CHRISTOFFEL DOLL, Hoofman.
SYMON DE PUTTER, Hooftman.

(1) Of LAM.

My present Ao. 1669.

WILLEM LOUCKERS, Deken.
JOANNES TONGERLOO, Hooftman.
COENRAET VAN DER MAES, Hooftman.
PYETER CLAESSEN VAN DER STOEL, Hooftman.
R. COOMANS, Hooftman.
1669. PIETER VAN KOEVERDEN, Hooftman.

In versa eene onbelangrijke notitie onderteekend:

1683. Deecken, JOHAN WELY.
JASPER DOLL.
JACOB VAN DER SPIJCK.
SEGER VAN DER MAES.
JACOBUS MOL.
KORNELIS VAN KASTEL, Hoffman.

fol. 81.

Op den 26 January 1687 hebben de Ed. Aghtbare Magestraeten van s' Gravenhage geliefen te disponere op de requeste by ons ondergeschreven deecken Hooftmannen vant St. Lucas gilden gepresenter (teerd?) en onsen gilden brief geregistereert en geanplieert met desen ondergeschreeven artieckel.

Dat van nu voort aen sullen betalen voort in komen van voorschreven gilden een meesterszoon vant voorz. gilden de somme van twalef gulden een burgerssoon alhier gebooren achtien gulden, imandt buyten den Haege doch in de proventie van Hollandt geboortigh vierentwintigh gulden, noeh een buyten de proventie van Hollandt gebooren de somme van dertigh gulden.

JOHANNES DE STEUR, als Deecken.
DANIEL GESELLE, Hooftman.
HENDERYCK VAN DER SPYCK, Hooffman.
JACOBUS MOL.
SEGER VAN DER MAES, Hooftman.
ABRAHAM TROYEL.

fol 83. (82 ontbreekt.)

Op heden den 26e October 1634 hebben Deecken ende Hooftmannen in diensten sijnde, haeren Knaep JACOB JANSZ. toegelecht voor sijn ordinaris Jaerlyckx tractement de somme van Thien Carolus guldens tot 40 grooten stuck. En dat wt consideratie van eenige extraordinarisse moeyte die dagelyckx sijn toenemende.

Voorders hebben Deecken ende Hooftmannen om gewichtighe consideratien ende moeyten die JACOB JANSZ. int gilde daechlyckx vermeerderen, tot een benevolentie toegeleyt de somme van 12 gl. Jaerlyckx.

Hier is het bandje G. uit.

Het Boek B. 1)

Dit zin de mesters vuan den Anbocht gheteyckent met De B (?) anno tachtig Di betaelt hebben.

KORNELIS PIETERSOEN, Deecken, a b. c d e f. g. h. j. k. l. m n o p. q. r.

DAVIT KORNELISSOEN, Hoeman, a tot n.

KRYN KOENSOEN, Hooman, a. tot q,

JAN JANSOEN VAN DER MYE, a. tot k. (doorgehaald).

MICHGHIEL WILLEMSOEN RUIS, Hooman, a tot en met s.

JOCHHUM ROBBRECHTZOEN, a. b. c. (doorgehaald).

KORNELIS OLIVIERSOEN, a. b. c d. e. (doorgehaald).

SIBRANT JACOBZOEN, a. b. (doorgehaald).

JAN VAN MECKEREN, (doorgehaald).

ADRIAEN HUGHENZOEN, a. tot en met s.

---

1) De bladzijden dragen geene nummers.

De Jonge ADRIAEN HUGENSOEN. (doorgeh.)
HANS VAN STOCKKUM, a tot en met q.
JAN AELBRECHTZOEN, a tot en met o. (doorgehaald).
KORNELIS ZINERSSOEN(?) a tot en met r.
JAN DE GLAESMAN, a tot en met k.
KLAES LOUWERISSOEN(?) a tot en met r.
Meester HANS, schilder, d. e. f. g. h.
Mester PIETER, schilder, van Breda, a. b. c. (doorgehaald), de dootschult is niet betaelt.
KLAES LIEFFERINCK, kaertmaecker, a tot en met s.
Mester PIETER, schoolmester.
NELKEN JASPERSdochter, a tot g, (doorgehaald).
PIETERKEN . . . . (onleesbaar) Vuyf.
(Volgen enkele onleesbare namen, waarby een stoelverwercker.)
CORNELIS MOUTHAEN, d. tot met r.
VAN DER MAST, Scylder, d.
FINCENT HENDERICKSZ., gelaesmaecker, d. tot r.
PIETER BARTELMEES, e tot r
Mester GHERRIT, verlichter, (doorgehaald).
JAN JANSZ. VAN HOEREN (?) scilder, id., h. j. k.
BALTASAER, schilder van Brussel, h. tot q.
HENRICK VAN BREDA, borduerwercker, h. tot q.
LODEWICK GERRITSZ., verlichter, h j. k. l.
JAN GILLISZ., l. tot s.
CORNELIS CLAESZ., verlichter.
HENRICK JANSZOON HARVOORT, l. m n o.
CLAES JANSZ. VAN WESEP, l. tot s.
Mester FRANSSOEIS, schilder, l m n o p.
ANDRIES JOSTEN, apteker, g tot s.

JAN JACOBSEN, apteker, g tot s.
PIETER JANSZ., » h » r.
FLORENTIJN, g tot s.
Twee »aptekers".
GILLIS de borduerwercker, g. h.
GERRIT BOEKELAER, m tot r.
JORIS VAN DER HAMMEN (?) borduerwercker, m n. o p.
JAN JANSZ. WOLFF, m tot r.
JACOBUS DANIELSZ., schilder, m. n.
FILPS, borduerwercker, o. p.
MATHEUS, schilder, o.
HENDRICK HENDRICKSZ. In den Haeghe (?) p—s.
HEYNDERICK SPLINTER, schilder, n. tot s.
PIETER CORNELISSEN, Alias JONGHEKOSTEN (?) n tot q.
CORSTIAEN, schilder, p. q.
HILLEBRANT, in de vier Hemskinderen, o. (doorgehaald).
HANS GOESENS, borduerwercker, o tot s.
RUTGER JANSZ., o. p.
Mr. DANIEL WEEBURCH, schilder, betalt. p. q.
DIRCK FRANSZ., schilder, betaelt xxx st.
HANS VAN GELTEN, schilder, p. q. r.
CAREL DE ROES (?) borduerwercker, q r. s.
ABRAHAM ARTOYS, verlichter, q. r.
JACQUES VAN HECKE, Borduyrwercker, betaelt syn incomste, aº. o tot s.
HENRICK HOENDIUS betaelt sijn incomste den 5 December aº. 1597. q. r. s.
Mr. CORSTIAEN BUSLINGE (?) bet.
JAN VAN RAVESTEYN, q. r. s.

DIRCK VAN BRESTEN, q. r. s.
JACOB CLAESZ. SPLINTER, r. s.
HANS MIJTENS, Schilder, s. t.
GHYLGAEM (sic!) borduerwercker, p.
DANIEL DAVIDTSZ., q.
RITSERT DABENY r.
KAREL VAN DEN BERGE, Schilder.
JAN CLAESZ. soen, in de wildeman, q.
JACOB ARIAENSZ., Borduyerwercker, r.
Borduerwercker FLYPS, vonende tot Brugghe.
» MICHCHIEL KRAEYWINKEL, s.
PIETER DE PRUSTER, Konstvercopper int achterom.
HANNES OLESSEN (?) verlichter.
CORNELIS JANSZ. VAN NUIS, verlichter.
ANTHONY WERT, borduerwercker.
Dan:
Dit zijn de Leerjonghens van Sint Lukas ghilden gheteyckent met B anno tachtich die betaelt hebben.
JAKUS DANIELZOEN, Schilder B.
JAN ANESTYNSON (?) van Doesburch.
JAN GYLLISZ.
ANTONIS HOOCH tot ADRIAEN HUYGHEN.
HANS SCHILDER, knecht van BALTASAR.
ALLERT CLAESSZ. opt Hoff, betaelt.
BARTELMEES RUYS, betaelt.
JAN FRANSZ. van Wytrecht, betaelt.
De soen van BRANDELY CORNELIS, betaelt.
CORNELIS GERRITSZ VAN SANEN, ARIAEN HUYGENS knecht, betaelt.

CORNELIS CORNELISZ. SWANENBURCH.

ABRAHAM JORDAENSZ.

ANTOYNE VAN CULLENBORCH, 30 Maert 1605.

(Hier zien wij weer in welk jaar wij zijn. De voorgaanden zeker allen vóór 1605. Zie bij H. HONDIUS.)

JOST PUTTER, betaelt.

JAN VERWEERT, »

PIETER VROLYK, »

CORNELIS JACOB SNOCK, »

JACOB PIETERSOEN VAN SANEN, »

ALBERT ALBRECHTSZ., ghelasemaeker (later deken,) betaelt.

HARME VAN SANTEN.

PIETER VAN SWELEN, betaelt.

VILON WALRAVEN. »

MAERTEN, borduerwerker van Dordt, »

TOMAS LA MAIRE, »

LOWYS BRUINHAES, borduerwerker, »

(Eenige òf onbelangrijke, òf onleesbare namen sla ik over.)

De soen van RAVESTEYN, Allonse, betaelt.

HEYNRICK HEYNRIXS VAN DER VLUGE. In de waech betaelt zijn mrs. incomste den VI Februarij ano. XVc XCVI. (1596.)

Mr. CURSTIAEN VAN BUESLINGEN, heeft betaelt ten dage als boven een Rijcxdaler, op Reekeninge van zijn incomste vant gilde.

Den XVII Februarij 1598 heeft GUILLIAMO PASTOER zijn incomste betaelt, is borduerwercker.

Ten voorsz. dage heeft oock zijn Incomste betaelt JAN VAN RAVESTEYN, is schilder mr.

Iets lager:

ANTONY VAN RAVESTEYN, Leerjongen.

Mr. BARTHOLOMEES, in die vier Hems kijnderen.

RITSSER, borduerwercker, zyn Jonghen betaelt zyn leergelt.

1600.

PHLYPS ARENTSZ. VAN HAESBROECK leert bij CORNELIS GYSBERTSZ. MONTFOERT, betaelt zyn leerjongen:

In 1600 Deecken, CORNELIS SYBERTS.

JAN JASPERS, geboren VAN OSSENBROUCKE, schylder ende meyster in den Haghe, betaelt als mr. 1600.

ANTHONY VONET, (?) borduerwercker mr. jongesel.

CORN. JANSZ. VAN NUIS, verlichter, 1600.

JOEST JOESTEN, schilder, betaelt den XXVII December zyn mr. gelt vant gilde 1600.

Nu volgt een lijstje waarboven:

Dit syn de mr. van glaeschrijvers van Sinte Lucas gilde:

No. 6 is CLAES LOUWERENS RAVESTEYN.
» 7 HANS VAN STOCKUM.
» 9 GERRIT BUECKELAER.
» 10 JAN GILLISZ.
» 11 CLAES JANSZ VAN WEESEP.
» 16 JACOB PIETERSZ VAN SANEN.

Dan volgen Schilders van Sinte Lucas (zonder jaartal of iets.)

Mr. BALTEN.
Mr. DANIEL, a.
JAN RAVESTEYN, a.
CORNELIS MOUTHAEN, a.
JAN NAGEL
HEYNDERICK SPLYNTER, a.
DIRCK FRANSZ.

HANS VAN BOTTEN.
CORSTIAAN BUESSELING. (VAN BUSLINGEN?) zie bl. 285.
COLYN CRYNSZ.

Verlichters.

ABRAHAM ARTOYS.
PIETER BARTHOLOMEESZ.
PIETER STAEL.
CLAES LIJFRINCK.
SIEBERT CORNELLIS VAN MONTFOORT. 1605.
HEYNDERICK HONDIUS, a, plaetsnyder.
ANTOYNNE GOELTERIUS, 30 Mert 1605.
HANS MITES (MIJTENS), Schylder.
Mr. WARNAERDUS, Schilder.
KARREL VAN DEN BERCH, schilder.
PIETER DE PRUYSTER, Constvercoper, a.
Mr. JOEST.
HARMEN OLEFFEN (of OLESSEN) VAN RORDAM (?) verlichter.
JAN JASPERSZ VAN OSSEN, schildr.
JOEST JOEST, schilder.
PIETER VAN DER LANDEN, verlichter, betaelt den x October 1604.
CORNELIS CLAESZ, Verlichter.
MOEYSES, steenhouwer.
(Volgen »aptekers" en »stoeldraeyers.")
JAN de Schilder, a.
MERTEN JOEST, verlichter.
GILJAMO GERST, verlichter.
CLAES LIEFFRINC, a.
CORNELIS MOUTHAEN, a.

ABRAHAM, schilder, a.

AELBRECHT EBELING, Schilder, 1602.

JAN VAN GILST, den soen van PIETER . . . (onleesbaar).

(Volgen onleesbare namen.)

Dan een lijst waarboven:

Dit zijn de Mr. borduerwerkers van St. Lucas.

HANS GOSSENS, HEYNDERICK VAN BREDA, PHLYPS, borduerwercker, GYLLIS, JORIS VAN DER HAM, HANS VAN NOORENBURCH, CAREL, JAQUES, DIRCK VAN BIESEN, GIELGAM, DANIEL D. . . . .SZ. RITSERT VAN BENIJ, JACOB ARIENSZ., PHLYPS VAN BRUGGE, ANTONY WERT, MEERTEN VAN DORT, LOWYS . . . . .? JACKES KARELS, THOMAS LE MAIRE, ROKUS TIER, GUILLAME PASTOER, THOMAS LE MAIRE, de Zoon, JOHAN WERT.

Op een leeg blad: RAVESTEYN's jonghe: JACOB DIRCKSOEN VAN DEN ENDEN, schilder. 1)

---

1) Heeren Burgemeester en Wethouders van 's-Gravenhage hebben op de meest onbekrompen wijze vergunning verleend tot het doen dezer „Mededeelingen" uit het Archief dier Gemeente, op advies van den Heer Secretaris E. EVERS. Met erkentelijkheid wordt hiervan openlijk melding gemaakt.

[Vervolg in het 4e Deel.]

APPENDIX.

Van verschillende zijden werd ik verzocht, toch de 17e eeuwsche Boekverkoopers niet over te slaan, daar uit meer dan één opzicht hunne vermelding van belang is; zoo voor de adressen onder prenten, enz.

Ik ging daarom de boeken nog ééns door en vergeleek tegelijkertijd het gedrukte weer opmerkzaam met het MS. Waar ik daarin thans iets meer of beter meende te lezen, noteerde ik dat en geef het ten slotte als correctie en aanvulling, overtuigd van het gewicht der nauwkeurigheid bij zulk een arbeid, die soms door zeer slecht en onleesbaar schrift, recht moeielijk is. 1)

Namen der Boekverkoopers, voorkomende in de Boeken van het Haagsche St. Lucas Gilde.

Boek G.

1602. AERT MEURS, Boeckvercooper.
1602. BUECKEL CORNELISZ. NIEULANT, Boeckvercoper.
1608. HANS MATHIJSSEN GARDENIER, Boeckbinder.
1610. SAMUEL SERRET, Boeckbinder.
1611. JACOB JANSZ., Boeckvercooper.
1611. JAN JANSZ.

1) De heer J. G. FREDERIKS was zoo welwillend mij zijn afschrift van het manuscript daarbij ter vergelijking te geven.

1611. CLAES BASTIAENSZ. SMIT, Boeckbinder.
1614. BROER JANSZ., Const en Boeckvercooper.
1614. LEENDERT RAVENS, Boeckvercooper.
1615. MERTEN CLAESZ. DE ROIJ, Boeckvercooper.
1620. CORNELIS ARTSZ. VAECK, Boeckverkoper.
1621. ANTHONY JANSZ. TONGERLOO, Boeckvercooper.
1626. MICHGIEL SMIT VAN NORENBURCH, Boeckvercooper.
1632. CLAES JANSEN DE LANGE, boekkebijnder.
1632. LUDOELF BREKEVELT, Boeckbijnder.
1633. CORSTYAEN GILLISZ, boekkebijnder.
1633. DIRCK LEMER, Boekverkooper.
1638. GYSBRECHT ERNST, Boeckvercooper.
1640. FRANSOIS SPRUIT, Boeckverkooper.
1640. JOHAN VELY, Boeckvercooper.
1644. LUDOLF VLOETINGH, Boeckvercooper.
1649. SAMUEL BROUN (BROWNE?), Boeckbinder.
1649. JOHAN TONGERLOO, Boeckvercooper.
1650. AEDEREYAEN VLACK, Boeckvercooper.
1650. MICHIEL STAEL, Boeckvercooper.
1651. DANIEL STEUCKERTS, Boeck-binder.
1651. DANIEL GESELLE, Boeck-binder.
1651. PIETER TONGERLOO, Boeckbinder.
1651. ROGIER COOMANS, Boeckbinder.
1651. TIELMAN VAN DEIJL, Boeckbinder.
1651. DANIEL STEUCKER 1), Boeckvercooper.
1651. JASPER DOLL, Boeckvercooper.

---

1) Waarschijnlijk dezelfde als STEUCKERTS.

1652. CHRISTOFFEL DOL, Boeckvercooper.
1652. HEIJNDERICK SWAEF, Boeckverkooper.
1655. ANTHONY LAFAILIE, Boeckvercooper.
1656. JOHANNES RAMMESEYN, Boeckdrucker.
1657. CAREL ROGIERSZ., Papierverkooper.
1659. REYNOUT BORREMAN, Boeckvercooper.
1659. MICHIEL VAN HEININGHEN, Boeckvercooper.
1660. FLIP JANSZ. VAN OUDE ROGGE, Boeckverkooper.
1660. PIETER NIELLIUS, Boeckverkooper.
1660. HARMANUS VAN CAEL 1), Boeckverkooper.
1662. HENDRICK JANSSEN VAN DEVENTER, Boeckverkooper.
1662. SEVERIJN OOSTERWIJCK, Boeckvercoper.
1662. LEVIJN VAN DIJCK, Boeckdrucker.
1663. NICLAES VAN COUWENHOVE, Boeckvercooper.
1663. ANDRIES SMITS, Boeckvercooper.
1663. SACHARIAS SYMONS, Boeckvercoper.
1663. JACOBUS SCHELTUS, Boeckvercooper.
1664. DIERICK GOUT, Boeckvercoper.
1666. HENDRICK HOECKWATER, Boeckverkooper.
1666. PIETER SMITS, Boeckvercooper.
1666. CRISPINUS HOECKWATER, Boeckvercooper.
1666. SYMON PERIER, van Parijs, boeckvercooper.
1669. AERNOUT LEERS de jonge, Boeckvercooper.
1669. BARTOLOMEES VAN DER BURGH, Boeckverkoper.
1669. HENDRICK VAN ECK, Konstverkooper.
1669. WILLEM DIJCKMANS, Boeckvercooper.

---

1) Volgens LEDEBOER. Alfabetische Lijst der Boekdrukkers enz. Utrecht 1876. p. 59. kol. 1. HERMANNUS GAEL.

1670. GERRIT EVERTSE VAN PICKVELD, boeckbinder.
1671. JOHAN SCHATBORNE, Boeckvercooper.
1672. HENDERICK VAN PEUR, Boeckdrucker.
1672. LEENDERT SCHELTUS, Boeckverkooper.
1673. NICOLAES VAN MEDE, Boeckvercooper.
1674. HAREMAENUS BEEKESTIJN, Boeckbinder.
1674. ABRAHAM TROYEL, Boeckvercooper.
1675. CLAES WILT, Boeckvercooper.
1677. GIDEON BACKER, Boekvercooper.
1677. GERRIT RAMMAZEIJN, Boeckdrucker.
1677. SR. NOERDI (?), Boeckvercooper.
{ 1677. PIETER HAGE, Boeckvercoper. (doot 1690.) }
{ 1677. PIETER HAGEN, boeckvercooper. }
1678. BARENT BEECK, Boekverkoper.
1678. JACOBUS DE PUTTER, Boeckvercooper.
1678. WILLEM VAN DE GRAEFF, Boeckvercooper.
1679. ELISABET DE JONGH, Konstverkoopster. (doorgehaald).
1679. CORNELIS VAN DER STOEL, Boeckvercoper.
1679. ADRIAEN MOETJENS, Boeckvercooper.
1679. CORNELIS DE GRAEF, Boeckvercooper
1680. JOHANNES SCHIELE, Boeckvercooper.
1683. MATTHEUS STEEN, Boeckdrucker.
1684. BALTASAR DOLL JASPERSZ., Boeckvercooper.
1686. ART (?) FRANCE MOL, Boeckvercooper.
1686. LOUWYS VERDOOLEN, boeckbijnder.
1686 POUWELUS SCHELTUS, Handtdrucker en Boeckvercooper.
1687. ETIENNE FOULQUE, Boeckvercooper.

1687. LOUWERENS VAN DER VIJN (?), boeckbijnder.
1688. MATTHEUS ROGGE, Boeckdrucker.
1688. JOHANNES VAN BRAKEL, Boeckvercooper.
1690. HENDERIJCK VAN DOOLEN, Boeckvercooper.
1692. PIETER DABBE, boekverkooper.
1692. ABRAM VAN HELMONT, Boeckvercooper.
1694. JOHANNIS RITTER, boeckvercooper.
1695. WILLEM HEYNDRICKSEN VAN PUTTEN, Drucker.
1697. FRANÇOIS HONORÉ, Boeckvercooper.

CORRECTIE EN AANVULLINGEN.

Bl. 257, 4e regel van onderen, lees *1613* niet 1615.
» 258, 2e » » » » *1640* » 1690. 1)
» 259, 11e » » » » *Carel* » Garel
» 260, 6e » » » in te lasschen:
1623. GABRYEL FERDINANDE betaelt de boete van 18 gld.
Bl. 261, 10e regel van boven, lees *1644* in plaats van 1699.
» 261, 13e » » » late men volgen:
1667. HENDRICK VAN DER SPIJCK.
Bl. 262, bovenaan in te lasschen:
1601. JAN PIETERSZ., } Steenhouwers.
1620. JACOP HERMANSZ., } Steenhouwers.
1624. JAN CRISTOFFELS VAN MARCUS.

---

1) Het cijfer 4 in het MS. is van het cijfer 9 haast niet te onderscheiden.

Bl. 262, 13e regel van onderen, lees *1640* in plaats van 1690.
» » 14e » » » » *1640* » » » 1690.
» » onder de letter L in te lasschen:
1624. LAURENS FRANCEN DRUYFHOUT, steenhouwer.
Op deze bladzijde van het MS. staat nog:

I.

1630. JOOST OCKERSZ, van Amsterdam.
1630. JAN JACOPSZ. GOUWWAGHEN (GULDEWAGHEN). 1)
1631. JOANNES JULIUS, Beeltsnijder.
1632. JOANNES OVERMEER, Vaendragher.
Dit alles is doorgehaald.
Bl. 262, 4e regel van onderen, lees LOUWI in plaats van LOUVISE (?).
» » 1e » » » » *1614* » » » 1619.
» 263, 5e regel van boven, lees: MARTIJN VAN LANGENHOVEN, 2) in plaats van LANSSCHOUT.
» » 7e » » » lassche men in:
1651. Meester TAETS, engels schilder (doorgehaald).
Bl. 263, 11e regel van boven in te lasschen:
1649. OTTO REYERSZ., steenhouwer.
Bl. 264. 5e regel van onderen, lees:
1659. TOSSAIN TELTON, schilder.
Bl. 265. 2e regel van boven, lees: *1640*, niet 1690.
Bl. 271. 3e regel van onderen:

LYON HEMSECRON. Dit las ook VAN WESTHREENE. Maar thans lees ik: HEMSELROY. Zoo komt hij ook herhaaldelijk in de Antwerpsche Liggeren voor, als waard van 't Gulden Hoofd; zie aldaar

---

1) Zie VAN DER WILLIGEN, Fransche uitgave, bl. 139.
2) Komt later herhaaldelijk voor.

Ie dl. bl. 440, 591, 601, 602, 606, 613 en 615 en IIe dl. bl. 108: LEON VAN HEMSELROY, handelaer, 1639.

Bl. 281. 12e regel van onderen:

(Elke letter beteekent een jaar; zoo is A 1580, B 1581 enz., men kan zoodoende berekenen hoe lang ieder in het gilde geweest is.)

Bl. 282. 6e regel van boven in te lasschen:

MARCUS, q. r.

Bl. 282. 10e reg. van onderen lees: JAN JANSZ. VAN DER HOEVEN. (?)

Bl. 283. 4e regel van boven in te lasschen:

JACOB JANSZ.

Bl. 283. 12e reg. van boven. In den Haeghe, lees: In de Waech.

Bl. 283. 14e regel van boven in te lasschen:

FRANS VAN NORENBURCH, Bouckbinder, n—q.

AELBERT HEYNDRICXS, n—s.

CORNELIS BRANDELY, n.

Bl. 283. 2e regel van onderen in te lasschen:

HENRICK, In de Waech betaelt.

Bl. 284. 6e regel van boven in te lasschen:

KOENRAET KRIJNSZ (VAN DER MAES?) q. r.

DANIEL DAVITSZ., r. s.

Bl. 284. 13e regel van boven: HANNES, lees: HARMEN, en lasch in: NAETANAEL GRAVESTEIJN, glaesschrijver 1600.

en: Mr. JOEST, Verlichter.

Onder de op bl. 284 genoemde Leerjongens nog in te lasschen:

GERRIJT BE(U)KELAER.

KORNELISSENS Jonghen, HENDERICK.

JAN, ARIAEN HUYGENS Jongen.

WILLEM FILLIPS.

JANSSEN, tot JAN VAN STOCKOM.

HENRICK HENRICXZ. In de Waech.
De Soen van HANS PERYER.
JACUS van SYNT TOMUS.
MATEUS MAERTSSEN van Middelburch.
ARYEN BASTIAENSZ. tot ARIAEN GOEVSZ. (?) (GOVERTSZ.)
RUTGER SCHLITSERT.
AERON LAMBERTSZ. VAN ASPER, 1605.
RAFFEL SCUT.
CORNELIS YSBRANSOON.
STOFFEL GERRITSOEN.
JAN BARENTSOEN.
JAKUS KARELS, borduerwercker.
ROKUS TIELON (?) borduurwercker.
STOFFEL REDONDIE. (?)

Op bl. 285, 14e regel van boven, kan VILEM (WILLEM) zijn.

Op bl. 286 in te lasschen, vóór het jaartal 1600:

FLORIS knecht van KOEN KRIJNSZ.
PIETER MAERTENSZ., borduyrwercker.
GHIJSBRECHT TEUNISSOEN.
WILLEM PIETERSZ. JOANNIS. (?)
WILLEM MAGIN, bij JOEST VAN DER CAM, berduerwarcker.
JACOB, de Scheijmakerszoon, in den Koker.
JAKES FOURIAU.
ARIE MOUWERIJSZ.

Bl. 286, 9e regel van boven, VONET, lees VOUET.
» » de daar niet genoemde glaesschrijvers zijn:
No. 1. ADRIAN HUYGEN. 1)

1) Deze meesters komen in de Haagsche Thesauriersrekeningen enz. (Zie Archief II. bl. 105 vv.) herhaaldelijk voor.

No. 2. CORNELIS PIETERSZ.
» 3. CRIJN CRIJNSZ.
» 4. MICHIEL WILLEMSZ. RUIJS.
» 5. CORNELIS SIJBERTSZ. MONTFORT.
» 8. VINCENT HEYNDERICKSZ.
» 12. HEYNDERICK HEYNDERICKSZ. In de Waech.
» 13. HANS TONISZ, CORNELIS PIETERSZ. Swager.
» 14. NATANEL GREVESTEIJN.
» 15. CHRISTOFFEL GERRITSZ.

Dan staat hier nog in het MS.:

HERMAN OLEFSEN van Verden (Woerden?) verlichter lerende bij JOEST VAN (......) Int jaer 1600 het gilt betaelt als 10 st. aen CORNELIS In Montfordt, glaesschriver.

Ick HERMEN OLEFSEN van Verden, bekenne als meister vant verlichten oock betaelt te hebben dat gildegelt.

Bij mij CORNELIS SYBERTSZ als Deecken.

Bl. 287, 3e regel van boven: COLIJN, lees CRIJN.

» » 6e » » onderen in te lasschen:

DANIEL DAVIDTSZ.

ALBERT(?) HENRIXSZ.

Bl. 287, 4e regel van onderen: Merten, lees MESTER.

» » 1e regel van onderen, te laten volgen:

HARMEN OLEFSEN van Werden.

AERT MEURUS, boeckebijnder.

Op bl. 288. Ik heb bij zeer helder licht nog het volgende kunnen ontcijferen:

BUECKEL CORNELISZ. Nieucaert boeckvercoper 1602.

De jongen van NAGHEL betaelt genaemdt MATIJS WILLEMSOEN.

Tue soenen van d. Heer VAN DER MYLEN betaelt.

Lovys du Pree. betaelt.
Hendrick Vloetingh. betaelt.
Jan Hendricksoen, den soen in de Waech.
Ghilgaem Ghilgaemsoen Gaerst, Verlichter.
Geleaem(?) de Sainct Sijmon ghegeven liiij St.

NASCHRIFT.

Op bl. 260 leze men: **1618** (niet 1628) Esaias van den Velde.
„ „ 263 „ „ Philips Haesbroeck, gelaese schrijver, (niet plaetsnijder).

PORTRETTEN VAN „ROOMSE BENT-VOGELS".

(Met 6 Platen, gemerkt A—F.)

N de verzameling Teekeningen van oude en nieuwe Meesters, welke het Museum Boymans te Rotterdam bezit, bevindt zich een vijftal, dat inzonderheid uit een kunsthistorisch oogpunt belangrijk is, en m. i. daarom meerder bekendheid verdient. Het is tot nu toe niet gebleken van wiens hand die teekeningen zijn; maar zeker is het, dat de maker bloeide of althans leefde tusschen het laatste vierendeel der 16e en het eerste der 17e eeuw, zoo als nader zal blijken.

Deze teekeningen zijn niet alleen belangrijk wijl ze portretten

voorstellen van Nederlandsche Kunstenaars, die voor een goed deel onbekend zijn, maar ook omdat de onderschriften, behalve hunne namen, tevens hunne bent- of toenamen vermelden.

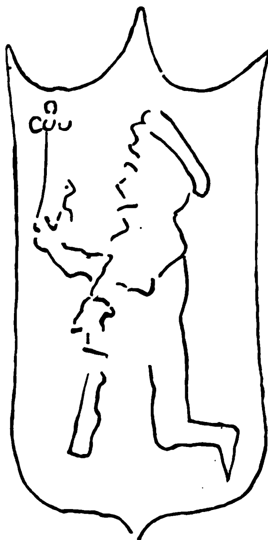
Uit HOUBRAKENS »Groote Schouwburgh der Nederlandsche Konstschilders", II 347 en III 104, o. a., weet men dat bij de Nederlandsche Schildersbent te Rome de gewoonte bestond om elken nieuweling, die aldaar opgenomen werd, een bij- of toenaam te geven, die dikwerf aan den schildertrant van het nieuwe lid, aan zijn uiterlijk, maar ook niet zelden aan eenen belachelijken karaktertrek zijn oorsprong ontleende. Niet alleen de toevoeging dier bijnamen, maar ook de Italiaansche spelling van sommige voornamen, zooals FRANCISCO, BARTOLOMEO, HENRICO, RINALDO enz., staven onze meening dat het afbeeldingen zijn van Nederlandsche Kunstenaars te Rome, ofschoon de straks te vermelden lijst der bentnamen, die bij HOUBRAKEN te vinden is, evenmin als het onlangs verschenen werkje van BERTOLLOTTI, 1) in deze tot voorlichting konden dienen.

Alvorens mede te deelen wat van de afgebeelde personen bekend is — verreweg niet alle konden worden thuis gebracht — valt over de teekeningen-zelf, die eenigzins verkleind hier gereproduceerd zijn, het volgende op te merken:

De Platen A, B, C en D, zijn met krijt geteekend, en, met uitzondering van A en B, tevens hier en daar zeer luchtig met het penseel met O. I. inkt bewerkt; de gezichten, vol uitdrukking, zijn uitvoerig met rood krijt behandeld op een wijze die een meesterhand verraadt, inzonderheid die der teekening van Plaat C. Opmerkelijk is het dat de teekenaar de afgebeelde personen, op één na — zie Plaat B — van ter zijde of in profiel voorstelt, een wijze van portretteeren waar-

1) Zie hiervoren bl. 207.

uit allicht is af te leiden, dat deze teekeningen van een en dezelfde hand zijn. A en B zijn naast elkander op één blad afgebeeld, maar hier afzonderlijk gereproduceerd; het blad is hoog 0.28 en breed 0 29 c.M. Het papier heeft het nevenstaand watermerk, dat een gekroond wapenschild te zien geeft, waarop vrij duidelijk, een geknield persoon, — met een heiligenkrans (?) om het hoofd — te herkennen is. De gelegenheid ontbreekt om het stellig bewijs te leveren, dat het papier van Italiaansch maaksel is, maar het merk is mij in het Hollandsch papier nimmer voorgekomen 1).

De oorspronkelijke teekening van plaat C, stelt vijf personen voor, het blad is hoog 0.28, breed 0.42^5 c.M.; het papier is als dat van de voorgaande teekening, heeft echter geen watermerk.

Het origineel van plaat D, onderaan gemerkt No. 18, stelt vier personen voor 2); het is hoog 0.28 breed 0.42 c.M.; het papier heeft evenmin een watermerk; overigens is het gelijk aan het voorgaande.

1) Een watermerk dat eenige overeenkomst met het boven afgebeelde heeft, — namelijk een geknielde engel — zag ik onlangs in papier van een in 1558 te Venetië gedrukt boek.

2) Het op deze teekening voorkomende *nommer* doet onwillekeurig aan eene serie denken; zeker is het dat er meer teekeningen in den trant van deze bestaan. Mijn vriend, de Heer Abr. Bredius, deelde mij mede dat het Prentenkabinet te Berlijn een teekening bezit met het monogram van Asselyn, waarop met z. g. oliekrijt 4 figuren, elk voor een ezel, zijn afgebeeld, met het opschrift „Bent

Het origineel van plaat E, stelt wederom vier personen voor, het is hoog 0.28 en breed 0.42 c.M.; het papier heeft het hieronder afgebeelde watermerk, dat de:elfde onduidelijke voorstelling van het eerste te zien geeft, evenwel met een paar kleine afwijkingen wat betreft de heilige en een uitbuiging in den schildrand van het wapen.

In het gelaat der afgebeelde personen is op deze teekening geen rood krijt gebezigd, maar overigens zijn de figuren mede met zwart krijt geteekend en hier en daar, bijna niet noemenswaard, met het penseel met O. I. inkt opgewerkt.

De onderschriften der teekeningen van A, B, C, D en E zijn met pen en inkt geschreven en kennelijk van één hand.

De teekening van plaat F is de grootste; zij stelt elf personen voor, in het midden van welke men de welgedane figuur van Bacchus, op een ton zittende, aanschouwt 1).

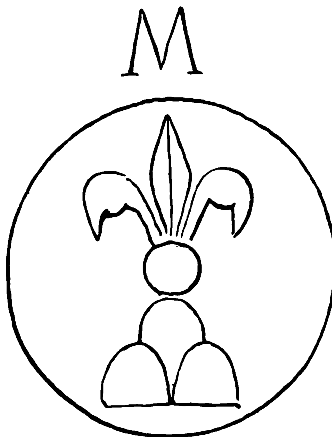
De figuren zijn boven de hoofden genommerd, welke nommers naar de namen in het onderschrift verwijzen. Het schrift is niet van

vueghels." Ook de verzameling VON BECKERATH aldaar, heeft een teekening met Bentvogels die in een kroeg zitten; een hunner staat op een tafel en schrijft op den muur *Bamboe*. Zij is aan de achterzijde gemerkt P. DE LAAR, Harlemensis.

1) Hetzelfde onderwerp, maar anders en om het zoo eens uit te drukken minder fatsoenlijk wat, de voorstelling betreft, vindt men terug in de gravure van M. POOL, waarvan HOUBRAKEN II 347 spreekt. (Vgl. F. MULLER, Hist. prenten, no. 3002, 3003.)

dezelfde hand en schijnbaar niet zoo oud als dat van de voorgaande teekeningen, nochtans heeft men slechts op de spelling te letten, om zekerheid te hebben, dat het uit het eerste vierendeel der 17e eeuw dagteekent. 1)

Deze teekening is, wat behandeling betreft gelijk aan die van plaat E, en de koppen zijn hier dus evenmin met rood krijt opgewerkt. Opmerking verdient nog dat alleen de wijngod met het gelaat naar den toe- schouwer is ge- wend, al de an- dere personen zijn wederom in profiel afge- beeld. De tee- kening is hoog 0.42 en breed 0.55[5] c.M.

Het papier, dat weinig ver- schilt van dat van de voor- gaande teeke- ningen, heeft echter een ander watermerk; het bestaat in een cirkel, waarin een berg of heu- vel met drie top- pen en op den middelsten top een heraldieke lelie is afge- beeld; boven den cirkel staat een M. Ook dit merk meen ik niet voor Nederlandsch te moeten houden.

---

1) In het oogvallend wijkt de vorm van de letter *e* af van die in de voorgaande onderschriften; de schrijver volgt niet de oud Hollandsche letters, maar heeft zich het Italiaansch schrift eigen gemaakt, zooals dat reeds in de 2e helft der 16e eeuw, ofschoon hier te lande bij uitzondering, geschreven werd, en dat sierlijker maar overigens in vorm bijna gelijk is aan de letters van ons hedendaagsch schrift.

Evenmin als de beide overige merken vindt men het afgebeeld in het werk van Mr. J. H. DE STOPPELAAR, »Het papier in de Nederlanden."

Over het geheel genomen schijnt het mij toe dat deze teekeningen door een Hollandsch Kunstenaar op de plaats-zelf, d. i. te Rome, gemaakt en dat het kopieën of misschien wel de oorspronkelijke ontwerpen zijn van de portretten der Kunstenaars, die WILLEM SCHELLINKS op zijn reis — 1661 tot 1665 — te Rome zijnde, in de herberg, waar de bentvogels gewoonlijk kwamen, in het rond op de muren geteekend zag. (HOUBRAKEN II 269). Van die portretten wordt niet gezegd dat ze van SCHELLINKS tijdgenooten waren; zij kunnen dus ouder geweest zijn.

Eenige weinige bijzonderheden betrekkelijk sommige der afgebeelde Kunstenaars laat ik nu volgen:

Plaat A. ANTOONI van Amersfoort, alias Chambelaer en

Plaat B. FRANCISCO van Rotterdam, alias Prookuruer, moeten stilzwijgend voorbijgegaan worden; beide zijn mij onbekend en in de berijmde lijst van de bentnamen, die HOUBRAKEN (II 353) ontleent aan een door den Goudsmid CORNELIS VAN RYSSEN opgemaakte lijst, komen ze niet voor. Blijkbaar loopt die over een later tijdvak. De met de pen geteekende kleine doodshoofden, die men op beide teekeningen onder het onderschrift aantreft, doelen er waarschijnlijk op, dat deze personen door den dood reeds aan hunne Kunstbroeders ontvallen waren.

Plaat C. JOOST wt den Haech, alias Schotsen Trommel, is evenmin bekend.

CORNELIS van Wtrecht, alias Satir. Volgens de lijst bij HOUBRAKEN (II 353) was onder den naam Satyr, van 1667 tot 1668, CORNELIS

VAN RIJSSEN lid der Roomsche Bent; hij was goudsmid en vervaardigde de berijmde naamlijst die HOUBRAKEN afdrukte.

Het komt evenwel niet waarschijnlijk voor dat VAN RYSSEN de hier afgebeelde persoon is; de teekeningen zijn minstens 40 jaren ouder dan 1667. Vermoedelijk dus was de benaming Satyr, vóór CORNELIS VAN RIJSSEN, al eens aan een ander kunstenaar gegeven, tenzij dat de naamlijst bij HOUBRAKEN van ouder dagteekening is dan hij beweert.

WOUTER van der Gouw, alias Almanack. Onze geachte medewerker de Heer Luitenant Kolonel NIC. SCHELTEMA, die geschiedkundige nasporingen doet in het Archief van Gouda, ook betreffende Goudsche kunstenaars, deelde mij mede dat er zijns inziens, bijna geen twijfel kan bestaan of het hier afgebeeld portret van WOUTER van der Gouw is dat van den schilder WOUTER PIETERSZ CRABETH. Volgens WALVIS, Beschrijving van Gouda (I 334) bereisde CRABETH in den tijd van 13 jaren, Frankrijk, Italie en Rome. Daar hij nu in 1592 geboren kan zijn en in 1628 getrouwd is, kan — gesteld dat hij op zijn 20e jaar is gaan reizen -- zijn verblijf te Rome tusschen 1612 en 1625 hebben plaats gehad en zouden de portretten alzoo tusschen die jaren gemaakt zijn. In 1629, tijdens het beleg van 's-Hertogenbosch, trok hij, te gelijk met zijn broeder JAN, beide als kapitein, de eerste van het vendel Goudsche Schutters van de Oosthaven uit en lag 19 dagen te Klundert in bezetting. De Heer SCHELTEMA maakt tevens de opmerking dat hij het portret van Kapitein WOUTER PIETERSZ. CRABETH evenwel niet heeft kunnen herkennen, onder die van de leden van den krijgsraad door hem, CRABETH, in 1644 voor de Stads Doelen geschilderd, welke schilderij, zijn laatste werk, zich thans in het stedelijk Museum te Gouda bevindt. Een tijdsruimte van misschien 30 jaren, die tusschen deze teekeningen en het krijgsraadstuk bestaat, waarop CRABETH zich zelf afbeeldde, maakt dit m. i.

echter zeer verklaarbaar. »Almanack" wordt bij HOUBRAKEN niet op de lijst der Bentnamen vermeld.

TYMAN VAN DER EMSTER, alias Botterkull en

PETER van Leyden, alias Ram, gaan we, bij gebrek aan gegevens, stilzwijgend voorbij.

Plaat D. ..... Alias Braeff De bentnaam »Brave" komt voor op de lijst bij HOUBRAKEN (II 358) maar evenmin als in het onderschrift op de teekening wordt aldaar de eigenlijke naam opgegeven.

PETER GROENWEGEN, alias Leeuw. Hoogstwaarschijnlijk is hij dezelfde als »Sr. PIETER GROENEWEGEN" die den 30 Maart 1626, als Schilder in het Meesterboek van het Delftsch St. Lucas Gild werd ingeschreven (Archief I, 22) en die burger van Delft was. IMMERZEEL en KRAMM zwijgen over hem. De bentnaam Lione (Leeuw) was, volgens HOUBRAKEN, aan den schilder GABRIEL VAN DER LEEUW gegeven.

JOOST KAMPEN van Amsterdam, alias Stoffade. De beteekenis van dezen bijnaam komt eenigzins duister voor, misschien wil men te kennen geven dat hij zijne schilderijen te veel »stoffeerde"; KAMPEN is evenals

SYMON van Antwerpen, alias den Toouenaer, mij onbekend en moeten verder hier onvermeld blijven.

Plaat E. JACOB DE WAELL, alias Caualler, (Cavalier);

PETER van Wtrecht, alias Wintmoolen;

JACOB wt den Haech, alias Watermoolen en

DEN BERBIER, alias Biervliech, worden geen van allen op hunne bentnamen bij HOUBRAKEN vermeld.

Plaat F. CORNELIUS SCUT, alias Brootsaken. Deze is vermoedelijk de Antwerpsche schilder CORNELIS SCHUT (geb. 13 Mei 1597,

overl. aldaar 29 April 1655). Zijn bijnaam bevestigt de aanhaling bij KRAMM, uit de M.S. aanteekeningen van MOLS, waar hij pasteibakker en naderhand schilder heet te zijn geweest.

JOAN MULLER, alias Grunvink. Hoewel nergens vermeld vindende dat de beroemde Plaatsnijder van dien naam zich te Rome heeft opgehouden, komt het zeer waarschijnlijk voor, dat het hier afgebeelde portret het zijne is. KRAMM maakt nog gewag van een onvermeld schilder J.... MULLER, die in de manier van DE HEUS heeft gewerkt, maar wien hij veronderstelt in den aanvang der 18e eeuw geleefd te hebben Het tijdperk waarin de graveur JAN MULLER bloeide, bevestigt het vermoeden dat de teekening hem en niet een ander te zien geeft.

WILLEM MOLLO, alias Steekreiter. Zijn geslachtsnaam zal eenvoudig MOL of VAN MOLL zijn, maar is hier op Italiaansche wijs gespeld 1). Het is niet gelukt met zekerheid iets over hem op te sporen, evenmin als van:

ALEXANDER Wyt et (uit het) lant van Cleve, alias Queicstert, (kwikstaart) en

BARTOLOMEO van Deuenter, alias het Freti (Fretje).

HENRICO KAISER, alias ster keeker (sterrekijker).

Hebben we hier te doen met den beroemden Bouwmeester en Beeldhouwer HENDRICK DE KEYSER, den maker, o. a., van het praalgraf van Prins WILLEM I te Delft? Onmogelijk is het niet, maar geheel onvoorwaardelijk kan deze vraag niet met ja beantwoord worden, tenzij men aanneme, dat DE KEYSER na zijn huwelijk — hij huwde op 25-jarigen leeftijd te Amsterdam 5 April 1591 — te Rome vertoefde en zich daar nog zou hebben aangesloten bij de luidruchtige

1) Een GUILLIAM VAN MOL, plaatsnijder, wordt tusschen 1631 en 1632 aangetroffen onder de leerjongens in het Antwerpsche St. Lucas-Gild (Liggeren II 26, 29).

Bentvogels, met wie hij in leeftijd toen tamelijk verschilde. De teekeningen zijn, zooals reeds vroeger gezegd is, stellig uit het eerste vierendeel der 17e eeuw, de kleederdracht der afgebeelde personen, alsmede de spelling en het schrift der namen bewijzen dit. Wanneer hier nu werkelijk de vermaarde Mr. HENDRICK is voorgesteld, dan wordt het tijdvak, waarin zij tehuis behooren, enger bepaald en moeten ze vóór 1613 gemaakt zijn, want in dat jaar bevond hij zich te Amsterdam 1), tusschen 1614 en 1620 arbeidde hij aan het Prinselijk praalgraf te Delft 2) en in 1621 overleed hij; is hij dus te Rome geweest, dan heeft dit plaats gehad vóór 1613. Eenige gelijkenis tusschen het hier afgebeelde en het door J. SUYDERHOEF gegraveerde portret van DE KEYSER, is niet te ontkennen, maar de zaak blijft in 't onzekere, ook omdat er nog een andere HENDRICK DE KEYSER heeft bestaan, die in 1613 te Utrecht leerling was bij den Schilder JOACHIM WTENWAEL 3) en daarna te Rome beland kan zijn.

GIORIS BOSSART, alias Spirinkhooft. Zekere BOSSERT, wiens voornaam onbekend is, kocht den 6 November 1626 het lidmaatschap van het schildersgild te Dordrecht (Archief I. 205). Wellicht is deze de afgebeelde persoon, overigens vind ik GIORIS (JORIS) BOSSART nergens vermeld.

REYNIER VAN HEUKLEM, alias Wolf. Even als bij de meeste der op de teekeningen voorkomende Bentnamen, laat de lijst bij HOUBRAKEN, wijl die over een later tijdvak loopt, ons ook hier in den steek. Bij IMMERZEEL en KRAMM wordt VAN HEUKELEM niet genoemd.

RINALDO VAN LEUUEN (LEUVEN), alias Pickeur. Ook deze is onbekend, althans hij wordt nergens vermeld.

---

1) Vgl. KRAMM, bij wien ook het huwelijk vermeld wordt.
2) P. BOR, Nederl. Oorloghen. Leiden 1621. 18 boek, 59.
3) Mr. S. MULLER Fz. Schilders-Vereenigingen te Utrecht. 98.

PAULUS BORRO, alias Orlando. De onder dezen naam afgebeelde persoon is zeker de Schilder PAULUS BOR, die in 1631 eene schilderij vereerde aan het St. Jobs-gasthuis te Utrecht, maar die in 1811 verkocht werd 1). Verder is niets van hem bekend.

JOAN LINSEN, alias Hermafrodito. Hij wordt bij IMMERZEEL vermeld als een historieschilder, die te Hoorn woonde, nadat hij van een reis naar Italië teruggekeerd was. In een Italiaansche haven scheep gegaan, zou LINSEN in handen van zeeroovers gevallen zijn en later dit voorval in eene schilderij met ongemeen talent te pas gebracht hebben; zonder eenige tijdsbepaling wordt nog van dezen schilder gezegd, dat hij te Hoorn vermoord is geworden. KRAMM laat hem onvermeld.

1) Vgl. IMMERZEEL en MULLER t. a. p. 134 en 137.

ANTOONI VAN AMERSFOORT.

Alias Chambelaer.

FRANCISCO VAN ROTTERDAM.

Alias Prockuruer.

Pl. E.

JACOB D WAELL. — Alias Caualler.

PETER VAN WTRECHT. — Alias Wintmoolen.

JACOB WT DEN HAECH. DEN BERBIER.

Alias Watermoolen. Alias Biervliech.

Pl. F.

1	2	3
CORNELIUS SCUT.	JOAN MULLER.	WILLELMO MOLLO.
Alias Brootsaken.	Alias Grunvink.	Alias Steckreiter.

4	(5)	6
ALEXSANDER WYT ET LANT VAN CLEU[illegible]	[illegible]TOLOMEO VAN DEVENTER.	HENRICO KAI
Alias Queicstert.	[illegible]Alias Het Fretl.	Alias Ster kee

7
GIORIS BOSSART.
Alias Spirink Hooft.

8
REIJNIER VAN HEUKLEM.
Alias Wolf.

9
RINALDO VAN LEUUEN.
Alias Pickeur.

10
PAULUS BORRO.
Alias *Orlando.*

11
JOAN LINSEN.
Alias Hermafrodito.

BLADWIJZER

VAN HET DERDE DEEL.

VERBETERING.

Bladz. 297, 3e regel van onderen BUECKEL CORNELISZ. Nieucaert, boeckvercoper, lees: BUECKEL CORNELISZ. NIEULANT.

» 306, 12e regel van boven Steekreiter, lees: Steĕkreiter, (d. i. Steenkrijter of Steenuil.)

» 306, 18e regel van boven Het Freti, lees: Het Fret.